

Read Me File

August 20, 2005 by Jorge Quiñónez
<jorgequinonez@yahoo.com>

This pdf file contains the following works by Jechiel Zebi Herschensohn-Lichtenstein (1831-1912):

- 1) Jechiel Zebi Lichtenstein's earliest known work, *Limudei haNeviim* ("The Teachings of the Prophets"),¹ was published in 1868 or 1869. According to Franz Delitzsch, Lichtenstein worked on *Limudei haNeviim* for 12 years.² Later, Harling said that Delitzsch had called the work "the most scholarly and curious work, which a Jewish-Christian had written."³ *Limudei haNeviim* tried to combine the mystical teachings of the *Kabbalah* and the New Testament as it presents itself as a type of Bible commentary. One of Lichtenstein's former pupils, Landsman, explains it: "Lichtenstein undertook to harmonize the New Testament with the doctrines of the Cabbala, and the fruit of his studies was... [*Limudei haNeviim*]."⁴
- 2) *Derekh haKodesh*, which is basically *Limudei haNeviim* cut off at pg. 158 with a different title and introduction/forward. Only the intro/forward is included.⁵
- 3) *Toledot Yeshua* ("The Life of Yeshua")⁶ under the pseudonym "Even Tzehir." The title, of course, a response to the rabbinic polemic commonly known as *Toledot Yeshu*.
- 4) Lichtenstein's Hebrew translation of Franz Delitzsch's *Yeshua veHillel*,⁷ a response by Delitzsch to Jewish writers' comments comparing Jesus to Hillel (viz. Rabbi Abraham Geiger).

Acknowledgements: My thanks to the librarians of the Institutum Judaicum Delitzschianum in Muenster, Germany; Victor Smadja of Jerusalem, Israel; and Leonard Prager for their help in collecting the works that make up this file.

---

¹ Y. Tz. Lichtenstein. *Limudei haNeviim*. Berlin (1868 or 1869).

² Franz Delitzsch. "Feigenbaum Knospen," *Saat auf Hoffnung*, 6 (1868), 189.

³ Otto von Harling. "Jechiel Lichtenstein" [Obituary], *Saat auf Hoffnung*, 49 (1912), 53.

⁴ J. I. [Joseph Immanuel] Landsman. "The Continuous Testimony at Our London Centre," *The Scattered Nation*, 70 (April 1912), 110.

⁵ Jechiel Zebi Lichtenstein. *Derekh haKodesh*. Berlin (1872).

⁶ Even Tzehir [Jechiel Lichtenstein]. *Toledot Yeshua*. [Lemberg?] (1883).

⁷ Franz Delitzsch. *Yeshua veHillel*. (Translated by Jechiel Lichtenstein.) Leipzig (1894).

ספר

לימודי הנביאים

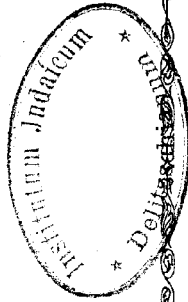
יבאר

יסודי דת העברית לפי יסודי חכמת האמת הידועה למסופרים הנאמנים, וכאשר יורו עליהם מאמרי הנביאים במקומות רבים — ויבאר הדעה הששה האמיתית בענין האלוהות והעולם בין המון הדעות והשמות אשר היו לפנינו בישראל, ובעולם, היא הדעה אשר תסיר כל הספקות בעניני אמונת האלוהות, ותשים העקב למישור בכל פנות דת היהודים.

וקל פנינו למצוא ה' ורב שלום פנינו
(שערי צדק י"ד)

מאת

הרב חזקוני צ' ליכטנשטיין נ"י

שנת תרכ"ט לפ"ק

בדפוס הארון יוליוס זימסנפעלד.

Sefer

Litvack Hamilton

117

von

J. Z. Lichtenstein

1869

Druck

אל הקורא:

הפלטופא הדתית (ועליונים פהילאזאפטי) ולמוד הדת (שהעליונים) אשר
אנכי נותן לפניך היום קורא נכבד! לא מילי הצנחתי. ולא חדישים הנה, אך
הם הם הדיוקים עוד לקדמוני בעלי דת משה, כאשר הצניח מדברי המקובלים
הנאמנים אשר קבלו ספר אל מה מהנביאים וחכמי קדם, והאשר יורו עליהם
מאמרי הנביאים במקומות רבים ומאמרי ר"ל הקדמונים, כאשר הראיתי בפעמי
הנבדח. לימוד הדת הזה הוא המורה אמתו בהסיו כל המבוכות בעמקי ים
הפלטופא, וכל הסדירות הנמצאות בדברי הנביאים ור"ל הקדמונים, גם כל
הסדירות הנמצאות בין המקובלים בעצמם, וכבר מן התנן נקיתי והוצאתי את
האמת בלמודי הדת העברית אל אשר יהיה שמה דוח הנביאים ללכת. בדרך
השם אשר לא השכח נואל חי אל הכמה הנסתרת, המקובלים הנאמנים אשר
הסירו את לשונות הקדם וחדשת מצרים מעליה המה ראו אור ובינו את
הכמה הנסתרת לאמתה, ולכל בני ישראל היה אור במשכונם.

כי יפלא בעיני הקורא העברי, מדוע באיה מקומות הבאתי לראיה
מדברי חכמי האומות? גם בעיני יפלא מדוע סימח רבינו מעריה נאון ז"ל ועד
אחר ר"י האברנאל ז"ל הביאו אותם כל חכמי ישראל ולא הסירו את שמם
מעל שמם ולא חרץ להם איש את לשונו? ובבר אמר"ל באבות סדר אחר
הם הלומד מכל אדם, ואשר קבל האמת ממי שאמרו.

הרמב"ם ז"ל אמר בהלכות קידוש החדש (פ"ז הלכה כ"ט) אין חוששין
למחבר בין שחברו אותו נביאים ובין שחברו אותו גויים שכל דבר שנתגלה
מעמו ונודע את אמתו בראות שאין בהן דופי אני סומכין על זה האיש שאמרו
או שלמדו על הראיה שנתגלה השמע שנודע, ע"כ. ובפרט בספרי זה כי
ספרת כונתו הוא בהביא את הראיות מדברי חכמי האומות (במלמד מן גוים).

מודעה

לשות ידוע שיש מהם ירי הסכמות מגדולי ארץ רוסיה — בקהותם אשר בלחך
סמה — אך לעם כולו משעני מלכעלם דבריהם על מבט הדפוס. ותלפזו ואם
דפי מלכי אירופא יעצמו אם כנסת בול כנסת וורסו, כדוע.

H: 16
L699

23/10/62

ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਤਿ

(מסל' כ"ד, י')

על הנהר לול מן הנביאים, וזה החלי בעור גואלי.
לא כן הוא כי לימור הרוחות (משפחת) אחר הוא ומיסדי דהם לא יחלקו
שבים ופרדו לימורי הרוחות אשר ידמו איזה ממלוכדי הנצורים והישמעאלים
שש איזה ענינים אשר ידמו איזה ממלוכדי הנצורים והישמעאלים
לימורי דה הנצורים והישמעאלים כבתי חקדש, הם המחוויים להיות ג"כ
במאמרים הקדמים בראויה מכתיו הקדש, והעבור שורדע אג
במסמ"מ (ס'), ולכן לימורי דה משה והנביאים בולם שנתבאר לנ
הרים לבני ישראל כי בא לחזק הנאמר להם מקדם (משנ' כנסים י"ב, חסון
מ"י) כי לא בא להפר וכל ימי שמים וארץ לא יבטל אף קוצו של יוד
מן התורה והנביאים. וכן המחוקק לישמעאלים מחזר אמר במקומות
הנביאים? אם גלוי לכל דברי המחוקק ישוע הנצורי (נחמ' כ' י"ד, י"ב בוקס
מדרבי משה והנביאים ולא יורד להאמין בכל מה שיאמרו משה
במקומות הרים ואף נשם שקר בנפשו לאמר כי יצאו להפריד עצמן
לקחו מדרבי התורה והנביאים מישוראל כאשר ידוע מדרבי מחוקקות
דה הנצוריה והישמעאלית. יצאו ממי יהודה. וכל יסוד דהיות כולו

בענין האלהות שנחבר לנו במאמר אלהות ותועלת פ"ב כי האלהים הוא בעצמותו בעולם כמו קודם שנברא תועלת בלי שינוי מאומה כי לפניו אין הסתר ותפסק מאומה. והשני ודורנו שיום אצלנו והוא חורר

[illegible]

འཇམ་མཁའ་འཁོར་འཁོར་འཁོར་འཁོར་ (འཁོར་འཁོར་འཁོར་འཁོར་)

הַיְהוָה יִשְׁמַר אֶת צְדִיק וְיִשְׁמֹר אֶת כָּל אֲשֶׁר יִשְׁמַר אֱלֹהֵינוּ.

(1974, p. 10)

כח בנות והוא המניע הנגלים בכוח שאין לו קץ והכלה (פ"ט מלכים יח)
 קטנה למעשה (י"ט) וכן כל כחות המבע ידוע כחותיו ומדותיו ומציאות
 לפעלם, ויש שנתנו בשכליים נבדלים הרבה (מ"י מנחם מ"ד לנח). כמעט
 הנגלים, י"ט אבנאבא י"ט אבנאבא י"ט אבנאבא, וגם כחות המבע יש להם שכליים
 נבדלים לדעת עזרא הקדמוני (י"ט) אולם לדעת ארסמו האל י"ט לא ברא
 העולם כבונה ורצון, אך העולם מראש שהוא חוץ לעולם הוא בדמיון
 התאצלות אור חשמש מרשמש או המושכל כדושכל (מנחם מ"ד לנח) על
 דרך החיוב והוא קדום בקדמותו, ועל כן אמרו לדעתו על העולם שהוא
 אצילות מראש י"ט לא בריאה יש מאין (פ"ט מנחם מ"ד לנח), אמנם לדברי
 שפינאזא חסרה שאלת ארסמו הנ"ל כי בכל העולם חופם ומלא כח
 אחד שבעי לבלי קץ והכלה בנות בעל איברים רבים לבלי קץ והכלה (י"ט)
 וע"כ פה נייע הנגלים לבלי קץ שם יפעל במורכבים לבלי קץ, כי מעד
 הדבר יכול להעמיד לבלי הכלה, אך החסרון מצד טבע הכלים הנשמיים
 המורכבים כי כל מרכב נפסד ולכן הצורה כלכותו ויחלופי, והחומר
 לדעתו (וגם לדעת ארסמו על האל י"ט) תעצם החופם בכל אינו בעל רצון
 ודעת ומנהיג ברצון, ובפרט אשר ישמע את חפלות כל פה, ומי אשר
 עונים לו ולא ידאח כי הדבר הזה אינו מסכים עם חשכל הישר כי אין
 יוכל להיות אשר בעלי חיים בעולם ובפרט האדם הוא בעל רצון ודעת? וכן
 ודעה, ותעצם החופם בהם ובכל העולם אינו בעל רצון ודעת? וכן
 הקשה הרבה משאקון האשכנזי, ועוד הרבה שאלות יש על שישותו? וכן
 מפורות בספרי האחרונים, אך לא באחי פה לדבר על צד החקירה
 בענינים האלה, כי אם אנתנו מאמיני הדת וידעוים איש מפי איש והקבלה
 הוא בראות העין כי האלהים נגלה על הר סיני לעינינו ישראל שישל רבוא
 איש נתן להם חורה ומצות והוא אשר חורה לנו כדבור השבת כי העולם
 מורד מאין לישבי הוא אמר וידעו וברכרו שמים וארץ נעשו, וכל צבאם —
 העזרה מי שנקש מופת על הקבלה אינו אלא מופת כי לא יפול מופת

(*) והלמה כוח כי כחם טענן כי נעמנו עמנום נפדוים קריתו נעמנו כח
 טעמנו, כח כחם וכו' כמשי"ט לכן פ"ט וכן מורד דעת הדתנים י"ט פ"ט לנח טקטון
 מלמדים פ"ט וע"י קול ידועה על סמור מ"ט פ"ט ל"ט טע — וכן מוכיח כח מלמס
 טעם למלמיתמקט בסופו.
 (***) פ"ט דס"ג מ"ח ב"ח ברהמנס מן הסגלים כי סמך י"ט עולמות רעים וכו' וכו'.
 מקדים על מידום העולם למדתי כחמ"ח י"ט מ"ח טע ודו"ק.

על מה שהיה, ואם נאמין שהיה מקום סלכות רומי עדינה ותקפה אחרי שהיה
 הדבר מפורסם בימים ההם ומוקבל אלינו מפי רבים, על אהת כמה וכמה ששאמין
 באותות ונמוסות שנעשו לאבותינו בפרסות גדול ודבמו רב וסוקולים אלינו
 מאנשים נבדלים נביאים ועובדי השם אדוהי אמת ושוואי רמיה, (הנחמין) נחמס
 סגיון עבר מ' פ"ט).

פרק ב.

הדת האלהית חורגו ג"כ במציאות עצם נשגב ומרומם נפדר מהעולם
 וכוותותיו ואלו כל העולם כולו ואבר מסציאותו והיה כלא היה, הוא יעמד
 לצת כדעת ארסמו המבואר, אך חוסיק אמרית לאמר כי העולם מורדש
 כבונה ורצון ממנו, והוא בעל רצון ודעה ומנהיג העולם ברצונו, ואולם
 כביאור ענין מציאת האל ויחידו העולם רבו הדיעות, יש שאמרו כי
 הוא נמצא חוץ לעולם טעמו כי העולם הוא בעל גבול והכלה והוא חוץ
 לעולם עד בלי תכלה (מ"י טעמנו מלמס בנ"ח אבנאבא י"ט מנחם מ"ד לנח) ושכלי
 פשוט אין ערך כינו וכן הנשמיים הנבראים ממנו, וכסא כבודו כשמים
 ממעל, וכמ"ש השקפה ממעון קדשן מן השמים (נחמס מ"ד) ואך השנהו
 הניע בארץ וכמ"ש משמים הכיוון וכו' ממכין שבתו השנהו אל כל יושבי
 הארץ (מנחם מ"ד) וברומת, ומה שאמר הכתוב מלא כל הארץ כבודו
 (מנחם מ"ד) חיינו שמכבדו אותו בכל מקום כביאור הרמב"ם ד"ל (מנחם
 מנחם מ"ד) או השנהו הוא מלא כל הארץ כביאור האחרונים, וכן
 מה שאמר הכתוב כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מחת
 (נחמס מ"ד) הוא אך לענין יכולתו והשנהו ככלי, ובענין חידוש העולם יש
 שאמרו שבהתלה היה האלהים ממלא את כל הלל העולם ואחרי כן
 קבץ וצמצם את עצמו לצדרי, ועשה מקום פנוי בחוכו וברא בו העולם
 הנשמי הוא יש מאין, וברך הכה על קדקד הדעה הוואת הרב מלארי
 ד"ל בספרו התניא (מ"ד פ"ט) ולא טעם כדעתו ענין מנחם מנחם מ"ד מנחם מ"ד מנחם מ"ד

(*) כי שגנו וטעו בענינם כמנחם מנחם מ"ד לנח טקטון כי כחם טענן
 טעמנו, כח כחם וכו' כמשי"ט לכן פ"ט וכן מורד דעת הדתנים י"ט פ"ט לנח טקטון
 מלמדים פ"ט וע"י קול ידועה על סמור מ"ט פ"ט ל"ט טע — וכן מוכיח כח מלמס
 טעם למלמיתמקט בסופו.
 (***) פ"ט דס"ג מ"ח ב"ח ברהמנס מן הסגלים כי סמך י"ט עולמות רעים וכו' וכו'.
 מקדים על מידום העולם למדתי כחמ"ח י"ט מ"ח טע ודו"ק.

החסידים שעשו דרך חדש בענין עבודת התפלה שלא להביט על זמן התפלה הנקבע מקדם. אך להזמין עד שתתקדש בלבם אהבה ויראה לאלהים, משם המבואר בזהר חפלה בלא החילו והחזמו לא פרחת לעילא, וגם מלימוד התורה הנחלת דחק מאד ובאמת קמו אנשים כאלה בשנת תק"ל. אולם גם קהלות החסידים צעקו מזה וימחו מן הארץ בפקודת המלך הנביא יצחק הנביא הנביא ממעשריכם נביאים, כדוע.

פרק ג.

ענין בריאת יש מאין. כאשר נקח את ההוראה הזאת שלא בדקדוקי נמצא אחת בכל עת וזמן כמו בצמיחת עשבים ואילנות מהארמה וכן בריאת בעלי חיים מהארמה וממאכלים מעופשים, כאשרם המחדש בשבוע בכל יום המיד מעשה בראשית, אולם באמת אחר הדקדוק נמצא, כי זהו הוא ענין בריאת יש מיש. (ואך לעומת יצירת דברים מלאכותיים שהוא גם לענינו יש מיש נקרא זה יש מאין (אפי"ק ד"ה שיש) וזהו על דרך ההעברה כי עצם הדבר נחדש מבלי ראות לראות, ראית אורח אליהו פ' בראשית על לשון ויכרא אלהים את התנינים ב', כורא פרי חשן, שנחשבו כו הרמ"ב וז' ע"ש. כי כבר הראו המחקרים ע"י כלי הראות (מיקרוסקופים) כי בורע של כל צומח יובט גוף הצומח שהוא בנו ומתקן כשרשיו וענפיו וסעפיו ועליו והצמיחה היא רק גידול חלקיו ע"י כח הון וכו'. (וכ"כ הרב מלארי ז"ל בבחיובים בביאור את קרבני לחמי). וכן בורע כל בעל חי יראה רמשים קטנים מתנועעים אנה ואנה ברמות הבעל חי המוריע, ואף הנולדים מאדמה מבלי ורע כדעת הקדמונים (גם פ' נפשו מ"ד מ"ס) הם גם כן יש מיש. כי החומר אשר עד הנה לבש צורת העפר יפשוט צורתו וילבש צורת הצומח ותוארו, צורת הבע"ח ותוארו (גם מ"ס מ"ב) כאשר נעשה בסבכו מוכן לקבל הצורה האחרת כאשר הרבכת ומנו הוסדות ויהי באופן נאות לוח במבואר בספרי השבט בארכות, ועל דרך זה היה כל הנברא מיום ראשון והלאה כששת ימי בראשית כענין חוצא הארץ וכו'. ויצר ה' אלהים מן האדמה ב' (נפשו מ"ב) הכל יש מיש רק שהלביש חש"י הצורות בחומר, אך החומר הראשון חומר היסודות הקודם לכל אותו בראו חש"י יש מאין גמור שלא כדעת אפלטון ואח"כ עשה בו צורות היסודות אשר רוח שם עפר ב' (נפשו ז' מ"ב) — ואף כי לפי התפלה

ויש שהאמני ברוחניים ושכליים קדמונים, ומהם נמשך ע"י השתלשול והרכבת העולם הנשמי הזה וע"י הולכת שיטת משג המסובלים הקדמונים הביאם הרס"ג שהעושר ספירות הן קדמונים ואחר הן עם האלחות והוא מעות כמשי"ה להלן, ויש שאמרו כי מעשר ספירות תעלמות השתלשלו העושר ספירות תגלות והתעלמות הן בא"ס עצמו קדמונים וגם זה אינו אמת כמשי"ה להלן וכמ"ש הרב מלארי ז"ל (מ"ה) כמ"ס כמ"ס מ"ה במשפ"ה) ויש שאמרו כי מעצמו וי' עשה העולם, ובבר המה על אלה הדעות הרס"ג בספרו אמונת ודעות מ"א כי אך יהפך דבר לא מצוייר בצורה (ל"ה מל"ה) שם נקב נפשו עד שיצוייר בצורה ומה שאין לו ענין לענין כי ואך ישם חש"י עצמו קצתו גוף עד שישיגורו המשיגים ואנש וירעב ויצמא כ' ע"ש, וכמו שחבת הרמב"ם ז"ל (מ"ה) לא על הלמירי ארסמו שהשתלשלו מועלת וירעה פשוט ורוחני וכן כ' הרב מלארי ז"ל שם, וע"כ הסכים הרס"ג וכן היא הדעה המוסכמת בכל ישראל שהעולם נברא יש מאין המוחלט כי חש"י כל יכול לברוא דבר לא מדבר וענינים מהחלפים בעצמם אף שהוא פשוט בצינו וכו"כ הרמב"ם ז"ל שם, ויתבאר עוד בזה להלן, (פ' מ"ה מל"ה מ"ס מ"ה) כמ"ס כמ"ס ז"ל.

הענין, הרב מלארי ז"ל באגרת שלו הנדפסת בסוף ספר מצדק העבודה כתב, כי לפי הנשע במדינתו מחלמירי הנ"א מוילגא חסם הנ"א ז"ל את תלמידיו הנעשים ז"ל באמ"ס כי פ' סמלא כל עלמין הוא כפשוטו שצמח אלוהי יש בכל, דבר, ולדעתו אינו כפשוטו ומלא כל הארץ כבודו יהיו השגותיו כי ע"ש, והאמת כי תלמידיו כחשו או שמע מלמירי שלא היה מקובל כי לא כן היה עבודתו, והראה כי תלמידו הגדול ה"ד חיים מוואלאוין ז"ל האריך בספרי נפש החיים שער ג' ככל אשר הבאנו למעלה בשם הרס"ג והביא שם בשם הדיקן ג"כ בדבריו ופ' סמלא כל עלמין כפשוטו גם הביא שם ע"ד רמז כיאור חילול השם (בגלגול כנענ"ט כנענ"ט) על האומי שיש חלל ומקום פניו באלוהי כפשוטו, ודבר דברים בשם שנאמרו בספרי תלמידיו הנעשים ז"ל, והאמת כי הורה אותם לו ואך כפי הנראה מספר נפש החיים צעקו מזה על איזה מן

(*) פ"ס סקדמונים כסו בענין סוף וכו"כ ג"כ מלמך כנענ"ט ז"ל בסוגיות יעקב יוסף כ"י ויקטל על הנחמך אלהי מי ירע ע"ש. אולם סרס מלארי ז"ל בקבלתו מן סגנר ממעריכט כנ"ס סגיר לגלות בענין בעקבות משיח וכן ספיר נגנזו מ"ל חיים מוואלאוין ס"ס, קלס סקדמונים בילמירי ספיר נסרס מלארי ז"ל בלדך.

ונראה כלל (פסל י"ז פ"ג) כי אם אלהות פשוט כמו קודם כריאת העולם לענינו ואין שינוי באמת כלל לסול האלהים, וכוונתו אמר ע"ז הענין לית אחר פנוי מינוח רצונו לאמר מעצמותו כמש (נפשו כנס ד"ל דה לית ספק פ"ג) כי כל מלוא העולם הוא עצמותו באמת מצד העולם אליו. אולם נגלה לנו האלהים האמיתי אשר אחרת עובדים ומתפללים אליו. אולם כפי שנגלה והתראה לנו בדמות גשמי אינו עוד אלהות ואסור לעבדו אף לדמות השכליים הרוחניים כי לפי דמותו הכל ייש למולו כל הענין (ואמרו המקובלים רמז הכחוב אל דעות ה' שיועד אף אלהות החופש בכל ויועד אף לנגדו כל הענין ע"ש) נמצא לדעה הזאת העצם החופש בכל הוא הכל באמת ואין עוד מלבדו כלל, וכן אמר בספר ריואל (פ"ג פ"ג) כי (פסל) והב' שש קרא את העולם בכלל ע"מ אחיות עינים כמבואר בס' כתר שם טוב (ו' סולמות יעקב י"ז פ"ג ויקבל על מלכותו לומר כי יחש כי הוא רק לענינו לענין בשר כמבואר וב"כ בזה"ל בזה"ל וכן נפש הדיוט ומפורסם לא אחרת אלא מסמרה דילן וכו' ע"ש, וכו' בס' נפש הדיוט ומפורסם הענין בספרי הרב מלאי ד"ל וכוונתו בספרי ד"ל אחרת מסמרה שער ששועי המסירה (שהצמח הוא רק לגבי דירן ב' וכו' בס' עמק המלך שער ששועי המלך פנ"ז ופס"א וכו' בהסד לאברהם מעין ו' נהר א' ע"ש), והוא הדעה האמיתית אשר ראוי להאמין בה, ויש שבואר דברי הרב מלאי ד"ל כי באמת עולם יש היסודות והרכבם. אך בעבור שלמול הקב"ה אין העולם מסד ומפסוק ואינו נחפס ונרגש בשום חוש כלל כמו שרגש לנגדו בחושים שלנו, ועל כן לנגדו ית' מסילא אין עולם כלל וגשמיית הנברא וחומריו וממשו אינו נרגש ונראה כלל, והוא כמל במציאות באמת, (והנהיג פנ"ז י"ז פ"ג ה"ג י"ז ציוסו שער ששועי פסל פ"ג), והכל הולך אל מקום אחד אם כן הוא או כן הוא לידע אמונת אומן שהעולם כמל במציאות ית' הוא האלהים בשמים כמל ועל הארץ מרחות אין עוד וכו' שותבאר להלן עוד בזה.

הערה, אם שנתבאר לנו דעת הדברים הקדמונים בספרי ישראל שהתורה והנביא והנשיא הוא טאין טעם ע"י כח הנברא ית' הכל יכול והדברים כזה דעת ההשכלות המבטרת לאיסמו כפי באור טאין טעם (מורה פ"ב פ"ג), ואנחנו הדיוט לזה על זה, (וכמ"ס ספרי מ"ד פ"ג י"ז פ"ג טאין טעם לזה).

(*) ועיי' סוגר למונים בויכוח דלמן י"ז מנסוס רעוס בלוק ספסלעות ספסירות. והענין כזה כמו ספסל פ"ה וסבן.

וה' ע"ש) אולם לא נאות לזה אך כחצי מדעים שההשכלות לא יפעל ויעל לחיות הדבר מן הדיחתי, אולם ענין ההשכלות הוא ענין אחר מצד עצמו — כי מן קבלת המסקנים קבלה טאמנת — שכן הנברא ית' עד העולם העשירי היה ההשכלות בדיחתי ה"ש מעלות ומדרגות רבות וכל מדרגה נתעבה ונתעשה יותר אך ההתעבות ההתגשמות לא בא מזה השכלות עילה ועלול כי אם מזה הא"ס הכל ית' טאין (*). מעלות ומדרגות האלה יתבאר להלן שכן נכללות ברמזה מדרגות כוללות ומדרגות נקרא עולמות וכל מדרגה לפי גילוייה ודמותה נקראת לסול המדרגה שלמעלה היסטה גילוי יש טאין כמבואר, (*) אולם כפינית המדרגה (כמס"ס פ"ג מדרגה) הוא ענין ההשכלות עילה ועלול יש מיש (למס"ס פ"ג מדרגה) רצונו כי קרובים זה לזה כמו עילה ועלול, גם יבשרו המדרגות הדמיות אף כי בדרך כלל הן אחת מול חברה יש טאין מכל מקום יש חילוק ביניהן כמבואר בספרי המסקנים. כי הפיר יותר גודל יש בין האצילות אל הבריאה מאשר בין אצילות לעולם הא"ס, (**) ועל כן נקרא בריאה יש טאין (ומנה) במקבול כי מרסס מספיק ט'), גם יותר אין ערך העשיה מול היצירה שהעשיה היא מוגשמת ביחוד ויותר הפיר יש בין היצירה ובין העשיה מאשר בין היצירה אל הבריאה — ועד שיש הפיר יותר בין היסס והעפר יותר מכפי הופיר אשר בין היסודות אשר למעלה מן כמבואר למעלה בזה"ל לפיר נ' (פי' דברי הרב מלאי ד"ל לנקיטו מרסס פ"ג מ' מרסס פ"ג פ"ג ענין טאין).

(*) ועיי' לקיטו סוגר ציוסו פ"ג לנגמתי ונמנמד העולם לזה חרס פ"ג ויזר ט' לולס וד"ק כי טס יאמר מרסס על סכס כרומי ענקרדו כדוע.

(**) וע"ז אמר הרב ז"ל צב"א צעני דוד ספסל פ"ג ט' ית' מלן מע"ס בגמרות מן ספסל אל סגיוי עיני' נאחמדו בגמרות כי ע"ס, קך דירסל מלללות סוד יוזר ית' מלן מלללות אל מול עולם הא"ס פ"ג בגמרות, ומ"ס הרב ז"ל דר"ס לטבין מרסס ענין יוזרד עילתה עורו כמבואר שיוזר לן, ערוך סלללות אל סל"ס מכפי ערך סברסלס אל סלללות כי ע"ס כוונתו אל סל"ס צענו סלללות סקוקולס פ"ג סוס צמכס ענין טאין כוונתו סוד כעסס כעסס לנגד ע' סוס פ"ג צב"א, לולס לז' לעולם סל"ס פ"ג בגמרות ענין מלך וט' כדוע — וסבן.

(**) ולכן נקרא מלללות עובד סוסל קך כעין ספסלס וסברלס מלללות עולם סל"ס מלללות מלללות מן כרומ כי (מורב י"ז י"ז) ומלללות סלל סוסל סוקר מלך מ"ס כרומ ענין טאין פ"ג פ"ג.

בעולם כמו סבע הצמחים והדוממים ובפרט מבעלי חיים, אחריו כן
אנו משיגים "משכיל" העולם הזה והוא שכל כל דבר אשר נמצא בעולם
כמו שאנו רואים בבעלי חיים, ובאמת הוא נמצא בכל דבר כי אין ספק
בלא שכל ובה רוחני כמ"ש ארסמוס בספר בעלי חיים (De animalibus)
מ"י ז' וכמו שאמר פהאלעס הפילוסוף הביאויזי במאמר ימות המשיח
ב"הער לפרק ב' השכל הזה יש לו מקור ונקרא אצל המקובלים
בשם "משכיל" והוא מושג אך במין האדם כמו שאנו רואים בשאדם
אין יודע דבר שכלי הוא מסר אח עצמו מכל המהשבות השוררות
אוחו ומקשר ומדבק עצמו אל מקור השכל ואו לא לו במחו השכל
הדרש, ולמה לא לא לו מקדם אם הוא נולד מן השכל הנמצא
בפעל במחו? אך האמת שהשכל הזה הבא במחו רק אחר העיון
והדרישה יבא לאדם אך מסקום גבוה יותר ממקור המשכיל כל
ההשכלות (כיום לפנינו ענין ספלטוס עזרז צמנים, ולא כלצנבל מ"י סט מ"י ז' ונצ"כ
סס ז' מ'י). המשכיל הזה חופף על כל דבר מדברי העולם הזה כהעלם.
אך בהשגה בשכל הוא רק במין האדם כמבואר (והוא יב' נעלם ובכח
בשכל הנמצא בפעל במחו המיד והוא ענין המבואר בכתבי האריז'ל
שפנימיה אבא הוא פנימיה עתיק צ"י). המשכיל הזה מקור השכל הוא
כח החכמה שיש בעולם. אשר סמנה נשפע שכל וחכמה לכל דבר אשר
בעולם ובנפש האדם בראשונה. ובדברי הפילוסופים נקרא שכל הפועל
כידוע (וג' מורכ מ"י ז' נצ"כ). והוא צמנים עתיק נעשים ספלטוס ארסמוס צמנים צמ"י ז',
והקבלה ארסמוס אמרית עזר לאמר, כי המדרגות האלה שנתבארן פה
בעבור שמושגות ומורגשות בראות השכלי שלנו, הנה הן נכלליות עזר
בעזר המוגשם המושג לעינינו ולשכלנו. והאלהים כמו שהוא בעצמותו
הוא נשגב ומרום מאד גם מכל המדרגות האלה הנקראות עזר
גשמיים ונבוליים לגנדי. וכמו שמתבאר עזר בפרקים תבאים, ואם
העולם הזה הוא הדמות הראשון מהאלהים עלול ראשון ממנו מדוע
דל על כל המדרגות שיוכל להדמות בהן בינתיים? וכמבואר. ועל כן
הנחת הקבלה לומר כי כל המדרגות שנתבארן הן נקראות עזר "עולם"
הנשיה. והוא נקרא מורגש בעזר הנבזה ממנו. רק שתמוגש לגמרי
קראתו המקובלים עזר שבעשית, והמוטבע שבמורגש נקרא אצלם
יעזר שבעשית. והמושכל שבמורגש נקרא אצלם בריאה שבעשית,
והמושכל שבמורגש אצילות שבעשית, וכן כולם. אך המדרגות האלה
הולכים עזר גבוה מכל גבוה ונבזהם עליהם כי גם בשכל יש עזר

פרק ה.

אנשי שלא בא המושג על ענין ההשתלשלות שיש מדרגות רבות
זה אחר זה במציאות. הקדמות לעולם הנשמי הזה הנראה, אולם ראוי
על הננין הזה באו הרבה אשר הביאום המקובלים בספריהם (*). ואנחנו
לפי שטחנו נאמר. בהערך דבר יציא האלחות מן העולם לגילוי חיותו
ההתפשטות לעינינו (עצמנו) מרוחני גמור עד להיותו לעינינו גשמי
גמור. נראה ונשכל פעולות ומדרגות רבות אין קץ מספיקות בינתיים,
כי אין ערך כלל הנשמי הזה הנראה אל האל ית' הנעלה ונשא ומרום
עד מאד כידוע, ואם נאמר שאין במציאות עוד פעולות ומדרגות למעלה
מה העולם הנשמי ואך העולם הזה הוא הדמות הראשון מהאל ית'
והוא העלול הראשון מאתו יקשה עלינו מדוע דלג האלהים על כל
המדרגות אשר יוכלו להיות בינתיים ולא הדמות בהן כלל? ומדוע
בעולם הזה אנו רואים כמה מדרגות אשר הדמות ונצטרך בהן זה
למעלה מזה גבוה מעל גבוה שומר ונבזהם עליהם? ולפי התורה
האלהית יש מלאכי מעלה במציאות ויש מעלות ומדרגות בין המלאכים
כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' יסודות וכמבואר במאמר התגלות אלהות
מאתנו, ויש ראה שהתורה האמיתית במציאות עולם העליון עולם
הנשמות, כמו שהתבאר במאמר ימות המשיח ועולם הזה הנראה, הנה
כי יש כמה מדרגות למעלה נשגבים מדרגות הנשמי הזה הנראה, הנה
ראה נוכחת כי ענין ההשתלשלות המדרגות הקדמות לעולם הזה הוא
ענין אמיתי מצד עצמו, אף שאינו מוכרח אל הכריאה כמבואר למעלה.
מדרגות ההשתלשלות הזה נראה ונשכל כי הן נכללות בחכמה
סודיות. ואחזיק לבאר מושגה למעלה, רצוני מן הנשמי גמור הזה
המושג ומורגש לעינינו ולחושנו עד שנבא אל פנימיה העולם הזה אל
האלהים העצם הרוחני הפשוט, בראשונה אנו משיגים "מורגש" העולם
הזה אשר נרגש בחוש תכשר בחוש המישוש והראיה וכו', ואחרי כן
אנו רואים ומשיגים "מוטבע" העולם הזה, היינו טבע כל דבר אשר

(*) וכן על מושג טעם נכלל מורגש צמנים ז"ל צמנים (פ"י) גמל טעם נצ"כ
סמטע עליו קך מורגש טעם נצ"כ וכו'. וכן טעמו מרגיש סמטע ז"ל נצ"כ
סמטע סמטע עזרז צמנים, ומס סמטע כמס רוחני, והמילק בין מושג לראש ע"ס
צמנים סמטע ז"ל, ובדברי סמטע צמנים.

החלו לקראת עלי גליון וכפר. (במלך כפר שנגזר) כי אלהים הנישבו אין לאמר בו לא רצון ולא הפין ולא כוונה ולא דבור ולא מעשה. ואין אצלם בו שום דבר שגרה ממנו שהוא מונבל כי כל מונבל משתנה ואין אצלם לא שונו ולא התפעלות וכו'. וכן אמרו המקובלים הקדמונים עוד (עפ"י) אין עצם האלוה נרמו בשום שם וזאת כי השם מורה על עצמות ומדות הדבר והוא כפי שמו השם (והכל' המפרשים ע"פ וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו השם) והאלהים בלתי נודע עצמותו ומדותיו כלל להשגה הנבראים. אמנם כבר נתבאר לנו מן הדת והפן השכל הפשוט כי העצם החופש בכל העולם הוא בעל רצון ודעה ויכולה. כי עשיית שום דבר לא יוכל להיות מכלעדי זה וכמל' כל אשר הפין ה' עשה (אפ"י) ונאמר בלם כהכמה עשית (עפ"י) (עי' סו"ט י"ט י"ז י"ח י"ט י"י) וכן יורה השכל לפי הדת כי יש בבורא ית' גם שאר המדות הנמצאות באדם כעל שכל. כי אם הוא מנהיג את העולם, הלא להנהיג שום דבר צריך שיוקדמו במנהיג כמו באדם רצון והכמה ודעה ומדות הפעילות גם כן, למשל הנהיג עם הרשע כמדת הכעס והנקמה ועם הצדיק כמדת החסד והרחמים, וכן אדבה ושנאה וכדומה. וכן הוא מפורסם בין כל מאמני דת מן השמים, וכן באמת יחמו הניבאים אל הבורא ית' מדות הפעילות והוארים גשמיים רחוקים וחזקו לו רוגז ונקמה, כמשמעם שיש לו מדת הרחמים והתענה כו'. וכן יחמו לו ג' חושים גשמיים, עיני ה' אוני ה' ושמע ה', כי להנהיג ולשפוט שום דבר לא יחזקו כלערי זה. ואם כן נבא במבוכות חכמי יון וערב כשאלם כי הרצון מורה שחבר להרצות מכלעדי הדבר שרצות בו, (מס"י י"ט) וגם כי אהה מוצא שונו רצון בין קודם שרצה לאחר שרצה בו, כי פשמי הכחובים מורים חידוש הרצון בכל עת (עפ"י מנחם כהנ"ט י"ז) שונו רצון כאלהים כאמר ית' רצון מלפניך כו'. ונמצא בדברי ר"ל הפיכת ושנונו גור דין הנהיג מלמעלה, ונמצא בחזרת ובניבאים ענין ההרטה באלהים וינתם ה' (פס"י) נחמתי כי המלכתי את שאול (משל"ב) ועוד שאלו איך נאמר ונאמין במציאות מדות והוארים בבורא ית'.

(י) פון מסכרי הנבואים על פסוק זה סומל לקחת בנס' בנס סכרי מוח ומוחם קום ע"ס.

כי המדת והחזק מורים על ההדבקות הענין תנוסף לעצם בעצם והמראה ית' אין בו עצם ובקרה, ואין לו ענינים נוספים על עצמותו שא"כ הם אלהים רבים כי כולם קדמונים (פס"י י"ט י"ח י"ז י"ט) ואך נאמר כי ענינים שונים ויראה מזה ענין הנבלה, נבל כמדות ואופן זה צלל באופן אחר כי מדות רצון אינו מדות חיים, ומדות חיים אינו מדות חכמה כו'. ואך נאמר כי התפעלות כמל' המו מע לו כי (עפ"י) ואמרו ר"ל (פס"י י"ט) בזמן שאדם מעשער שכניה מה אומרת קלני מראשי כו' וכדומה, כי כל המדות והתפעלות עושין התפעלות כהנדרב מדין. וכבר החלו חכמי היהודים כאלה הקודם ליישב זה, ואביא פה בקצור דעותיהם והתשובה עליהם. ואמר הנה התוארים יתחלקו לשנים תוארים העצמיים אשר יש להאדם מצד עצמו לא ביחוסו לדבר אחר דהיינו חכם חי רועה ויכול כו'. ותוארים הפעיליים שבאים מדרך אחר ויתפעל הנדבר עליו מדת כשמיחוסים לו. רחום שמו' כיעם כו'. וכן תוארים המשתפרים, אב, מלך וכו'. והרס"י באמנות ודעות שלו מאמר ב' דעתו כי גם התוארים העצמיים לא נמצאים בבורא ית' מצד עצמו באמת והוא כיצת הפלסופים העצמיים, אך אינו מרכיבים עליו תוארים מצדו צד העולם בבחינת הברואים או אומרים שעשה הכל זמנתי הכל ב"רצון וכוונה והכמה, ואנו רוצים לשלול ההפך שאינו חי' בחיוב ממנו באור השמש מרשמש כמו שאמר אריסטו ופיתגורס, והוא חי' ולא מת חי' ויש לו יכולת לעשות הכל, כי אצלינו הוא כן בעשיית שום דבר ותנהגו צדיקים שיוקדמו אצלינו כל אלה הדברים אולם באמת מצד עצמו עצם הבורא ית' אין גם אחד ממדות ותוארי האדם (עי' פס"י מנחם כהנ"ט י"ז י"ט י"י) ואף שאנו מאמינים שעשה הכל זמנתי הכל לא נבין לפי שכלינו אך אצלי יעשה דבר ואך יתנוג דבר כי הוא בבחינתו העצמי הוא למעלה הרבה מאד מענין השלמות שיש באדם בעל שכל רצון והכמה ושאר תמדות וועל כדומה לזה אודל דברה הורה כלשון בני אדם, לשבר את האון כו'. והוא אינו מושג לא בעבור עומק המושג אך בעבור שהוא לפעולה הדבה מענין חושנה והכמה, דומה כמו שאמר אדם שדבר הכמה ושכל ויכל למלש בידים ועוד וזוהי מדה מלאי ר"ל (עי' קטל ספרים) כיאם הכחוב כי הוא צד ונבראו (פס"י ע"ט) ומשמע ממלה ר"ל אין לייחס אליו גם בריאתו כי והבריאת מיוחדת רק אל דבר ה' ובדבר ה' שמים נעשו (עפ"י) ולכן חקנו חז"ל אחת הוא ער.

אחד כ"י. (ויש לומר שהן כענין מורכב שנחמנו והיה לעצם אחד כ"י ע' ספר הכרית מ"ח - צ"ע). ובה (פרדו מן הספרות של העצמות האלה) שנחבארו שהן יקראו עשר ספרות הנווות במאצל על דרך משל השלכת הנווות בנהלה כי הנהלה היא השלכת והשלכת היא הנהלה עצם אחד אין בו ענין נוסף כלל, ואלה האחרונות יקראו עשר ספרות הגלויות ממאצילן. והן ענינים נוספים על העצם יח' והוצה ממנו לפי הגוליו והרמות כשלכת הקשורת בנהלה מלמעלה (פי' יצא מלמעלה מן המעלה) והתוארים להאל יח' הן כפי המלכשות בכלים אלה ופעולות עסם, והתואר הוא פשוטו כמשמעו, חכם שיש לו מדה חכמה חוצה סמנו וכו' כמו אצל האדם. הספרות העשר המבוארות, יקראו גם כן בשם ענינים, אוניס, רגלים, כ"י כי הבורא יח' פועל ברוך ועל ידן הפעולות הדומות לפעולות אלה האוברים הנפונים, ולזה ישמחו בשתוקף השם, כמו שאמרו המקובלים וכן אמר פולין היהודי בספרו מן החלומות. כי כח וספירת החכמה היא הרואה ומשנת על העולם בכח האים המלוכש בה, והאים יביט בה כמו האדם בעיניו וספירת הכינה היא הכח המקבל הקול ובוהן אותו וכן כולם (פי' וזה נמשך מהשם נפש), כי כל כוחות האדם נכללו תחת אלה העשרה הסוגים כמבואר. וכן נמצא אצל מלכי פריסים הקדמונים, כי הממנה לפקח על עסקי המדינה נקרא עין המלך, ואשר לשמוע כל המענות והמריכות און המלך וכן כולם - כאשר יספרו בספרי קורות העולם הישן - וזה הוא שימת רוב המקובלים הקדמונים.

הערה. הר"ע מפאנו כתב (בספר אלמנה מ"ז פ"ו ובפמלה ומה אלמנה ע"ה) וכן מבואר דעת הר"י ורמב"ם אלקשיליא בתשובתו לחידוש (הנבא בשלח בבת ה' בנה"ה) וכן נראה דעת מרדכי מפרא בקדמותו לספר גבורות ה', כי הבורא יח' ורצונו הם שני נמצאים כי הרצון הוא ענין נוסף על עצמותו והנה ברצון שחוק ממנו ואנשי הרצון הוא קדמון בקדמות הבורא יח' וסודות המיד עם בעל הרצון. וכדעת בעלי חידוש בפרשם שער ג' (פ"ה ע"ה) וט"ו שומר למונים וויטות פני. ומה שהקשה הרמב"ם ז"ל שא"כ אלהים רבים ובי' מיל' לא

ע"ה ספ"ה סוף שם כסם פלג סרמון פלג ספ"ה קדמון. ופי' אלמנה לא נאמרה רק שהקדמון כמו שהציגו בספר שומר למונים ע"ה. וזה מהלכתי בקדמות כל פ"ה כמו שהלכתי להעלה בפרק ג', ומה טעות כוונתו.

קשה כי הוא ורצונו אחד, והשנים הוא האחד, סתאודים כשלכת הקשורה בנהלה וכן משמע הישוב בינו אלם פ"ה. ובס' שומר למונים חידן כי האלהים אחד מצד מלכותו וחידן הוא בעל הרצון המנהיג את הרצון כ"י. (ממלך מלכותו על סתם סלפון סקדמון לעצם ממונה). אמנם הדעה הזאת כבר נדחה בדבריו כמו שנתר דעת הקדמות על הע"ס כולן כמבואר, כי אם הרצון הוא קדמון ומיוחד חסד עם בעל הרצון, א"כ הוא עצמות אלוות נמור ואין יש לאמר בו ענין מוגבל כי שוות רצון אינו מוחות אחד, וכלאום הקדמון צריך לאמר שאין לו דבר קדמון נוסף על עצמו כדעת הר"ע והרמב"ם ז"ל כמבואר למעלה בראיות מסודי פילסופי י"ן וערב באורך. וגם אף העלה הראשונה חסד הרחמי השפוט שנחבארו לו למעלה לשיטת האריזל שיהא רק חסד מוכן לקבל צורת העולמות ואינו מוכרע לשום צורה עוד והוא למעלה מכל הרצון ונקרא אואים (כמבואר בדברי סרס מלמי ז"ל ב"ה לסני ענין מוח"ם כמבוסס סתק על סרמ"ע סקדל אל סרמון מור מ"ס ע"ה ועי' ממונה סלפון וסעלם בסעס לפי' מ' טס) מאמינים אנהו שאינו קדמון בקדמות הא"ם, ואינו סחויב המציאות רק שנתלה יש סאין כמבואר, (פי' סביאום לון סלפון בשם לפלפון לקדמם ססומן סן להסומר ססומי וכן להסומי, כלסר סלפון בראיות סר"י לנרנעל ז"ל בספרו מפעלות סלפון מ"ס פרק ד' עין סס ועי' דברי סרמ"ס ז"ל פ"ה לסני על מלמר סרקי דרבי מלעסר ססום ססוקן בנרמ ופי' וכן סרמ"ס). ובעולם האצילות שהמדות והתוארים הם נוספים על עצמותו יח' וסביבים שיעים כי הן באמת נאצלים ונגלים סאין ליש להנהגת העולם כמבואר, ואינם קדמונים גם אינם עצמות וסדות האלהים האמית, ומה שהן סאודות כמאצילן כי הן האחד עמקן ברצונו אף שאינן מדות אחד, אך בספרי המקובלים נקראים כלים, כי כלי, נקרא מה שיש לו צורת מדות מה מוגבל באופן זה ולא באופן אחד כי חכמה אינה חסד כ"י. ואף הרד"ב שחשבו השרים (ממל"כ מ"ז) לאומרים שהספרות הן עצם אלוות. אמר בספרו מן דוד בקדמותו זה הלשון. המאמינים בעם' הויות מדות השם מופיעים כ"י. ועוד אמר ומה שנקרא אחד המאציל והנאצל הוא ללוותם קשורים זה בזה יחד כשלכתם הקשורה בנהלה" לא שום אחד כמדותם ועצמותם

ע"ה וכן סקדמולס ססמס לסני ענין סלפומס כמו סלפון סקן וססמס ענין כמקונים כממלך ססמס סלפון, ויוון יוסר לפי דעת סלפון סלפון סלפון סלפון ענין ססמס ססמס.

נפרדות מנחמות העולם, ומה יצא לעמים הקדמונים עבודת הכחות האלה, וקראום אלילים (אנשים), כי אליל באורו כח אלהי משרש אל (אנטיגון קלפס), אל יעלה כלבנו להפריך אותם מן כח אלהי הפשום ולדמות אותן שכן כוחות עומדות בעצמן כאשר ידמו עובדי האלילים ויקראו לכורא ית' כשם אלהא דאלהיא (פארא בראמא בלשון סאנסקריט) הירוע לאנשי חורו) וכאמרם דל במס' מנחות (ק"י ע"ב), אך לידע אמונת אומן כי כל אלה הכחות הנשמיים הנראים נפרדים ובעלי ממשות גבולות וכל כלי העולם בעצמו הנשמיים הנראים נפרדים ובעלי ממשות גבולות, הוא בעבור הכח האלהי שבהם המוחיקים ומעמידים שלא יתבטלו ממציאותם^(*) (הן ע"י החיות שממלא בהם והן ע"י החיות שיש להם מסובע^(*) החודר וחולך בהם והוא מודה אותם בדרך מקרה כידוע) ועל זה נאמר לעולם ה' בדרך נצח בשמים (מס' ק"ט) וכמו שביאור הכעש"ט ד"ל (מס' ט"ז), והם כאמת אינם נפרד וממשות כלל, אך הם כשלים ביסוד המציאות גם עתה אחר הנילו כמו קודם הנילו. בכח הכללי הפשוט החופש בכל והוא הכלל המבואר למעלה, כי כאמת הדמות הנשמי הזה הוא רק לעינינו, ואילו ניתנה רשות לעין לראות לא היה גשמיות הנברא וחומריו וממשו נראה כלל (מס' ט"ז ע"ב), כי אם גילוי האצילות הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא פרצוק עשר ספירות רוחניים קשורים ואדוקים במאציל ית' (הוא עולם הא"ם, החודר בהן בדרך סובב ובדרך מסלל במבואר) באחדות גמור וכן אלה אלה מאחדות אין בהן פירוד והפסק כלל, הוא יחוד עולם האצילות, הנקרא בוודי רוא דיתורא, רוא מדומהותא, ואמר ג"כ על זה החודר אותו וחיותו חד אותו וגרמורו חד, וביאר הפרדים (מס' ט"ז ע"ב) וכלל עולמם ד"ל^(*) לטו וטוסי ט"ז, אותו הוא עצמותו ית' בכחיתו הקודמת אל גילוי האצילות הוא עולם הא"ם המבואר, וחיותו היא החיות אשר שולח לחיות הספירות בדרך מסלל, ואין ר"ל החיות שהוא חי בהם ח"ו ע"ש בפרדים, הוא האור והחיות המהות וממלא כשמה בגוף כלי הספירות תלויים, וגרמורו הן הכלים כלי הספירות בעצמן שרצאים ליש בעלי מדות מה במבואר, אלה השלשה ענינים אשר לפי ראות שכלינו נחשבים כשלשה ענינים נפרדים וכאמת הם אחד גמור מהאחדים כחכלית האחדות. (**)

(*) ע"י מפתח אלטס לאנטיגון מ"ל פ"ב ע"ב.
(**) וכלל בוודי ט"ז ע"ב, כלל לטוסי ט"ז ע"ב, וטוסי מנחות

כי גילוי האצילות הוא רק ענין גילוי העולם מן העשר ספירות הנחות במאציל והן קרובות במהותן ועצמותן אף שאינן עצמותן מסובב במבואר למעלה באורך. — והוא ענין הכחוב ה' אלהינו ה' אחד ולא אמר ה' יחוד (מס' ט"ז ע"ב) וכלל לטוסי ט"ז ע"ב, כי אף כי האל ית' מצד עצמותו כפי מה שהוא חבוי וספון הוא כאמת יחיד אין עוד מלבדו כלל ואין פה כחות וספירות כלל במבואר, אך מצד זה אין אנו מדברים ממנו כלל^(*) כי אינו נרמז בשום שם וזאת כלל במבואר למעלה, ומצד זה אם צדקת מה חתן לו, ורבו פשעין מה העשה לו (מס' ט"ז) במבואר במאמר התורה והמצות אך אנו מדברים מאלהים ומתפללים אליו כפי הנילו שלו במדותיו (ומה שנמצא בספרי ע"פ מ' ב' אלהינו בכל קראנו אליו אליו ולא למדותיו כ' נבאר על גבול בספרי הרב מלאר ד"ל) בדמות אדם העליון העשר ספירות האצילות, והוא נקרא אלהים אצילנו כמות שמים וארץ במבואר למעלה בתורה לפרק ה' וקובץ העשר ספירות כמות שמחאיות באחדות אחד כלל דמות אדם העליון נקרא כשם הוי"ה, ומה שנקרא הוי"ה שם העצם בספרי הקדמונים ביאר הפרדים שם עצם הספירות, והרמ"ע במאמר מאה קשטות ביאר שם עצם ההתנהגות, (ואמרו המקובלים יוד הכמת הא כינה ב' וקצו של יוד הוא עולם הא"ם וביאור זה תמצא בלקוטי חורר ר"ה ולא אבה להרב ד"ל), ועל זה אמר הכחוב ה' אחד להורות על ענין ההתאחדות הנילו איהו וחיותו וגרמורו מלשון הכחוב וקרב אותם אחד אל אחד והיו לאחדים בדרך (מס' ט"ז ע"ב) וטוסי ט"ז ע"ב, והוא ג"כ, מאמר הכחוב וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ואמר כי קבץ הכחות הרכים הנקראים אלהים בלשון רבים כידוע הן כאמת כח אחד הנקרא הוי"ה נשגב מאתנו ואין עוד מלבדו כלל ואין שום יש ונפרד הימצו במבואר. —

אך לפי גילוי התחזות המדומה לעינינו העולם בכללו בצורת דמות הבנינו יסחור על האלוהי הפנימי הסובב ונעלם, ואינו נראה לעינינו בספרי המקראים הוא וחיותו העצמי כי ידענו הוא כללים ממש והעם מ' וטוסי ט"ז ע"ב, ענין יודע והעם יודע, ע"י נצטן עולמ' פ' כי מסלל ע"פ וקרב שם פ' אל סמלם ששם קורא שם מ' ונפרדים שער משה והתנסה פ"ב ע"ב, וטוסי — ומה שחבאר למעלה בפרק י' כי לטו חולס בדבר מורה משה והתנסה מדבר מן כללם שם במוטם ובאשר חבאר במאמר מספרי סבילוס, חלל סבילוס וסבילוס מחמתו במחזות סמלם חללם בלורך —

רק שום יש דבר נפיר ורבות כחות שכלים ומכנים נפרדים והאלהים נגלה לנו ונרמז (עפ"י) באופן גשמי פאר, באופן שאינו אלהות לפי הרמות כמבואר, והוא על דרך האדם כלפינו ומכנה שמסתתר ונעלם בו ואינו נראה רק הלבוש, הוא דברי הערמנות סריסמאקוסם לומר ענין האלהים כאילו האלהים אמר על עצמו אני הוא הכל שהוא שורה והוא ויחיד, רצונו כלל העולם אשר היה ואשר הוא ואשר הוא אני הוא כעצמי וכל אשר אהה רואה אותה רואה, כי הכל הוא עצמות אלהות באמת בדמות גשמי מלמעלה, אך לא בלה איש עור את המסות והצניף מעל פניו, הוא לבוש הרמות העולם הגשמי הנראה הזה, המעלים ומסחיר בתוכו את האלהים הרוחני האמיתי, ועל כן נקרא בשם "עולם" מלשון העלם והסתור (מס' בבב' ט"ז, ו' ע"ב) ולעמוד לבא יסיר ה' המסכה הנסוכה והלבוש הלשוני, ונגלה כבוד ה' ויאמר נתת אלהינו כי על הסדר שיתבאר במאמר התגלות אלהות ובמאמר ימות המשיח ועולם הבא, וזו מה שרצינו לבאר במאמר הראשון הזה.

ועתה קוראים השכלו! ולנו באור נר ה' אשר הכניתי לך לפנים, ועני הואם תראנה כי כל הדעות והשמות אשר היו לפנינו בישאל ובעינים, בדבר האלהות והעולם, נכללו בדעה הזאת ושמה הזאת "ששת-הבעש" ו"ל", כולם ראו את המראה, אפס קצתו, אל נקודת מרכז האמת לא באו, והאמת מאחז תצמח, כי אמת היא, ואל אמת תשוב: —

ביתם הנה לאנו כי ידבר אלהים
את דאדם יחי.
(דברים י"ב כ"ט).

מאמר התגלות האלהות

פרק א.

אבותינו הקדמונים ספרו לנו משה אל פה ומדבר לדור אשר נגלה האלהים לעיני בני ישראל אשר יצאו ממצרים על הר סיני במדבר חורב, להורות הדרך ילכו בו וזאת המעשה אשר יעשו, גם משה כרב עליו ספר על פי ה' בקצור גדול את כל מעשה ה' אשר עשה לעינינו, ואף גלה עליהם בלהבות אש וכל ישראל ראו את הקולות ואת הפירות, ואת קול האלהים שמעו מדבר מתוך האש, ויעום את עשרת הדברים אשר כתב עלי לוחות אבן ויורישם לבניהם אחריהם, והפסלופים מתכני יין וערב אשר אחרי עיניהם לבם חולך שאלו ואמרו, כי הסבה הראשונה עלת העלות והחלת התחלות לא יחפז שותתלה לנבראים בשום אופן כי תצא אנו רואה ומשני בחושי שול ואף בחושי השכליים אך את כל צבא כמותו, ואף ישנו בחושי ובתרגשו הנבראים את הבורא אותם אשר אין ערוך ביניהם כלל ופלא דומה כמה שיאמר אדם שדבר חכמה ושכל יוכל למשש בידים, ויחזק מזה אין ערוך הוא יח' למול הנבראים כמבואר במאמר האלהות והעולם. (וי"כ כהנא, י"ז כ"ט וי"ד כהנא) גם ישינו האלהים ב"ש ובי' נקח, ואמרנו עוד כי לפי הנראה מחזרת משה שמענו בני ישראל קול מוחש בחושיהם הנשמעים מדבר מתוך האש גם אשר

רבינו ע"ז זכין שאר הנביאים כמו שאמרו ר"ל ביבמות (י"ט ע"ב) ובמדרש רבה ויקרא פ"א (י"ט ע"ב) שם: ^{במקום} כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאניה מאורה^א ומשה רבינו באספקלריא המאורה, והוא דברי הכתוב (דמ"ט ע"ב) אם יהיה נביאם ה' במראה אליו, אוהדע^ב וזו לא כן עבר משה וזו פשט אל פה אדבר בו ומראה ולא כדורו וזו, וכן נאמר: (שם ע"ב) אזרא אל אברם וזו: כאל שדי ושמי ה' לא נדעתי להם (שם ע"ב) וזענין הוא לפי שם שנחבאר במאמר אלהות והעולם בסופו כי הכלית הידיעה וההשגה היא להשיג (שם ע"ב) גילוי האצילות ויחוד עליון ראצילות כי שם אותו והיותו וגרמיותו ח"ה יאין פירור כללי שם שלם כיוסל במציאות ויודעים שהם אחד נמר ע"ם המאצילן כ"ח הוא פריצוף העשר ספירות הנגזרות שנקרא עליהם חין סוף, ואף כי יש מדרגות חלוקות בין אותו והיותו וגרמיותו שכל הקודם הוא יוחר פשוט מחבירו, על כל זה כולם אלהות נמר ויחשבו לנו אף פריצוף הכלים לפי דמותו כי האין סוף כי ועל ידו כורא יש מאין כמבואר למעלה בחזרה לפרק ו' במאמר אלהות והעולם, (שם ע"ב) גילוי שם יצירה וזו היא חלוקה ככלים עצמאיים ויסודי הקבלה, והוא ענין השתי על דרך זה יש חלוקה ככלים עצמאיים ויסודי הקבלה, והוא ענין השתי בחינות מהאצילים אשר אני מצאם בחזרה משה והנביאים כאשר נחבאר שם בפרק ו' ובמאמר מחבירי הנביאים, "עצם האצילות" כמו שהוא והעצמות צורתו, וגילוי דמות וצורה האצילות למלך ההציותים כשינוי והעצמות קצת כאופן יש ומדות יוחר, ע"י הסתר האצילות האמיתי על דרך משל הדבור באדם שמגלה פנימיות שכלו ומדותיו באוהיות ודברים, או התגלות המדות בהתנועות איברי הגוף אם לשבת ואם לחסד (שם ע"ב) סוף פסוק ע"ב: ^{במקום} על שם האצילות וזו קריב ויחוד משהו ומחשבה אל חזרה העצמות^א ועל כן אמרו המקובלים עוד דמיון על זה, ע"ד צורת האדם במראה מלושמה (שם ע"ב) שצורת האדם הנוכחי נראה גם במראה אף עצמותו לא נמצא שם, ובכל מקום מראה הצורה בדמיון ממש, והיות אלהות מתפשט לחיותו וחבין, ועל כן גם העליון הוא נחשב מערך האצילות ומאחד עמו

^א Specularium: מושגל אשר וירטוטיו נגלה לנפשו רוחו.

^ב וזה מוכח מה שכתבנו למעלה בפרק ו' מהחזון כולו כי שולטתם ב"ט ע"ס.

בזמן תחלת דבור ומעשה על קבלתו כי ע"ס, וכו'.

הלב ומצינו בספרי העמים כי האנשים אשר ידברו נסתחות בכתב המאנציות ויראו מקצת העולם ועד קצתו, וספרי אחריו כן כי לא יראו בעיני בשר שלהם כי חשונים אצלם סתומות, כי אס-נרמח להם שראוה כלב כי עין יש לו כלב (שם ע"ב) והוא דברי חזקוני פ' משפטים (י"ט ע"ב) בעין השכל דבלבא את חזי לכולא וכן יש חזקוני רוחני (שם ע"ב) כי גם תראה והדבר והשמיטה וכל התרגשים חלשים, הלך בכל החמשה מדרגות שנתבאריו כמו נושא חחושים ועל דרך זה הוא מוכן דבור הנפשות והמלאכים וכל החושים (שם ע"ב) שם חושים מופתים כי כי כל מה שיש למטה בגשמות יש למעלה ובגשמות ברוחניות כמבואר.

פרק ג.

מדרגות רבות אל המקובלים בעיני ההשגה והראיה הזאת, ובכל הן שלש מדרגות, המדרגה הראשונה נקרא "השגת המציאות" והכוונה שמשגיך אך מציאת ההתנהות אך לא יראה אותה בעיני נפשו, דמיונו כמו שמשגיך אדם שיש לו נפש משבטל בקרביו והוא השגת המציאות והתפרד שיש בין השגה לידעה הוא זה כי ידיעה הוא ע"ד ידיעה מציאת הכורא יח' שהוא רק כידועה ואמונה, אמנם ההשגה שמשגיך שיש נפש בקרב, היא לא אך כידועה לבד אך הוא משגיך בהרגשה כמשל בלא אמונה את נפשו בקרב, אולם החילוק בין השגת המציאות לראיה הוא זה, כי בהשגת המציאות משגיך ומרגיש אך המציאות פי הדבר שמרגיש שיש נפש חיים בקרב, אולם לא השגת המדות כי אינו רואה אותה להשיג מהותה כמו שמשגיכים מהות כל דבר גשמי ע"י חושים הגשמיים, אמנם ענין הראיה היא מדרגה שניה לראות אם בעיני בשר אם בעיני הנפש המבוארים את הדבר שמשגיך ולהשיג ע"י זה גם מהות ואיכות הדבר ועצמותו, כן על דרך זה יש השגת המציאות בעלמית העליונים, היינו שמרגיש בהרגשה נגמרה כמו נפשו בגופו שיש עולם הצורה לפניו מעולם חוץ וכן ע"ד חוץ המעלות, והוא מדרגת החכמים והצדיקים הגדולים איש לפי ערכו (שם ע"ב) שם חכמה, וזו לא כן ענין שם חכמה לבד מלאי ע"י, ומדרגת השגה, ראיה, שראוה בעיני הנפש פנימית העולם הזה כמבואר למעלה, והוא מדרגת הנביאים איש לפי ערכו, ויש בראיה הזאת הפרד בין ראיות משה

ורואים שאינם נוק אף הדמות כמראה איש הוא רק לעיני הרואים אותם (אנדרגל פ' וירל) ומה שנמצא אצל אברהם שאכלו ושתו כבר אמרו ר"ל (כ"ט דפ"ו ע"ג) נראו כמו שאוכלין ושותין. והענין המקובלים שלונשים לבוש הדק באמת לשעה (וזה דומה) ורבינו דמי במקומות רבים, ויש שאיננו בהתלמדותם והשתנותם במשך שנותי לגשמי בעבור שהיה נביאים בריצון השי' והשי' יעשה בהם מה שלבו חפץ (ע"ס פ"ג מהלך הסלס ע"ס). וכן דעת ה"ד. משה דיליאון הובא בספרם שער היכלות פ"ד, ואולי זה היתה ג"כ כוונת רבינו דבוי שם (כפ' וירל ופ' וירל) בביאורו האחר שדיו אצל אברהם אנשים כמש' ומלאכים כמש' כי אף שעששים אנשים ע"י השבע המלאכים עוד נשאר בקרבם, וזהו היה לדעתו ענין המלאכים עזא (ונגזר שמואל) ועזאל שנפלו לארץ ועשו אנשים לפי דברי ר"ל (יומא ס"ו מה ס"ל) שהיו להם שני סבעים אנושיים ומלאכים, שאם נעשו אנשים נגזרם מה ראה שהמלאכים חוטאים שהראה להם הכ"ה כפ"ש במדרש הובא בלקט בראשית ולכן המה ידועים כוונת המלאכים רעים בעו"ה. ולכן נקראו כחוב (כחמשה ו') בני אלהים שבאו אל בנות האדם. ויש עוד ענין החלבוש המלאכים אצל המקובלים (וכן פתח סליקס סיניס) שחלבוש באדם נולד מאשה כמש' במש' האייזל על בן ה'ד חיים ויומאל שנחלבו בו נשמה מיסטרין (כחמי ס"ד חיים ויומאל) ונקרא זה הענין אצלם סוד העיבור (פרס שס ע"ס) ואולי לזה היתה כוונת רבינו דבוי בדבריו הנ"ל. הערה ב, דעת הרמב"ם וכל המשכים אוד ארסאו שהמלאכים הם נבדלים מכל גשם והם שכליים נבדלים ב', והמספר הרביעי בהם, אף כי הוא ממאורות הצופות (כ"ס ע"ס פ"ל ס"ו) הוא לדעת בן מינא שהאחד עולה והשני עלול (ע"י) כמ"ס כמש' פ"ט ע"ל על אומות הסוד (כ"ו) ולדעת בן רש"י כמש' שיתחלפו במעלהם, אולם באמת הם אחד (כחמשה סס ונדרגל כמספר רמא למס). גם אין להם מקום כלל (כ"ט כמסר סלמונט ס"ד כמסר). ועל דרך זה הוא בהשפעות (פרס שער סוד עמדת פ"ו ע"ס). ואנחנו דעת המקובלים שהמלאכים הם בעלי נוק י' יסודות רוחניים ואינם גשם היו ויש להם נשם אור ממש ב' (פרס שער סלמונט פ"ט). גם מקום רוחני יש אצלם ובהו יובן ענין הנעת המלאכים בשלחוחו של מקום (קול יסודות על סודי מ"ד ס"י ג') וכן חושם רוחניים יש להם (ע"י) כפ"ל מזה הסמל. וענין האייזל גם כמספרות יש מקום וזהו חפץ רוחני (שער עגולים וסוד פ"ל ופ"ל) וזהו ס"ר עגולים סלס כפ"ל ס"ל פ"ל).

מאמר ההשגחה ומעשה איש

פרק א.

הכל צמיו והקדשות נחמה,
ובשוב העולם נידון והכל לפי
דרכי המעשה.
(פסוק פ"ג מ"ט).

מסדיר הדת להאמין שהקב"ה משגיח בכל והכל נחיה ונעשה בריצונה. כמש' מסבון שבתו השגחה ונ"י (פ"ס ג') וכן אמר מ"ז זה אמר וזהו ארני לא צוה. (פ"ס ג') ואר"ל בנדה (י"ו ע"ג) הכל בידו שמים חוץ מיראת שמים; ויש מוקדמי ישראל שאמרו כי ההשגחה האלהית על מין האדם הוא גם על פרשותם ככל איש ואיש ובכל פרטי מעשיהם ועל שאר העוונות. כולם היא רק בדרך כלל השגחה מינית על המין בכלל. אולם בפרשותיהם מה שמגיע להם מתחתיים אף כפי המבט והמקרה. (מלבד מה שקנינו מהם. אף כלל המין כולו) ובפרט ברוחם וצומח עו"ה. נשבת. הרהר ונפילת העולם מתעני. נפילת האבן. וכדומה. הוא רק בשבע ומקרה שלא ככוונה ורצון מהאלהים. ולזה הסכים הרמב"ם ר"ל (השנים שנקי ונחש פ"ג) ובעל שומר אמונים והלוצצא בעיקריו ויש מחכמי ישראל יאמינו בהשגחה פרטית בכל דבר ומכלעדי רצון ה' והשגחתו לא נעשה דבר בעולם. ואף כי הוא חוץ לעולם. מכל מקום השגחתו דבוקה בכלל. ויש שהוסיפו ואמרו כי לפי חוסר שגורבאר לנו במאמר האלהות והעולם כי ה' נמצא בעולם כמו קודם שנברא העולם.

* ע' ספר סגרים מ"ל ופ"ל אנדרגל כמספר הנפלים אלהים מ"ז סוף פ"ג סג.

י' חלם עמם מה ובקדמוניות לנחיות צדקתו י"ז צדקת מצדקתו כמזכיר י"ז.
ולפעמים יתעב הקב"ה אף בבחינת הראשונה והשניה כבדו אשר
בבחינת השלישית המבוארת (אשר אליה חסודת השנה הש' יצא)
וראשונה והיא העוקרית אליה תקום עצמו וזוהר כמזכיר, וזוהר
מחממות ומעשית (אפסל) וזוהר כרצונו הקודם. ולכן או שמעורר לפעמים
רצון האדם והסכמתו לעצמו כמעשה אבשלום עם אחיהו שלמה המלך
צוה להפך את עצמו אחיהו שלמה המלך וכן יש זה למזכיר במבוא
למעלה מן הרגלים ידוע לך ענין למקני נכסיו וכמו שאמרו בספרי
(י' פס' כ"ט) וכן לא אהרן חומיק גורלו (פס' כ"ט) או שמעורר לו
לב אדם יחשב דרכו וה' יבין צדקו (פס' כ"ט) וכן נאמר מפר מחשבות
ערושים ולא העשיתו ויהיה חושיה (פס' כ"ט) וכן המקרים הבאים
לאדם בנופו בריאות וחולי וכדומה הכל מה' כרצונו וזוהר. אך לפעמים
לא יתעב ה' בהם אך האדם בעצמו בעשיתו כמבואר במבואר הוא
הגורם בהם והוא המסכבם. למשל אם הולך בקור וחום, אוכל פאכלים
רעים, ומשיג חולי מזה. או מכא עצמו לסכנה, וע"ז ערום ראה רעה
ונסתר ופחיים עברו ונעשו. צדק פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק
מזה, (פס' כ"ט) וכנאמר אוהל אדם הסלק דרכו ועל ה' יזקף לבו
(פס' כ"ט) והוא מחריב בנפשו בעשיתו אחת מכל אלה, וע"ז מצדו במשה
ויעקב שברחו מפרעה ולכן, ושמאל אמר ושמע שאלו הרגלי (פס' כ"ט).
ולכן גם בענין ריוות ופרנסה צריך האדם לעשות כל אשר בכוחו, כי
לא יעשה הוא מחריב בנפשו כמאמר הכתוב האות עצל המותו כי
כאנו רדיו לעשות (פס' כ"ט) ואמר עובד אדמו יעבד להם וגו' (פס' כ"ט).
ואר"ל (פס' כ"ט) הכל כדור שמים חזק מצדו פחים כי' וכתב הרמב"ם
ד"ל בהלכות שותפות (פ"ט פס' כ"ט) וכל כיוצא בזה ע"ז. (פ"ט פס' כ"ט) וכל
כ"ט פס' כ"ט). האמנם רבוי החתכות ורבוי החבולות הוא ללא יועיל וכל
המוסר גורע כמאמר הכתוב אל הוע להעשיר מבינת הדל (פס' כ"ט).
אך מחשבת מועטת ועצת בהשכל רעה תועיל. להאדם כאמרו (פס' כ"ט)
מחשבות הריון אך למותר, נאמר באן החבולות ועל עם והשנית ברוב
ויעץ (פס' כ"ט). ואם לא יחשב את דרכו ועושה כסומא בארובה הוא
מחריב בנפשו כמבואר בכמה בחינים.

אלם הרצון והבחירה בדבר מצוה או עבירה כמעשים הנעשים
לחזת והחזרה. בזה לא יתעב השי' כלל וכלל, כי אין מן העדק

שיתעב בזה. למרות רצון האדם אם יש לו ע"ז ענין וזכר מחשי
(פס' כ"ט) והאדם יש לו ע"ז בחירה. ויכולת בשלימותו (השי' לא
ישלל ממנו כדור השבעי שיש לו-אף שהוא למרות רצונו, ועוד יותר
שהוא מליבש בו ומחיותו כמבואר ע"ז יסודי האצלות והעולם, וזכ"ש
האברנאל בספרי מפעלות אצלו (פ"ט פס' כ"ט) כי אלו יצויר מילוק השנה
השי' מן העולם חזק יבטל ויהי כלל היה, וכ"כ בספרי חתניא ח"ב.
(ובחינת הקליפות וכן לעשות העבירה נקרא במקובלים בשם גלות
השכינה כידוע). ואמרו ר"ל (פס' כ"ט) הבא לומר מסייעין אותו
הבא לסמא פוהקין לו (והפס' כ"ט פס' כ"ט). ומה שנמצא בכתבי
שארם רצוה ללך מוליכין אותו. (פס' כ"ט). ומה שנמצא בכתבי
הקדש: ויהי כתובים שמורים על ההערכות השי' גם בענינים כאלה
כמ"ש דרך שקר חסר ממנו וגו' חסר לו אל עדותך וגו' וכן העבר עני
מראות שוא וגו' (פס' כ"ט) וידע לכבו לוראה שמך וגו' (פס' כ"ט) וכדומה
הוא רק ע"ד הבא למסר מסייעין אותו (פס' כ"ט) וזהו מ"ד, (פס' כ"ט) וזהו
המונעים, וכמ"ש ר"ל יצור של אדם מתכבד עליו ככל יום כי ואמר ממנו
הקב"ה עוזרו אינו יכול לו (פס' כ"ט) וכן ואחשד גם: אנכי אורק
מחשוא לי (פס' כ"ט) היות שחומין לו מונעים רבים לא ששלל ממנו
הבחירה, אמנם אף על דרך מסייעין אותו הנ"ל (פס' כ"ט) וזהו מ"ד, (פס' כ"ט) וכן
לעורר לבא שחמל יחוקאל בשם ה' (פס' כ"ט) ועשיתו את אשר בחוקי
הלכו לא שחמל הבחירה אף בעבור גילוי האצלות והמופתים שיהיה
אז נפיות הלב לטוב כמ"ש הרמ"ג בספרי האמונות מ"ד, (פס' כ"ט) וזהו
מסמס בספרי (פס' כ"ט). ומה שנמצא בספרות שחוקשה ה' את לבבו אף שהיה
הענין בדבר מצוה ועבירה למרות רצון השי' ביד משה רע"ה, לא
ששלל ממנו הבחירה, אך בעבור כי ע"ז המכות והיה לפרעה נפיה
לטוב ונמצא לא היה לו בחירה בשני קצוות שוות ע"כ הקשה ה' את
לבבו כבדו שחוקה לו הבחירה כמקרה בשני קצוות: שוות כלי הברכה
לאחר מן הקצוות. והוא בחר ברע כמקרה כרצונו החפץ ברע (פס' כ"ט)
וזהו מ"ד, (פס' כ"ט). והרמ"ג פירש חזק הנפש: שלא ימך לבבו מן המכות
ע"ז, ולדעתי גם הכתוב כישועה (פס' כ"ט) למח החטאי ה' מדרבך הקשית
לבנו מיראק וגו' הוא כי בעבור הגלות והצרות יש להחידים נפיה
לטוב וחשי' מקשית לבם כבדו שחוקה להם הבחירה במקרה, ואינו

(*) ע"ז נחם בדעתו ל"ז לו למלא מלפס מקראות כי ורמ"ג פס' כ"ט.

שפואל דברו דל' באריותה על אורח הרפואה ואם תחיה או תמות
גנור מקדם מה תועיל הרפואה בסמנתי? ולמה ברא' ח' כשבע ספמני
רפואות. גם למה זה צוה אלישע לנעמן לרחוץ בירדן (נפס' י"ט) ואילו
להשיג רבכל האנים על השוין (ס' י"ז) ואף כי לא היה כשבע לרפא
כ"א ע"ד פ' על כל פנים יורו כי יש צורך במעשה ההתחזות ובי יש
חוללה במעשה האדם והתבוללותו ובהם הפי' ח' כמבואר למעלה
בראיות. ספמני כחובים. א) אמנם וכן לפי מה שנחבאר לנו במאמר
האלהות והעולם ולמעלה בפרק א' כי כל דבר אשר בעולם הוא כלי
ואור. הכלי הוא הדבר הנשמי הסובל אה הח' הרוחני בחובו והאור
הוא הכח הרוחני והחיות האלחי אשר בכל דבר המעמידו ומחיותו לכל
יבטל ממציאותו גם האלהות בכללה התלכשה בלבוש השבע המעלי
ומסמור עליה ואינו נראה לעיניו רק הלבוש כח האש הנפול בכל
כי עשה הקב"ה וברא כחולת עולם חרות נראה ליש וגשמי נפרד ע'
שוכל האדם לאמר כי השבע נותנה בעצמה ואינה מתנתת עפ"י ח' כלל
אולם כבח הנפש האלהית שבקרב יבין ויכיר כי לא כן הוא כמו
שנרמזה כי תפוך הוא שהעולם מחקקים ומתנתג עפ"י ח' והכל במל
וטפל לנודו וכמ"ש הכתוב (נפס' י"ז) נר' ח' נשמת אדם ונו' להאר מחשבי
העולם הזה; וה שאמר דל' במדרש רבה (י' ס' רצח הקב"ה לעשות
לו דירה בחחיותו כ' וזה הענין בעצמו הוא גם כן במעשה אש
והתבוללותו. אף כי הכל בגיור קדומה מאת חש' ואין דבר מכלעדי
רצוני עכ"ל חפץ ח' אשר אדם לעמל וילך לעשות כל אשר בכחו ואו
גם תברכה השכן עליו מלמעלה ונעם ה' עליו החיה. כי אור הפרנסה
והחיות לא יאר כלי כלי מלמטה להעלבה בו כי כן רצון חש' בכלל
העולם ובפרטיו אשר גם כן הפרנסה והחיות הכא מלמעלה יחלבה
גי' בלבוש גשמי ומבעי' במעשה האדם בכדי אשר יוכל האדם לאמר
כלי ועצם ידיו עשה לי את החיל הזה ויהיה תבחרה לזה והמשכיל

ירפא מתקן סמנתי. רמז. לרפא לרפואתו ומתקן יס. סמנתי. לרבי סמנתי. וז' פ'
במקומו (כ"ז י"א) ע"ס. סמנתי. עמו על סמנתי. שחן דרך כל ז"ל לרפואתו. כי גם
סמנתי מרבי סמנתי. כ"ל. וכן.
א) וכן קטקס כמ' חסד לנצחית ענין כי יסר ס"ס על מלמד ח"ל (סמנתי. מ"ט)
לעולם יתכן חסד כל מה שס' לו יסר כמ' ס"ס כל סלל גנור קדומה כי ע"ס-
מקור מלה.

מבקשים שלא יעשה כן. ויש שפורשו ע"ד הכא לוסמא פוחזין לו.
וכן מ"ש אל חסד לבי לדבר רע ונו' (נפס' קכ"ט) פורשו ע"ד הכא לוסמא
פוחזין לו. (נ"י כפ"ל נפס' סמנ). ויש לפרש ע"ד העבר ענין מראות שוא
הנל כי לא יראה שלום רשעים ולא יקנא כהם (נפס' כ"ט ע"ס). וכן מ"ש
דור אס' ח' הסוף כי ונו' (נפס' ח' י"ז) וכן מ"ש ויסת את דור בתם (ס'
י' י"ז) וכן מ"ש דור ח' אמר לו קלל (ס' י' י"ז) הוא ע"ד הכא לוסמא
פוחזין לו. (נ"י ס' י' י"ז) ונו' סמנ. לו דור ונו' ולכן נענש שמעו על ידי
שלמתי. וכן דור אמר הסאחי לה' (ס' י' י"ז) ונו' סמנ. לו דור ונו' ולכן נענש שמעו על ידי
סמנ. כמ"ס נפס' ח' י"ז). והרמב"ם דל' אמר בתל' תשובה (מ' י"ז) כי שלל
הבחירה מפרעת בעבור ענישו כי הרבה לפשע ע"ש. וכ"כ הרמב"ם דל'
כשם המדרש רבה (ובעל העקירה חלק ע"ז ורש"י ר"פ בא חלק בין
אומות העולם לישראל ע"ש). וכן אמר הרמב"ם דל' במורה (נפס' י"ז) ונו'
לפס' י"ז כי לפעמים ישלול הקב"ה מראים בעבור ענישו לעיניו את
השגותו מכל וכל אף בבחינת השלישית המבוארת ויעזבו אל המקרים
כמ"ס הכתוב אף אני אלך עמכם בחמת קרי (ויקרא כ"ז י"ז) ונאמר
והסתרתי פני מרים והיה לאכול ונו' (דברים כ"ט י"ז). וע"כ מזה שיש לפעמים
סובת אף הרשע. אך אם עונותיו רבו עד למעלה ראש יבטל ה'
עוד לעיניו כמ"ס פני ח' כעושי רע ונו' (נפס' י"ז) והכוחות כח' חסד
יסובבו לעולם ועד. ועל העיקר יש השגחה יותר וכמ"ס ע"ד בפרק ד'
כזה ע"ש.

העקרה, הנשי ישמעאל הדנו הדיעות נענים האלה כמו שכתבנו הרמב"ם
בפורה (נפס' י' לרמון וכו') נפס' אוחס' לשון הכתובים בקאון שלהם
ובמאמר אבן כוזן אבאי באורך.

פרק כ.

ונשאר לנו לכאר אם על כל דבר יש גיור קדומה והכל ברצון
חש' ומעשה איש אך הכל חסד ולא יעניק ולא יחסר את הנגור לו
וכמ"ס דל' ג"כ כל מונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה (נפס' י"ז י"ז).
א"כ למח אמר חש' וברכתו כל אשר תעשה (נפס' י"ז) שהמובן מזה
שהאדם צריך לעשות וכמו שאמר הכתוב בויצא אפיק האכל לחם
(נפס' י' י' וכן אמר הכתוב. (נפס' י"ז) ורפא ורפא' (וכמ"ס שחר מוכ

(*) ע"י כפ"ס ברכות (מ' ח') אומר חז"ל לא ליתא ליה סבי דמני דני ר"י ורפא
ירפא

הרמב"ם ו'ל אמר בהלכות השוכה (פ"ג פ"א) על סחוקן שאמר הכתוב עליו כי הקשה ה' אלהיך את רוחו וגו' (דנ"ג פ"ג) שהוא כעבור עונותיו הרבים, וכן אמר על הכתוב (שם פ"ג פ"ב) כי מאת ה' היתה לחוק את לבם לקראת המלחמה למען התרומם, שהוא כעבור חטאות כנען אשר נתמלאה סאתם כי שלם עון האמורי או, (שם פ"ג פ"ג) סחוק כנען כנען והוא לשטחו הולך כי כל מעשי האדם מסורין לו אף בדבר הרשות שאין בו מצות או עבירה (כי שם לא היה נביא מצוה לסחוקן ופליגי כנען למסור הארץ לישראל) אך כעבור חטאות ושלול ממנו הבחירה ולדעתו כבר נחבא כי בדבר הרשות והערב הש"י אף בבחינה הראשונה לפעמים בבדי אשר וכתפצו עשית והוא אמרו פליגי מים עולה בחוקו יו' כי העולם שלו וכתפצו עשית והוא אמרו פליגי מים לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו (שם פ"ג פ"ג) אך בדבר מצות ועבירה חזית עולה בחוקו יו' אם יתערב בבחינה הראשונה וישלול הבחירה מהאדם כי כעצמו אמר להאדם וכתרת בחיים (דנ"ג פ"ג) ויענישו וישכורו על בחירתו וכמבואר למעלה, אולם בדבר הרשות יסבב הכל כעצמו הקדומה על העמים בכלל וגם על איש פרטי בפרט כאשר יורו הבחינות במקומות רבים, ואף אם לפעמים יעזב להאדם לעשות כטבעו וכרצונו ובחירתו חלה על רצונו יו' כי מסכים לוה והוא כעצמו הקדומה, וכן אם אחד חזית חבירו כרצונו ובחירתו כן היתה נ"ב גורח הש"י ועצמו הקדומה על תהלת ואם הוא לא היה

פרק ד.

הרמב"ם ו'ל אמר בהלכות השוכה (פ"ג פ"א) על סחוקן שאמר הכתוב עליו כי הקשה ה' אלהיך את רוחו וגו' (דנ"ג פ"ג) שהוא כעבור עונותיו הרבים, וכן אמר על הכתוב (שם פ"ג פ"ב) כי מאת ה' היתה לחוק את לבם לקראת המלחמה למען התרומם, שהוא כעבור חטאות כנען אשר נתמלאה סאתם כי שלם עון האמורי או, (שם פ"ג פ"ג) סחוק כנען כנען והוא לשטחו הולך כי כל מעשי האדם מסורין לו אף בדבר הרשות שאין בו מצות או עבירה (כי שם לא היה נביא מצוה לסחוקן ופליגי כנען למסור הארץ לישראל) אך כעבור חטאות ושלול ממנו הבחירה ולדעתו כבר נחבא כי בדבר הרשות והערב הש"י אף בבחינה הראשונה לפעמים בבדי אשר וכתפצו עשית והוא אמרו פליגי מים עולה בחוקו יו' כי העולם שלו וכתפצו עשית והוא אמרו פליגי מים לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו (שם פ"ג פ"ג) אך בדבר מצות ועבירה חזית עולה בחוקו יו' אם יתערב בבחינה הראשונה וישלול הבחירה מהאדם כי כעצמו אמר להאדם וכתרת בחיים (דנ"ג פ"ג) ויענישו וישכורו על בחירתו וכמבואר למעלה, אולם בדבר הרשות יסבב הכל כעצמו הקדומה על העמים בכלל וגם על איש פרטי בפרט כאשר יורו הבחינות במקומות רבים, ואף אם לפעמים יעזב להאדם לעשות כטבעו וכרצונו ובחירתו חלה על רצונו יו' כי מסכים לוה והוא כעצמו הקדומה, וכן אם אחד חזית חבירו כרצונו ובחירתו כן היתה נ"ב גורח הש"י ועצמו הקדומה על תהלת ואם הוא לא היה

הורגו כמח הורגים למקום (פ"ג פ"ג) והנזירה אינה על ההורג כיוצא כי אם היתה הנזירה מהש"י על ההורג כיוצא א"כ הנזירה היתה מברחת הבחירה ולא היה לו עוד בחירה כמעשיו ולא היה עוד א"כ שבר וענשו. אך הנזירה היא רק על תהלת והכא בשרה ולא על המצטר והחורג. (שם פ"ג פ"ג) יקשה עקב טעמיהו דנבט טעמיהו פ' ויש פ"ג) וכן היות הענין כמלבי מצרים ואשר וכל אף כי עשו בבחירתם וע"כ עזב להם לעשות כטבעם הסכים לזה כעבור מאסו בישראל, וע"כ עזב להם לעשות כטבעם ובחירתם ונתן להם כח ויכולה ע"ל לעשות בישראל כרצונם ולא היתה הנזירה כיוצא על מצרים ואשר וכל המצטר לישראל וע"כ אמר הכתוב (שם פ"ג פ"ג) ידוע הדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' שהנזירה היא רק על ישראל ולא על המצטר להם (שם פ"ג פ"ג) וכן אמר שבת אפי' וגו' מסמ כמנ"ל על סחוק כנען (פ"ג פ"ג). ובה שאמר הכתוב הוי אשר שבת אפי' וגו' וכן אמר ועל עם עברתי אצוני וגו' (שם פ"ג פ"ג) לא שצוה ממנו אך שנתן בו הכולה לעשות כרצונו, והוא רק הורגת כפי הנביא על אשר וכל וכל אשר הש"י ידוע עלותם שכן יעשו לא גזירה עליהם והדעת לא הכריח את הבחירה של האדם כמשי"ת (שם פ"ג פ"ג) ויש ששאלו הלא הם שמעו גזירת הש"י כפי תנאי"ם כמו שאמר נבואהו לירמיה ה' אלהיך דבר את הרעה הזאת (שם פ"ג פ"ג) וכן רבשקה אמר (שם פ"ג פ"ג) ועתה המבקש ה' וגו' ה' אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשתחית, ולמה זה נענשו הלא עשו לקיום גזירת הש"י? — ע"ז השב חרב"ן (פ"ג פ"ג) ויש (שם) שהם לא עשו לטובת עצמם בבחירתם לחרע ואף כי לאחזל וכתניה — אך עשו לטובת עצמם בבחירתם לחרע ואף כי רבשקה אמר המבקש ה' עליהו וגו' אמר זה רק להפסיק לבית ישראל, והרואה כי הרף אלהים חי שם, וע"כ אמר הכתוב אני קפצתי מעט וחמט עזרו לדעת (שם פ"ג פ"ג) ואמר ישעיה (י"ג) על אשר והוא לא כן ידמה כי לחשמיד כלכבו וגו'. וכן אמר הרמב"ם ו'ל שם על הכתוב (שם פ"ג פ"ג) הנך שוכב עם אבדתיך וקם העם הזה ונתן אחרי אלהי נבר וגו' שאינו גזירה אשר יחמא, כ"א אמר למשה שידע השם שכן יהיה אף שאינו בגזירה אך הלוי בבחירת האדם ע"ז יודע מקודם מה שידעה, והדעת שהש"י יודע מקודם אינה מברחת את הבחירה כי הורגת אינה כמו גזירה ואינה מסבבת היות הדבר (פ"ג פ"ג) וע"כ האדם יש לו בחירה כמעשיו ואף ע"פ יודע הש"י מה שיבחר אם

אחר המעשה וכוונתו יודע כמשה' חיוצר יחד לכם חמכון אל כל מעשיותם (פסלס' י"ג) וכוונתו רבים, ומת זה שאמר ארדה נא? (י"ג) מל"ג
 ע"כ וזה שפירש (פסלס' י"ג) וראו לבאר פה עוד גדול מסתרי החזרה (י"ג)
 כמל"ג (י"ג) והוא לפי מה שנבאר לנו כאמורים הקודמים כי הנלוו
 מאלוה אשר נקרא אלוהו אצלו חזרתי לשני פנים, האלוה הסובב
 ומתה כל עלמין כאופן נעלם ונסתר כי אינו מתלבש בעלם כנלוו
 לעיניו אך חוזר וחולך בעלם מכלי שיתפסוהו כלי העולם, והחיות
 חמורה כנלוו אשר אנו רואים ומשיגים שמחלש ככל היקום והוא רק
 כערך קו וחוט מצומצם אשר נמשך להחיות העולמות כנלוו לעיניו
 כנבול ומרה ונקרא ממלא כל עלמין ונקראו ג"כ מקיפים ופנימים
 בכתבי האר"ל) גם ידעת הש"י והשנחתו חיה על שני פנים הפן
 האחד ע"ד שנאמר ממכון שבתו חשנית (פסלס' י"ג) שההשגחה היא
 מלמעלה מחוץ לעולם בעלם, והפן השני ע"ד שגא' אם יסתר איש
 במסתרים ואני לא אראנו נאום ה' הלא את השמים ואת הארץ אני
 מלא נאום ה' (י"ג) שההשגחה והראיה היא בעבור שממלא הכל
 ע"כ רואה הכל כמשנ"ל למעלה פ"א. וע"ז נאמר אל דעוה' (פסלס' י"ג)
 שיש בו שני דעות דעה עליון ודעה תחתון. דעה עליון נקרא הדעה
 שיוודע בבחינת סוכב כל עלמין, ודעה תחתון שיוודע בבחינת ממלא כל
 עלמין כעבור שממלא כל הוא יודע יודע העתיד לחיות, אך סת שכבר נעשה
 בבחינת ממלא כל עלמין אינו יודע מקודם עד שיעשה הנף מעשיו, ובהו
 יודע, כמו הנפש בנף שלא חדע מקודם עד שיעשה הנף מעשיו, ובהו
 יבאו הכתובים על נכון כפשוטם כי בהיריעה בבחינת ממלא לא ידע
 עד עשות הדבר, ומה שידע מענין אשור וכל וכו' הוא היריעה בבחינת
 סוכב כמבואר. והיריעה בבחינת סוכב שיוודע מת, שיבחר האדם הוא
 אינה נוגעת לנבראים כלל וכמו שמחית בבחי' סוכב והעלם כלי שום
 גילוי כלל, ועל כן אונת מברחת את הבחירה (כמו גורית שיוודע בבחי'
 מסב"ע ומכרת להיות כעצתה כנ"ל). וע"כ אצל המקין עבר והוה ועתיד
 הכל במקורה אחת כי הוא למעלה מוחזן ומסוקם, (וכפי ש"ד לזה מל"ג)

(י"ג) ונבחינס סלח ית על סל"ג סגנסס ויסר כמשה' לא יגרע מל"ג ע"כ
 (לוח ל"ז ז') ומל"ג סגנסס י"ל כ"כ ויחל ע"כ כי ידעוהו וסגנסס' כעורר פ"ח
 גלגלס ע"כ. ומל"ג סגנסס' י"ל סלגנסס יסורי סגורס כ"כ סג"ל וד"ק.

לסוב אם לרע"י. ודע שיש שרצו לאמר שהקב"ה אינו יודע מקודם מה
 שיבחר האדם (פסלס' י"ג) ויבחר נדחה הדעה הזאת בדברי ה"ר
 חסדאי כראיות מדברי הנביאים ומדברי חז"ל הקדמונים, וכמבואר
 למעלה שידע מאשור וכל וישעיה (י"ג) נבא על כורש, וכן אמר (שם)
 י' הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא
 יוצא לקראתך וראך ושמת בלבו, וידע שידר שאול אל דוד ויסגירוהו
 בעלי קעילת בורו (שם) י"ג י"ג, הנה שידר אף על הנאו (י"ג) סג"ג י"ג
 ע"כ וזה סג"ג כעורר י"ג י"ג, ועוד הרבה כתובים כדומה שיוור שהש"י
 יודע מקודם מה שיבחר האדם. וע"ז אמרו רז"ל באבות (י"ג) ה"ה) הכל
 צפוי והרשות בידו ופירשו המפרשים (שלא כבעל גור אריה כפי
 לאבות ורשיפ"ה) הכל צפוי מקודם. כי היריעה מתש"י אינה בהיקדם
 זמן אצלו לאמר מצד שיוודע מקודם, כי אינו חות חזון ומסקים וכל
 משך זמן העולם הוא סוקר בסקירה א' ועבר והוה ועתיד הכל אצלו
 כרגע אחת ואין אצלו קודם ואחור כלל, כמו שהסבירנו כל חכמי
 ישראל והכמי הנוצרים כמ"ש האברכנאל בספרו מפעלות אלהים (י"ג)
 כשנתו ודעוהו והשנחתו אף בעתיד היא רק כאדם שצופה בחיורו
 בשנת המעשה שיעשה ויודע מה שיעשה ואנפ"כ הרשות והבחירה
 ביד הבחור (וזהו שפירש סג"ג י"ג).

פרק ה'

האמנם יש כמה כתובים שראים כסותרים את היסוד הגדול הנ"ל
 ומורים כדעת הרלב"ג שהקב"ה אינו יודע את בחירת האדם בימים
 העתידים, מה שאומר (תניס' י' ז') לפסוק לדעת את אשר כלבד
 הדשמור מצותיו אם לא וכן שם (י"ג) כי מנסח ה' וגו' לדעת הישכם
 אורכם את ה' וגו', וכן הכתוב (נלש' י"ג) עתה ידעתי כי ירא אלהים
 אחרי וגו' (והפסוק) סג"ג י"ג וסג"ג י"ג, וגם צריך להבין הכתוב החמורה
 (סג"ג י"ג) ארדה נא ואראה הכעקחה הבאה אלי עשו כי ושמם היה

(י"ג) וע"ז בספרינו ר"ס חלק סל"ג חומים סג"ג י"ג מניס' י"ג, מל"ג לפי כמסד
 סעסס על הידעס כי ידעוהו מת יתר סל"ג סל"ג ענפס סיסס וגו', מתעט סססס רק
 ססססס, וסל"ג סל"ג י"ג סג"ג סיסס סל"ג י"ג ידעוהו סיסס סיסס סססס
 וסע"ק סס ססססס סל"ג ע"כ יסורי סססססס.

לחרכות שכם כי אמר ונעשה רצונו וע"כ הרבה להם תורה ומצות וכמו שאמר"ל במס' סוכה (ש"ז) ושם למדוהו מן הכתוב (שם"ז י"ג) ה' חפץ למען צדקו ויגדל תורה ויאדיר. אולם לא נמצא בכתוב שום סגולה עצמית מיוחדת במצות הניתנת לנו אשר דווקא במעשה זה יבשר היתורי למלכות השמים ולא במעשה אחר, כי לו צוה הקב"ה מעשה אחר היה במעשה האחר גם כן הסגולה הזאת אשר במעשה הזה, כי העיקר הוא שעושה רצונו של מקום ונוכר על יצרו המטהו משמוע בקול ה'. ואף כי עלה ביד הרמב"ם ד"ל איזה טעמים אל אות מצות השמיעות כמבואר, אולם על פרטי דיני המצות אין לו טעם בהם כדיוע מדבריו (שם"ז) וכבר דברו מזה קרמונים ואחרונים. אולם למקובלים ענין יותר עמוק בזה בטעמי המצות ע"פ יסודי קדש שנתבאר לנו במאמרים הקודמים. אשר דווקא במעשים כאלה ובפרטי דיניהם יבשר היתורי לפי ענין הנפש אליה שיקרבו למלכות השמים, וע"כ צוה חש"י במעשים תאלה כי בהם יש סגולה עצמית מיוחדת לעורר על דים את ההשפעות האלהיות הבאות מלמעלה שיבאו למטה, גם לזכך ולטהר את נפשו לאור פני מלך חיים כמ"ש הרמ"ג במ"ה מספרו האמנות והדעות שהזכיר יוככו הנפש ולהפך העבירות ויעברו אותה כו' ע"ש. ומעשה ההתחננות עושה כח בעליהם. וכדברי ר"ל (מ"ז פס"ט י"ג) ואלו מן צד ימין כל המצות נמצא מאמרם ד"ל "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בגבורה של מעלה וכשואין עושין רצונו של מקום מוסיפין כח גדול של מעלה" ועוד נמצא בדבריהם מאמר תמות (נפשו"ז) שדק"ה אמר ל' ישמעאל בתן גדול ישמעאל בני ברכנו וכו'. הנה שהתחננות מוסיפין עוד כח בעליהם, (כי העולם כולו הוא כאדם אחד, וכמו שהראש מפרנס הרגלים. ון הרגלים מעלים להראש כדיוע, ראה אברבנאל פ' בראשית בענין המאורות) והמצות הן ג"כ צורך גבוה לא צורך הדין לבד (וי' נפשו"ז שם"ז י"ג). והדבר הזה אינו מובן לפי הנראה כי מה צורך להקב"ה במעשה התחננות והכחב אומר מפורש (שם"ז) אם צדקת מה החן לו ודכו פשעך מה תעשה לו. גם כל ענין הקרבת שווא ה' אינו מובן בפשוטו כי מה צורך לאלהים רוח נוחות, והכחב אומר אם ארעב לא אומר לך וכו' (שם"ז י"ג).

(*) ע"י דברי רמב"ם ד"ל ע"פ כי יקרה קן לפור ולמסר'ל מפרגל בספרו מספנת ישראל מ"ז פס"ז ס"ב.

הוא היה אמר יפה שעה אחת
בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה
מכל דמי העולם הבא, ויפה שעה
אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל
דמי העולם הזה.
(לכות מ"ד נ"ד).

מאמר התורה והמצוה

פרק א.

כל מבוט בפשטו כחובי התורה וראה ויראה כי כל המצות השמיעות שנקראות חוקים שאין אנהו יודעים אותן כ"א מפי השמע שאין השכל גורר עליהן (חוץ מן המצות שהשכל גורר עליהן ומורגשות בלב האדם כגנבה וגדלה וכו' שנקראות מצות השכליות בדברי הקדמונים) לא ניתנו לישראל רק בעבור שעל ידן יתקע בלבים ויראת ה' ואהבתו, בוכים חמור יציאת מצרים ושאר נסיון ה' עמה, כי כל המצות השמיעות הן רובן ובר ליציאת מצרים, וסגולה כל המצות היא רק לעורר כח וכוונת עם ישראל לכל ישכחו ויסירו ה' מלבבם, כמו שנגזר במאמר הכתוב (דברים י') ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה לראות כו', וכן הוא דעת הרמב"ם ד"ל (שם"ז נפשו"ז) וסויעתו. ובענין החוקים שאין בתן ובר ליציאת מצרים אמר הרמב"ם ד"ל עליהם שהם לפרוש מחומות הכנענים ועוברי כספים כמאמר ביאר בספרו המורה בתלך שלישי באורך, והכתוב ע"א הקדמונים כאשר ביאר בצדקה היתה לנו כי נשמור לעשות וגו' הורה אומר עוד טעם בזה (שם) וצדקה היתה לנו כי נשמור לעשות וגו' הורה עוד כי רצה הקב"ה לזכות את ישראל להרכות להם צדקה וזכיות לפניו

י"ט) והרמב"ם דל אמר שצוה ה' בהם אך בעבור שהורגלו בהם לאילולים בני ישראל מקדם כי (סג) וכבר הפסוקו כל הקדמונים באמנם אם כן הוא למא הקרוב אדם (למני מלך בסוף ס"ט) והכל מבקורות צאנו. וזה שאמר בו הכתוב (למני ס) וירח ה' את ריח הניחוח וגו'. ואחר כל הישועים שהראת האברכנאל בפ' ויקרא לישב דברי הרפ"ם חוקשתי לו פרטי דיני הקרבנות שמבואר מזה שיש להם סבה הכרחית כי ע"ש. גם נמצא מאמר דל' (מלני פ' י"ט) בשער ר"ח אמר הקב"ה הכיאו עלי כפרה על שמועטתי את הירח, והמנו כל המפרשים שאך שיך כפרה על הקב"ה, ונמצא דבריהם ג"כ (נמצא י') מנין שהקב"ה מחפץ וכו' ולמי יחפץ? ועוד הרבה בדומה, והאמת הוא לפי מה שנבאר לנו במאמרים הקודמים, הנלוו הראשון מהאלהים ולבשו הראשון הנקרא אור אין סוף וכן הנלוו השני הנקרא עולם האים, נשאר עוד באופן אין סוף דהיינו בלי גבול ומחיצה כל העולמות באופן גלגלם ונבחר ונקרא בעבור זה סוכב ומקור מלמעלה, רצונם שהוא בחלום וחסר ואינו בא בחשמה והתלבשות והפוסה בברואים (פי' עולם מלמעלה ומעלה ס"ט), אך מעט אור והיות נמשך ממנו בערך קו והוא בגבול ומרה וחזק קצו להחיות העולמות כל לפי ערכו בגילוי והתלבשות בברואים וזה מושג אך לגדלו ונקרא ממלא כל עלמין, ובאר הקבלה כזה אשר האים בעשתי רצון קונו יוכל להמשיך הוספות אור והיות מן הסוכב והעולם אל הנלוו והממלא יותר מכפי חזק הקצוב להחיות העולמות, (הקדמה ע"פ גמלי' ס' כי חבלית כונת חשי בברואת העולמות היה ליתן הכח הזה אל האדם אשר נפשו האלוהית הוצתה במרום חלק אלוה ממעל והוא כאחד מצבא המרום במרום, ועוד יותר גדול מהם מבואר לנו במאמר התגלות אלהות פרק ב' וע"כ שם לאדם יתרון על כל בראוי ומשולחו על כל כמ"ש (סג"ס ס') המשיגו במעשה ידך כל שיהיה תחת רגליו, *) בעבור עבודתו להקב"ה בחורג אשר נתן לו אל התבלית היה (כפי' פי' י"ט) וכל העולם כולו נברא כשכל האדם, כמו שאמר ר"ל במקומות רבים, **) ומוסכם מכל המקובלים, אשר הוא האדם בעבודתו וקיום

*) ומ"ש שם והמסירה מנע מאלהים ר"ל על ספק"ס בגמנו, לא על התלכס, כי מן התלכס הוא גדול כמבואר וכו"מ הפירוש שער הילכות פי' ובשע"ק לסמ"ח בסוף דל' כנגד חיוון לחוסס בסוף ע"ט.

**) מ"ר ברמזים בפני יסדל עקדל רלסום ובפני סורס עקדלס רלסום וכן

מצות ה' והתן כל חולמות וימשיך ויוסף כח גבורתו של מעלה כפבורי, אף כי באמת מצד חסותו דהיינו מצד אלהות הנעלם כל הברואים אשר בעולם שוים תמה ובהשיבה כאורה לפניו וכמו שישד בשיר חידור אף כל שינופה לא הפגף בו ומחיה כולם בחלום בהשואת גמרה ואין פה חילוקי סדרינות כלל, כמשנ"ה למעלה, ומצד זה נאמר אם צורקת מה חזן לו וגו' ואין שום לפניו לא חוספות ולא מנרעת כלל, אולם מצד הממלא לעיני הברואים אשר ראויים ומשיגים רק עולמות בעלי גבול ומרה ואור הסוכב החורר והולך בלא הפיסה בו אינם משיגים רק אור הממלא כל עלמין הבא בהתלבשות והפוסה בהם, ומצד זה יש חולת במעשה המצות אשר על ידן יוכלו בני האדם להמשיך האור והגילוי מן העולם והסוכב יותר מכפי חזק הקצוב מראשית הברואה, אל כל העולמות עליונים והתחתונים, *) כי המצות הן כלים לאור הסוכב כל עלמין במשיח, והוא הענין אשר בכל מצוה נאמר לשם יחוד קוב"ה ושכינתו דהיינו יחוד סוכב כל עלמין בממלא כל עלמין, כי הקב"ה נקרא כמו שהוא קדוש ומוכדל וסוכב כל הברואים מלמעלה ואינו נתפס בהם, ושכינתו נקראת כמו שהוא ממלא כל עלמין ותופסת בו והוא שוין בהם, וענין חידור הוא שחשוב יאור בממלא יותר מכפי קצבו, כחוספות המשיכה מן המקור מקור היום, כי הטעם למה ניתן חזק קצוב אל האור והחיות הנמשך להחיות העולמות בגילוי הוא כדי שלא יחבטו העולמות ממציאותם, כי קיום העולם הוא רק ע"י העלם והסתור אור האלוי הסוכב ונעלם, ואלי נותנה רשות לעין לראות היה העולם כמל במציאות ע"ד כי לא יראנו האדם וחי (פסוק י"ז), ועד"ו בכל המדרגות

בגבס (ל"ז ב') פנים עשר מולם בראשי צדקת ונתן לא בראשי חלל בפניו. ונפסר ע"פ סלוי: פנים בסמל פנים שגלתי למעשה כי כשע סכסכו וי מאלות וכו' לסלד על סלר, והרמזים בנמרה פי"ג וי"ד ופס"ד לפניו מלך ע"ל, ובה דמלל בעל סקורס פי' בראשית והתבטלל כשע סכסכו לם לא צדיתו ויחם וילל מוקים פנים ולרן לא שמי (והמס' ל"ג) וכן דעם דמ"ג במ"ד ועי' בגמרת סקדס מ"ג מלך סכסכו בוס בלוקר.

*) עין מנן דוד לרד"ז ד"ס פי"ג חילוק בין עולם סכסל לעולם סכסין כי וסל דברי סם ונפס"ס עור פסק ב' ונעל מלור פנים מ"ד טעם בוס סדיתס כי עולם סכסל הוא עולם סכסליות אל חכמי סלומס ע"ס בדבריו על דברי פילין שאלו לפניו כי עולם סכסל הוא עולם סכסל עולם ע"ס סכסכות כמ"ס סרד"ז ס"ל ונפס"ס לפני דברי פילין בוס, ועולם סכסין הוא עולם סכסליות כדוע ל"ה.

לך וזאת וירשאה את הארץ וזו שם ברוחא (מ"ה, ט"ז) ומה נעשה
בכתוב על כן אנכי מצוך לאמר פחוח תפוח את ירך לעניך ולאביונך
בארץ האם דוקא בארץ ישראל חייבים בני ישראל כדקדק לאביונים.
וכן משה כנבא על הגלות (ס"ג) אמר ושבתי עד ה' אלהיך ושמעתי בקולו
ככל אשר אנכי מצוך וזו ישיבה אחת כל מצותיו וזו אמר
(וי' יחמקל כ' כ"ג) וזו נמצא ברשומה שאלו דרשונים בבבל, וכן אמר
המן (ספ"ג ז' ט') ורחותם שונות מכל עם וכן אמר בנחמיה (ח' ט') ושבתם
אלי ושמרתם מצותי וזו אם יהיה נדחם וזו וע"כ יפתח אמרו הכמי
המשנה (דמ"ח ט"ו) כי מצות התלויות בארץ נותנות רק בארץ ומצות
שאין תלויות בארץ נותנות גם בחוצה לארץ* בפני הכות ושלח בפני
הכות (מל"ג י"ג ט"ז) אך בעבור כי משרע"ה כלל כל המצות בידך
כי עיקר ציווי היו על הארץ למען יאירכו ימים עליה וע"כ אמר בכמה
מקומות לעשותם בארץ. וכן ימי הגולה לא דבר כלל. אך בפרשה תל
המו על חוב קיום המצות בימי הגולה כמבואר. ונראה כי מזה השם
הפריד משה מצות קרבן פסח ומצות איסור חמץ לפרשיות נפרדות
(מס"ג י"ג) אך כי הש"ה אמרם לו כיחיד לחרות שאינם הלויים זה כוח
(ומה שנמצא (דמ"ח ט"ז) שבעת ימים תאכל עליו מצות הוא לא דוקא
ואמרו רק כי כל דבריו היו בארץ כנ"ל, ומה שאמר (מס"ג י"ג) ודחת כי

(*) וזו שניתנו להם מן הכמוב (יסופע ט' ז') וזו מלחמה בני ישראל שנים
כי משם הלך אולם פעם ראשון בראשם לאכל פסחם, כי במגלים בטלו מלחמה מיל
בעבור שלא היו באלים (עי' במ"ד פט"ז ופ"ט) ויבנות ע"כ ע"כ דר"ק. וזה
לפי דלות כי הם בחרו אחר שבעלו עזר וזו לנס ופנע לוי לא בטל (וע' ברייתא
דף ט' ע"ג) ודמ"ח ט"ז מלכום אומר באלים. וכן יחמקל (כ') מעיר שנתה ע"כ
במגלים. ולכן לא סביר משה בסדר שאל אולם כי יסופע דמ"ח לנס וזה שאל
יסופע שם דמ"ח מגלים וסכומם סדרם סדרם לנס במגלים וזו שאלו כי במגלים
לא סמנו אולם למחל, כי סמנו יסופע קדוש להמרים הקדושים. והלוי לדרשו
כי לספר מלחמה על ערלה כנס במלחמה לארץ. וזה ערלה לא זכר שלא ימנעו בבל.
ומה שניתן דמ"ח (ראש) לין דלות כי שנה סנה דברי כמוב אשר הם
סאך (עי' סמנחם פרשת ראש) לין דלות כי שנה סנה דברי כמוב אשר הם
סמנחם כן כדוע. וכן סמנחם במחשבה משה בכל משפחותם לין דלות לספור מן
סמנחם סמנחם סמנחם במלחמה לארץ בשוב מתידי להספיק סמנחם סמנחם (וע'
במלחמה קדושת לין ע"כ). וכן סמנחם סמנחם כי בגולה סמנחם סמנחם סמנחם
לפי שמה סמנחם (ויקרא כ"ג) וזה גם סמנחם סמנחם סמנחם לא סמנחם וזו
לפי דרשו אולם וזו ודחת סדרם (ומ"ח סמנחם ק"ס ע"כ).

המעי' אמר בשם ה' לא על נדחך אויבך וזו וזאת חזרה יכדתי (מ"ה ט')
וכן דבריה (מ"ה) דבריו על הצמות אשר כדברים ואלה, כי הצמות היו לשמות
הצמות השלום אהבו ע"ש. כי כולם פה אחד שחק"ה חפץ בעיקר הראשונה
במצות השלום, וזאת ה' ואהבתו ולבשות כי וצעות משפט ואהבת הדם בין
אדם לאדם (ס"ג) וכמו שאמר הלל הוקן כי כלל החזקה הוא מה דעל"ה מצי לחבר
לא תעבד (ספ"ג כמ' מלמקל ל"ה ט') וכבר התעורר על זה כימים הקדמונים רבנו
בחי הוקן כספרי חובות הלכות ואחריו התעורר זה לא כבד חרב הקדוש וזו
ישראל בעש"ט ל' המפורסם בראותו את עם בני ישראל מזה מאד, נעזבו אל
דקדוק המצות ומנהגים הדדשים מנהגו אשכנז הרבים ובלאדיר פלפלי החזקה
פלפלים של הכל והדעות רבות דברו מאד, ואהבת ה' וראותו ודבריה בן אין
דורש ופנכש, וזאת המה והדמנים ואהבת רעים עובי לאהבות, (למ"ה ט' לר"ך
לעשות זה וגם מה לא לספ"ה) וזוהו התעורר במאמרו והשיב דבר משה,
ולמר דעת את העם להבין המאמר הידוע בדברי דוד, "דמנא ללא מע"
ואמרו (ברכות י"ג ט') אחד המורה ואחד המעשע ובלבד שיבין לבו לשמים וגם
ההפלה צריכה להיות באהבה ויראה וע"כ נקראת עבודה שבלב כספרי ע"כ
ולעבוד בכל לבבם ע"כ המבונות בגדלה ה' וקדושתו. גם הוא למד לדעת כי
ה' הוא קדש שנברא העולם ואחד שנברא העולם בלי שיעור כלל העולם כאן
חשוב והכל הוא אלהים אין עוד מלבדו ואין שום תועה כלליו כאשר נחבאר
לנו ששתו במאמרים הקודמים.

פרק ג.

ונשאר לנו לבאר חוב קיום המצות בגולה ובארץ לא לנו, אשר
רבים מחכמי העמים עוררו ספק על זה בדעות. באמנם כי מצאו בכמה
מקומות בתורת משה אשר אמר לעשותם בארץ (דמ"ח ט' ז', ט"ז, ט"ח, ט"ט, י'
והחזק), אשר משמע מזה שכאשר ישראל בארץ לא להם אין עליהם
חוב קיום המצות. ואף אנו מצדנו נציג לענין העמים כמה כחוכים
אשר יורו חוב קיום המצות גם בארץ לא לנו ואף בגולה היות ממשלה
העמים, באמרו (דמ"ח ט' ז') שומר השמרין את מצות וזו למען יושב

(*) וכן נמלה בלחם במקומות כ"כ מלמקל בין סמנחם ואלוהי סמנחם בין מל"ה סמנחם
וכ"כ כמלח מלחמה סמנחם כ"כ מלמקל וזו סמנחם סמנחם סמנחם.

[illegible][illegible]

במאמר א' מספרנו וכאשר תביאם האברכהאל בספרו מפעולות אליהם
ל"ז פ"ז ע"ש. ובבואוראנעל החורח לפ' כתר ע"ש.

הענין, האמונה בקיום הנפש אחרי מות הגוף הוא ידיעה מוטבעה בקרב כל האדם, והוא כמו הדפשה טבעית בנפש עצמה. ככל הידיעות המורשתות בנפש ולא יתכן עליהן המסתר. (עי' מלך הגיון ע"ס ונצטנפ"ן עס) כי כל מין האנושי גם האומות הנחות בקצור, אינן אשר אין להם חלק ברעה והשכלה טבעית. כזה מצינו הדפשה תפיסית, הרוחיים העדרים מכל ידיעה בטוהר על המאורע נפשוהם, היתעורר מאמינים כי נפשות המורשת הממובנות, הגורליות האמינים בנפשות הרוח הנפש אשר בעת השעה החרדה רק הנפש מן האדם" וכן יאמינו גם יהושכבים" אשר באנאודע הדיפאים אשר באמצעיית הצפיות (המלוות טעם פ"ו למסע דמ"ו בלתימקטט ע"ס ובכל ספרו ראוהו נכוחה על המלוות טעם וקיומה דרך הנפש).

九

ועל שחר המטה הוא כנש לך כמו שאמר ח"מ"ם ו'ל שם
וכמו שיש בתפלות ישראל לשחרית לך הנשמה המורה שדא עתיד
לחיות וירושלם כי וכו' הוא לפי יסורי המקובלים הנאמרים כמ"ס
הרמב"ן ו'ל שער הנזמן וכשליח. וע"כ נקרא "עולם הנשמות". ויש

[illegible]

[illegible]

חיים כמש"ס פה.
 (ע, י) מ"ב ויקרא פ"ד פגמח דר' יעמאל וי' חיי' ס' ואלו ואלו דברי מלכ'ס

אשר יש בכוח לשון ולחכיב את תנפש הרוחנית במ"ה חרמב"ן ר"ל
כשער הנפול ואמר שם עוד כי האש הנה היא במקום התינוט חופס
ב' ונתגדלה שם במקום ע"ה תנפש בגוף ונתגדלה שם במקום
כמ"ה העיקרים מ"ה פל"ט וכל עליו למקום יותר ועלה דיו את התנפש
ומבססו אותה כי בכל עליו צריכה הודרכה יתורה ושם עושה רושם
אף מזה שלא עשה למטה כמו פנים קמן דקדוק של מצות הקל' (מצות עשר
ת"ר) ודמ"ה ש"ה מ"ה מ"ה

מבטות וי"ט ספרים).
 ויבאר ענין אש גיהנם לקרב אל השכל הוא לפי יסודותיו כמאמר
 אלהות ותעולם, כשתבונתו בענין האדם כעולם הזה אשר כנענו באש
 יכאב לו עד מאד, ואזי האדם אם יעדר לאדם החיות מן אבר אחד שבו
 (ממנו) ויזנע באבר אנו רשאים כי עיקר הכאב מן האש יוסב אל
 והדושי שמדמות נמצא אנו רשאים כי עיקר הכאב מן האש יוסב אל
 החיות הפנימית אשר באדם והתפלא מאד הלא האש היא גשמיית ואין
 חסכב כאב אל החיות הרוחניות אשר באדם, אך כאמת באש הגשמיית
 הרוחנית יש הכח הרוחני שבט (א"ת) ספר דפוס 1868 עמ' 259 וזהו אש
 רוחנית אשר בכח לשונו ולסכב כאב אל החיות הרוחניות שבאדם,
 (וכן) כחום החולי לקירותה מן שחום החולי מדבק מן מאש היסוד
 כי (ספר דפוס) ועי' השתלשלות ביותר פנימית כח החולי המחלה האדם
 הוא רוח המצוה כח הרצונות (ספר דפוס) עמ' 259 וזהו מחלש
 ביון בהאדם כי ע"ש כי רק לענינו נראה אן אש גשמיית ואדם גשמי
 וזהו לכמו הענין הספיקר ומעלים על הרוחנית אשר בו וכן כשתבונתו

[illegible]

שכולו שבת-עולם! הכא הכא! הלא כל החקות כי לבוש חולום
זהו יסור מעינינו וכל מה שנבחר מן המשמים ושבו לאדם ויעור
ונמקו כל צבא השמים ואז הווי שמים חדשים * וארץ חדשה כמו
שנבא ישועה כסופו, רצונו כי לא יהיו עוד השמים וארץ המשמים כ"א
השמים והארץ החדשים! כל לשבט השבט עליהם, עד שנחברא במאמר
אלהה והעולם פלג *). העושים שלנו ג"כ חרדכו כמו גוף אלהה בעלתו
לשמים, ואז יהיו האנשים כמלאכים אשר בשמים, וע"ז חסון אמר דודל
לעזרה *). עון לא ראהו האנשים אז א"ל עזרה שארן בו לא אהלה דודל
על שום נפשות *). ועתה האנשים אז א"ל עזרה שארן בו לא אהלה דודל
שחרה (כסא מ"ז, וי"ג, וי"ג כסאס הנה מן שקט נבטת, וי"ג כסאס עזרה
מ"ס מנה צדן שקט ע"ז ח"ק), ועל זה חסון אדל"ל ג"כ העזרה אז כ"א לא
אהלה ולא שחרה וכו' (ננס מ"ז) אך נדון מיון המשניה אף שהשחרה
בנופם ולא העושים חרדכו ודחו כמלאכים (ננס) צבט נבטת, ולא קיוונו דמי
כסאס *). צבטס על כסאס *), וי"ג על כסאס חסון, וסכ מנהל צ"ל כסאס *). (ננס)
עוד שקט חסון). ונעון הדיוס שחרה כסון החוהה נמצא כדבר דודל *). (ננס)
מ"ס *). כי יש אומרים כי שחרה אחת קודם החוהה גם הם ימותו לקיים
ברם ולא ע"פ חשבו ואח"כ כן יקומו, וכן משמע במשנה באבות *). (ננס)
שומר שם חולדים. למה להחיותם לחיות וכו'. ויש שאמרו כי *).

[illegible][illegible]

וְלֹאֲמַרְסֵי בִלְעִיזִימִסִּים. לֹא הִנָּחֵל אֶלָּא לְיִתּוּם הַשְּׂמֵחָה רַלִּי חֹמֶר הַמִּסְתֵּה בְּסֵם
אֶל קִרְבָּה. יִתּוּם הַשְּׂמֵחָה (עִי' הַשְּׂמֵחָה) הַבְּחֻמֹּת קִרְבֵּי צִי' לֹא רוֹחַ, וְכֵן יִתְּבוּ הַמְּחֻבָּלִים
כִּי מִתְחַלֵּל וְהַיְחָלֵל לֹא מִלִּגְמֵהוּ לֵלֵל, וְהֵלֶךְ דַּעַם הַמִּלִּיכִים מִסְתֵּה עֵסֶם וְהֵמָּה עֵלִי הַיְחָלֵל
בְּסֵם הַמִּלִּי מִסְתֵּה עֵסֶם.

רדא קרמנעט ברויט או שלא ברויט (נ' ציט' ענטפער פאסט וועלכע ליגט עטלעכע
מאנעט) אונטער דערע הונדערט האלדער נשים אים הודות. לאדער הודות העקביליג
צו *עצמא*, וואלכע ענין בעלזא נשים אים הודות. שישאן נשים ווילידו, נשים, כי או
הלקן על הרבץ שאמר (נח' וז"ל) שישאן נשים ווילידו, נשים, כי או
בתקומה לא יעלה ולא תבענה. כי אם כולם חיים וקיימים ואנשים
הודות לעפרם עד אין צורך עוד להרבות מקוין. ואדער עכור וכו' העולם
הזה אשר נקצו לו ששה אלפים שנה כמאדל' וכמו שראמנעט, קדמוני
הפלוסופים וכמו שנתבאר למעלה פלא' או יבא וכן אלק השבעתי ויום

[illegible]

[illegible][illegible][illegible]

(סוף) כי לא למש. כהן' סתולס ורזח סלרים סתולס סלסים סטמון, כי סלרים סטמון סתולס
ככל סטמון סתולס סלרים מ' רזח סתולס סלסים סתולס כהן' רזח י' ככל סתולס. וסתולסו לכל סתולס. וסתולס.

לא ימותו, אך כן המורה ולבש את אל-מותו בחפץ ה' במבואר (ש' קס"ג דעו"ט כ"ה) וד"ה במס' למעלה ענין ' וכל כ"ס כ' י"ט מסקן כזה).

三

[illegible][illegible]

*** וע' רמב"ם מ"ח מורדום ענין דבר הנולד ואלו הנולד צד שמה ע"ה וי' כען רמ"ם לז' ציטע' (כ') דעם שהנשים במקום דלא חזק וז' וסופה' על פסוקן השקט עבר הדרך כלל הגוים, וזכר' וע' י"א ל"א ז' טעמ' על מנודה ומשם עמרין לנחל וז' וכו' מלחמות וישיב עבריה שמהם ומלחם עס קורס לכל, דרשנו.

[illegible][illegible][illegible][illegible]

כב (ג) והנה אל אהר, עי רשי, ומתרגום אונקלוס הוא דברא דהא, ופ'ע. (ד) אשר יאמר דהם רצונו כשאתה אומר לחברך ומגביל לו את המקום הזה כי שם יסעונו או כדומה אומר לו בזה ה' יראה, כי בן קרא אברהם שם המקום הזה, והנה ששמהו הנקרא מן דעה לראות דהא בעבור שהוא מקד פסקו כדלע. מה המקום לחדע דעתו כמאמר אחר במסכת חנוכה בראשית. ר' יהונן שבא לראות כך בא לראות מה פסוק דהא כל פסוק דהא אף לראות בשתי עניו, והמפרשים שם דמו על פסוק דהא כל פסוק ופ'ע דהא כל פסוק דהא ונמצא כן ע'ס הוה בבראשית ה' יראה, ואחרי כן ה' יראה לפי המסורה הנקרא, ונמצא עולה מה בפשוטו כפי שיה' יראה בשתי עניו כך בא לראות מן האדם הדואר אותו בשתי עניו של ה' יראה. ור' ל' כמו שהוא דהא בשתי עניו בן הדעה אותו בשתי עניו, והדבר פשוט. וגם אם נאמר שהכוונה על פסוק יראה כל נזכר, נראה לי ליטע דומה שר' יהונן בן דהאצי פירש הכתוב לפי המסורה הנקרא דהא כל נזכר כמו דומה לכל נזכר שדעה לכל נזכר את פי הארון ה' צמאות ולכן כתיב את דומה הפועל, ונמצא עולה כמנחם אחר עם הנאמר למעלה והבן.

כד (נד) והחל סעל הנפל, כי דומה כדשה לאשה לכתוב על נפל לעניו ראום כפ'ש כ' שבילי עולם כמחלכות ארצות המורה.

כה (לז) מברה כיום את כבודך לי בן המנהג ג"כ כלשונות אחרות כשאתה אומר לחברך דבר דומה לאמר דברך שלא הישוב ואחר שאומר רק לשונות כן אומר לי כמו שהוא יום (Soul כלשון דומה), ואמר עניו הנה אבי חלף לשון דומה עוד מעט ואמרת אם לא חתן לי להחיות נפש ולמה זה לי כבורה, הלא טוב לי יותר שאמכור כבורתי ואשאר בחיים עי' שהחזיק עם האדם הזה.

כו (פ) ואת אחר העבור הנה כאשר תרד ופרקת עולו סעל צואריך ר'ל כאשר תרד עולו ופרקתו סעל צואריך! הנה עניו עלך שצריך אתה לעבור, וגם (ר'ל קרעס כיום וסב) ולא פירש עניו כפ'ש רשי עי' כל הורג קץ כמו כל מכה ידוע ויגע כבור וכו' חזקס פירש היה לראש ולש עי' ופר' נראה כישעה (ל' כ"ז) הכתוב ואמר השבעת דבר מאחרך לאמר ה' חדרך לכו כו, כי האמנתי ור' השבעת! ה' עניו, והבן.

האומה אחרת (לז פ' ט' מה סלמ' כי יסוב על כל עממותו וכו' וסב) כי איש דומה לפעל דומה הוא מכלות החוצי בדרך לשון עברי והעניו שדומה הורג איש רק כמצינו אותו ור'ל כמצינו אותו (טו ר'ל כמצינו פלגי ומכרסו וסב) ועל כן ראינו כלם לרא' מצינו ומצינו כי ע'ל, כי יכל' אי לחרג אהבם על נקלה וכן העניו לא ארא כי שבעתם וקם קץ אף שורג אחי על לא חסם עשה לו ולכך שבעים ושבועה, ר'ל דומה פסגים כן, כי אי עושה זאת בעבור שלא השבעתי, והבן וכוונת הדבור כמה שהגיעה זה המסורה לראות מה שכתב לנשוא מלכותו שתי נשים, אף שהדבור הדבור לא דברא אלא נזכר יצירה, ומשורה הוא כמאמר שלא תהיה לאיש רק אשה אחת ואת ידעו לכשר אחר: (כו) אז חלף לקרא בשם ה', המפרשים פירש שהחזירו לקרא את הנשבים ואת האדם הנעבד בשם ה', ולא כן הוא כי קראם רק בשם אלהים בדרך וגם את הקב"ה עצמו קראו מקדם בשם אלהים כמבואר בכל ספר מעשה בראשית, והנראה בזה עי' מה שכתבו סופרי דומה גם קאמפוזיום עוד ארבע נאות שמה לפי מסורת העברים (יפד למסמ"ל בלעזר) העצם אשר החבוננו בו בזה ולא הראתה נקרא יי (כלשונות סמכותיות ומכרסו כמכרסו בירושלמי) ואשר החבוננו בו ולא חשבעתה נקרא ה', ואשר החשבעתה ולא חשבעתה נקרא ר', ואם חבוננו את שלש הדבורות האלה יצא לי שם ה' יצא כמבואר בני דומה, כי הקב"ה הוא עצם שאנו נראה ונשבע ואינו נמשך דומה נמר ועי' עצם מה נקרא ידוע כמבואר בני דומה, ונעמה וכן שבורו אנוש כאשר חלף לעבור אלהים וקראם אלהים (ונעמה) כאשר נמצא בספרי הנביאים ובספרי העשרים, אז חבוננו חכש הדור וצוידקו לקרא את הקב"ה בשם ה' יצא להפריד מן אלהים הדומים כאשר הוא עצם שאנו נראה ולא מניש בחוש כלל כמבואר.

י (ט) ואת דהא נזכר ציד לפי ה' חזקס אונקלוס גבר הקדש כי ציד הוא מלה לזכות (Zol) ידועה בספרי שרש לשונות שונות וסבורה עניו אונקלוס חלף (סמל), והנראה לפי ה' קרא לחברך העניו על דרך בדרך אל כדלע, וכן יש לאל יד (לשם לז' ל'ש) וי"ל כמו יש אל ליד (מלש).
כ (טז) ולשמה אהר הנה נחתי אלק כמך לאחריך הנה הוא לי כמות עניו ור'ל שאחר אברהם הוא לי כמות עניו כל אשר אתך שלא יבשר כן כמבואר כי ככל הוא, ואת כל הנוסחת הדומה עם כל ובפ' רשי' חזקס כמא רמה כלשון ישבעאל כפ'ש הא'ע במקומות רבים.

אֲדִימֶסוּ עַל- (דְּרִיסוּם בֶּן מֶלֶךְ מְהֻמָּנָן (נִקְרָא י' מִמֶּנּוּ עַל-)) אֵן אֲדִיר כְּדֹר
כִּי- יִנְעֵי וְהִנֵּי אֵל אֶל דְּרֵי אֲדִסוּ, אֵן עֵשֶׂה אֹדֶר אֲדִסוּ, וְנִשְׁנֵה הַמִּשְׁמָרָה שְׂרֵא
עֵינֵי חֲתָנִי לֹא מִשְׁמִישִׁת (כִּנִּי"ם כִּסְרִים כְּמִשְׁמֵל מִי"ם וְלֹא כִסְרִינִי) כֵּן (וְקִרְאָה) מִקֻּם
לֹא לִשְׁכֹּן עֵלָיו, וְהֵם יֵשׁ לוֹ כְּמִלָּה לִשׁ הָהָה (נִשְׁנֵה כִּי נִסְס כְּפֶסֶר נִסְס סִמָּה)
וְסִמָּה) לִשְׁכֹּר בֶּל דְּרֵי מִשְׁמֵאנֵי אֲדִס עֵלָיו (לְמִתֵּן יִדֵּת הַתַּעֲבָא שְׂרֵאנָה כְּמִדָּה
הָהָה שְׂרֵאנָה וְהֵם מֵאֵל הַשָּׁמַיִם עַי"ש) כְּמֹה אֲדִר פֹּדֶר אֲדִסָּה לִשׁ הָהָה
וְהֵה הָהָה עֵינִי חֲקִיבֻתֹת אֲדִס הֵם יִכְסֹר עַל הַשֹּׁמֵן יִשְׁשׁ, כִּי לִשְׁחַן כְּמִדָּה כְּעִשְׂרִית
הָיָה עֵינִי חֲקִיבֻתֹת אֲדִס הֵם יִכְסֹר אֹתֹר מִכֵּת וּמִחֻן כְּכֹפֶר, וְכִפֹּר אֲדִסָּה
עֵשֶׂה יִשְׁשׁ, וְעַי"כָּה מֵאֵל הַשָּׁמַיִם עֵל הַדְּבֵר שְׂרֵא לְמִתֵּן עַל הַדְּבֵר שְׂרֵא הַמִּשְׁמָרָה עֵלָיו הַמִּשְׁמָרָה
וְכִפֹּר, וְכִפֹּר וְכִפֹּר בְּחַן, וְהַשֹּׁמֵן לְמִתֵּן עַל הַדְּבֵר שְׂרֵא הַמִּשְׁמָרָה עֵלָיו הַמִּשְׁמָרָה
עֵקֶר כִּי הֵם הָיָה הַמִּשְׁמָרָה אֵת מִשְׁמָתָה, הַשֹּׁמֵן הֵה עֵינִי הַחֲבֹה פֹּדֶר הַמִּשְׁמָרָה עַל
הַמִּשְׁמָרָה כְּכֹפֶר עֵלָיו כְּמִדָּה, וְהֵה הֵה עֵינִי כְּמִדָּה מִקֻּם וְקִישִׁי כִּנִּי"ם אֲדִסִּי

[illegible][illegible][illegible]

פרים (כמונה ל) וע"כ אשר הכרחי אני לא אשים על"ך שום מדלה וגם אם תגום לעצמך במשעךד ולא בנצחתי. אזיה מדלה אם תשוב אלי אני ה' דמאך, דבן.

מן (לא) נפגעות ברש, המס' במור (5 א' ל"ט חוק) פ"ה הלכות הרבש
 פון המבור, וזכר רש"י בזה דק' ל"ז ברא שיש הלכות ע"ש.

כב (ח) על כל אחד אשר יאמר כי הוא זה ויל' שהוא ענין נרגש וטובת מה שכול האמר לאמר עליו כי הוא זה: (כג) וכאשר עד ויל' להשוו המהרף והנזק: (כד) כי הוא בטוח לבנה הוא ששלט עליו. אולי כדה משמש אצל בני עיר (לוי' י"ג) הכונה על הצננות ויהיה בדרך המקרא כפול ענין בלתי שווה עם ששלט עליו. והנזק.

[illegible]

כפי (ר"ל) הוצאת על המנוה כמפורד על"ת, ופרש"י שכל דורו התינו, כי המנוה לא תאמ מאומה שישושי כפרו המאמ, וע"ז אמר הוצאת על המנוה וחרום אוקופים וחרדי ענין מדרה כפר לעברית גם שיש שם הוצאת עברית, וזה המקום לכאור דעתי בענין כפרו המנוה לא כפרו לא על המנוה אולם על המור לא היה כפר כלל, כי המנוה קרובה קרוב כל הקרובים מה זה יש כדמנה לכפר על מעשה האדם הלא אין עוד בין פשו הכמה לפשו האדם, אך המנוה לכפר על פשטותים (קראו פשט הכשר ביום הוא ואני נחמד לכם על המנוה לכפר על פשטותים) וע"י המנוה נהפך לו עונותיו ונאמנו על המור אין כפר כלל, כי לא ידע ואשם ביום שאמר אחר המנוה נכבד שדחה אנו חייב באמת (ר"ל) כי לא ידע ואשם ביום שאמר

(*) ומה שכתוב שכן מלכותם גם כדמות גם הוקרה ודמותה הוא כי צדקה מלך הוא ומה שכתוב שכן צדקה (כ"ב ח') וכן כי לעי' זה כי נפרט מפרט כפירות שיש להם שכלם (עפ"י חכמים) כי חכמים הם, ומה שכתוב שכלם איך הם נבחרים נבחרה נבחר על שם חכמתם, ונבחרה חכמתם וקדושתם איך שם חכם הוא כלל כי שכן נבחרה חכמתם על שם חכמתם וצדקה נבחר על כל חכמתם וקדושתם וצ"ל חכמתם וקדושתם.

ל' פנהו מראשון בשבוע, ואמר דאנא נא אח כבודך, אף כי כל ישראל ראו את כבוד ה', ופנים בפנים דבר אליהם בזה שחרן ראשי, אולם מה הכונה על כבוד יותר גדול במש' המבין ז"ל, וע"כ אמר היה בעבור כבודי וכו' וראויה את אחיזי וכו' לא יראו וכו' שנה' במאמר הנ"ל פ"ג בשם המקובלים, והכוונה על פירושם של האצילות ע"ש. וקראתי בשם ה' לפניך ע"ש לחלו.

ל' (ה' וד' ה' כהן ודוד עמו שם וקרא בשם ה', יש שפרשוהו על ששהוהו ששהוהו כי זה הוא מה שאתר לקראתי בשם ה' לפניך וכו' מה שאתר ויעבור ה' על פניו הוא מה שאתר למעלה אני אעבור כל שובי על פניך, והאמת הוא שיש' הא"ע מה ואל תחמה שיהיה קרא בשם כי ונחמא זה במאמר האצילות הנקרא פ"ש ע"ש, ומה נחמא בזהו כיאור, כי העיקר לדעת כפי המתבאר בס' המבין ז"ל כי מה דבר עם ששה פירוש המלות (לא כמו כבר סיני) במבואר למעלה מן המבוקים הקדושים היה כבוד ששה האלה וד' עמוד העין ועמוד שמה האלה ודבר עם ששה וכו' דבר ה' עם ששה פנים אל פנים וכו' (כי גם הוא נקרא סו"ס לפנים כמבואר במעלה סגולה ס"ס) ואילו אמר ששה ראה אותה אומר אלי וכו' ואמר פני ילכו כבי' רש"י, וה שאתר הלא בלבד עמנו (והוא המלאך שאתר ע"ז עצה האצילות כשרוב עם ששה בזה סיני כי ששה בקרבן כמבואר), והוא האומר לו אני אעבור כל שובי ע"ז פניך והיה בעבור כבודי וכו' עצה האצילות כבודי הנדול במש' המבין (במבואר כמסות מקומות כבוד ענפא) וקראתי בשם ה' לשבד הוא שפרשוק המלות לקרא אל עצה האצילות שיעבור לפני ששה, וה שאתר גם מה (ויד' ה' כהן) הוא פירוש המלות ראה חסד כהן כידוע וכו' לחלו בשבין (נ"י ז"ל) ויבס חנן, את אהל שוער וכו' ה' מלא את המבין ובמש' המבין ז"ל שם, והעצה עמו שם וקרא בשם ה' לשבדוק עצה האצילות, ויעבור ה' הוא עצה האצילות על פניו (מש' שם לעבור כל שובי על פניו וכו') וקרא ה' ה' אל דודם וכו' וכו' שלשה שבות ה' ה' אל, ועשר מדות וכוחות דודם וכו' כי כמבואר המבין ז"ל

ועי' ראובן שיהיה עם לו לה נבט ענפא, והוא נשמה כי כסם עם לו הוא בעבור פניהו למד עם ענפא סגולה (במבין קמלא לנפוסים מינים וכו' כי כ"ס נוסח) וכו' כי כסם נוסח, וכו' נוסח דכ"ס כהן ז"ל, כמבואר על סודות כל משפטים ע"ש. (ועי' לעשר חמס מעבור, מלא סגולה, מבואר כהן לענפא, במבין חמס סגולה למבין סגולה, למבין סגולה ע"ש).

סוח ע"ש חסד כי ע"י עונת ישראל נבטו סגולה אל המקדש אשר חשדה עליה. ועתה יאמר על נכון הכונה בנולדת פ' חוריע וכפ' עליה והנה וסודות, וישאלו (כ"ס ל' ל' כ') מה השואר? ועתה נכון כמבואר כי כשהו אמת ענין סגולה כפי ששפטים העולם (סמלואטען) אך הוא כשהו ויחיד עליה אשר השואר מן החדה לא תשכון עליה, וע"כ אמר וסודות, וכן וכפ' סודות, ובמה עליה הכונה סוד שומארה (ויקרא ט"ז ל') ודודותם. וכן בזהו כפי נשוא אמר הכונה וכפ' עליה מאשר השם על המש' וישאלו וכו' כיאור נשוא השם זה? (סוד ל' ל' ל') ולדעת כי שרש השם בעברית הוא על דרך, שרש, ששה, עקרי, ששורשיו על שרשים וכן להבסי, למען השרש או לקדו (למסמלואטען), וכן עין השם הוא שומארה בעברית, וכאן נ"כ להפך כפי השואר על הכונה סוד השוארה, והשם את הבה (ויקרא י"ז ל') חסר שומארה לשור הבה, ועתה נא על נכון וכפ' עליה מאשר השם על המש' ששומארה את עצמו במש' חסד לפניו עליו השם עליה השוארה עוד ולחיד שומארה ממנו, וה נ"כ ענין כפורה המצויע ביום שחרית, והבה סקראות נאז על נכון. נמצא כי הקרבות הן רק לחיד השוארה ולא חוריעו רק על השוגג כמבואר בכל ספר ויקרא, לבר ראה זה מצויע בשבוע השוארה נאז מלשון הכונה (ויקרא ט"ז ל') והחידה עליה את עונות כפי ישראל וכו' ונשא השקיע עליה את כל עונותם אל ארץ גזירה וכו' שם העונות עצמם נשא לארץ גזירה (לא סמלואטען) ע"ז הכונה (מיכ' כסופ) כי אל כבוד נשוא עין וכו' יכבוש עונותיו וחשליך במצולות ים כל השוארם, כי שיער השוארה היה כהן רבו ודמות, אל המשיר כן יוסף שחמארה לע במאמר שמה המשיר סוד ע"ש. ועי' במאמר חסדה והשורה בזהוהו ל"ב שחמארה בשם המבין ז"ל.

ל' (כ' וכו') ואמר ששה וכו' ואמר לא הדעתי את אשר השלח עמי וכו' כי אמר לו ושלחתי לפניך מלאך ולא הגיד לו כי הוא המלאך הזה? אולם כמקשר דר סיני קודם ההוא כשאתר לו הנה אנכי שולח מלאך וכו' לא שאל ששה מאמה כי אז הגיד לו כי שש בקרבן ודע על אזה מלאך דובר לו הוא ששמואל שר המים הוא אליהם בעצמו כמבואר במאמר המלות אלהות סוד (כ"ס ל' ל' כ') וכו' סמלואטען ל"ס ל"ס, וכפ' יחיד סמלואטען כ"ס למשפטים מלא ל"ס ל"ס ל' ענין מעבורן המלאך (* ע"ש). ואמר פני ילכו בשרש', והחיות ל' שחמארה (* ומה סמולה בלתי כפי נפוסים ט"ז ל') מלאך מעבורן ודמות עם סוד רמזות

והנכון צ"ע שיהיו ז"א חשבוני פלאפלי וזכורתי י"א אש יצאה מן חשבון הוא ע"י פחיתון ואין צורך לחזקו המשיגים וזהו דבריהם, והפסקא נש' חזקה אשר מלה איש או איש חסד וישראל ופאבון כמו שאמרו המפרקים על המדות אלה כמו איש ומדות, הרי פלאפלי עצמים וז' וכלל פלאפליה פתון (מלכיס קליס) וכן איש פלאפליה פתון הרינו דמולכים י"ע על המפלגות לא שיהיו חלילה, וכן כעצמות (ס') להפוך ישמשו כמו איש לחפץ ע"ש, (סס) וירשו חננכ כמו איש חננכ ע"ש.

כ"ר (דף) לזה איתנו איש יעשה חכם זה לעקר באחרות חלשים איתנו לחלוקי משפטיש איתנו עליו ע"י (מלכיס ל"ג ס') עונה עיני לחשוב המפוסות (מלכיס ט"ו ג') שיענו קריצה בעינים וחסיה, וה שאמר מה ארמו לך בדברים מעשים אשר יעשה חכם הזה לעקר באחרות חלשים ואמר ופחיתון פחיתון מואב וכו'.

ספר דברים

ד' (כ) היום היום ראיתי כי ידבר אלהים את האדם הוי ועתה לזה נזכר וזה אם יסבסב אמתו לשמוע את קול ה' אלהיו ויזכר כי כי כל אשר אשר ישמע קול אלהים חיים מרובי סחור ראש כמו ויזכר קרב אמת ושמוע את כל אשר יאמר ה' אלהיו וכו', נלמדו המפרשים אם ראו כי יהיה האדם וזה זה וזה כי הם השנוי שם אלהים כפמאטי לפעלה. כפמאטי והגלות אלהים פ"ג בשם הדמיון י"ל ולכן כמ"ה נאמר וידבר אלהים אל שם אלהים פ"ג האדם וזה, אך ידאו אולי יתגלה דמיונו שלפעלה כמנו, וה אומרים אם יסבסב אמתו (כפמאטיס ס"ה כמלכיס וכו') לשמוע את קול ה' אלהיו עיני ויזכר כי כפמאטי כענין קול דמיונו ידאו סחור הוא דאמר מן עצם האצילות כי כי כל אשר אשר ישמע קול אלהים חיים כמו ויזכר, אך לזה כמו והגלות לקול אלהים, ואך עכור קול דמיונו סחור, ע"כ קרב אמת ושמוע את כל אשר יאמר ויזכר אלהיו וכו' כי ידעו כי פשה הוא למעלה במדותיה מזה והוא לא יכפל מציאותו כדליו אף האצילות כפמאטיס כפמאטיס דל פ"ג ע"ש וכו'.

ס' ע"ש חסד ומפוסד שער הרוחות. בשם הנאונים ע"ש, ואמר אם נא מצאנו הן בענין ארזי ל"ל נא ארזי בקרבנו, חוכה שם ארזי הוא פחיתון והגלות כמשיגות כמאמר חל"ל כי הוא הוא שרובי בעת עם פשה ככל הוא החלף עם בני ישראל בהנחתם חקיה לשיטה ברה סני, (כאשר חלף לפני מותה כי ישראל כנאדם כמפוסד כמבואר שם פ"ד ע"ש, ודוק: (ש) ופ"ל מקור חוכה פשה שור ושר, נראה כי חוכה הוא משיגות אמתה כפמאטי וקרא, והוא לשון סחור כדליו ויזכר: משיגות איש ככלי שמוע וסכא אישתי וקרינו (מלכיס ע"ג).

ספר ויקרא

ב' (כ) ולא השנה מלה בריה אלהך מעל מוחך, ויל שומעיה הוא ומו אל בריה אלהך כמו שהמלה הוא דבר קיים לער שאנו משיגות ואנו נכסד ולמך סחורן אורזים כן בריה אלהים הוא היה לעולם וכן הכותב (כמלכיס י"ט י"ט) בריה מלה עולם הוא פמאטיס כן הוא בריה כמלה המשיגות לער ע"ש ע"ש שם.

ד' (ד) כי נפש י"ל כשר דמו כפמאטיס הוא ולי ע"ש, ונראה שדוקק והכותב לזהוהו המסורן כמאמר כי הדם הוא הנפש, שלא הסעה כי אין בו יחיד כדבר והכל עושה הדם כדעת האחרונים אך הכונה כי בזהוהו חלוקה הנפש, והנפש כעצמה היא עצם נפרד גם כבהוה היה ונשכנה בזהו, כדעת פמאטיס ואצילות, שחוקה כמאמר האצילות והעולם פ"ד ע"כ אמר כי נפש כל אשר דמו כפמאטיס הוא, והכן.

ספר במדבר

כ"א (כ) על כן יאמר המושלים באו חשבון חנהו חשבון ע"י פחיתון, באו חשבון כמו באו איש חשבון, היינו שיבאו למלחמה על מואב, וכו' חנהו

מלחמה

[illegible]

למלך

[illegible][illegible]

מדת אחר כי נשתנה הענין עם חקיקת החלל. לנבא על כפל האותיות כפשוטו לסעלה, ינבא נבא על כורש, וישראל עושב בה משועת עולמים, ואלו ה' חקיקת כל בור, וזע ישראל יצחק בה, כי כל הנבואים נבא ימות המשיח ביום היות שני, ובס' ונבא ישראל הנבא, האמת בזה (כד) אף בה' לי אמר וגו' המפרשים באחרונה מאמר הנבא, ואין צורך כי המדבר לתנבאים הוא ממשותף שני, המפני הוא אמר שבעה בה' אשר אמר, לי צדקת וזע ערוד נבא וגו', וכן להלן (ל' י"ט ע"ג) את אני רבדנא וגו' ה' המדבר וסיום ועתה אתה ה' שלחתי וזוהי הנבא ע"ד הנבא, ומשפחה במאמר הנבואה אלוהים.

מלכ רש"י סי' בחזרה על ישרה, ובספר ז' בה אמר ה' למה נפש וגו' על ישראל, והנבואה ואמר לבריה עם פדוש לעם ביה ולאהב לאהבים צאן סי' עד אשר אומר לאסורים צאן ע"ש כמה חזקים, ומדבר המבין ז"ל סי' כי חשא, למדור בראר הכותב היה על האמת, כי הכל מדבר אחר כפל הוא המשיח כפשוטו במאמר ימות המשיח, וע"כ אמר למדור עם לאר נים כפשוטו שם הוא אמר לאסורים צאן וגו', והוא המדבר גם לאלו (נ' ד') ארסי ה' נתן לי לשון, למדורם וגו' צי מדור למכס וגו', וע"כ מסיום שם כפס רבדנא ה' מדור וזוהי זאת לכם נבא, וכן.

נב (כ"י) הנה שבעל עבדו וגו' הרד"ק סי' על עם ישראל, ולמדור אומר נבואה כי ישראל סובלים עונות, האמות ולחם במדורש הנבואה סי' בחקיקת אפי' שבעות ישראל אף האמות לקרן ע"ש (נב) מסור מל"ט סי' (ל"ט), ורש"י סי' על הצדקים שבישראל, ויש לאמר עד שאמר"ל במדור"ן (ל"ט סי' ה') משל למלך שמהו עליו מדור, כי כפס את הגדולים שבהם וכו' כן סיכס את חקיקת (נ' יחמל"ד) בעבור עין ישראל ע"ש. אולם רש"י בעצמו אומר במסור שבעות האמות לקרן ע"ש, כי כן נבא נכתוב שבעות כן האמות וא"כ קשה? והאמת הוא כמלאו המדורם ונתן הנבואה במדור"ן (ל"ט סי' ה') ובספרות סי' שיש אישיש"ת קוס' אורי על המשיח ועל במאמר ימות המשיח בה'.

נב לעצמו ומשפחה לקרן, וזה דורו כי ישועה כי נבדו נבא, ובספרות היה המות ולדעתו הוא ע"ד הכותב (במלכים מ"ט סי' כ"ט) מאל אבד ויעוד ואת שרד וברוך שבעות כי המס מאל מרשע נב ואת שרד ונבא יאמר ואת שרד וברוך וכן ה' מנצח וממשפח לקרן ונבא דורו ו"ל שלוקק כן המלכות והסוד, ואחר אמר כי ישועה מלשון מה משהותו נבשי (מלכים מ"ט סי' י) כי ישועה

כ' ע"י רש"י מנ, ונ"ע כי משפח לאלו כי ל"ד ול"ז כי לא כפס במדורם ספרים, וכן משפח מנבואות על אשר (נ' ל"ד ל"ט) שילד למשיח ע"ש ז"ל, צע שחקוואמס דורו מספס שבעות קדש-ל' אמן, מלכותו עליו מצרים שבעות ולשון אבול כליל את המלכים בקשיות, ומכשעם ע"ש שחכות ולחש את ארץ מצרים, (מול מ"ז) מלך משיח, נסמן ספרים ונפן סי' מלך מלכים וגו' וזכר וגו' ונ"ע בכל זה, (נ"ט) מלך מלכים כי ל"ט י' נס). . .

כב נבא על צור שחזר ביד מוכדנבר וזה עם אפנה (מלכים) אפ"ז אל ארץ כרם הוא אשלה בידו מדבר, אונקלס על סי' וזעו מיד צדק (מדרג ל"ד ל"ט) חרם וסמן משהו מדור, וזה כדפסון, וכן שם וינענעו על שם בידו, ונקן שבעים שנה וסמן ה' את צור וסנה לאחנה וזה מדור קדש ל"ה, כי ל"ה לאמות ה' או שחזרו יושביו עליה, ואולי נחלקים בחזרה צ"ח שניו כ"ך מספ עד סי' ל"ה נבא על ספלה אשר אשיל בעקוץ היה נגו מלך.

הנבא, וסנה כל הגוים בעת הזאת, וקבון נלוח כול חקיקה אשר יצטרע עליו שהוא היה המשיח במבוא, והכל קריים באחרית היום כבא המשיח האמת. כ"ך (מ"ט) הנה יסר בציון אמן אמן כותן וגו' הוא מלך המשיח כפ' המפרשים ובמ"ש נכרה (נ' מ' ל' ד') ע"ש, המאמר לא חיש, אן למיש ביעה המשיח שאל יסור כי מדור הוא שאלוה, ישעיה וזהו הנבואה על חקיקה במדור, אן חקיקה הוא שהוא מלשון חיש, חושש, חודע במשנהו וכן צדקה וכו' חיש חוש שפני (נ' ל"ט) ונבואה ובעבור חושש"י כי (נ"ט) חושש"י: שלא ירגיש המאמר שום דבר ולא ירגע לו כלל, כי באמתות חוש, וערוד-הנבא יחזקו לא ידעוהו, וכן.

מב רש"י בראר על עם ישראל, ובספרות ר' צדא, שלשועה וזהו אמר כי ע"ש, והאמת הוא כפ' המדורם ונתן על המשיח, והוא ספקות עם הנבואה סי' לא ונחה עליו דור ה' וגו' וספס בידו דל"ט וגו', וכן בספרות ספקות עם ספק ה' כפ' שיש ומכיש במאמר ימות המשיח מ"ט ע"ש, כי שפס בידו צדק (ל"ט סי' ה') וז"ל שפס, ו"ל עבד המדור למעלה הוא שיש ע"ד כי שפס בידו צדק (ל"ט סי' ה') וז"ל שפס, וזה אמר להלן (ל"ט סי' ה') שיש ע"ד, וזהו אמר עם מוח מלכא אשלה כי הוא המלך הנשלט שם, וזה שפס (נ' ל"ט) וזה עם מוח וספס, וכו' שיסוב על עם ישראל, כי אצל חקיקה אחר הוא, כלל נבואה ישראל הן לפעלה וכן למטה, ובמשפחה שם בחקיקה, והנבא ירגע ל"ט סי' י

רמיה

ג (ו) ורמיה בנדה אחתה ידודה ומה רמיה? כי על כל אדחתה וכו' ורמיה רמיה וכו' ורמיה צריך לשלש באש או רמיה שראתה כמי שאני רמיה כי על כל אדחת אש רמיה וכו' ורמיה ביה, והבן.

ד (יה) מעי מעי אחילה וכו' המבשרים פי' על ידמיה, ולדעת אחרים המבשרים ע"ד ע"ד מעי מעי לו (לכל ללא כ) וע"ד אש פחמים שרדו אוחל רגע וידעתי וכו', כי אוחל עמי וכו', ואח"כ את הארץ וכו'. אחרים המבשרים וכן למעלה ואמר אהה ה' אלקים וכו' (פסוק י) כי ה' הוא המבשר וידבר אל המבשרה אש למעלה היטב וכמבואר במשנה, ובמבשר המגילה אחרים. וכן לר"ן (ס"ג) ה' עינך הלא לאמנה וכו' וע"ד אומר שם מבשר אמונה ואסלה לה וכו' אי לאת אסלה לך וכו' ע"ש. ומה ידענו כמה מבשרים ברמיהו (לפני כ' י"ט, י"ט) וכדומה) שלא נצרך לאמר שיתעבר ידמה בתוך מאמר רש"י.

ה (כב) לא, וכו'. את, אחרים. ולא צווחים כיום הוציא אחרים מארץ מצרים על דברי עולה חבה, במאמר המורה המצוה להעיד לפי כ' באחרונה ע"ש ויש לאמר עוד כי כוונתו כי ביום הוציאם מארץ מצרים לא דבר עמהם אף אחרי כן, וא"כ זה ראוי, כי לא זה הוא מהתנאים הראשונים אשר עליהם נחקשו בקשר הבריה כי לא זה הוא העיקר אף במ"ש הושע (י) ג' כי וחס המצוי, ולא ומה דעת אחרים מעליה, וע"ש בהעדה באור.

כ. נכא כי בהשומה ישראל שר"ש ובקשרים אחרים וכו' קבץ אחרים מכל המקובלות אחר מלאה לכל שבעים שנה וכו', ואם לא, הורה רק פקדה, ולא הורה אחרים שליטה וכו' משמע: בישיעה (ל"ט-ל"ו) מבואר על הוצאה מכלל ומבשרים אומר ה' לישראל. ה' הקשבה, למצוה וכו' כוונתו שאלוהי וכו' לא ידבר ולא ישמע שום מלכו (פי' ממלך ישראל ע"ד מל"ט-ל"ו) מכל פני ומה למעלה (ל"ט) משמע כאם לא קישינו ידבר שם מארץ ישראל כמו שפירשה באמ"ר וע"ל למעלה בישיעה פי' ג"ש חזק, וע"ל פ"י דמא.

ל (ו) הוציא כי גדולה, והם הוציא, וכל הם הוציאו כמבואר במחברת ואח"כ יצאם ויעמד להם צד, מלפני ר"ל המושב מותר דודי במ"ש כ"ג, ולא עמדו בר עוד ויהם, משמעם מדבריו שגבא, על הנהיה שני האלה עולמות וכן משמע

כי נמר מארץ יהים כי אין כי חלה עליה כי כולם כמאן חש, משמע עמי נמר לכו המבשר הקב"ה אומר משמע עמי אש נמר לכו כי מלה אש רמיה במקרא כמו עמי ה' קב"ה וכו' המדקדקים: (כ) ולמשנים יפיע, ר"ל שפירש אחרים פונקים בל"ש היוע פנים בנים בנים ואחרים, והבן.

גם כל המבשר דבר מעומת ישראל, אף הקב"ה בראותו כי אין אש ובעבור צדקתו וישע ישראל וכן נכא כפי ע"ש, וע"ד אומר גם פה כי יאמר כוונתו כי הוא נמר וכו' ה' נוססה בו, וצ"ע מה שאמר במקור כי וכו' לציון נואל ללשון משע וכו', משמע דוקא בהשומה, ומהא האמת כי אף כי ידיו שכי ששע ואחרים יאמר הנואל כי עומדי ה' כולם לשבח קרעו ביה מלחמה נמר ומכ"ש כפי סוף אף ויצא מעיקר וכו' ע"ש, אולם הם ע"ל ביה לפי און לחושיע ולמה הנואל אף הקב"ה בעבור צדקתו וישע אחרים ויצא הנואל.

כז (י) כי אחר אכינו כי אחרים, ולא ידענו, וישראל לא ידענו וכו' וד"ל בשב"ש (פ"ט ע"ג) דרשו כי אחר אכינו על יצחק, וד"ל המבשר והאברהםאל העיד שיענין העקדה היה שבהקדמתו נקבעו כולם במציאות כוונת וע"ד ראוי שיער ביה צדקתו כו', ואף כי לש' משנה בהעדה לפי מבואר המשנה כי אכ' יכלול רק לארבעה דורות, אמנם על יצחק אכינו, יש לומר בעבור כי בנזן המלכות הוא מהמבורח כידעו, ע"כ גם בו כלולים כל הנשמות כמו בהמה ביחוד דאצילות שהוא דוד סוף מיד יצחק מיד המבורח וכו', וכן מה ביה ביחוד הענין שדרשו ד"ל כי אחר אכינו על יצחק, וגם יתכן מה שכתבנו במאמר הנ"ל פ"ד בענין המשנה ע"ש והבן: (ש) דודת מנצח דרים נואל יסוב על למטה בקדח אש המבים כאשר הקדח אש את דברים המבים והאש הנעה אש

המים כן דרים נואל מנצח אש ידדו, והבן.
כח נכא כי קבץ ה' את כל הגוים ויעשה בהם שפטים, ובעת המלחמה גם רשע ישראל יכליו, וינקם ה' מעושי, ויפלישם, וכן הנהיגם, לארץ העמים גידו כבוד ה' בנזים ויבאו את כל ישראל ממה לה ועל ד"ה זה קדח קיבוץ נליות, והיו קושב נמות ויעשה וכל הנביאים כמו שכתבנו ש"ד.

הענין שדרשו ד"ל כי אחר אכינו על יצחק, וגם יתכן מה שכתבנו במאמר הנ"ל פ"ד בענין המשנה ע"ש והבן: (ש) דודת מנצח דרים נואל יסוב על למטה בקדח אש המבים כאשר הקדח אש את דברים המבים והאש הנעה אש

הדוד: (מפני ענין כנס סכנו כמ"ס נכנס מקומות). אמנם ר"ל בארחת על משת בן יחסי שוהד, וליד הדס כמ"ס וגם הוא הוא המדבר מלכות ואצילות במשנה. במאמר ומה המשת פ"ד ע"ש. (וים עמלו בים סכנו סכסום כ"ל ל' ופשו לא מה ע"ס).

ק' ינבא על כחא משת בן דוד הוא מקר נפתח לכת דוד וז' לכתא ולחיה ר"ל שוהד ישרא, ודוד הממאק יעבר בן הארץ כמ"ס גם מלאכי (נ' ז') כי הוא באש מצוק וכוונת סכסום ויש מצוק ומשנה ספך וז'. שוין לפ"ש כמסור מקר סים לכתא ולדה כי בעצמו אמר ואת דוד הממאק אעבר בן הארץ אלא פירוש כ"ל. אמנם למד שכתבאר במאמר ימות המשיח פ"א כי שני זמנים ידיו למות המשיח, המן הראשון אחר כחא בן דוד וא' כל המצות נהנות ועוד דוד עומת, כ"ל הכה חיה בן דוד אל הוין השני אחר שדוד הממאק שוהד ודוד הממאק תעבר בן הארץ ומצות בשלות ע"ש, יש לפ"ש כמסור וכוונת שוהד נם להלן (י"ד ז') וגם יחזקאל (נ"ז) העברת דוד הממאק חיה לאחר חתיה כממאק, וד"ק. גם ינבא שכתבאר הגמא' (ממ"ס כמ"ס ט'), כי וואל נבא אשר בימים המם ישפוך ה' את דוד על כל כשר והכל נבואה, והכל דוד מה פעל אל כמי שינבא בלעם (נמנר כ"ל כ"ל ע"י כמ"ס ט'), וא"כ אין צורך עוד בנבא שלוח לעם להודות (עיי' כמ"ס ר"ס ומהל ע"ס ומכין למר סיס נכסין); וע"כ כי נבא איש בשלוחות סאת הש"י ידע כי שפך דבר כשם ה': (ז) דרב עזרי על דודי ועל נבר עשתי וגו', ספך ער סוף הכשר נראה שחול סחדש לנבא על כשרי המלכות החל בן דוד שנינו לישראל ע"י הסובה האמיתית. והכוונה בספך הוא כי יבא דוד על משת בן יוסף וע"כ קראו דודי, נבר עשתי, כממאק למעלה, ואת חיה עת צדה לישראל ועתי ה' כולם לשבח יכרעו יכרעו, אך שורדים ישאר כיצ' הוא נג על אדמת ישראל, והכו שנינו גם ישעיה ושרא הנביאים כמס"ה למעלה.

ד' ינבא עוד על יום מלכותו נג המלכות המסכה אשר יקח ה' בם, אחרי כן יהיה יום אחד שדוד לא יום ללא לילה, והוא אשר נבא כ"ל וואל (נ' ז') המשיח יפך להפך וז' ולעת ע"י היה אור ויהי ה' לסלך על כל הארץ. וינבא עוד כי שאתי המום, יעלל מדי שנה בשנה להג את ת המכות ונראה המום כי כעבר הדמס מארץ ישראל אי אפשר להם לעלות בכל השלשה

המצות הראשון עמ האצילות. וזה את צאן הדדה כעין שואר ומלאך פניו הושים וז' ונסלם ונשאנו וז' (שנים ס"ז ט'), וארעה את הצאן אחר כי כדדתי את שלוש הדעים בוח. אחר ר"ל בוכן מועד, ואלו היו הדעים אשר חרה אפי עליהם כע"ש למעלה (נ' ז') שיער את ישראל כ"ל חמלה קודם מלכות בית השמונים כממאק ככס' הממאק ע"ש הישב, ודעה בחמלה כמקל נועם הוא מלכות הממאק אש או כדדתי בית עם ומה ואשפוח ועם כל העמים כממאק כס' הממאק אש, וזוים לא עמד בם, אחרי כן כי מר עצמו את דוד קדשו והקצר כשש בום, ונדע את מקל נעם להפך את הדדת עם העמים, ודעה כמקל חובלים הוא מלכות בית החרדים עבר הממאק אש וזה כל הממאק העמים יקשה לו בית מלכות כמקום, וזה חורדים אשר דוד ישראל כמקל חובלים כדדתי מרבי הממאק: (נב) ואמר אליהם אם טוב כענינם הכי שבר וז' ר"ל שרצה כעם ישראל מצות ומעשים טובים כי דוד שפך דמה ה' שואל? כי אם לרעה אותו, ומשקלו את שברי שלשים כמק' ר"ל שנתנו לו שבר מועד ודוד כענינו, וע"כ קרא את הממאק וזהו לנבא אחר היק אש יקדתי מלכות כמקל האדם כאשר ידע כענינו מונח חבורה כי לא היו לכבודו אך למות דודי, ע"כ השליך אותו אל האוצר בית ה' (כמ"ס כמ"ס ט' סומס סכ"י ממשלום כמ"ס כמסכום). והמשל כה שלא רצה לקל סמך דבר. והנע גם את מקל השני את החובלים להפך את האחת בן הדדה ובין ישראל, ר"ל שוב בן החרדים עצמם לא היה שלום עוד, כי החלה מלכות הממאק אש באחו ואש כדדתי כמ"ס כמסכום: (י"ז) כי המה אפי כקם דודי בארץ וז' המלכות הראשון על אגריפס מלך הדדה קדם חורבן וישראלים ע"י שישם ע"ש.

י' ינבא על אספת העמים לירושלים למלכות כס' שונא שאר הנביאים ואנשי הדדה היו כדדתי עם העמים על אנשי ירושלים והכו שואר גם להלן (י"ד ז'), וא"כ כשרא אנשי הדדה כי ה' עם ירושלים ידדתי כעצמם את העמים המורים. וזוה דוד יהיה עם יושב ירושלים ביתו, אחרי כן יהיה המספר הנדל על משת בן יוסף שנתנו כמ"ס ד"ל כסובה (כ"ל ז'). (ח) כאלהם מלאך ה' לפניהם ר"ל כמלאך ה' כי הוא הוא כמס"ה במאמר המלכות אלוהת פ"ד: (י) והיבשו אלי את אשר דקדו, כי דקדו אחי, לפי משפח ש' לאמר שדדתי כעצמם העמים והממאק המונח כה כדדתי כמ"ס שם העין ההספר הינו שיחבטו והספד על אשר הדע ל' שהוא נלח המשיח

אף כי כל הנביאים נבאו על ידי הנהגת השני כמבוא, אולם אם לא נתקיים אז צריך להתייחס כאחרות הימים כי דבר אחר מדברי הנביאים לא יפול ארצה כי על עצמות נעניי שנת המשיח אף שום הנא כלל כמ"ש במבואו וזי, ואין קיים אל היכלי ופרושלוש בפה ממשכת מעשר שני אמר שנת המשיח עמד להבנות קודם ללולות בית דוד ע"ש. אמנם דע המבנים וזל כמ"א מהלכות מלכים שהמשיח יבנה בית המשיח וכן משמע מדברי נביא (י"ז) וזנה את הכל ה' ונבשח לשעלה, וכן משמע מדברי נביא (ט"ז) שאמר ולהבוא צדק עולמים ואורי בן ולמשיח קדש קדשים, וכי רש"י שם, ועריך לאחר כי אף שנת המשיח נחשב עכ"ל שירד נשאר כדע על ידא אל הכלי כמזעמור הדוד, והבן ויש לאמר פירוש אחר כי ידא האדון אל הכלי אל עוף המשיח שהוא הכל ה' כמשנית במבואו לזכרה ו' ונבואי להחלים קל"כ ע"ש. ועי' למד"ל בפסא כמבוא נבא ישראל פ"ס בזה, ועמ"ש בסוף דבריאל.

תהלים.

ד ה' ארוננו מה אורי שמך בכל הארץ אשר תנה הודך נחית הודך הוא על השמים והענ"ב כש עוללים ודוקים הוא בן האדם שהוא עולל ודוק יסדת עז לשון צורך להשיבה אורב הוא הששן ועי' במאמר החזרה והמנחה והבין, והאזר במדש כי אמת שמך ה' ותנה פלא מה אנשי וזי אר' ארוננו מה אורי שמך בכל הארץ.

בב (ד) אלה אנכי ה' כי אנחנו כס אדם וזי, לדעתי אדם י' אמת נחשת הו"א כש כי אנחנו כס אדם והבנו כס גדול כסין האדם (עמ"ש) מויעבד מעבדנו מעבדנו) עד בית אלהים וזי והבין (פספסג) חזנני.

כז (א) הריש ודעו לדעתי הוא מאמר ישראל במקדש, ואומר ישראל לתעשים הריש ודעו כי אנכי אלהים אדם אלהים אלהים הן בניו וזי בארץ ולכן ה' צבאות עמנו וזי.

נא (ו) לך לבדך המאזי ודעו נעניי עשיתי לשון העדן בדברך חזנה בשמך עי' רס"ג במ"ד שדחן בזה, והאמת נראה לי כי פלה לשון חזנה על לשעלה, וזי' לסקן שהמאזי העדין בדברך וזי. והבן.

סוף (ש) עלית לטרם סוכב על כני המאזי, עלית לטרם ריל נחלית

הכלים שגששו ישראל, ועל אף מרי שנת כשנת יעל לזנה את זה המכונה בירושלים. כי בקין זמן טוב הוא לעלות ואין רשע ורשע, וכי רס"ג: (ד) ונבשח נא הרי וזי עי' חרוב יעזק בן עזראל וכן בחרובם השבעים שיקראו נבשח עין מרובה, ועי' מ"ע בחלק קול אלהים שדבא משב חזיונות לזרשים ועי' דר"ן בזה: (ד) וכן יהיה תלום בירושלים, נראה פירוש וגם חזרה אשר תלום בירושלים יעלה ידו על המים (כי טובנו על כמנון מקור) והוא כמבואו כמ"א יג. כי מה מדבר כבר בן המזומן ולמה יספר מה שחזרה תלום בירושלים והבן. (מלס לשון קצת נראה כמנון על מוסעם יסודס והבן).

מלאכי.

ב (ט) ולא אחר עשה הקב"ה האדם ואשתי, ושאר הוד לו, ר"ל שאר הוא האשה כמ"ש ר"ל ב"ח"כ ע"ס לשאור הקדוש אילי שאור זו אשתי (ויקרא כ"ג) וזי לו אל האדם, והוא בלעדה כנוף בלא הוד ובזה האחר מבקש ר"ל האחר שיעשיתם אחר (כ"ה סוכסית) ודע אלהים שיעיף תולדו כנס צדיקים וע"כ וישמרתם ברחובם היא האשה ובאשת נעורד אל נכור. כי שגא שלא אחר ה' וזי שישגא אשר האדם ישלח את אשתי על לא חס עשהה וזי וישמרתם ברחובם ולא תבנוזו לשלח בזה ועי' סוף נישן: (י) צני שאלח ישראל אה אילי המושפח להקם מקושי רשעה? ואמר לזם חשונה.

ב כי פראס נא אל היכלו האדון אשר אהם מנקשים הוא המשיח בן דוד אילי המושפח כמבואו במאמר שנת המשיח, (י) נמסר בן ווסף לא יבנה פמסס כמ"ס יעסס לא ועל כנוק וזי וז"ל כרמל"ן בסוף צמלתי: על יסר סוכסית כמ"ס) הוא יצחק ישראל ויסודם ובראשונה בני לזי, והוא יקרב לשפס להקם מנקשים ומנאסם ועושי רשעה. ועדנה לא מנתה יהודה וזי כני עולם, כי הקרבנות היו לזנת המשיח כמ"ס ישעה (כ"ג) לזי, וכמז שביארו בסוף היקראל מדברי דודי רמיהו. והמושפח תל"ל הוא בחזית שידו כיוסם דהם. אולם לשפס המסס יזר להלן כפסוק י"ש, כי תנה חיים בא כניר כחור וזי, כי שם דבר על המסס שיקומו בחזית כדי לשפסם בנות ונפש ולקבל שנים כמז שהחזיתו במאמר שנת המשיח כמקנה לז"ג. ומענין ביאת אילי עי' ג"כ שם בחזית המסיות ומה שאמר אל היכלו שמשפסע לזית מפרשו

וע"כ אמר הנה שבעה באמרתה הוא נכנס ע"ש הכתוב בשב"ה (כ"ו ט) ואחרי כן לאם אמרתה וזו נכנס ל' יצא ללוח נכנסל כישוראל וזו, מצינוה כשרי יצא הוא כעולם בנסים אחרים חסוד, וע"כ אמר אחרי כן נכנסה על משכן העולם קומה ה' למתחת וזו, ועל משכן המשיח בעצמו וזו נכנס אל חשב פני משכן ואחר פנים שמה כי בזה ה' נכנס וזו שם אבשר קרן לזר ערבה נ' למשיח וזו, והנכנס נכנס.

קל"ט (כ"ז) וזו מה קרן קרן אל ר"ל לשאני חושב כן אל, אל הוא בזה הפעול. קרן הללוח ברקע קרן, ר"ל כשרישת עוז (לויטעמטוב) פלשון וירקעו אז פזי הנה (נעום ל"ט כ"א) ויש שפירשו מה קרן רקע השמים בם כראשית שבעה הדבר בן שם לשים ע"י המשיח אויר ועש"ה במאמר האלהות והעולם פ"א וד"ק:

מש"י.

ד (כ"ו) פלם פנעל וזל, שרש פלם כעברית הוא חזק ונדר"ל נקב מפל"ש כי נשפ"ץ מזהללים ומהו האנוש למשקל אשר המה חסודים ומסודרים נקראים פלם, וז"ש פלם פנעל וזלך ר"ל לחסוד ולוישנו, ומ"ש לחלן (כ"ו ט) אזר חים פן הפלם יסובב על הורה שדורא לא הפלם ומעלהה נע ע"ש.

יז (כ"ז) ככל עת אזר חים, יסובב על הפלם כמסוק שלפני הו שאורה לזרע ככל עת אזר חים, ששל יד חזק חזרה בעולם.

יח-כ"ט) אז נכנס וזו יסובב על הגורל כמסוק שלפני שרש אז נכנס על יד סקירת עז ומרדים שכן כברה ארסון כי ע"י הגורל החלק הורשה בן האדם ולא הורה מריה עז, נכנס מלשון ופסע ארסון מזהר יד הורה וזו (כ"ט ט"ז ט) ואולי שלכן נקרא הגורל פים כשמה שפסדים כעל המהלך.

כד (כ"א) ועם שונים אל חתעב ר"ל מורדים כמלך נכנסים, וכן הוא כלשון נקראים המורדים כמלך שונים (לויטעמטוב).

איר"ב.

יט משה רבונו הורה להוראות כי הכה"ה המקור אז האדם — כי כבוד לא יבא מפלישת — כי משה, אז הקד"ה מצדו עליו הקד"ה. ונכנס המשיח משה,

מזה, לקח מנהג כבוד הוא חזק, ואף ה' אלהים לקח לשון בן המורדים וע"כ יש פסוק מה, וזכר.

פז (כ"ז) אמר רבה וכלל וזלך וזע, הנה פלשת וזר עם נכש, אז כולם אזהר ה' וזלך שם הוא המשיח ולציון יאמר איש ואיש וזלך מה ר"ל כמות ה' כש"ש המורדים ע"י חל"ע, והכוונה ג"כ על המשיח שהוא כולל כל ישראל ונכנסה במאמר ימות המשיח פז וזלך בלקוח רבו חתלה בשם המורד, והוא המשיח יכונה עליו, ה' יסוד כבוד נשים, ה' המשיח וזלך שם כי העשים ידעו מה וכתבו מה.

קכ (כ"ו) לענים הארץ יסוד המעשה יד שמים המה יאמר ואחר העמוד וזו, בני ענודר יסובבו וזו מושע לאחר אבירה השמים כש"ש הכ"ט כש"ש.

נכנסה במאמר ימות המשיח פ"א ע"ש.

קכ (כ"ז) מצותה הצד לכהנה ועש' ג"כ לה לעבודה האדם כדי שיהנה מזה לעבודה האדם להביא להם פן הארץ: (כ"כ) המכש לארץ וזרע נע בזהים ויעשע כי בעת ערדת הארץ בעבור שהקרא איש מקרבה כש"ש החוקים אז ידעו חוקים הרים מורקן אז כידע.

קכ נאם ה' לארצי שש ליפני פ"י כמורש על המשיח (לקח רבו כמל"ח וזכו חס"ט) ואמר שם שהמשיח ישב ליסין חשם ואברהם לשבאל כי ויש מורשים חלקים ע"י רש"י וע"י במאמר ימות המשיח בזהה לפ"ה מזה.

קכ"ט (כ"ז) לכל תכלה ואחר קרן ר"ל לכל המכללות (טועק) שבעולם יש קרן אז תכלית המעשה רבה מאד עד אין קץ כמשיח במאמר החזרה והשבה ע"ש.

קכ"ז (כ"ו) שוא לם כשכני קם מאהרי שבת אובלי לם העצבים ר"ל קבו לם הנה כעל וזעה כי עכב הוא לשון עטל וזעה במקרא כידע, כן יזן ר"ל ה' הנה לידד לארבו שנה ר"ל כל עכב וזעה אז כשכני (למשכני) והכוונה במאמר ה' לא כדוראות המלות (נכנסמטולק), כי"א הכוונה שנותן לו בלי עטל אולם עכ"ש צדד האדם לעשות דבר כש"ש דוד כעטו כמסוד (קל"ט ט"ז) ידע כפד כי האכל וזר כדמה, ונכו שנהבאר באר במאמר המשיח והעשה איש כש"ש ופ"א ע"ש.

קל"ט (כ"ז) משכנתו לאמר יקק לשון רבים. כעולם הוא כדורשים וכנשם הוא כנש המשיח, כש שנהבאר בביאור לכלאני ג' הכה"ה ו' עיון שם.

איכר.

נ (א) דרכי-מדר ומשנה, עין רש"י, והנהן לפרש פלשון פסח כי ומשנה, מחלוקת, שפניש פסח ע"י דרך המדר ומלא קוצים, שהוצרכו למסור עליהם, וכן לילין. (י) המשיש באמר כעו המשיש בחלוקת כוס"ף כשי"ש המכין זיל כבאחר, על המורה ע"ס בקר המורה (ויקרא י"ט כ'): (זל) כי לא ענה מלכו ר"ל המנהג הנכר לא ענה מלכו וכו' נכר פני עליון וכו' אדני לא ראה, כי מי זה אשר המור וכו' ומי עליון לא המור וכו' לא במקרה, כי יאמר כן? אך המל, ע"כ מה יחאקו וכו': (ה) קרבת וכו' המל במשיש המנהג, והצטרף חלואו. וקרבת וכו' וכן כל לשון עבר שהוצא מה כשי"ש רש"י למעלה על המנהג, וכן קראת (מ' כ') והנה במקרא וכן בלוג (כ' ז') שפשת קול ע"ש: (א) עני עוללה לנפש מכל בנה עיר, והנהן נראה כי מכלה בנה נשבע למעלה המנהג, וישעור המנהג מה עני עוללה לנפש מכל בנה עיר, והמנהג מה כמלות בנה בנה העין מן המנהג-בה עין, ולא על נשי וירשלים והבן.

ד (1) אבותיו חשאו ואמרו עונותיהם ככליו, הוא נסר על מאמר המנהג (ויקרא כ"ז י"ט) ואף בעונות אבותם אדם יסקו, והנהגו יחאקא (י"ט) כבי חשיב לישאל על השאלה האחרת ואמר להם כי באם לא היו אחרים פעשה אבותיהם בירחם לא היו נמקסו בעקבותי כי שאלו עון אבות על בנים וכן המנהג ואף בעונות אבותם אדם יסקו הוא רק כשאלוים פעשה אבותיהם בירחם ולמה האחרת, מעשה אבותיהם בירחם? ע"ש והנהגו כי היו מונח, וכן אמר רחל במתורגמן דף כ"ז ע"ב, ומה שדבר דור כי מצינוש כן שאלו בעבור עון שאלו (ממעול כ' כ"ט) כבר יישבו החלוקים במבטו ד' ע"ש ע"א ע"ש ועי מה במערה ללכ במאמר שנת המשיש, אמנם בדברי רמב"ם (ל"ט) שאמר כמים המים לא יאמרו עור אבות אבל כמר וכו' לא איש בעונו ימות וכו' שפשת משישק לשונו שדחה בה חלוק בין משישק רש"י כעת למשישק חש"י בשים המים, ונציע האם ישנה ה' דרך משישק? ויש לאמר שדמיה וכו' על מנהג האשמים במאמר אחריו ולעורר בלא זה לא היה כמו שביארו במערה הדל, והבן. וי"ל עוד ששונת ישיבה היה שמה היה המדר שבת און אדם אשר לא השא (מלא כ' מ"א) כי יצא מכלל אחר לחברה דורות כשי"ש המנהג בשבת (ל"ט כ' מלא כ' מ"א) מ"ס במה וע"כ מוכר עון אבות על בנים, היינו אף שנמשישם לפר מעשה האב

והנהגו מסכת לו, וכל היוצאים אותו עונותו מסכת, וישאר רק עונותו ונכשרו ובעני שנינו, וע"כ החליט לנקש כי יקרה בעולם אדם אשר במהן לא נכשרו ואחרי מותו משיש סמנו ספדיו, או קרחת חיו דור יבא ויכבד אותו ויכבדו והנה המסר חיוו לו את אור המנהג המקור בארצות הימים, וע"כ אשר מי וכן איש והמנהג מל כי יין במסר ויחזק וכו' ואמר ואני ידעתי כי מלאי דור הוא המסר אשר יבאלי ויבאצי סמנולת המשיש, והוא אחרון על עשר קום, ואחר עורי הדברים שכן אחר עורי נקסו במות. ולמה היה המקור, ומכשרי ר"ל ומעשר אלה אלה ר"ל עשאושו נכרן לזרות כעו אלה, אולם מדר חור' ואת? אחרי כי גם עורי יום רח"י לאס, ואשר אני אמות לי ועני ראו ולא יד לזה כל מלוחי בחרן לזה אמותה אשר עני יראו המנהג החור ולא בנים וילד יקמו ויספדו לנכרם ועם נכרם יכבדו:

כך מסר המאמר מה לאמר כי ערשים כל המנהגים נקסו ואנו אפול האדם והאנוש אשר בא דורו להלן את הכל עשה, והכל יחקר במנהג המסר אולם במנהג האליות לא ידע ערמה ולא המצא בארצנו. קין שם לחוש וכו' הוא האדם, שדרך המל מנסים מנוו והנשכים כפי המל בעבור הים ידושו עיי האנוש והמנוע, ועשה את הארץ להוציא להם, והפך אותה לנמר כעו ע"י האש בהבקע הארץ והיה לזכר. מקם אבות של הארץ הם ספד ועשרות דבר הוא לו להאדם, וגם נדבר לא ידע עני וכו' בחלומי שולח ידו וכו' וכל קר המה עני, מום המדרה יחשי והעלמה יצא לאור, חכש כעו חשי כי כוס"ף מזהלמה, אולם המנהג האליות שכן המצא? אך אחרים הוכן דרכה וכו' אולם אל האדם אשר הן יצא ה' הוא המנהג וסדר מרע הוא כעו וכו' ואין לו ללשון במסורת, כי אם באמנה משיש והנעו להם עם אחר.

לך (זל) המעמד ישלמה וכו' הכל דברי העידון אל ה', והנהגו האיש אשר מסר נכרם ישלמה כי מאמר ישלים אשר מאמר והמסדר, כי אמה ה' חסדו ולא אני וכו' מה יח' ומה לא יהיה, והבן. לו (זל) ידע עליו דעו של האור שהוא חסדו, ודעו הוא היקם כאשר מקבא אף קין האף על עוללה, ידבר לידע תקינותם שהאמנו כי בנה חרם ידעו ה' עליון וכן קולו באר ובקפה גדול ונערתו בלבי אש, ועי פסוק ענים פ"ז בשם החיפולע פדק בריה דמנעתי.

לך (זל) ביד כל אדם יהיה וכו' ביד כעו. והשנינו בירשה (מלא כ' ט) ביד נלוחו כעו כעו נלוחו, ועין מצודות.

וארצות נה' ע"ש. ונראה מה כי נאמר כי הנקמה? השוכן הוא כי לרעה חבשי המשה עמנו ומוציא חכמים נאסר אף בנרות נמר חייט במלח וטפלה בנור נר צדק, ונבנות הנדק או הנקבה מותרת במבואר (דברים נה"ט כי כנענאי נכנסו) ועם אצל שלשה יקראו ידב הכתוב בלא נרות הצדק, ולכן אמר אכן ישו את לבבם אחרי אלהים וכן כעצא והתערבו דע הקיש כעשי הארצות. וכשבע כי שאר אומות אף בלא נרות הצדק מותרים. ואמנם נראה כי צריכים לקבל עליהם נרות הנר חושב שנהבאר במאמר המורה והמבנה בנרות ל"א ע"ש, (וענין לנעול נ"ל לכדי מסד ה"ק) וע' מה בנש' יבמות (ד"ז פ') וד"ק ויש לאמר כי גם מחלון וכלין נשאן אותן אחר גרזון כנ"ש הא"ע ע"ס מה שבה נבסתר (לפ"ן פ' ט"ז) אל עמה ואל אלהה משמע שבתחלה עוכה את אלהה ע"ש. אך ביבמות (דף מ"ז ב') לא משמע כן, וד"ע.

ג. מה כי את מה הוכן מה שאמר מה האבד המשיכל דה' אותן שארעני בסקאחלון שיש בדומה לה בקרא בשומשים (וי"ט) ואמרו להם אחרים מה אדם, וביאור מה בעמדם ומה הדשה אחרם, וענין ביאור הדמכסין מה.

אסתר.

א. (ב) ואמר המלך לחכמים יודעי העתים נה' יודעי דת ודון דאחרי ברחי ארמינאמאל הרוסי כי כשי קדם באשר עוד לא היו ספרי דת כתובים עד לסדר, היו אנשים שריו בקאום כמות ספרי המלכים ומשפטים, ומה ידעו כשכא דין למידם אך לפסוק וכן נמצא בעין זה כי שבע יהודה אצל מלך אלכסנדר, ויש יודעי העתים סקראות העתים הם יודעי דת ודון ויש גם ברה"א (י"ב פ') יודעי בנה לעתים לעת מה עשה ישראל.

ב. (ב) על כל דבר האמרת. והוא נה' נמשך למשה קיסר וקבלו היהודים נה', והבין.

דניאל.

הכליל' סומני. ביאור על דניאל להראות כי כל נבואותיו עולות לבסוף אחר ולבין אחר הוא נבא, שלא ברע כעל סאור עינים ספני עיני, ועוד בדומי

או הנה אף י' לחרשים (ע"ז כי לא שלם עון סמני נה') מפרק עונותם ועונות אבותיהם, אולם לעזר כולם ידיו בלא חשא כלל כיא נראה מן הכלל בעבור גילוי האלהות והטפשים שריו בימים ההם כמשל'ה במאמר ההשגחה פ"א, וע"כ כן לא ישא בעין האה כי אין אחרים פקעה אבותיהם כלל, כיא איש בענין ימות נה', ובחשאו לבד היה י' להרעו כי יוצא מן הכלל והוא אף בעת כמות שרואה כ"כ גילוי אלהות, וע"כ ד"כ היה חשא אדם הראשון נדול במשוא כדוע ולדעת הדמכס'ים הדמכס'ין והאבוכבאל שנה' במאמר ה"ל פ"ז בהקדמה ששורת ספר עון אבות על בנים היה רק בחשאו עבודה דה לכל יש להבין כונת ידמה כמשמשי, כי בעבור שלעזר לא יהי חשא עבודה דה כלל כנ"ש נפירה (י"ב ב') אבדת את ששורת העצבים מן הארץ ולא יוכרו עוד, אך השאים אחרים היה, ובחשאים אחרים לא יפקדו ה' עון אבות על בנים במבואר, והו נכון. וענין מה עוד ביאור דניאל במשך.

קהלת.

א. (ד) האבוכבאל כי כ"כ בראשית שעני' הנורה יש רק ג' יסודות רוח שם עש', ובמקום האש פועל השמש ע"ש, וד"ש מה הראין לעולם עשמה והשמש סובב החלף אל דרום וסובב אל צפון וגם הרוח יסוד הרוח (סכא סמני) סובב ד"ש סובב סובב החלף הרוח נה', וכן הטיס כל הנחלים נה', כולם סובבים סביב הארץ, והבין. לעולם עשמה ד"ל כשי עולם, וע' מה שנה' במאמר שמה המשיח פ"א והבין.

רות.

כדורדנן על (נכנס ע"ז ב') ביאור הרוח שנשא בנע את רות המואביה אף כי הרוח צוה שלא יא עמנו ומוציא בקרל ישראל, כי אך עמנו ומוציא חכמים נאסר ולא הנקמה, ומה שנמצא במלכים (ד' פ') שאמר הכתוב המלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת מה פרעה מואביות עמונית נה' מן הנשים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבאו בהם והם לא יבאו כבש אכן יש את לבבם אחרי אלהים בהם דבך שלמה לארבה, וכן כעצא (ט) צעקה גדולה על ישראל שנשא סכנת הנכנים והמואבים נה' והתערבו דע הקיש כעשי

ש"י יצחק א"י שרדמו על הווא המערכות המשותפות בשווייץ ב"ד א' ה'תק"ן. והנה, ומלכו הריבאה חתוי חקיקה כמחלל מבואר כי מלכו הריבאה חתוי החל כמחלל. אח"י ב"י ביאר אשר הוא החלום והאצבעות מום של כחל ומום של שום מלכו מליצא חתוי קצת מליצוא חתוי חקיקה ומנה חתוי חתיה. הנה מבואר מה נותניו שבחמחל חתיה המלכות הריבאית החל כמחלל הוא מליצוא אחת שעה זה רמז השוקם של כחל. אך אח"י ב"י חסדל, והמלל, למחלקת רבות, מכן לכחל ומום לשום אשר על ב"י חזי החלום המושגים מהשוקם מעורבים כחל עס שום למום שנאשר חסדל יתוי קצתם חוקים וקצתם חלשים, והאור כל זה יבא לחלו. ואשר ראה כי נמר מן חתיה אכן שלא בידים וידם את החל, רמזו על מלכות המשיגה אשר חתך כל המלכות והיא חקום לעולם, (ומם כלום מלכות גמלה על המשתמלים שום לא מלכו לעולם). וכן קרא גם ישעיה חתיה את מלכות המשיגה בשם אכן כמ"ש בבבאי על זכריה ג' י"ט. אך הדמו כענין חתיה שלא בידים איני יודע לכוונתו. ויש להעיר ממה שנאמר במכירה (ל' י"ד) זה דבר ה' אל דחובל לאשר לא בחל ולא במו כי אם ברוח אמת ה' צבאות י"י חתיה חזי חתיה למי דחובל למשור וחוצא את האזן הראשה השואות חזי חתיה, ויש לפרש לכו המהמור מה כריצאל אשר מלכו חתיה חסוב על חתיה חתיה כמ"ש מה אמורות כמורה וכו' המשתמלים חתיה וכו'.

א. וְהָאֵלֹהִים בְּרִינְאָל ל' שְׁאֵחָדִי בִן הַדָּבָר בְּמִדְוֵהוּנָה אֶת בְּרִינְאָל דִּיעֵתוּ עֲלֵי שִׁבְחָה אַחֲרֵי כִי נִסְדַּר מַאֲנִישֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכֵן כְּבִיל הֶלֶךְ בְּדִרְבָּתָהּ וְהִנֵּחָ אֶת ה' כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁמֹפֶר בְּחִיבָה שֶׁנִּי לְאִסְתֵּר עַל אוֹלַם סוֹדָהּ, וְעַתָּה נִשְׂאֵה אֶת הָאֵשׁ וְהִינֵחָ סִלֵּךְ הַחַיִּים, כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁמֹפֶר כְּמוֹךָ מִלִּים וְיִסְמִיחָהּ. וְהֵה שְׂמֵחָה כְּלִיבֵהּ הִיא פֶּסֶם וְסִדֵּר, וְשִׁלְשָׁה צִלְעוֹת כְּמוֹכָה בֵּין שִׁינָה, וְהַאֲמִירִים לֹה אֶמֶל לִשֵּׁי הַדָּבָר, נִרְאֶה מִתּוֹ שֶׁהַשְּׁלִישָׁה צִלְעוֹת הֵן הַמִּרְיֹת הַנִּבְנִיחוֹת לֹה, וְלִדְעֵיתִי הֵמָּה עַל כִּי פֶסֶם לֹא כִבְשָׁה רֶק שִׁלְשָׁה רוֹחוֹת הָעוֹלָם, וְרוֹחַ הַמַּעֲרִיבוֹת צְנוּתָה לֹא אֶמֶל בְּיָדָהּ כְּאִשֵּׁר רוֹחַהּ הָרִאשֹׁנָה בְּסִפְרֵי נִחְמֵי קִדְמוֹתָהּ הָעוֹלָם, וְהָאֵל לִדְלֹל הַחַיִּים הַשְּׁלִישִׁים אִשֵּׁר כִּבְשָׁה כֹּל חֲלִיק הָעוֹלָם כְּמִשְׁמֵהּ. וְהֵה הַשְּׁלִישִׁים כְּמִלֵּךְ עִם אֲרֻבֵּי כְּנָפִים הַשְּׁלִישִׁים רִאשִׁים, וְהֵמָּה שְׂמֹחֵק לְאֻבְרֵיכֶה הָאִשִּׁים וְהַמְשֻׁלָּם אַחֲרֵי מוֹת אֶלְמִבְדִּירוֹת וְאַחֲרֵי הָאִשִּׁים וְהֵמָּה שְׂמֹחֵק לְאֻבְרֵיכֶה הָאִשִּׁים וְהַמְשֻׁלָּם אַחֲרֵי מוֹת אֶלְמִבְדִּירוֹת, וְעַתָּה סוֹקֵדִין כְּמוֹכָה בְּרִינְאָל (י' ל"ג, י"א ל') וְהֵה הַרְבֵּיעִת הִיא מַלְכוּת הַמֵּת, וְעַתָּה

ששפוטא סחירות פנאומאטיק. נא דוראט נא צו פארמאכען עולות ווד עס נפאולאז
לעל דענאטאס, ונאך פוד נא פערט צו דענאטאס פנאומאטיק שלא נאצט נא דאס
ווד דאס יאכנד צו פאפ אוד, ווד דאס.

ב. ראה בלום, ראש של דוד, השדים והזרות של כסף, הזרים של
הזנות, השוקים של כרז, הדלים והאבטות שהם אחד עם השוקים מהם של
ברז ומים של טים, דינאל באר הענין על עטרת אבטות מלכות וה כבוד
הם ^{הז}), ראש של דוד הוא נכונבנד מלכות ככל, השדים והזרות של כסף הם
מדי ומים (י עי עיטום סי) כי לאחד יחשבו ככל דינאל, הזרים של נחמה
מלכות ון אשר נ"כ מלכות רבים, השוקים של כרז מלכות רמאט כי מלכות הם

[illegible]

אף כי מלכות פרס כלל שערן ערך בנין דהו פרס הוא משלה על מדי אף כי לפעמים היו ג' מלכים ממש מדי, והנהגה עלה באחרונה כי פרס לקח המלכה מן מדי קדם כבוש בכל (כי כורס כפסיד לקח מלכות מן מלכותם) כמו עכספר סופרי קרסו שלם סין ומל"כ כמ כל ע"כ ועי' למעלה (עכספר), והן דהו כי מדי פרס כלל אל אחד כי לאחר חשבו מכווא לקח מל"כ כ"י. אחרי כן דהו המדי השער מלך ין ר"ל מלכות ין בכלל, והקדן המלכה הוה ארבע לארבע דהוה השכסו וידעו על ארבעה מלכות אשר יעשרנה מדי ין כי מלכות אלכסדרוס נלקח לארבעה חלקים בדהוה העול סוחר ועקר צפון דרום מדיש נם בריאל (ר"ל 6) ודא כי מן דהוה מדיש ר"ל מן מלכי צפון יצא מלך אחד אשר בחילתו היה קדן ועקר כמו שאמר ג'ש (ר"ל 6), ובאחריתו נרל וכבוש נם כל החלקים נם את השליטה דהוה האחרונה נגד סוחר וצבי דהוה מעריב כי הכונה במלה צבי על כל מלכות אוי הקטנה, ויסר המדי וישל המדיש (ר"ל 6) וסלך מן מדיש, לא פסידו והן כן נרל השכסו וכוונת דהוה השוחר עצומים ועם קדושים והנהגה הוהה נשכבה מן שנת קב"ג עד שנת קב"ש למלכות ין, והוא אלכס ושלם סוחר ישי בשנת קב"ש נשכר באס יד כמו שנבא דריאל מה כי מה בחילתים משונים ויהוה את המדיה אשר חמא בישאל מכוואר שם וכוונתו וע"ש כ"י י"א בה: (א) ועד שר המדיה הנרל ר"ל על ה' בעצמו שר צבא השכסו: (ב) וצבא חתן על המדיה במשע ר"ל במשע ישראל חתן וכן לדוח בשל: (ג) עד סוף החוץ המדיה ר"ל חוץ המדיה שיכפל, המשע שוכס חת, כי אשכסו אשכסו מן משע שוכס ברינל דהוה צורה כוכב צדק ומשע, כמכוואר כמדי השכסו ס"א, וקדש וצבא ר"ל צבא ישראל פרסם הם לפרסם, ודאמר אל על ערב בוקר אלכס ושלם סוחר ר"ל אלכס ושלם סוחר וסו (כי וס סו ערב וצוקר: כמ"ס סמכו גר"ס כמלסס) ונצדק קדש, אז יצדק ישראל כמ"ס ר"ל לולן (כ"ג) ובאחרית מלכותם בהם המשיעם, כי נהנו כל המשיעם בישאל כמו שכסו על ספי' המשיעוהם, והן דהוה כי מה לא נבא על שוב המלכות לישאל כמו מלכסו הקדושים, כי מה יסוכב על נאולה ישראל ע"י

אמר ושיעין יי פירי לה נהי אלה ומדק נהי כאשר נבא ג'ש למלכה (כ"י), וי' ע"ש, הקדסם העשרה שיהי לה נאר דריאל (לולן ר"ל) אשר חתה מלכות חתה הריבועת היו עשרה מלכים, ומשעם מדכריו שיהיו כולם בחד אשר חתה מלכות חתה כמדי צמק) על מדיהם שונות לא שיהי דה כמדי דה, (ולן חתה כמדין הקדן סמך סמךין יקום סמךין וסלש מלכס מן כמדיה יספל, סונו סוכסו סלש מדיהם), הוה חתון אשר אמר בריאל כי ג'ש אשר מלכות הריבועת חסד והסל למלכות וסחלקת ארצות מכוואר שם, והכוונה שיהיה חמא היו עשרה מלכים, וכלל חמא הוה הריבועת, אך לא ארבעים וא"ז חמא כמדי אשר סוכסו נם סוכסו היו חלשים וסוכסו חוקים כמו שנבא שם (ר"ל מ"ג). עוד דהו דריאל קדן קדן האחרון (סו למדיס י' מלס למדי סלמס סס סוכס מ' וסלסס סוכסו כל וסלסן יקום סוכסין ועי' רכ"ס). עלה אחריתו אחרי חשיו המדיה, ושלמה מן ראשונים נקדן מדיה, ונאר בעצמו שסלך האחרון סוכסו דהוהה אשר ביטו חשיו יחדה יקום אחריתו וכבוש שלמה מדיה מן חשיו וישל מלכיה, וכמדי חיה עת צרה לישראל, וידעה לשער סוכר ישראל ודמ, הוה נג מלך המדי שוכסו הנביאים וחתנו בידו עד עידן ועידתו וסלך עידן, עידן הוה שנה בארצות כמו ושכנה עדין חילופין עלתו (לולן ר"ל 6) וכן מדישו הקדסוים ע' סאור עינים סכ"ג, ועדין הם שתי שנים, וסל עידן הוה חצי שנה, הן שלשה שנים חשיו שיהיו בידו לפרס כמדיה בסוכסו האס. ואח"כ שלשנה הקדון ונל הוה חשיו, והמלכות חתון לישראל היוו לחשיו שוכס עס עיני חשיוס עד עולם, וכל מלכי הארץ ישכסו לקול ויעבדה, (מה דהוה שלא נבא על השכסוים כי לא חקיקים אצלם שלא כמדי כעל סיע סכ"ג, ע"ש כי חיה כי כי ארנש עס עיני שוכסו שוכסו מה סוכס י' יסמ על המדיה, ושנה שם כי דהוה נבואה אחת עס עידן ועדין ונל ע"ש וד"ק. נם נראה כי דהוה נבואה אחת עס ס' שוכר שם חצי השכסו כמדיה ושם דהוה אחת כלת שוכסוים שוכסוים, כי אחרת נאסין ויחור לחכסויו ול שוכסויה חשיו לא עמד רק ח"כ שוכס וכוונת שיהי' וד"ק).

ד' הנבואה הוהה סוכסו על מלכי ין וספלים, והנאולה ישראל על ידי ההשכסוים וע"כ הנבואה הוהה לא נבא סוכסוה כי כמדי שאר נבואות.

דאמר אל כעל הקדסוים מלכי מדי ופרס כמו שריא בעצמו, והשתי קדסו אחת נבואה מן השנה והנהגה עלה באחרונה, וידע כי פרס נבואה מן מדי,

זוה דברי מחמר במקומות רבים עי' בחזון חפרה (י"ז) אלהים ידריך כמעט טוב את אשר יחשיק, וכן שם (י"ז) לא עלך לחכות את הרשעים אל מנחה את הישר בעיניו (אם המוח לדעתם מדוע זה ישר בעיניו וזה לא?) וכן בחזון חשלל (י"ז) אלהים יפקד את אויביו וגו', וכאמרו כבר נראה לנו במאמר המשנה פ"א ששארונים כאלה נמצאים ג"כ בכחבי חקדש, והכונה רק ע"ד שאמרו ר"ל הכא לישתר מסייעין אותו מן הרשעים. וכן הכא ליטמא פוחדין לו. אולם הכחירה והיכולה כמעטין הן ביד האדם, רק לפעמים אדם עוונתו רבו למעלה ראש או שולל הקב"ה ממנו הכחירה ונעל ממנו שער השובה להשיב דרכו כמשנ"ה שם אצל פרעה, ונע"ש עוד בשם רש"י ישוה שיש חפרה בין עובדי אלילים לשראל ע"ד ואובד את יעקב ואח עשו שנאמר כי מי יאמר לו מה הפעל? וכישוב הזה המצא בדברי פאול אל הרומים (ס' י"ז-י"ז) ע"ש השם ולכן סיים וכעת קורא גם הנוסח וגו' ע"ש ר"ק, ולכן אמר ג"כ בחזון הכרעה (י"ז) האיש והשם את שדירוחו ויחזום את לבו וגו', ועל כן אמר בפירושו ובחזרונו (י"ז) הן אלהים לא ישנה את האנשים הם משנים את נפשם ע"ש, וזוה ראיה שמה שאמרו הרשעים אל שם מחמר שאמר בעל פה כי הקב"ה גורר על המטה גם צדיק או רשע? ומה שאמר שם (י"ז) לא האמין הוא שקר ובריו כי מחמר לא אמר כן, ומה שאמר שם (י"ז) לא האמין ג"כ רבותיו ו"ל יצא וגו' ר"ל ע"ד הבא לישתר מסייעין אותו, וכן אמר ג"כ רבותיו ו"ל יצא וגו' של אדם מחמרש עליו בכל יום להסותו ואכללא חקד"ה עורר לא ויכל לו (פסוק י"ז-י"ז), אולם ראשה בחזרה הוא כיר האדם וע"כ סיים מחמר שם א"ר הוא (ר"ל הש"י) ישוה את פניו כמסאנים להכריחו, וכן מה שאמר בחזון חלילה (י"ז) המבקשים להשיב את דרכם אך לא יקששו ואח כליו אם הואל ארון העולמים וכן אמר בחזרה מקומות, הוכנה על פי המקובל גם אצלנו בקבלה נאמנה כי מקדש נשלח להאדם כמעלה כמותו ולכבו הרחוקים טובים ללך כדרכי ה' ויצונו ואחרי כן האדם בדרעו ושכלו חושב הענין ומסכים בדרעו ובחזרונו אל המשנה השבה, וכשתחזיר לעשות בבחירתו מסייעין אותו ג"כ מלמעלה כמבואר, וזוה וכן ג"כ דברי ישוע (מקס"י י"ז) מאדם יפלא, אשרו האב וגו' כמבואר פה, וכן מה שאמר חזקוני על הסיוע העורר שעוררים אך לא מאלהים כי האלהים כל יכול, רצונו על הסיוע העורר שעוררים לו מלמעלה ומסייעים אותו כמבואר, והוא שאמר גם פאול אל הפיליפיים

11*

והולך בכל חיקים במקדש, (שלא כדעת קצת כי הוא חזק לעולם בשמים סמל ופה אנוני בעצמותו רק בהשגחתו) והוא יודע הכל ומשנה כל בעבור כי הוא בכל מקום ואין המקומות נפרדים ממנו, כמאמר הכחוב (י"ז) אם יסתר איש בסתרים ואני לא אראנו נאום ה' הלא את השמים ואחרי הארץ אי מלא נאום ה', הוא הדבר המבואר גם בזה העצמים בדברי פאול אל האפוסים (י"ז) אל אחד ואבי כל אשר על כל וכל וגו' ע"ש וכן אמר אל הרומים (י"ז) וכן כמעט וכו' ואלו הכל ע"ש. וכפועל השלוחים אמר פאול אל יושבי ארונא (י"ז) אשר בו אנחנו חיים ונעים והיום וגו' ע"ש, ומ"ש שם אם אנוס אפוא ימנעו אנחנו וימצאו (כתחנתקה החדשה) רכמו להיסור שנתבאר בפ"ד במאמר הנוכח שכבר התעלם הכל אלהות וכו', וכן מחמר אמר בחזון חפרה (י"ז) עין ה' חשניה בכל מקום כי הוא כל יודע כל, (וכענין המשנה שנתבאר לנו במאמר המשנה פ"א כי המשנה היא גם ככל פרט ופרט מפורש היצורים והכל נעשה ברוח הש"י, מכלעדי הדברים הנתינים לכחירה האדם בדבר מעשה או עבירה, הוא שאמר גם ישוע המשנה הלא מסבירה חכם צפריים בשני איסורים ואחז מרן לא השבת מלפני האלילים וגם שורות ראשונים כולל נמנה וגו' ואף כי אחכם קשני שם (י"ז) ואם ככה ילביש אלהים את העשב וגו' (פסוק י"ז) וכן אמר ראשונה (פסוק מנחם י"ז נמנה ענין) (פסוק י"ז) כי חכם חכם נמנה ענין) כי י"ש ענינו, שכוונתו בראי בהשגחה ורצון לא כמכע, שאם כמכע מה זה ראיה על השגחה על המסריו קשני האמנה שאין להם כמכע מאומה זה וזכרין, וכן אמר מחמר בחזון הכחמה (י"ז) לא יפול עלה מותני כלל ע"ש וזכרין, וזה כדק האדמה וגו' אשר לא כחוב כמכר הערע, וכן אמר בחזון חר (י"ז) אין רמז ע"ש האדמה אשר אלהים לא יכון לו מרחק ולא ידע את שכונו וקומו וגו' הנה שדאמנו בהשגחה פרטות על כל היצורים כולם לא את על האדם לבד.

ויש מחכמים שמעטאל שדחסיפו ואמרו כי הש"י עושה כל המקרים אשר בעולם ואין כח השבע כלל, ויותר מה אמרו שאף כל מה שחזרים עושה ברוצנו והשפן ה' הוא העושה הכל, והאדם כנרין כיר החיצון כו, והכחישו את כח הכחירה שבאדם, ומי נפחה לדברי הכל, אשר אם כן חפול החזרה ככללה ולמה בקש ה' דבר מן האדם, וכעצמו אמר בחזרה בחיים (י"ז) ויענישו וישיבדו על בחירתו, ומה היה למחמר כי נתן רח משמים להורות המעשה אשר יעשו? ומה שדחבא אותם למעט

קורחם כאפי עד עולם חוקד ר"ל לזמן גדול ודומה להם בישיבת עד עולם וגו' עד עתה וגו' (וי' י"ד י"ז י"ח) והראו כי משה ז"ל אמר כי אשר קרחה כאפי וגו' (וי' י"ח) וסוים כי ירדן ה' עמו ועל עבדיו יתנחם וגו' והאמת היא כי המשיח מורחב לכל באיחריה וימים בראשונה למען ישראל עמו וגם לגוים, וקבץ כל ישראל סבל משיחות ברוחם וישראלם סבל עונותיהם ויעשה עליהם מלכות בבשר במשיחות ברוחם וישראלם לא יסבאו כל הברואים שלא תפקים עוד ודבר אחד מדברי הנביאים לא יפול איזה במבואר לנו למעלה במאמר מסתרי הנביאים, ומורשלים הוא חורח ודבר ה' אל כל העמים כמו שנבאו הנביאים. (ועי' לוקס י"ז ס') לשפוט את שנים עשר שבטי ישראל ולהלן בפ"ז כוח).

לחזקו בארץ כנען נחלה ישראל אם כי הרומים הקדמונים לקחו את ארץ כנען מיד היהודים הלא המת היו עובדי אלילים לא האמינו באלהים ובנביאיו אולם הישעמאלים אשר בחרו' בהם להורחם האמונה כמשה ונבואה ישראל ע"י מחוקקים מחמד (ואך כמעות המעשיות נטה מחורח משה שלא להעמיסן על הגרים והרדשים כמו שעשו הללו ידועי העתיר עם הגרים שבזמנם כמו שחבאר, אך חורח להם דה אברהם כמבואר בדבריו ובעין זה יש בדברי פאול אל הרומים (וי' ט"ז) ע"ש וגם עמם כמו שנתנה החורח עם הגר חושב (וי' ט"ז) וגם חסדיו מוסר ומעלה) והוסר אותה כמות בנראה בחזון השלחן (וי' ט"ז) וגם חסדיו אומת העולם יש להם חלק לעולם הבא כמשרדל) מדוע יחזיקו בעוליה ידועים ולא ישבו לישראל את שלהם (כ"ש לא ירש עם בני עם יחזק וגו' כי כעתק יקרא לך ודע (מלכ' י"ז ט"ז) ולכן ישראל קיומו כי גר יהיה ורקד וגו' חור' גרביעי ישוב חנה וגו' ט"ז י"ז. וחלל את שם ה' באמר עם ה' אלה ומאדפי יצאו, ואיפה מצאו בדברי הנביא מחמד חורח וזכות לוח, הלא הוא עצמו אמר בחזון הפחד (וי' ט"ז) כל המאמינים אם יהודים אם נוצרים אם שבאם יאמינו באלהים וביהם האחרון ייעשו את השב ויחשד כעני ה' יש שכר לפעולתם מאתו ולא יאם עליהם פחד ושואה ע"ש, ואמר לפני ישראל כי בא לחזק הנאמר להם מקדם ואל חזיו המוקדמים בבריתו אך אחי כבוד (וי' ט"ז) כי לא רצה מן היהודים אך שאל יפסדו כי וזאמינו בנבואתו ויכבדוה בברית מוב אל הישעמאלים כשם ה' ואל יהיו המקומים בבריתו, כי יהודים רבים קמו או לעבר ויכחשו בו כפניו ושלאו יפסדו ויסתו את המאמינים-

(ז' ט"ז) כי אלהים הוא הפועל בכל גם לחשוף גם לפעול כפי הרצון וגו' ע"ש. גם חורח חסדו בין האמער (ארמית) חכמי. האלאמר נובאר במאמר הרשונה פ"ז ע"ש.

והערה בענין מלחמה אמר מחמד בחזון עולם (ק"ה) כל עתיר שיה יצאו למלחמה למות, ונראה כי יסחר דברי הכתוב (נכס' ל' ט"ז) מן שנה במלחמה, וגי' שטחא שנה כי במלחמה היה מה ע"י הגזירה המללה שיש עד אנשי המלחמה, ונכס' ונכס' לא ימות, וכן אמר הכתוב או ימות יאם ומה או במלחמה ידו ונכס' (ט"ז ט"ז) ומה לך שבמלחמה מה אף ה שאתי עתיר, למות בריחו (וי' ט"ז ט"ז) ונאמת יש חלוק המסד בין מלחמה ורשעה וכן מלחמה שמה נאמן מורה) ונאמת יש חלוק המסד בין מלחמה ורשעה וכן מלחמה שמה שבמלחמה שמה אף גזירה בלילה ואין צורך לסיק איש כמו שאנו רואים במלחמה מידן שאמר הכתוב (נכס' ל' ט"ז) ומה נכס' שמה איש ולא ימות כי עתיר שנה גם בניהם, ולכן מצינו ז"ל בספר הששנאים במלחמה המבטיש עם יהודים שנקדו הששים איש ואח"כ נחודע שיהי לוח חזח במלחמה מצליש חזיים ע"ש. ובענין כי מלחמה מחמד היה מלך מלחמה שמה לכן אשר המאמר הנכיר.

פרק ב.

יש מן הנצורים האומרים כי עם ישראל בלילה הזה אחרי שלא האמינו ורדנו את המשיח עזבם ה' אל המקרים ולא יוסר עוד להיבשם ולא יקבעם עוד לארצם, וכבר עמדו ע"ז גם חכמי אנגליה והראו את מעשהם מדברי הנביאים שאמר יחזקאל (י' ט"ז) שלא יעזוב אותם לשרת עץ ואבן אך בחמה ששוכה יסלקו עליהם (י"ז) נפלאי נפלא (וי' ט"ז) וישאל ישראל ישבו מדרות גו' לפני כל הימים בנבואת רמיה (נ"ב ט"ז) ולא ישראל יושבו מדרות גו' לפני כל הימים בנבואת רמיה (נ"ב ט"ז) וכעמדת השמים והארץ יהודשים מן יעמוד ורעם ושמים כב"ש ימשיח (נ"ב ט"ז) ואמר עוד (י"ז ט"ז) כי ישראל יהיה שלישיה למצרים ולאשר ברכה בקרב הארץ, ועוד חרבה כחובים כדמות למדכה יש בדברי הנביאים אשר סוחרים יסור הנצורים הנזכר גם בספרי הברית החדשה נחבאר הפכו במקומות רבים כי המשיח בעצמו בקש מלחמה בעד חזרתו ואמר מלח לוחם אב כי לא ידע מה יעשו (נכס' ל' ט"ז) ופאול אמר אל הרומים (י"ז ט"ז) כי עוררן היה לישראל במקצת עד אשר יישע תנוים וכן כל ישראל יושע וגו' ומבואר בפעלי השלוחים (ט"ז ט"ז) כי ה"א עת לחשוב המלחמה לישראל במשניות ע"ש ומ"ש רמיה (י"ז ט"ז) כי אשר

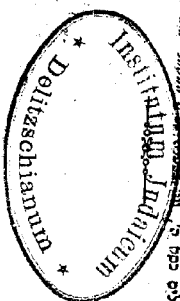

חפשי כרויתו עמם, כעבור שידמו לו הכל כמאמר, ולכן כאשר בא אל רשעים בן החורין או צו השלוחים עליו לקרר תעוררים כדי שידעו הכל כי הוא מצד עצמו ולעצמו שומר החורה, אמנם לחורין לא יאמר למשל את החורה כמו שצוה שיעו שלא ללמד וגו' (וי' י"ט) וכמבואר בפעול השלוחים הנזכר. וכמו שאמר בעצמו שיתבאר למעלה לחורין כי חיותו נחוצה וגו' (עו' דבריו אל הרומים ג' לא ג"כ בדברינו), ואף חיותו צריך לקיים חורו משה כאשר שפשו השלוחים כמבואר, ואם כי אחר משה המשיח אין צורך עוד בצדק המצוה והחורה כי אם צדק המשיח לבדו די (כי גם בעל החורה צריך להא לצדק המשיח). כי אין אדם אשר לא השאובכ"ש פשרים למעלה ופאול כהרבה מקומות. פ"ס אל הישראל לא נשתנה לו הדמיון עליו מקדם על פי ה' כי גם ישוע אמר אני לא באתי להפך את החורה וגו' כמבואר, כי הישראל בעבור חיותו בארץ מצרים והש"י נאלץ את מר פרעה ומעבדותו השילה עליו החורה מצות חוקים יותר מעל אחר כאשר אמרה בעצמה במקומות רבים ועל תגר לא השילה כל קלומבואר לטו במאמר החורה והמצוה בהערה לפ"ה. כי החורה נהגה שני פעמים אל המצוה (נצ"ח י') האחד לראות את ה' כי המצוה מביאה לזכרון בה' ובהשגחתו, והשני הצדק החיה לטו וגו', ואף כי המצוה אמנם רק בעבור שאלם הש"י מצרים כמו שאמר שם אותם החורה, אמנם רק בעבור שאלם הש"י מצרים כמו שאמר שם עבדים היונו לפרעה בעצרים וגו', וכן אמר הכתוב באיסור קדשים וגו' המצוה כי אני ה' השילה אותם סאק מצרים וגו' והיותם קדשים וגו' (ויקרא י"ב י"ט). ולכן גם ישראל בעבור שמצוינים במצוה יותר מן הכתובים אמר ישועה עליהם (מ"ט י') ואחם כהני ה' הקראו וגו' כדמיון הכתובים בן המון ישראל מקדם שהשילה החורה עליהם משה יותר מעל ישראל המונע, והיהרר באם אשר לא יקיים את הש"י, והוא כדמיון הש"י ומצוהם משה הנה הוא הש"י בפשו, והוא כדמיון הש"י ומצוהם משה פפעל חורה המשיח שאמר פאול אל האפוסים (פ"ט י') לא יהיה לכל זונה וממא וגו' נהלה במלכות השמים, כי המשיח לא נעשה משרת הדשא כאמרו במקומות רבים, ויעקב השליח באחריו (עו' י"י י"ט) אמר מפורש כי המצוה אינו משרת הדשא, וכ"ה באהרן ויהן הראשונה, ולחורין כי אשר כפעל חורה משה שהשילו עליהם כמבואר.

דבר מועד או חדש או שבחתי וגו' אשר המה לעל העתידים והיותה למשיח, (ור"ל שהמצוה הן רק על רמות חרות איברי נוח המלך ואם להם כל היות ולמה להם איברים פשוטים וע במאמר החורה והמצוה, ויש הרמזים בסוף ה' מלכים וכבר בא המלך וכו' ודיוק) וכן אמר אל העלמים (פ"י י"ט) וטוב והדשים ובערים ושנים אחם שומרים וגו' וכו' כי גם אני כמובן ושם (פ"י י') ובעבור אדני שקר אשר התגבר וגו' לראות את חושפתינו בישוע המשיח להעבירנו ולא נאנו מפרים להכניע וגו', ע"ש באורד. וכן אמר אל הפיליפיים (פ"י י') בעבור נמשיח את כל ולדונם אחשבה וגו', שנראה מה וכן. מכמה מאמרים בדברי פאול כי לא רק העוים לבד לימד שאנם צריכים אל המצוה כי גם בעצמו היה חפשי מן המצוה בעבור צדק המשיח, ואין צורך לו בצדק החורה והמצוה ולדבריהם יסתר אלה הדברים את המפורש בפעול השלוחים (פ"ט י"ט) שאמרו השלוחים לפאול וידע כי שוא הוא אשר שמשו אילך וכי ושר אחת משמרת את החורה, וכן אמר על כשפאנום שריו עני שקר כמבואר, והאמת היא, כי פאול הודיע הנגדו כשורה המשיח כמאמר הכשורה באחריו הראשונה אל הקורנתים (פ"ט י') שורה לחורין כחודי לקחת את חיותיהם לאשר חיה יד החורה ברחת יד החורה ולאשר בכל חורה בכלל חורה ולא בכלל חורה כלל אך חחת חורה המשיח, היה כל לכל לטען וישוע אהלים וכן אמר שם כביסו י' כמפורש אנכי השבתי לכל בכל וגו' וכן אמר אל הרומים אחר שהאריך כבשול החורה וביסו (פ"ט י') ועתה אין אשם לאלה אשר בישוע המשיח אשר לא והאלכו כפי המשיח לא לפי חרות, והכוונה בדבריו שאין להאשים חשבים מתעוים אשר לא ימלו ולא ישמרו חוקי משה כמבואר למעלה, אמר עוד (פ"ט י"ט) כאשר אני שליח לגוים את משמרתו אני מכבד ע"ש, שהנחתו וחתה בעבור שישוע העוים כבשורה המשיח וזהם אונם צריכים אל המצוה כמשפס השלוחים כי צדק המשיח לבדו די, ולחפך כענין פאול היה כי אם ימולו והחפשו צדק המצוה כל המוסק נוגע כי מראים כוח חסדו אמנה להודיע בצדק המשיח ועל כן לא חתול להם עוד צדקו וכחודו (פ"ט י"ט) וכן פנים מקומות, ובעבור להוביל להשבור אשר כל יסכל ולשועת אוה שאלו שקר שלמדו אותם להוביל להשבור חורה משה כדיוע, באם ראו את פאול שומר החורה והמצוה, וירצו ללכת בדרכיו ולהפס צדק המצוה ואי גמלו להם רעה כי המשיח לא יועל להם כמבואר, ע"כ הוכרח פאול בעבור שוכח העוים לחיות

[illegible][illegible]

INFORMATION OBSCURED
THROUGHOUT VOLUME

ספר

דרך הקדש

יבאר

יסודי דת העברית לפי יסודי חכמת האמת הודועה להמקובלים הגאונים, וכאשר
יורו עליהם מאמרי הנביאים במקומות רבים, ויבאר הדיעה והשטה הנכונה בענין
האלהות והעולם מכל הדיעות והשטות אשר היו לפנינו בישראל ובעמים, היא
השטה אשר תסיר כל הספקות בעניני אמונת האלהים, ותשים העקוב למישור
בכל פנות דת היהודים.

סאת

הרב המאה"ג וכו' כמנהג ר' יחיאל צבי במהר"ם נ"י

חנה בקוק יאם יעא. נכד הרב הקדוש היר יצחק אייזיק ז"ל, שהיה אביר בקוק בארלאר
יעא, ולבסוף יסיו בקוק יעא. נין הנכד להרב הגאון מהר"ר ישראל זק ז"ל, בעיהמה
ספר הלכה אדם מישראל על הש"ס, ומנוע הרבנים של ארבע ארצות פולין יעא.

והנה שם מסלול נדרך, נדרך הקדש
יקרא לה, לא יעברנו קמא והוא למז
הולך נדרך ואילים לא יתע
(ישנה צ"ל ח.)

מקחו חצי ריט ובריסא 60 קאס.

בשנת וצוית את ברכתי לכם לסיק

נדסס פעס שניה

בדסוס האדון יוליוס ויסטענסעלף בכעולק.

לוח איזה מעיות ותשמישות ותקונים.

הקבוצות נדעקו בפעם הראשון לא נדעקו פעם שנייה כי כבר יצא סמוך של הקשר בעולם. וחלומי זה מלכי איירועל יענישו את החשיב בגור הקשר ויוצשו כיוע.

הקבוצות נדעקו בפעם הראשון לא נדעקו פעם שנייה כי כבר יצא סמוך של הקשר בעולם. וחלומי זה מלכי איירועל יענישו את החשיב בגור הקשר ויוצשו כיוע.

אל הקורא!

הפלטופיא הדתית 'רעליגיאנס סהילאזאש' ולימוד הדת (טהעאלאגיע) אשר אנכי נותן לסניך היום קורא נכבד! לא מלבי הוצאתם. ולא חדשים דמה, אך הם המה הידועים עוד לקדמוני בעלי דת משה, כאשר הצצתי מחרכי המקובלים הנאמנים אשר קבלו ספר אל סה מהנביאים וחכמי קדם, וכאשר יזרו עליהם מאמרי הנביאים במקומות רבים ומאמרי רז"ל הקדמונים, כאשר הראיתי בספרי הנוכחי. לימוד ה'ה' הזה הוא המורה אמתתו בהסירו כל המבוכות בעסקי ים הפלטופיא, וכל הסתירות הנמצאות בדברי הנביאים ורז"ל הקדמונים, גם כל הסתירות הנמצאות בין המקובלים בעצמם, וכבר מן התבן נקיתי והוצאתי את האמת בלמודי הדת העברית אל אשר יהיה שמה דוח הנביאים ללכת. בדרך השם אשר לא השבית נואל חי אל החכמה הנסתרת, המקובלים הנאמנים אשר הסירו את לשונות הקדם וחרפת מצרים מעליה המה ראו אור ובינו את החכמה הנסתרת לאמתתה, ולכל בני ישראל היה אור במישנתם.

כי יפלא בעיני הקורא העברי, מדוע באוה מקומות הבאתי לראיה מדברי חכמי האומות? גם בעיני ~~הקורא~~ מדוע ביטות רבינו מעדיה גאון ז"ל ועד אחר ר"י האברבנאל ז"ל הביאו אותם כל חכמי ישראל. ולא הסירו את שמם מעל שפחם ולא יחרץ להם איש את לשונם? וכבר אמרנו ל כאבות פיר איזהו חכם הלומד מכל אדם, ואמרו קבל האמת ממי שאמרו.

והרמב"ם ז"ל אמר בהלכות קידוש חדרש (פ"ז הלכה כ"ט) אין חוששין למחבר בין שחברו אותן נביאים ובין שחברו אותן גוים שכל דבר שנתגלה מעמו ונודע את אמתתו בראיות שאין בהן דופי אנו סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו על הראיה שנתגלה והטעם שנודע, וע"כ ובפרט בספרי זה כי מטרת כונתי היא בהביא את הראיות מדברי חכמי האומות (במאמר לכן נותן)

ע"ט.
כחולותם בחוקי ים.
ז חלמידי הכנז ז"ל.

ישמעו לקול לביהם
ז"ב וז"ט.
מחבר, נהפך.
מכנס ט.

ז וסורה חזק להכנ
להדב"ז ז"ל.

ע"ב.
ז"ל וז"ט.
מחבר, נהפך.
מכנס ט.

ז"ל וז"ט.
מחבר, נהפך.
מכנס ט.

ז"ל וז"ט.
מחבר, נהפך.
מכנס ט.

ז"ל וז"ט.
מחבר, נהפך.
מכנס ט.

אך מול הקוראים הנצרים והישמעאלים, להראות העמים והשרים, אשר מל
 וימר בלבכם כי למדי' הדת המה שונים זה מזה, (עו' אפס דמים טיחה ז' בדבריו
 סעוען סיממילס). לא כן ירדו! למוד הדת אחד הוא. פלסופיא הדתיות אחת
 היא, ומיסדי' דתם לא יהלק על המקובל לנו מימי קדם ומפורסם בדברי נביאי
 ישראל. ויואל ה' ויסיר תבלול השקר מעל כל עין ויסורו הגה לראות בנוגה
 כבוד האמת המאירה כשמש בצהרים — או אז יכנע לבכם הערל ויקוים בנו
 מקרא כתוב (יחזקאל ל"ו) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אמן בקרבכם ונו
 ונאמר (לפניה כ') אז אהסוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה'
 לעבדו שכם אחד. אב"ר.

קה אל"ה ותגדל התוחלת
 כי ימים יבאו ישמידו האולח
 אך אמת ודעת ירבו בארץ
 אין קול, אין צווחה, אין פרץ

בא.
 חרות עי
 הוא שה
 מאורי עי
 אשר הו
 בתחלתו
 הוא מעו
 יודע-עד
 מגלה כ
 הנאמנים
 נודעו עו
 וכמצוץ

(י)
 חזק ילדני
 לפניה כ'
 בסוף סמו

ספר

תולדות ישוע המשיח

יכרד בראיות נכוחות וברורות, מי המגיד האמת
בספורי תולדות ישוע
אם היהודים או הגוים.

מאת

הרב יחיאלי ליכטנשטיין ז"ל

מורה באינסטיטוט יודיאיקום בלייפציג.

Institutum Judaicum

Leipzig.

לונדון,

תרצ"ג.

פ ת ה ד ב ר .

יש ספר תולדות ישוע המכלכל בתוכו מעשה ישוע הנוצרי לפי אמונת היהודים ונדפס פעמים רבות באמשטרדם, גם יש נדפס בירושלים בשנת ש"ע (1610). גם יש נדפס בעיר ליידען בתולאנד שנת תס"ה (1705), וכולם סותרים בספוריתם זה את זה בדברים עיקרים וראשיים כמשול"ת, וזה מקרוב נדפס אחד באשכנז בשם תם ומועד (רומנו כי יוחנן הוא התם ויוסף היה המועד להזויס בלתי במרמה כמו שיתבאר) ומהברר שינה אותו לגמרי ויעזוב וישליך ממנו כמה דברים אשר סתירתם גלויה לעינים, והוסיף דברים רבים וישימם בפי ישוע, דברים אשר מצא כעת בספרי וויכוחי הנוצרים שנתהברו כימינו אלה כאשר נראה למשכילים.

אף כי רוב היהודים במערב איירופא אורו עיניהם להשכיל, כי רוב הספורים שבספר תולדות ישוע בדוים מלב איש און וסכל כימי הבינים (מיטעלאמער) ימי החשך, רוב דבריו חמה שטותים וחבלים אשר הרפה המה ליהודים המשכילים לדבר מהם, ועל כן גם ממני לא תקות קורא יקר למצוא כל ספוריו בספרי זה, כי גם לי הוא הרפה לשאת תבלים ודברי בלע כאלה על שפתי, ואם תראה הספר תולדות ישוע וידעת כי כנים דברי, אולם בעבור אחי בני ישראל אשר בפולין ורוסיא, מאלדאוא ופירקויא ובארץ אזיא ואפריקא, והרבה עוד גם במערב איירופא אשר דבקה נפשם להאמין בחבלי, וגם המשכילים הגדולים שבהם על כל פנים יאמינו למקצתם, (למשל כי מרים הייתה ארוסת יוחנן ניוסף בא עליה במרמה כו') בעבור שכן אמרו גם בתלמוד כמו שיובא להלן), כי כל מעיוני היהודים הם כמסחר, מקנה וקנין להרבות בצע ולאסוף תון, כמאמר ישעיה (נ"ז י"א) והמה רועים לא ידעו חבין כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצתו וגו', ואין איש שם על לב כלל לחקור ולדרוש בעניני האמונה משוב ועד רע, בעבורם אביא איזה גרגרים מדבריו להראותם כי ספוריו המה מלאים שקרים וכזבים וכלם מותרים לספורי התלמוד עצמו מלדת ישוע ומעשיו.

וגם אנופף ידי על הספורים התלמודים בעצמם, להראות כי גם המה מותרים זה את זה מלבד שסותרים את דברי סופרי קורות ימי עולם הרומיים הקדמונים הנודעים מימי קדם לכותבי אמת, כי בעלי התלמוד חבלי עבור היותם בארץ בכל ופרם והיו רחוקים מאד מכנסיות הנוצרים לא ידעו נכונה מספוריתם כלל, (וכבר כתבו חכמי ישראל כי גם בספורי קורות יהודי ישראל

לא ידעו על נכון כמו בעלי התלמוד הירושלמי ואך לשמע און שמעו תולדות ישוע מפי שונאיו ומנדיו הגדות בדויות וכזכות, והם האמינו להם באמונה עורית ולא התחקו על שרשי האמת לחקור ולדרוש היטב כמצות בתורה (דברים י"ג ט"ו) ודרשת וחקרת היטב וגו', ועד עתה ימשכו בני ישראל אחריהם בעור אחר עור, ושניהם נפלו בשחת המעות.

Das Pamphlet תולדות ישוע entsetzt das Leben Jesu zu einem schmutzigen Roman. Auch der Talmud stellt die Geschichte Jesu in einem falschen Lichte dar. Herr Lichtenstein aber, dem ich das Zeugnis eines gründlichen Kenners nicht des Talmud, sondern auch der Kabbala geben kann und dem wir schon mehrere scharfsinnige und anregende Schriften über Judentum und Christentum verdankem, sucht in diesem seinem תולדות ישוע המשיח an die Stelle der Carrikatur Jesu das Geschichtsbild zu setzen. Er geht dabei so selbständig zu Werke, dass ich ihm nicht überall zu folgen vermag. Aber allen denjenigen, welchen die Frage: Wer war Jesus? nicht gleichgültig ist, und welche Synagoge und Kirche, Mutter und Tochter, gern geeinigt sähen, wird diese Schrift reichen Stoff prüfenden Nachdenkens darreichen.

Leipzig im September 1883.

PROFESSOR FRANZ DELITZSCH.

Ich unterstütze das was Prof. Delitzsch ausgesprochen hat, von Herzen. Ich habe nicht die Zeit gehabt, das Werk genau zu prüfen, kenne aber den Verfasser gut genug, um mit Recht denen, für die das Werk bestimmt ist, den Rath zu geben, dasselbe anzuschaffen.

Berlin 19. September 1883.

DR. PAULUS CASSEL.

אמר המחבר לא מוב עשו הצענוזורים שהשמיטו מן התלמוד הנדפס את הספורים מישוע הנוצרי. הנמצאים בדפוס ווענעצא ואמשטרדם וכעת ידמו היהודים כי שם היו כתובים מעשים אמתים נפלאים. ויותר מוב היה להניחם בתלמוד, וכן אני בעת פרסמתי דווקא ברכים למען יראו וידעו כי הכל חמא.

תרע"ב
בן פו
(ועד)
והורד
וצמח
בשקו
הנ"ל
האמ

לכח
שהוא
כו'
איש
חמט
ביוני
חיה
וכמב
הנקר
שם :

אחד
כפור
שמעו
מעם
ואחד
אמר
שהול
מה
שושן
ימר
בית
שייב
ומועז

בתלכ
בכרי
(ס"ז)
כיצד
החיצ

ידות
והם
רוש
עתה
עות.

ein
Ge
ten
Ke
gel
an
da
Ste
Er
übe
die
wel
gee
Na

hat
W
gen
ist.

דפס
בעת
תיה
ידעו

(א) בספר תולדות ישוע הנדפס באמשטרדם יספר, כי לדת ישוע היתה בשנת תרע"א לאלף הרביעי (90 שנים קודם חשבון הנוצרים) בימי ינאי המלך, ובימי יהושע בן פרתיה כמסופר בתלמוד כו'. הנה יכתיש דבר מפורסם בין סופרי הרומנים (ועד היום מונים הנוצרים מומן לידתו כעת 1888) שנולד בימי אנוסטוס קיסר רומי והורדוס הגדול מלך היהודים, וכבר העירו על זה גם חכמי ישראל בספר יוחסין וצמח דוד. ובספר תולדות ישוע הנדפס בליידען (1705) כבר הרגיש המדפיס בשקר זה ועל כן שינה וכתב שנולד בימי הורדוס, ואם כן יפול כל המסופר מכובן הנ"ל עם המלכה אלכסנדרה שבימיה החל ישוע למעון טענותיו ופרח באויר והיא האמינה לו כו'. וע' להלן אות י' עוד בזה.

(ב) עוד כתב כי מרים אם ישוע היתה בת אלמנה וכשגדלה קדשה אמה לבחור אחד ושמו יוחנן כו' ויוסף פנדרא בא עליה בלילה אחת במרמה ואמר לה שהוא יוחנן כו' ואחרי כן ברח יוחנן מהמת הנושה לבבלי בשם יוחנן הבבלי כו'. אבל במשנה ותלמוד אין רמז מיוחנן הבבלי כלל, ולא נמצא שם כזה כלל. אך איש און הזה בכדי להונות את החמון בשמעם מן המון הנוצרים מזכירים שם יוחנן המטבלי (יאהאן דער מיטלער או ברוסא ומאלדאוא איוואן באפמיזאמ, כי באפמיזאמ ביוניות הוינו בבילה בירוע) ואינם יודעים מי הוא ומה מעשהו, ובדה מלבד כי הוא היה חתן מרים, ולא ידע כי יוחנן המטבלי נולד בשנה אחת עם ישוע (לוקס א' י"ו) וכמבואר גם כן ביוסיפון ליהודים בספר תמישי פמ"ה שהיה בימי הורדוס השני הנקרא מטרכוס ונהרג ממנו על חוכיתו אותו שלקה אשת פוליס אחיו כו' ואמר שם בפירוש הוא יוחנן אשר טבל כו' וכן מספר מרקוס (י' י"ז — י"ז) ע"ש.

(ג) עוד מספר כי ישוע בהיותו נער עבר לפני הסנהדרין בגילוי הראש ואמר אחד מן הסנהדרין כי הוא ממזר, והשני אמר כי הוא ממזר וכן הנדה כו' פה נראה מפורש כי לקח מעשה מסופר במסכת כלל ויחסה לישוע, ובאמת עוד בילדותו שמעתי מרבנים גדולים כי במס' כלל רמזו על אותו האיש כו'. וזה הלשון שם: פעם אחת היו זקנים יושבים בשער ועברו לפניהם שני תינוקות אחד כסה את ראשו ואחד גלה את ראשו על זה שגלה את ראשו אמר ר' אליעזר שהוא ממזר ור' יהושע אמר בן הנדה ור' עקיבא אומר ממזר וכן הנדה כו' (הי"א כמה ממזרים יש כעת בישראל שהולכים בגלוי הראש!) וספרו שם שר' עקיבא הלך ושאל את אב התינוק בנך זה מה טיבו והורתה לו, כשנכנסתי לחופה נדה הייתי ופירש ממנו בעלי וזכר עלי שושביני והיה לי ממנו בן זה והוא ממזר וכן הנדה כו', ועתה בין אשר לפניך קורא וקר, כי תינוק בימי ר' עקיבא יכול להיות ישוע הנוצרי שחיה הרבה קודם הורבן בית שני, ור' אליעזר דבר עם יעקב איש כפר סכניא תלמידו כמו שספרו בתלמוד שיובא להלן, והרשע הסכל הזה ערכב דברים בלי דעת מאומה, והכותב ספר תם ומועד הרגיש בשקר הזה והשמיט הספור הזה.

(ד) עוד כתב כי מרים אמו של ישוע היא מרים מגדלא שער נשיא הנזכרת בתלמוד כו' (והכותב ספר תם ומועד השמיט זה מספרו בעבור הסתירה שיהבאר), ואני בכדי לברר הטעות הזה אעתיק דברי התלמוד בענין זה. שנינו בבביתא בסנהדרין (ס"ז ע"א) כל היובי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו (מסית לע"ז). כיצד עושין לו? מרליקין לו את הנר בבית הפנימי ומושיבין לו עדים בבית החיצון, כדי שיהו רואין אותו ושומעין את קולו והוא אינו רואה אותן והלה אומר

לו, אמר לו, אמר מן שאמר לי ביהוד, והוא אומר לו, והלא אומר לו איך נניח את אלהינו שבשמים ונעבור ע"ז? אם חוזר בו מוטב ואם אומר כך היא חובתינו וכך יפה לנו, העדים ששומעים אותו מבחין מביאים אותו לבית דין וסוקלים אותו, וכן עשו לבן סטרא בלוד ותלאוהו בערב הפסח. עד כאן לשון הברייתא, והקשו על זה בתלמוד בן סטרא בן פנדירא הוא ומשני רב חסדא בעל סטרא בועל פנדירא, והקשו על זה בעל פפוס בן יהודה הוא ומשני אמו סטרא, והקשו אמו מרים מגדלא שער נשיא הואי ומשני כדאמרי בפומבדיתא סתת דא מבעלת, וכן נמצא זה במס' שבת (ק"ד ע"ב) על המשנה המסרת על בשרו תניא אמר להן ר' אליעזר לחכמים (נ"ל כי ר"א ישב בלוד במ"ש בסנהדרין ל"ב ע"ב וע"כ ידע המעשה של בן סטרא שהיה בלוד כנ"ל בסנהדרין) והלא בן סטרא הוציא בשפים ממצרים בסריטה שעל בשרו (פרש"י כי התרומים שזרזו שלא להוציא כשפים וללמד לבני מדינה אחרת) אמרו לו שוטה היה ואין מביאין ראיה מן השומים, והקשו ג"כ על זה בתלמוד בן סטרא בן פנדירא הוא וכו', כלשון הזה שהעסקנו בסנהדרין, אמנם כבר עמדו על זה גם בתוספות וזה לשונם (ד"ה בן סטרא) אומר רבינו תם דאין זה ישוע הנוצרי דהא בן סטרא אמרין הכא דהיה בימי פפוס בן יהודה (ע' רש"י בנזירין צ' ע"א על מה שאמר ר' מאיר שם זו מדה פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא כו' בעלה של מרים מגדלא שער נשיא היה כו') דהוה בימי ר' עקיבא כדמוכח בפ' בתרא דברכות (דק"א ע"ב ע' שם שישבו יחד בבית האסורים) וישוע היה בימי יהושע בן פרחיה כדמוכח בפ' בתרא דסוטה (שהובא להלן), ויהושע בן פרחיה קדם טובא לר' עקיבא ע"כ לשון התוספות. ועדיין קשה איך הביאו ר' אליעזר שהיה רבו של ר' עקיבא, וגם המעשה שתלאוהו בלוד היה בוודאי זמן הרבה קודם חורבן הבית, כי מ' שנה קודם חורבן הבית השני בטלו ארבע מיתות מישאל כמבואר בתלמוד שיובא להלן אות י"א ואיך היה פפוס בן יהודה שהיה בימי ר' עקיבא בעל מרים ואבי בן סטרא (המדרגה)? וכן דברי רבינו תם, אף שהם אמתיים, אולם בפ' הגמרא אינם אמת, כי מן הגמרא בשאלה כדבר ידוע, "הלא בן פנדירא הוא וכן אמו מרים מגדלת שער נשיא הואי" נראה כי דברו מן איש המצויין ונודע לבן פנדירא ואמו מרים, ומי הוא זה אחר אם לא ישוע הנוצרי שהתווסף אותו לבן יוסף פנדרא ונקרא במדרשים בשם בר פנדירא כמו שיובא להלן אות ז'. והאמת הוא כי המלות בברייתא שם, "ותלאוהו בערב הפסח" הטעו את חכמי התלמוד לחשוב (שלא כדבינו תם) כי המדרגה ממנו הוא ישוע הנוצרי הנתלה בערב הפסח, ונפלו במהמורות כמה טעויות בזמן האנשים הנ"ל כמבואר, גם ישוע נהרג בירושלים ולא בלוד, גם פרשו בדוחק סתת דא מבעלת וכדומה, ובתוספתא שבת פ"ב הנוסח בן סיטרא בריש ובתוספתא סנהדרין פ"י הנוסח וכן עשו לאיש אחד בלוד נמנו עליו שני תלמידי חכמים והביאוהו לבית דין וסקלוהו ע"ש. גם נמצא בפירוש בפ' קמא דחגיגה (ד' ע"ב) רב ביבי בר אבוי הוה שכיח גביה מלאך המות אמר לשליחיה (פ' המלאך המות אמר לשליחו) אזל אייתי לי מרים מגדלא שער נשיא (מקלעת שער הנשים רש"י) אזל אייתי ליה מרים מגדלא הרדקי כו' ונראה מזה בברור כי היתה בימי רב ביבי בר אבוי שהיה מן האמוראים וכמו שאמר גם הרמב"ן בנזירין ע"פ פראי פיל לפני מלך ספרד, ומה שכתבו התוספות שם לתרי, "כי מלאך ממות מספר לרב ביבי מה שאירע ככה, דהאי עובדא דמרים מגדלא שער נשיא בבית שני היתה דהיתה אמו של פלוני כו' כדאיתא בשעת ע"כ לשון התוספות, (פה דעת התוס' שלא כדבינו תם הנ"ל) ואולם המעין כלשון הגמרא בחגיגה יראה כי המעשה היה בבית רב ביבי בר אבוי ע"ש, ועל כן כתבו התוס' בשבת שם תירוצו אחר (ד"ה אמו מרים) כי אותה הנוכרת בחגיגה

אח
בעי
ע"י
בה
זמט
כי
מן
מנו
טבו
אם

להג
נבע
ויכ
שני
(כ)
רבו
של
רין
פרו
(ט)
שט
מצו
אלכ
ואח
(יש
ארב
(שי
סבר
(כס
איכ
מקו
ואמ
ק"ג
שמו
רשן

חמלן
ברה
בוה
שטר
והו

אחרת היתה ע"ש. וכל הדברים יגיעו כי הוא מעות לא יוכל לתקן. וסותרים בעלי התלמוד גם כן לפי זה את דבריהם במקום אחד (סוטה מ"ו ע"ב וסנהדרין ק"ג ע"א וק"ז ע"ב שחובא להלן אות ה') כי ישוע החטיא את הרבים והקדיח תבשילו כרבים וזקף לבינה והשתחוה לה בפני יהושע בן פרחיה כו' ופה מסופר שעשו לכן סטרא שהכמינו לו עדים בסתר לשמוע ממנו שמסית בסתר לעבוד ע"ז. והנראה כי יסור ההגדה הכוזבת שאמו היתה מרים מגדלא שער נשיא הוא בעבור ששומעים מן המון הנוצרים זוכרים שם "מרים מאדעלענא" וביארו הלשון שהוא על שם מגדלא שער נשיא. והוא טעות גדול שנקראת כן שהיתה ממקום "מגדלא" שאצל טבריה הנזכרת בתלמוד ומדרש. גם מרים מאדעלענא היתה אחרת ולא מרים אם ישוע כידוע מספרי המבשרים ע"ש.

ה) עוד יספר כי שמעון בן שטח היה רבו של יוחנן ושמעון בן שטח סיפר להסנהדרין כאשר עבר ישוע לפניו. הראש שיוחנן אמר לו כי ארוסותי נבעלה מיוסף פנדרא וזה הנער הוא ממנו כו'. ויתקעו בשלש מאות שופרות (!) ויכריזו עליו שהוא ממנו כו' ויברח וילך לו אל גליל העליון ויהי שם כמה שנים כו' עד שעשה עצמו לאלוה כו'. ובעצמו אומר הסביל הזה כראש ספרו (כמובא למעלה אות א') שהיה כימי יהושע בן פרחיה כמסופר בתלמוד, והוא היה רבו של שמעון בן שטח כמבואר במשנה אבות פ"א ואיך היה שמעון בן שטח רבו של יוחנן? ומעתה נראה מה מספר התלמוד ממנו במסכת סוטה מ"ז ע"א וסנהדרין ר"ן ק"ז ע"ב וזה לשונם: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ולא כיהושע בן פרחיה שדחה לישוע הנוצרי בשתי ידיו מאי הוה בדקא קטל ינאי מלכא לרבנן (מעם ההריגה וכל הקורות מסופר במס' קידושין פ"ו ע"א באורך ע"ש) שמעון בן שטח אטמיונה אהתיה*) יהושע בן פרחיה וישוע הנוצרי ערקו לאלכסנדריא של מצרים. כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח מני ירושלים עיר הקדש ליכי אלכסנדריא של מצרים אחותי בעלי שריו בתוכך ואני יושבת שוממה קם אתא ואתרמי ליה תהא אושפיוא עבדו ליה יקרא טובא אמר כמה יפה אכסניא זו אמר ליה (ישוע ליהושע בן פרחיה) רבי עיניה תרוטות ואמר ליה רשע בכך אתה עוסק אפיק ארבע מאה שיפורי (I) ושמתיה. אתא לקמיה כמה זמנין ואמר ליה קבלן (שיוקבלו בחשובה) לא הוי קמשנה ביה. וימא חד הוה קא קרי קריאת שמע אתא לקמיה סבר לקבלי ואחוי ליה בידיה והוא סבר מידחא קא דחי ליה אזל זקף לבינתא פלחה (בסנהדרין והשתחוה לה גם יש נוסח וצא והסית רבים מישראל. וואגענזויל העתיק ע"ד אוכא דאמרי דהתא לבינת עשויה כשהי וערב במעשיהם) אמר ליה הדר כך א"ל כך מקובלני ממך: כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ואמר מר ישוע כישף וחסית והחטיא את ישראל. עד כאן לשונם. ובסנהדרין ק"ג ע"א אמר על פסוק, ונגע לא יקרב באחלקך, שלא יחא לך בן או תלמיד שמקדיח תבשילו כרבים כגון ישוע הנוצרי ע"ש. ומעתה נשאל אם אמת כדברי רשע סכל הזה שהחרימוהו עוד בחיותו נער איך אחרי הרם גדול כזה יהיה תלמיד

(*) המעשה הזה סותר המסופר במדרש בראשית רבה פנ"א וקחלת רבה פ"ז כי ינאי המלך נפלג עם שמעון בן שטח על דבר הוצאת נזירים שהונה אותו שמעון בן שטח ולכן ברח שמעון בן שטח, ואחותי הטמיונה אותו ואח"כ הוציאה אותו ממחביו כו' ע"ש וע' בזה בבבכות ט"ח ע"א בשינוי קצת, ובסנהדרין ק"ז ע"ב לא נזכר באמת משמעון בן שטח אטמיונה אהתיה ולכן כ' רש"י שם ד"ל שמעון בן שטח, אחי אשתו של ינאי המלך והוא לא ברח" כי מעשה הבריתה והטמיונה היה בזמן אחר וממקום אחר כמ"ש במדרש הנ"ל.

ישוע בן פרחיה כמו שמעון בן שטח עצמו, והוא יברח עמו ביחד מפני חמת המציק לאלכסנדריוס? וגם אחרי כן ישוע בן פרחיה בקשתו לחזור בתשובה, והתלמוד מנגה את יהושע בן פרחיה שדחאו בשתי ידין? הנה לך שהספורים סותרים אלה את אלה; ועל כן השמים הסכל את ספור התלמוד, ומספר שברח אל גליל העליון ויהי שם כמה שנים עד שעמד ועשה עצמו לאלה כו'.

(ו) ועתה באתי להראות כי גם הספור התלמודי מווייז מתוכו ומלא שקרים, בראשונה אשר כבר העירוני למעלה כי יהושע בן פרחיה היה זמן רב קודם ישוע הנוצרי וכבר התעוררו ע"ז חכמי ישראל ונבוכו בשוב זה, ע' בס' יוחסין, צמח דוד וסדר הדורות, גם הספור הזה סותר אל המבואר בירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב וסנהדרין פ"ו ה"ח כי המעשה הזה קרה לתלמיד אחד של יהודה בן טבאי שברח עמו למצרים מפני חמת ינאי המלך ושמעון בן שטח היה חבירו כמבואר באבות פ"א, ושם (בירושלמי) נראה מפורש כי אותו התלמיד לא היה ישוע הנוצרי כלל, וכבר עמד על זה החכם פראנקל בספרו דרכי המשנה וכתב כי גרסת הירושלמי היא הנכונה ע"ש. גם קשה על הספור הנ"ל מדוע לא בקשהו יהושע בן פרחיה תיכף כשוקף הלבונה לשוב בתשובה והמתין עד הדיה רבים מישראל? האם עד שגמר יהושע בן פרחיה קריאת שמע ושמונה עשרה חצילי בידו להדיח רבים מישראל? אות ופלא! ובשבת אמרו (הובא למעלה א"ח ד') שהוציא כשפים ממצרים בסריטה שעל בשרו, ואם כן היה בדעתו לכשף ולחסות ולחריח רבים מישראל איך בא לפניו כמה פעמים ובקש לקבלו בתשובה? גם יש לשאול על מאמרם הנ"ל דאמר מר ישוע כי ישוה וחסית והדית והחטיא את ישראל*? הלא הסנהדרין למדו חלכות כשוקף, כדאיתא בסנהדרין י"ז ע"א ומנחות ס"ה ע"א: אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי חכמה כו' בעלי כשוקף כו' ופרש"י לגלות על המכשפים המסיתים ומדיחים בכשפיהם כמו הנוצרים ובמשנה סנהדרין מ"ה ע"ב נמצא כי שמעון בן שטח תלה שמונים מכשפות ביום אחד ובכוסה מ"ח ע"א במשנה הזוהית והכשפים כלו את הכל, ובעירובין ס"ד ע"ב בנות ישראל פרוצות בכשפים הנה לך כי ידיעת הכשוקף פרצה בישראל (ושקר המאמר הנ"ל שהרטומים שמו שלא להוציא למנוי הכשוקף ממצרים), ומדוע לא הראו הסנהדרין ושום אדם לישוע המשיח כי כל אשר עושה הוא באמצעות הכשוקף, וכל העם צעקו ואמרו אצבע אלהים הוא, וכן אחרי כן כאשר רפאו השליחים בשם ישוע כעדות המרדשים בעצמם כמו שיובא להלן, לא הראם אדם אז שעושים בכשוקף כדעת רש"י הקדוש הנ"ל, אות הוא לעולם.

(ז) וגרסי' במסכת ע"ז ד"ו ע"ב תנו רבנן כשנתפס ר' אליעזר למונות העלוהו לגדרים לידון. אמר לו אותו הנמון זקן שכמותך יעסוק בדברים בטלים הללו?

(* המאמר הזה מקורו בבריתא הובאה בסנהדרין מ"ג ע"א על ישוע הנוצרי, וזה הלשון בגמרא שם (על המשנה ובריו יוצא לפניו) לפניו אין מעיקרא לא והתניא בערב הפסח תלאוהו לישוע והכרוז יוצא לפניו ארבעים יום יוצא ליוסקל על שכישה וחסית והדית את ישראל כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו ולא מצאו לו זכות ותלאוהו בערב הפסח, אמר עולא ותסבא בר הפוכי זכות הוא, מסית הוא, ורהמנא אמר לא תחמול ולא תבסח עליו? אלא שאנו ישוע דקדוב למלכות הנה (פ') ולכן הכריזו מ' ויום וחפכו בזכותו). ומה שאמרו יוצא ליוסקל וגם ותלאוהו כי הדין הוא בסנהדרין כל הנסקלין נתלן, ואולם מעשה הסקילה הוא שקר גמור כי לא נסקל אך נצלב על עץ שתי וערב במנהג הרומים כידוע, ובעלי התלמוד בעבור שלא ידעו מזה על כן לא הבינו ענין קדושת השתי וערב להנוצרים, ועל כן ברו ואמרו דהחיא לבינה עשויה כשתי וערב כו' כנ"ל. גם מה שאמרו ארבעים יום הוא שקר כי נתפס בליל ערב פסח ע' להלן באות י"א.

אמר לו: נאמן עליו הדיין, כסבור אותו הגמון עליו הוא אומר, והוא לא אמר אלא נגד אביו שבשמים. אמר לו הואיל והאמנתי עליך דיומוס פטור אתה. כשבא לביתו נכנסו תלמידיו אצלו לנחמו ולא קיבל תנחומין. א"ל ר' עקיבא תרשיני לאמר דבר א' ממה שלמדתי? א"ל אמור, אמר לו שמא מינות בא לידך והנאך ועליו נתפסת? אמר לו עקיבא הזכרתני, פעם אחת הייתי מחלך בשוק העליון של צפורי ומצאתי אחד מתלמידי ישוע הנוצרי ויעקב איש כפר סכניא שמו, אמר לי כתיב בתורתכם לא תביא אתנן זונה בית ה' אלהיך מהו לעשות חימנו בית הכסא לכהן גדול ולא אמרתי לו כלום. א"ל כך לימדני ישוע הנוצרי כי מאתנן זונה קבצה ועד אתנן זונה ישובו (מובא א' ז') ממקום הטינופת באו ולמקום הטנופת ילכו והנאני הדבר, ועל זה נתפסתי למינות ועברתי על מה שכתוב בתורה הרוקח מעליה דרכך זה מינות כו'. הנה לך כי תלמיד ישוע הנוצרי אשר למד מפיו, יעקב איש כפר סכניא, (כפי הנראה יעקב השליח בעל האגרת) היה עוד בימי ר' אליעזר סביב לזמן החורבן, וכן נמצא שם במס' ע"ז כ"ז ע"ב שיעקב איש כפר סכניא (פרש"י מתלמידי ישוע בדלעיל י"ו) רצה לרפאות את בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל ולא הניחו ר' ישמעאל כו' וכן הוא בקהלת רבה פ"א ופ"י (ואמרו שם רצה לרפאותו בשם בר פנדיא דכן כתבו בתוס' שם בגמרא בשם הירושלמי, בשם רבי ישוע, ובמדרש שם כי כל תלמידיו רפאו בשם ישוע כו') ובתלמוד ירושלמי שבת סוף פרק י"ד שהוא ריפא את בן בנו של ר' יהושע בן לוי בשם ישוע פנדיא*) ואם זה אמת כי ישוע הנוצרי היה בימי יהושע בן פרחיה איך אפשר כי תלמידו יהיה בימי ר' אליעזר ור' ישמעאל ובימי נכדו של ר' יהושע בן לוי בערך שתי מאות שנה אחרי זמן חנ"ל, וזה ידוע להיודע דורות חכמי ישראל. גם מן הספור הזה נראה גם כן כי שקר טפלו עליו מה שאמרו שהסית לע"ז כו' ופה נמצאנו מלמד לתלמידו דיני התורה, וגם יש להעיר לזה ממה שספרו הגדה אחת בתלמוד גיטין נ"ז ע"א כי אונקלוס בר קלניקוס בר אחתיה דטימוס רצה להתגייר, והעלה בלעם בנגידא (פרש"י אוב) ושאל אותו מאן חשיב בהווא עלמא? וא"ל ישראל, ושאלו מהו לארדוקי בתו? וא"ל לא תדרוש שלומם וטובתם כו' ואחריו כן העלה לישוע בנגידא ושאל אותו מאן חשיב בחווא עלמא? וא"ל ישראל, ושאלו מהו לארדוקי בתו? וא"ל טובתם דרוש רעתם אל תדרוש כל חנונע בתם כנוגע בבכת עינו. וא"ל דיניח דהחוא גברא כמאי א"ל . . . דאמר מר כל המלעיג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת*) וסיימו בתלמוד ע"ז תא הוי מה בין פושעי ישראל לנביאי אומות העולם. הנה לך מן ההגדה הזאת אף כי הגדה היא (לעגנדיק) על כל פנים נראה מזה כי גם שונאיו לא אמרו עליו רק שהיה מלעיג על דברי חכמים, ואמר טובתם דרוש רעתם אל

(*) בשם פנדיא נזכרו סופרים רבים, ולדעתי השם הזה נתנו היהודים היונים אל ישוע בעבור שאמר על עצמו (מתי י"א ולוקס י') הכל נתון לי מאבי כו' ועל כן קראוהו **פנדיא** ביוונית כמו האלולה Pandora לחיונים שנקראת בן על שהוא מליאה במתנות מן האלהים, כי Pandora ביוונית חיונו מתנות מכל דבר (אללעס בעשענעס). והיהודים האחרים דימו כי הוא שם לזיוף אל יוסף אביו כמנהגו, ועל כן קראו גם את יוסף בשם יוסף פנדיא ואותו קראוהו בשם בר פנדיא כנ"ל. וע' ירושלמי בבא קמא פ"ו ובבא בתרא פ"ג במלת פנדיא וע"ע. (** אוו לחם לתלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים (יומא פ"ז) תלמיד חכם שאין בו דעה נבלה טובה ממנו, (ויקרא רבה פ' א') והיומיב אמר ירמית ד' כ"ב, כי אויל עמי אותי לא ידעו. בניג סכלים המת ולא נבונים המת, חכמים המת לחרע ולהיטיב לא ידעו.

תדרוש וזה יסכים להמסופר במתי כ"ג שלעג להסופרים והפירושים ואמר לבני ישראל כל אשר ילמדו אתכם הסופרים שמרו ועשו, אך כמעשיהם אל תעשו, כי הם אומרים ואינם עושים כו', המה מעשרים את המנתה והשבת והכמון ויעזבו את ההמורות בתורה את החסד והמשפט והאמת כו', הם מסננים את היתוש וכולעים את הגמל כו'. ע"ש עוד. גם מן הספור הזה של התלמיד יעקב נראה, כי שקר מה שספרו בסנהדרין מ"ג ע"א וזה לשונם: תנו רבנן חמשה תלמידים היו לו לישוע: מתאי נקאי נצר ובוני ותורה אתיוהו למתי (לפני הבית דין) אמר להו מתי יהרג הכתיב מתי אבוא ואראה פני אלהים? אמרו לו אין (הן). מתי יהרג דכתיב מתי ימות ואבד שמו. אתיוהו לנקאי א"ל נקאי יהרג דכתיב ונקי וצדיק אל תהרוג? א"ל אין, נקי יהרג דכתיב במסתרם יהרג נקי (פרש"י רוצה הוא נקי זה וראוי ליהרג שחרג במסתרם וחשובה בעלמא הוא כו' חוץ להלן באות י"ב). אתיוהו לנצה, אמר להו נצר יהרג הכתיב ונצר משרשיו יפרח? א"ל אין, נצר יהרג דכתיב [אתה השלכת מקברך כנצר נתעב, אתיוהו לבוני, א"ל בוני יהרג הכתיב בני בכורי ישראל? א"ל אין, בוני יהרג דכתיב הנה אנכי הורג את בנך בכורך. אתיוהו לתורה, א"ל תורה יהרג הכתיב מוזמור לתורה? א"ל אין, תורה יהרג דכתיב זובת תורה יכבדני ע"כ לשונם, כי פה נמצא תלמידו יעקב, ומי לא ידע כי י"ב תלמידים היו לו לישוע ובשמות אחרים, והמה לא נהרגו כלל מן היהודים (כי אך יעקב אחי יוחנן נהרג בידי הורדוס אגריפא). והו' לזה ההגדה הזאת היא דברי תבלים ושטות ורש"י הרגיש בזה כנ"ל ודבריו גם המה נדחו להלן אות י"ב.

(ח) עוד כותב הסכל "ובעת ההיא היה שם המפורש חקוק על אבן שתיה בבית המקדש, שכשכרה דוד מלך ישראל את היסוד של המזבח מוצא שם אבן א' על פני התהום ועליו היה חקוק השם המפורש והעלה אותה והניחה בקרשי הקדשים כו', ואיש לא יכול ללמוד את השם המפורש כי אריות עמדו על פתח ההיכל, וההלו לצעוק ולנהום בקולם, וכעבור נהמת האריות איש היוצא שבה את השם בצאתו כו' (אות ופלא). אך ישוע שם עצמו כי כתבו על נייר והחביאו בסריטת בשרו שלא יחפשו אותו ויקחו ממנו כי היו שומרים לזה כו', ובצאתו עשה נוראות בשם המפורש כו', פה הרכיב כדרכו ענינים שונים וחוסר שקר על שקר כקורי עכביש, כי מבואר בפירוש בדברי התלמוד עצמו על חמישנה (יומא נ"ג ע"ב) "משניטל הארון אבן היתח שם מימות נביאים ראשונים ושתיה היתה נקראת גבוהה מן הארץ שלש אצבעות ועליה היתה נוהן (הקמרת) כו'" למח נק' אבן שתיה? שממנה הושתת העולם (ע' חולין צ"א) ונמצא בתנחומא ויקרא סי' י"ח ובפרקי דר"א פ' ... כי יונה ראה אבן שתיה קבועה בתהום תחת היכל ה' הנה לך כי האבן השתיה אינה מטולטלת כדעת הסכל הנ"ל, והנה לעד כי אבן השתיה קבועה עד היום בבית תפלת הישמעאלים על מקום המקדש (מעדשעד אמער) ואינה אבן מטולטלת, ואין שום כתיבה עליה (והרשע סכל נשמר מזה וכתב ובעת ההיא). גם הרמב"ם כתב בחלכות בית הבחירה פ"ה אבן היתח בקרשי הקדשים כמערכו שעליה היה הארון מונח (קודם שנטייל) ולפניו צנצנת המן ומטה אהרן כו' ואם שם המפורש היה כתוב עליה איך הניחו עליה את הארון, והצדדים שלה לא היו רק שלש אצבעות מן הארץ. והסכל הזה הרכיב ענין אבן השתיה עם כרית השיתין שמסופר בתלמוד, ולא קרב זה אל זה כלל, כי שיתין שכרה דוד הוא כמו שפי' רש"י בסוכה מ"ט ע"א שיתין היינו חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים וספרו בתלמוד סוכה נ"ג ע"א וזה לשונם: בשעה שכרה דוד שיתין קפא תחומא ובעי למשטפיה לעלמא.

אמר דוד מי איכא דשרי למכתב שם אחספא ונשרי בתחומא ומנת כו'. א"ל
אחיתופל שרי. כתב שם אחספא ושרי לתחומא נחית תחומא שתפר אלפי גרמירי,
כי חזי דנחית טובא אמר כמה דמדלי טפי מרטב לעלמא אמר ט"ו שיר המעלות
וחשליך אל התהום שלא יעלה ולא שלקח משם אבן עם שם המפורש, דאם לא כן
ואסקיה חמיסר אלפא גרמירי כו' הנת לך מפורש החפך כי דוד כתב שם על חרס
וחשליך אל התהום שלא יעלה ולא שלקח משם אבן עם שם המפורש, דאם לא כן
מדוע לא החזיר האבן למקומה? ובמדרש שמואל סי' י' נמצא כי דוד מצא שם
חרס עם חשם, וכשראה ששופר התהום החזיר החרס למקומו, והוא סותר לספור
התלמוד, אבל על כל פנים אין רמז ערוב עם האבן השתיה כדעת הסכל הנ"ל.
ועוד תשוב תראה כי בסוכה שם מ"ט ע"א יש מחלוקת בזה כי רבה בר בר חנה
א"ר יוחנן שיתין מששת ימי בראשית נבראו וכן תנא דבי ר' ישמעאל בראשית
ברא שית ופי' רש"י והתום' שם שחולקים על ההגדה המספרת כי דוד כרה את
השיתין, ותנן ג"כ שם א"ר אליעזר בר' צדוק לול קטן היה בין כבש למזבח במערבו
של בבש, ואחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדים לשם ומלקטים משם יין קרוש
שרומה לענולי דבילה, ובאים ושורפים אותו בקדוש כו', ואמרו בגמרא שם כי
האי תנא לית ליה שהיו שיתין יורדים עד התהום ע"ש. ובזכתיים ס"א ע"ב ר'
שמעון בן פזי משום בר קפרא אומר: שיתין הוסיפו בבית השני כשעלו מן הגולה
ע"ש, הנה אנו רואים כי כל המעשה שכרה דוד את השיתין הוא תלוי במחלוקת.
גם אין זכר כלל במשנה ותלמוד וכן ביוסףון בספרו מבנין הורדוס מאלף השקרים
תנ"ל, כי היו שם אריות כו' ואבן עם שם המפורש, והיו שימרים ומחפשים את
היוצא מבית המקדש כו', גם סותר הסכל הזה בספרו שהוציא השם המפורש מבית
המקדש בסריטה שעל בשרו את דברי התלמוד בשבת שהובא למעלה (אות ד')
שהוציא כשפים ממצרים בסריטה שעל בשרו (גם לדברי התלמוד היינו אותיות
מפורשות בבשר כי ר' אליעזר הביא מזה ראיה שאותיות סלוטות נקרא כתב לענין שבת
ע"ש, אבל לדבריו כתב על ניור וההבואה בסריטת בשרו כנ"ל) והקורא ישפט בעדק אם
שניהם אמת או שניהם כזב ושקר, הבל ורעות רוח.

והסכל יספר עוד כי ישוע כאשר הראה מופתיו בפני אלכסנדרה המלכה בכח
שם המפורש ופרח באויר וצעק ואמר שהוא אלהי ישראל והוא מבטל את תורת
משה וכו' (שקרות הספור הזה המצא בספרו שתי השאלות ע"ש) והמלכה האמינה לו
כו' אז התירו החכמים ליתורה החסיד (?) שישתמש ג"כ בשם המפורש ויפרח עוד
למעלה חזינו ויטמא אותו במי דגליו (ואת עצמו לא טימא?) ויפול לארץ, ואז
מסרה המלכה אותו ליחרג אל הסנהדרין כו'. ואני אשאל את הסכל הזה: והמון
ישראל האמינים בזה, שבשם המפורש יכול האדם לעשות חוץ מדרך הטבע, וכן
עשה ישוע, מדוע לא התירו החכמים לעצמם (כמו שהתירו בעת צרה ליתורה החסיד
כנ"ל) לעשות דבר עם שם המפורש בבוא עליהם הרומיים וישרפו את תורתם
ומקדשם ויחריבו את ארצם? כי לפי עדות הירושלמי יומא פ"ג היו כמה תנאים
ואמוראים שידעו את השם המפורש ע"ש. וכן מבואר בסדרי עבודה ליום הכפורים
(תמחבר מיוסי בן יוסי כה"ג לפי דברי פרו עץ חיים להאר"י ז"ל), והכהנים והעם
העומדים בעזרה כשהיו שומעים את השם הנכבד והנורא מפורש יוצא מפי

כהן גדול בקדושה ובטהרה היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד* הנח לך כי כל בני ישראל שמעו את השם המפורש מפי הכהן הגדול ביום הכפורים.

ובאמת בספר תולדות ישו הנדפס בירושלים מספר באופן אחר לגמרי, כי כאשר הכהן הגדול חזכיר את השם המפורש, אזי כל אדם בשאלו איזה דבר נתמלא שאלתו, וישוע הנצרי בשמעו את השם בקש יהי רצון שיעשוני אלוה. והכהן הגדול שמע תפלתו ויענה תיבה, אבל לאחר מותך. הנח לך שקר אחר משונה מכל וכל משקרו של ראשון, וגם זה דבר שאי אפשר; כי העם עמדו בעזרה כמובא למעלה (ולא בהיכל כמבואר בירושלמי שם) והכהן הגדול היה בפנים ואיך ישמע תפלתו? גם קשה לפי דבריו מדוע לא בקשו בני ישראל בעת חזרת שם המפורש לחיות חפשים מידו הגוים הפרסיים והיוונים והרומיים שהשתעבדו להם? ואם בקשו, מדוע לא נתמלא שאלתם? הלא תפלת רבים גדולה מתפלת יחיד כמו שאמרו בתלמוד ברכות פ"א.

ורב האי גאון בתשובתו (הובאה בספר פעם זקנים צד נ"ד ובפי' אהל יוסף על הראב"ע ובארך יותר בספר הגדול צפנת צננה) על ששאלוהו אודות השם אם יש פעולה בשמות הקודש לעשות מה שלא יתכן לעשות רק באות ומופת מהש"י? והשיב הגאון כי כל אלה הם דברים בטלים, וכן בתשובתו לרב יוסף בן ברכיה אמר, כי פעולת השמות הן דברים בטלים, ואמר כי אם היה כך במה תכירו אותות הנביאים? ומה הפרש יש בין נביא ובין זולתו? כו' וכן הרמב"ם בספר מורה נבוכים שלי חלק א' פ"א ופס"א לענן לפעולת השמות ע"ש.

י) עוד יספר בספר תולדות ישוע, כי כל קורותיו היו בימי הילני המלכה אשת ינאי המלך הנקראת גם כן אלכסנדרה, והיא מלכה אחרי מות אישה, ובנת היה מונבז המלך הנקרא ג"כ הורקנוס שרגו הורדוס כו', גם פה ערכב אנשים שונים; כי המלכה אלכסנדרה איננה הילני המלכה, ובנת הורקנוס איננו מונבז המלך, כי מונבז המלך ואמו הילני המלכה חנוכרים ביומא ל"ז ע"ב לא היו ממלכי בית חשמונאי כלל וכמו שהוכיח בראיות (מספרי הרומיים והיוסופון לרומיים).

* ובירושלמי שם: עשרה פעמים היה כהן גדול מזכיר את השם, הקרובים היו נופלים על פניהם, והרחוקים היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו ועד, אלו ואלו לא היו זזים משם עד שהוא מתעלם מהם, שנאמר זה שמי לעולם, זה שמי לעולם (ופי' המפורש שנשכח מן השומעים, והכונה שמסירים אותו מלבבם ורואין שישכחו אותו ולא שמתעלם מהם דרך נס, דאם כן סותר למ"ש משרבו הפריצים כו', גם נמצא במשנה תמיד (ל"ז ע"ב) אשר אף ביריחו (ו' פרסאות מירושלים ע' יומא ל"ט ע"ב) היו שומעין קולו של כה"ג בשעה שהוא מזכיר את השם ביוה"כ. האם יאמר שברוך נס שבתו כל השומעים סביבות ירושלים, ומדוע צעק כל כך להטריח ולהרבות חנם שזה אסור כידוע) בראשונה היה אומרו בקול גבוה; משרבו הפריצים (היינו קודם התורבן כמבואר ביוסופון) היה אומרו בקול נמוך, א"ר טרפון עומד חיותו בין אחי הכהנים בשורה והמיתו אזני כלפי כה"ג ושמעתיו מכליעו בנעומות הכהנים, בראשונה היה נמסר לכל אדם משרבו הפריצים לא היו נמסר אלא לכשרים כו'. וכן הוא בקהלת רבה ע"פ את הכל עשה ופה כעתו ובתלמוד בבלי מבוא דברו ר' טרפון הנ"ל על המאמר בבריותא כי שם מ"ב אותיות אינו נמסר לכל אדם (קידושין ע"ב א') ונראה מזה, כי שם המפורש הוא שם מ"ב, ורש"י כתב שם על שם מ"ב לא אתפארש, אולם המקובלים פרסמוהו ברבים, והוא כעת בכל סדרי תפלות היהודים בתפלת אנא בכה (אב"ג וי"א קה"ע שם"ן וכו') ואין איש אשר יכול לעשות דבר קטן, כי הכל הכל כמ"ש רב האי גאון.

החכם ה"ר עזריה מן האדומים בספרו מאור עינים פנ"א ופנ"ב, שהילני המלכה ובניה מונבו ויוזאמיש היו גרי צדק ממלכי גויי הארץ במלכות אדיאבענע (הדיוב בתלמוד), ובאו לחסות תחת כנפי השכינה בימי הקיסר הרומי קלודיוס, כעשרים וחמשה שנים קודם החורבן בימי אנריפס המלך, וישמעאל בן פאבי כהן גדול בו' ע"ש. ולכן נמצא גם כן במשנה נזיר וחובא ג"כ בכתובות ז' ע"א כי חילני המלכה נדרה בנזירות שבע שנים אם יבא בנה מן המלחמה בשלום ונהנה הנזירות בחוצה לארץ, והנזירה בית הלל לנהוג שבע שנים אחרות, כי נזירות אינה נוהגת אלא בארץ ישראל בו' ע"ש, הנה לך שהיתה בזמן בית הלל קודם החורבן והיתה בחוצה לארץ. והתוספות שם בכתובות שרימו ג"כ כי היתה מבית השמונאי (וכן רש"י בב"ב ו"א ע"א על מונבו פו' ממלכי בית השמונאי) נדחקו בזה בהגם ע"ש, ובמדרש בראשית רבה פמ"ו נמצא כי מונבו המלך ובזוטום בניו של תלמי המלך נתגירו והצליחו במלחמותיהם בו' ע"ש.

יא) עוד יספר כי בא ישוע לזבוח חג הפסח ונתפס בערב פסח ונסקל בו ביום בו', סותר דברי עצמו למעלה שעשה עצמו לאלהים וביטל התורה, ופה רוצה לקיים מצות אכילת הפסח, גם סותר המסופר בתלמוד (הובא באות ו' בחזקה) והכרוז יוצא לפני ארבעים יום יוצא ליסקל בו', וכל המעשה של הסקילה הוא שקר, כי ישוע נהרג על ידי הרומיים במיתת הצליבה במסמרות על עץ שתי וערב כמנהג הרומיים בימים ההם להמית איש נכרי ובזוי שבעם במיתת בזויה, והיהודים כבר לא היו להם רשות להמית איש (ויהונו ו"ה ל"א) וכמו שאמרו ג"כ בירושלמי ריש סנהדרין ארבעים שנה קודם חורבן הבית ניטלו דיני נפשות מישראל ע"ש, וכן בבבלי שבת ט"ו ע"א וסנהדרין מ"א ע"א.

יב) עוד יספר כי שמעון קייפא אחד מחכמי היהודים הכופרים בישוע הלך אל עיר מטרופולין של הנוצרים בעבור שראה כי יד הנוצרים היתה ביהודים, ויקומו עליהם לחשמודים ויהרגו רבים מהם, ועל כן עשה עצמו לשליח ישוע הנוצרי שראה אותו אחרי קומו מן המתים ויבא אליהם ויעשו לו ברומי מגדל וישב בתוכו ששה שנים, ויתן להם חנים ומועדים ותורה חדשה וימת שם, ויבנו עליו פעטערסקירכע עד חיום הזה בו'. וגם רש"י כתב בסנהדרין כעין זה בדרג מ"ג ע"א ד"ה יחרג נקי וזה לשונו: ותשובה בעלמא היא מפני האומות שקרוב למלכות היה, והיו צריכים להשיב על כל ראיות של הבל שלהן עכ"ל. השתוממו כל איש אשר אך למצער קרא בספרי קורות העולם (ע' צמח דוד); כי מי לא ידע כי בימי ישוע הנוצרי והשלוחים וזמן רב אחרי כן לא היו הנוצרים מושלים בארץ, ורומא לא היתה מטרופולין של הנוצרים, והנוצרים לא חרגו איש יהודי כלל, ולחפך המה היו נרדפים מן היהודים ומן הרומיים עובדי האלילים ימים רבים, ויהיו להרג ולבזה עד ימי הקיסר קאנסר טאנטינוס במאה הרביעית למנין הנוצרים, וגם אחרי כן לא קמו על היהודים עד כתשע מאות שנים למנינם אחרי אשר הגרמנים קבלו דת הנוצרית בו'. ומי לא ידע כי שמעון קייפא הוא שמעון פטרוס אשר על שמו נקרא פעטערסקירכע היה ראשון מראשוני תלמידיו ואוהביו בהיוו של ישוע, ופטרוס נהרג מות קדושים ברומי על ידי גירון קיסר (ונהרג מות קדושים) על הצליבה על אמונתו החזקה ברבו המשיח, כאשר יספרו סופרי רומי הקדמונים, וכל עין תראה כי תורת הנוצרים מאמרי ישוע המשיח הם מלאים חן וחסד ואין בהם שמץ דופי כלל, וזה חכרית את הרשע הסכל הזה לבדות השקר הזה, כי אחד מחכמי היהודים הכופרים בישוע נתן

לנוצרים את תורתם הטובה והישרה, כי לצנינים בצדו היה ליחסה אל ישוע הנוצרי אשר לדבריו היה יליד פשע, ואיבכה ילמד הוא דברים נפלאים כאלה שלא יאותו כי אם אל איש שהוא מבחר מין האנושי, צדיק גמור וקדוש בשלש קדושות. אולם מי לא יבין חשק זה? מאין בא ההפך הגדול בין למודי ברית החדשה ובין למודי הפרושים במשנה ותלמוד כאשר ידוע לכל משכיל אם חכם מחכמי היהודים המחזיק בדת הפרושים ומאמין בדבריהם נתן לנוצרים את תורתם? ונמצא מפורש בדברי המבשרים כי ישוע לעג על למודי הפרושים וצוה להתרחק מהם (ע' לעיל אות ז'), ולמד דרך חדש בארץ, ועל כן שטמוהו הכהנים והפרושים וימסרו אותו אל נציב הרומיים וידגלו עליו, והוא הוציאו אל הורג וימות על לא חם עשה ולא מרמה בפיו כנבואת ישעיה נ"ג.

יג) עוד יספר כי שמעון קייפא עשה פיוטים לרוב מאד ושלחם בכל גבול ישראל, למען יהיו לו לזכרון בכל דור. וכל פיוטיו אשר עשה שלח אל רבותיו בו' שידעו כי עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן בו'. כפי הנראה לעין, עשה את שמעון פטרוס למחבר הפיוטים בישראל הנודע בשם שמעון בר יצחק (*), ומי לא ילעג לדברי הכל כאלה? כי חבור הפיוטים החל בסוף ימי הגאונים כאלף שנה למנין הנוצרים, ובעלי התלמוד לא ידעו דבר מאלה הפיוטים. והמנהג לכתוב בשווי החרוזים קבלו היהודים מן הערביים אשר עמרו בארץ במאה השביעית כידוע. ופיוטיו שמעון בר יצחק מלאים מאמרים מן הגדות התלמוד והמדרשים כידוע. ובסליחות ליום ג' של עשרת ימי תשובה נמצא פיוט משמעון בר יצחק ואמר שם "כי סבבנו דרך ושבא הקוראים נביא לאיש מעולם לא נבא". חנה שחי אחר מחבר נביא הערביים והישמעאלים. והמחבר הזה של תולדות ישוע היהודים היה עוד בזמן רב מאוחר ממנו, ועל כן כתב שם כי הגלחים (עתה) יגלהו שערותם באמצע ראשם בו' (ע' שם מעשה הגון ומעם הגון) והמצא נחת וכבוד למשכילי בני ישראל) ומביא את התלמוד בבלי (שנתחבר בשנת ת"ק לנוצרים) כמובא למעלה.

ועתה קוראים נכבדים! שפטו בצדק על ספורי התלמוד וספורי ספר תולדות ישוע, ודעו וראו כי לא נאים ספורים כאלה אך לחסרי דעת ויושבי על מדין בבית מדרשיהם ודבר אין להם עם אדם, ומורשת אבותם ויתומיו לעולם כמו אנשי חינוך ורומיהם, או לנשים וקלי הדעת אשר יאמינו לכל דבר ושמעו לקול עלה נדף, ה' ישמרנו מהם.

יד) ועתה באתי להראות כי שקר בדו החולקים, כי ספרי ברית החדשה נכתבו בשלש מאות שנה אחרי לדת המשיח כימי קאסטנטינוס הקיסר (חיוזק אמונה בהקדמתו לחלק שני שלו), בראשונה נראה מדברי פאיל (אשר מת קודם חורבן

(*) ראיתי בספר בית המדרש של הד"ר יעליניק שהביא שני פיוטים מיוחסים לשמעון קייפא, ובספרי הפיוטים שלנו אין רמז מהם. וכפי הנראה שקרן וכזבן א' בסטנו על הכוזב הקודם לו חבר שני פיוטים על שם שמעון קייפא, ועד חנה לא ראה אותם אדם בו אם הד"ר יעליניק, ואולי הוה כימי הביניים ג"כ איש אחד בשם שמעון קייפא. אך זה נראה ברור כי דברי בעל תולדות ישוע באמרו "שמעון קייפא עשה פיוטים לרוב מאד ושלחם בכל גבול ישראל" מורים מדברי שהותה כוונתו על פיוטיו שמעון בר יצחק אשר רבים חמה מאד, ומפורסמים בכל ישראל ודעת לתונות את בני ישראל חובשי בית המדרש שאינם בקיאים בסדר זמנים של חכמיהם כלל כידוע.

ב
ע
ל
נ
ה
ול
ע'
ור
ה
בי
י
מי
וה
קו
אי
או
עו
וכ
בו
וה
ות
וע
ר'
אד
כ
וכו
לפ
דמ
בן
כא
הח
כט
של
תיו
כמ
אוכ

האי
החנ

במוע
לוקס

בית השני) שאמר באגרתו השניה אל הקוריות (ה' י"ח) ונשלח עמו (עם שישם ע"ש) את האה אשר יצא שבתו בבשורה בכל הקהלות, כי האה הזה יבין על לוקס (*). כמו שכתב המצוין שם אחר האגרת הזאת, "האגרת השנית אל הקוריות נכתבה בעיר פיליפי אשר למקדוניה ונשלחה על ידי מיטוס ולוקס". ולוקס הזה הוא אשר כתב את בשורת לוקס הנמצאה בספרי ברית החדשה והיה על ידה לשבח ולתהלה בכל הקהלות כי יפה נכתבה (וכן הוא בסדר תפלה להאנגלים על יום לוקס ע"ש). ומזה נראה כי עוד בימי פאול כבר חיתה בשורת לוקס מפורסמת לתהלה, והנה לוקס אמר בראשית ספרו, "יען כי רבים שלחו ידם וגו' ונראה מזה כי כבר היו כתבי מבשרים אחרים כי באמת מתי המבשר כתב ספרו קודם כל המבשרים בלשון עברי במסופר בספרי קורות הכנסות הנוצרות (קירכען געשיכטע), וראיה לזה יש עוד מן התלמוד בבלי עצמו במסכת שבת קי"ו ע"א, אחר שדברו שם מספרי מינים והביאו שם ברייתא, "הגליונים" (הכונה על העווענגליום כמ"ש בספר החלוק, והראיה שאמרו שם ר' מאיר קרי ליה און גליון ור' יוחנן עין גליון ע"ש. פי' רש"י קרי ליה לספרי המובין און גליון לפי שם קורין אותן אונגולא ע"ש) וספרי מינים און מצילין מפני הדליקה בשבת כו' ור' יוסי אומר קודר את האזכרות ושורפן אף בחול כו' ור' טרפון אומר אם ר"ן אחרי נחש להכישו אני נכנס לבתיהן של עובדי ע"י ואל אנכנס לבתיהן של אלו; שהללו אין מכירין וכופרין, והללו מכירין וכופרין ועליהם הכתוב אומר ואחרי הדלת והמוונה שמת זכרונך וגו'". ספרו בתלמוד, "החוא פלסופא" (פרש"י: מון היה, וכפי הנראה מן הפלסופים הגנאסטוקער, והיה שופע בעיר) דהוה בשכונתו של רבן גמליאל ויהי לו שם שאינו מקבל שהרד ותלך אימא שלום אחותו של ר"ג (בת רשב"ג הנחרג על ידי מופוס כמ"ש ביוסופן ועשתה זאת לנסותו אם יקבל שוחר) ותביא לו נר של זהב, ואחרי כן הלכה עם אחיה ר"ג לדון לפניו, ותספר לו שיש לה לחלוק בנכסי אביה, ופסק להם שתחלוק עם אחיה בשוה, וכאשר שאלוהו הלא בתורה נאמר במקום בן לא תירש הבת, השיב "מיומא דאתחברב כי מקדשא נישלח אוריותא דמשה ואתיחבת און (ר"ל עווענגעליא) ובתיב בה ברא וברתא כהדא ירתון, למחר אייתי ליה ר"ג המרא לובא ואן כשבאן לפניו אמר להם, "שפילית לסיפא דאון ובתיב ביה אנא און לא למפתח מאורייתא דמשה אתיתי אלא לאוסופי אתיתי (כן הוא בגרסת העין יעקב) ובתיב בתורה במקום בן הבת לא תירש, אמר ר"ג אתא המרא ובמש (ענין הכאה ושבירה) לשרגא" עד כאן, ומי לא יראה שבין אל המאמר במתי ה' דברי ישוע אני לא באתי לבטל את התורה כי אם למלאה (ביונות Pleerosai היונו למלאות ולהשלים הנחסר ותוא כמו לאוסופי שבתלמוד) וכבר העיר בזה ידידי החכם דר. ביזענטהאל נ"י בנוספית שלו לקורות הכנסיה ע"ש. הנה לך שספר מתי היה כבר כתוב אחר מיתת רשב"ג תיכף אחר החורבן, וכן כל העווענגליום, ובמאה השנית נמצא מחלוקת התנאים עליו כמובא למעלה, ונמצא בדברי פאול בראשונה אל טימותיוס (ה' י"ח). כי הכתב אומר הפועל שוה לשכרו והוא כתוב הדר במתי (י' י') דברי האדון ע"ש.

וגם אף חזון יוחנן נראה ברור שנתחבר עוד בימי מלכות הרומיים. עובדי האלילים בימי נרון קיסר כנראה שם (י"ג י"ח) באמרו על מספר החיה, "בזה החכמה המשכיל יחשב מספר החיה כי מספר כל אדם הוא ומספרו שש מאות

(*) ומה שאמר בפ' שאחר זה לנסוע עמנו וגו' כי באמת נסע עם פאול כמו שנמצא במעשי השליחים (י"ו י') בקשנו שחכוונה על פאול והכתוב ספר מעשי השליחים הוא לוקס ע"ש.

וששים ושש". והמשכיל בעין פקודה יראה כי כל דבריו שם על חורבן ירושלים על ידי הרומיים ובראשם היה אז צירון קיסר צורך הנוצרים, וכפי שקראוהו באזיא חקטנה בלשון עברית וסורית וארמית נרון קסר, עולה מספרו תרס"ו*) וכן שם (ו"ז ח') אמר ועל מצחה כתוב שם—סוד—בבל הגדולה וגו' ומלת סוד מאמר מוסגר, והכוונה כי פה סוד שאסור לגלותו מפני יראת המלכות, כי בבל הכונה על רומי (כי בבל האמיתית כבר חיתה בימיהם שמה ושאינה) שהעלימות וכתבו בבל מיראת המלכות, והראיה שאמר שם תיכף בפסוק ו' שכורה מרם הקדושים ומרם עדי ישוע (אשר זה הכל נעשה ברומי ולא בבבל כלל). וכן נמצא שם (ט"ז ו"ט) ותהלך העיר הגדולה וגו' ותזכר בבל הגדולה וגו' ושם (ו"ז ו"ח) העיר הגדולה אשר היא גברת ממלכות הארץ, שם במימן י"ח (ב' ו' כ"א) מזכיר בבל במקום רומי, וכן (י"ד ח'), והכל מיראת המלכות*). הנה לך כי גם הוא נכתב עוד בימי רדיפת הנוצרים זמן הרבה טרם בוא קאסטננינוס קיסר לעולם.

*) גערלאך הביא כי ראשוני הנוצרים פרשוהו על מלת לוטיונוס (העם הלאטונין) שעולה באותיות יוניות תרס"ו. ובעצמו הרגיש בקושיותו על זה שהלא יותנן אמר בו מספר בן אדם הוא ועל בן מה שכתבתי הוא יותר נכון. ידידי החכם ד"ר ביוזנעפהאל ג"י אמר לי כי בן אמר גם הוא בימיו קדם. ופראפעסאר אחד כבר כתבו בספרו אחרי שמעו מפיו זה ארבעים שנה.

*) המנהג הזה לכתוב על רוטורבבל נהוג ג"כ בין חכמי היתודים, כמו שנמצא בתלמוד מגילה ו' ע"ב שלש מאות מלכים יש בגרמנוא של אדום ושס"ה דוכסום יש בבבל כו' וכונתם חיתה על מלחמת הרומיים עם הגרמנוים (דיוושען) בימיו קדם. ורב אשי העתיק מספרי הגדות ארץ ישראל ששם חיו בותבין בבל בטקום רומי מיראת המלכות (או שאחר רב אשי שינו זה). ובס' מכות כ"ד ע"א ששמעו חכמי ישראל קול חמונה של בבל מטאמול (כ"ה בדפוס וויען ונוסח מפלטיא מ"ט) כו' צ"ל קול חמונה של רומי מטאמול (הוא העיר פומפולי הסמוכה לרומי הנזכרת בסוף מעשי השליחים). וכן מפורש באיכה רבה פ"ד ובשמות רבה פ"ל ובספרי פ' עקב ע"ש, וכן יש בתלמוד הרבה בעין זה. ובשיר השירים רבה בפ' אל תראוני אמרו שקורין לרומי רומי בבלין ע' שם השעם מספור הגדה אחת, ובאמת על דרך בקרת החשכלת קראו לרומי בבל מיראת המלכות כג"ל.

ספר

ישוע והלל

זה לעומת זה נערכים ומתוארים על דרך הבקורת,
גם יבא בקרת נאמנה על דברי הענין וההנהגה.

נחמך בשם אשכנזי מאת

החכם פראפסאר דר' פראנץ דעליש ו"ל

הנחתך לעצמך, עם אזהר טעמת מאת הנחתך

ליכטענשטיין.

ליכטענשטיין

בשנת תרנ"ד לס"ק.
1894.

ס"ט

Y

UK 35

J 58

מ

שמוע ויהלל

זה לעומת זה נערכים ומתוארים על דרך הבקורת, גם יבא בקרת נאמנה על דברי העונן והייער.

המחלקה הכלכלית

הדרכים פרנאנסיס דר' פראנץ דעלימאש ז"ל

וגערתן לעברית, עם איזה נוספות מאת המערכת

ה'תשנ"ח

למחצית

ביטחון תגבורת לה"ק

1894.

Frank Delitzsch
Geschichte - Hebr.
Gerns und Hillel)
aus Hebräische rathes,
sein feines Holztafel in
Lampas 1894
Bedonkett! P. Reinsche

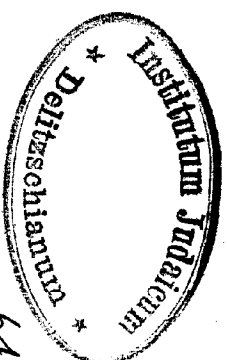

בני-איש עד מה כבודי לכלות. תאמרו
 רוק. תבקשו כוב סלה. (תהלים ד' 3)
 כי אהל עמי אהי לא ידע, בנים סבלים
 תמה ולא נבונים תמה. (ירמיה ד' 22)

והוא היה איש יפה מראה מאד, קומתו היתה שבע זרתות
 תמימות. שער ראשו היה צהב כזה כזה (בלאנד) שער
 לא עבות אך קוצותיו כעין הלחלים, ואולם גבות עיניו היו
 שחורות ודמות קשת לפי. עיניו הבריקו ונשו מעט למראה
 ירוק צהב (נעלב) חושבו היה ארוך מעט, שער זקנו ירוק
 צהב (נעלב) ואוננו יורד על פי מדרתו. שערות ראשו אדכות
 היו כי מימי לא עלה מורה על ראשו ואף לא יד אדם
 בלתי אם ידו אמו בחיותו עוד ילד קטן. היה הולך מעט
 כפוף ולא בקומה וקופה. מראה עורו היה כמראה צבע
 חושך, האר פניו לא כדורי אך ארוך מעט, כתאר פני אמו,
 ואדמות אך מעט מוער, כבוד ותבונה, ענוה וטהרה הלא
 מתאמתו נשקפו בפניו בכל נדמה כאמו הצדקה והטהרה.
 הוא מראה דמות ישוע, אשר בה תאמרו לפניו
 נקעפארום קאלסמי במאה ארבע העשרה, בהשענו על ספורי
 עדים קדמונים. ולו יכלנו לשאול אותו על שנות הקדמונים
 האלה, כי עתה — לפי המראה — קרא לפנינו בשם יוחנן
 הורמסקי, אשר חי במאה השמונה. ולו יכלנו לשאול את

1*

y
 uk 35
 J 58

6157/1951.

Druck von G. Reusche in Leipzig.

ותכסא והשתעה עמה יחד. עוד עד היום מתנוסס שם לפלא יפי תפארת הנשים—יפי נשי סוריא—בעצם רכותה. פה היתה השבע השגבה משחקת לפני ישוע הבן יום יום והתי אומרתה הראשונה. מהמקום הזה עשה לו ישוע—עוד בעדתי ילד—את דרכו שנה בשנה ירושלימה בתמים ובמערערים. יוסף מת בטרם החל בנו לעלות על כסת המהרה בתוך קהל ועדה, ובהיות מרים גלמודה וזהה בנצרת אחרי מות אישה, על כן שבה לקנה אשר בגליל. פה בלה ישוע את יופי עלומיו ופה ראשית התגלות כבודו. ראשית דרכו הוה בתור מורה ומלמד העם קול חריש העצים הצעיר נהפך פתאם לקול רך משפן. האנשים אשר ראו אותו מקודם לא הכירו. עוד את האיש העולה באופן הזה. הכונת רהוה הנודכת וגם—כפי הנראה—לוית חן תאר פניו חופה כמו רבים בתוך בני עם היהודים, המה היו בקסם בידו למשוך אליה נפשות רבות. הוא הלך על פי חרוב בדרכי הגליל. במחשבים שנה לפני ישוע כבר הוציא הגליל מפיו מליים ומשלי מוסר הדומים מאד לדבריו. לפי ענין ומורדיו אשר נשא וטבל בהשקש הדומיה, כענות טבעו ולפי התקופתו נגד הכותנים והתנפים, הוה הגליל רבו האסתי של ישוע, אם יש לדבר פה על אודות רב ומורה, במקום שידובר על אודות איש מופת רם ונשגב כמחזי.

כל אשר ידבר פה לענאן כלב נכון וכמוה וכלכל בתורות שלא בצדק דברי ספרי ברית החדשה, למשל אומר כי נולד ישוע בנצרת, גם הנחת והשערות בלתי קיומה, למשל אומר כי שבה מרים לקנה אחרי מות יוסף, וכל אשר יאמר כלשון, כפי הנראה, איננו רק ציורי הדמיון, למשל בתאור לפנינו את בית יוסף שדחה או לפנינו על פי תמונת הכתובים אשר שם כעת אחרי חורד מעמד ומצב עמיו פאלקסטיני בשפלה תחתית, או אשר יפאר ויהלל את יופי נשי נצרת אשר נוסעים אחרים התרים את הארץ ההיא לא ראו ולא חזו כאלה כלל, וכן מה שהלה כישוע לפי חיצון המושך

פי יוחנן על זאת, כי עתה אולי הורה לפנינו בישרת לבן כי התמונה הזאת איננה בלתי אם תמונה מקלקלת וזלזלת הדמיון. כי בעת אשר יש לנו בחרט המטבעות והפסילים, בתמונת הצי קומה שלמה, תמונת קסרי רומי שנעשו בזהנים הוה רואים אמתו בקורות היכל קרנן במצרים את תמונת ההנעם בן שלמה שנעשה בזמנו, ובתחיל ארמון קירסבד וקונדרישין את תמונת מלך סוריו בשכבתו על מרכבת מלחמה, ותמונת מלך ספרדית בשכבתו על כסא מלכותו, אין לנו על התאר החיצוני של ישוע אף קבלה כלל, ואף כי תמונה כמות העשויה כדרי אדם (כילד), עד כי—מהסתר הקבלה כוה—התעוררה מחלוקת בין אנשי הכנסייה הנוצרית, עוד לפני זמן קאמפניטנוס ואחריו, אם לשער ולצייר בדמיוננו תאר ישוע, בחזונו על אדמות, בדמות לא תאר לו ולא חדר, או בדמות חופי הנעלה על דרך יפי בני אדם, וכל אחת משתי הדעות בנתה יסודה לא על קבלות ישנות (כי אין) כי אם על כתובים ספרי ברית הישנה.

אחרי שהצענו התמונה הדמיונית שתאורה לפנינו בימי הבינים, נבא פה חלק אחד מספר „חיי ישוע“ להחכם רענאן. ישוע—נקרא בו—נולד בנצרת. החוצות אשר השתקשעו וישחקו בהן הילד הוה ערס עד היום משועלים כספרי אפנים ומבואות קצרות המפרדות בין שדרות הכתובים. ביותו של יוסף היה דומה-כפי הנראה-אל אותם אהלי הדלים ההם המקבילים אותם דרך פתחתם ואשר תאהל האחד הוה יעסר להם לבית מלאכה, לבית המכשלות וגם לחדר המטות. כל כלי הבית הם: ריעה מצע להרגלים ואוהה כרי מושב המנחים עלי ארץ, זוג אחד של כלי חדש ותיבה אחת משוחה בששיר. פה בנצרת בלה ישוע את ראשית שנות ילדותו. פה בעיר מוצער הזאת על יד הבאר ההרומה כעת—כלי ספן—עומדת יום יום גם מרים וברה על שכמה בתוך להקת נשי עירה בנות כלי שם השואבות

על דרך פראַקטאָס (סדר והנהגה) לסדר חדש לאהרבי
השוהנפות (פאצינאליסמוס).

אבל כל אלה לא ישפיקו עוד לצאר על נכון את סבת
פעולת הספר הזה בלבד חכם. הפעולה הזאת מתבאר
במקצרה על פי סבות אחרות חזקות מאלה אשר הזכרנו:
הספר הזה הוציא את ישוע במשכן הערפל אשר התגלם בו
מעיני אלפים בני אדם ויצגהו לעיני כל זאת השאלה, ישוע
מה אדם בו? חדש כנשר נעורה וישומה לשאלה זמנית
לוחמת. ובקרתו את השאלה הנשגבה הזאת, אשר רמזים
תשפוט בדבר הנוגע להכללת כל סין האנושי בכלל, ויעסיק
לחמה כלל הקוראים כיהודים כמשיחים, ויעיל ופעל הספר
הזה בעולם, באופן אחר מאשר דמה המחבר, להכללת גרציה
מאלחים. ולא צלח הפצו כיד הספר הזה, להכניס את ישוע
בתמונה שלו בתוך לבב הקוראים המלאים מרוח הזמן, ללא
השתמש בכל כלי אמונת והרשת המעשה של מדבר נאווה
החדש (באָרענרנע בעללעטריסטין) להתחמק ישוע ציור
ונכנע, ובה משך אחריו גם את לבב הקוראים המשיחים.
הוא שם למשרת ספרו, משרת אשר המדע והחכמה יצדיקוהו,
לכר ולחקור את התגלות ישוע ביהודה אל מעמד והאר
הזמן והארץ בימיו. ובה מלא את התשוקה המבקשת של
האיש המשיחי אשר נפשו חשקה לדעת איזה ציור דמות
ומראה לישוע גם לפי מצבו האנושי. אבל תמונת ישוע
אשר שם רענאן לפנינו לא נחתמה ברוחם האמת של דברי
חכמים, הוא קלסטר פנים כדשים מרכבים מתונים שונים
המבחישים זה את זה, האר מרמה הנסד על הכחשות דברי
ימות עולם האמתים. אחת מן הכחשות האלה היא, אשר
יעסיד את הלל לסודות האמתי של ישוע.

רענאן עוד הוא נוצרי בזה לבלתי רומם את הלל
לפעולה ראש מישוע, אבל בכל זאת יושיבה על גרם
המעלות, באמרו, לעולם לא יראה לנו הלל בתור המסד
האמתי של הדת המשיחית ואת אומרת כי לכל הפחות

אחריו באבן חן את עיני הרואים ואת לבם, ומענה לשון רך
וקול ערב על אין השומע בנשאו מדברתי לפני חכם, הכל
רק ציורי חלומות דמיוני. וככל זאת זכה הספר, הרי ישוע
לרענאן לנסוע במרכבת הנצחון והנבחרת בין כל באי עולם
ההיסטוריה. ונשעת אם נבקש ונתמלא סבת הכבוד הזה רק
בעזרת רוח החפשיה המודפת על פני הספר הזוא וברוח
כהש של בני דורנו המתנער אל התורה המשיחית אשר
הכלכל בתוכה דת נלהה מאלחים ומלאה ספרי נפלאות.
אך זאת נובל לאמר כבוד כי החלק חזרת גדול בהכבוד
אשר נתל ספר רענאן הוא בגלל זה, יען כי — לחזק
ברבתי לבות אלפים ולשמום לאבדן נפשם — כשל עיקר
אמונת הכנסיה באיש שהוא אלהים ואדם, וישם את העיקר
הזה, לאור דעת החדשה שבעולם, כהלום חזון לילה של
ימי הקדם אשר כבר אבד עליהם כלם. בני העולם הקדומים,
אשר לבם השכן ונבקח רוחם — מסבת רוב הספרים
הכדויים (ראַפֿעיוניס) בפלאכה רבה למשרת הזאת — כלע
בעדו כנפם את הספר הזה, יען כי ערך לפניהם מאכל
תאור חרוף (פראַגמט) הנקוב בשם, הרי ישוע ואשר באמת
לפי דרכו נובל לכנותו גם כן בשם, מסתרי ישועי על דרך
מסתרי פאורי. הנגשת הלל ותאור חישות (וילאכקייט)
מצאו כספר זה מדרה לרוב, יען כי — בהתאחדו לאחד
אומנות המחבר פער לאקאָרדער (Pere Lacordaire) ואומנות
המחברים סיוא (Sue) ודומה (Dume) — יכלכל בתוכו דברי
שוא ותל המעוררים שחוק ודברים המעוררים התרגשות רוח
חלב ויעורר כל תאור המבט והבשר. גם הדעה אשר בחלה
נפשה במלכות מלך ושרים שכימנו מצאה כספר זה אשר
בקשה, כי הוא יציג לפנינו את תמונת ישוע כתמונת אחד
הרעפובליקנים הדדוים (שווערמונער) על דרך תמונת הרעפוב-
ליקאני קאמילע דעסמואלין (Camille Desmoulin), ובהציגו
לפנינו כמראה הפנים לפנינו את זמנו של ישוע בול זמנו
של סלך מלך או קיסר מצרפת יצא הספר הזה להיות נלוי

השווי הוא. האחת כי רבים מהם הדיעות אשר יחלק לנו החלומות על אודות ה"ל", ואף כי גם הנה לא נקו מספורים המנומים על דרך פלא את כבודו (*). עם כל זה הנה על הרוב אמתים ונאמנים. והשנית במחזים אנהנו מהלכך ברשת הפניה (בעפאנאנענדייט) לנשות כבודה לאזיה צד, בחרוץ משפטינו על האיש הזה, יען כי כל מעללי האיש הזה לא נקרו ואחריו אך בימי המלך הורדוס המדול ולא נמשכו אך

(*) על דרך משל מה שספרו בסמכת סופרים פס"י חלכה כי אמרו עליו על ה"ל שלא עזב דברי חכמים שלא לסדם, אפילו כל חלשונות, אפי' שחת הרים ונבעות ונקעות, שחת עצים ועשבים, שחת חיות ובהמות, שחת שרים ומשלות, הכל למד בו. דר' פלאשקין במכתב העתי הספרותי של ראחמנע (1878 נמר 6) יאמר כי הכונה במאמר הזה שחוקר גדול היה בחכמת הטבע, ובאמת הם רק דברי הפלגה והפזרה מבלי שום ראיה וסער באזנה מעשים שנעשו על ידו בעולם הטבעי. וכמו שגורנו גם בחלומות סוכה כ"ח ע"א והו' לשוננו: שמונים חלומים היו לו להלל חזקן שלשים מהם ראויים שהושמעו שכינה עולם כמנום, גדול שבמלם יונקו בו עוזאל וקטן שבמלם רבן יוחנן בו זמא, אמרו עליו על רבן יוחנן בו זמא, שלא הניח מקרא משנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה וקדוקי סופרים קלות והמורות גזרות שוות תקפות והמסורות שוות מלאכי השרת ושיות שדים ושיות דקלים משלות כוכבים, משלות שועלים, דבר קטן דברי גדול, דבר גדול מעשה מוכנה, דבר קטן חיות דאבי ודבא, לקים מה שנאמר להנהיל אהבה יש ואוהדותם אמלא, ובי מאחר שקטן שבמלם רבן גדול שבמלם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יוחנן בו זמא שקטן שבמלם רבן יושע ושונה ועוסק במורה כל עוף שפורה עליו באור מיד נשרף ע"כ. [פרש"י מיד נשרף שדיו מלאכי השרת סביבו ומתקבצים לשמוע חזרת משה וע' חגיגה י"ד ע"כ בר' אלעזר בן עזר ור' יוסי חכין ור' יהושע חלמדי ריב"ז שדיו מלאכי השרת מתקבצים סביבותם בדרגים במעשה מוכנה ואש יורה מן השמים כו'. וכו' וכו' (הובא בעין יעקב בשבט) שאלו על מעשה יונקו בו עוזאל החלומות כד הרב (ל'ל ה"ל) מהו והשונו שהחלומות בתוך ד' אמות (נשרף) והרב אף חזק לאבנע אמת. והכוונ הוא גאון כמה בפ"י שחת דקלים כי בדרור היה מר אבותם קאבנ"י שחת מביד עתידות נבעניו עליו חלומות בינים שאין רוח נישבת והיה מכסה האילן כמיון והוא חכמה מפוארת ע"כ והובא בעין יעקב. המעתיק.]

קרוב מאד היה ה"ל ברוממות רוחו ליסוע וכן עליו היה בזה. ולעמית זה דר' גייגער (נאסק אל עמו 23 אקטאבער 1874), בעל שנותים חדשים ברת היהודית ובקרת ההפשיה, הוא — בדרשותיו על היהדות ועל קהותיה בשנה 1864 עוד יהיה למאד בזה בלתי נתון לחשוב את ה"ל לנשה מישוע (*). ובה דבריו: ישוע היה פרושי אשר הלך בדרבי ה"ל, ורקיון חדש, פבלעדי אשר קבל מה"ל, לא נשמע על פני, אולם ה"ל יציע בנפשו אשר קבל מפניו תמונת, איש מוכן חזק באמת (התאר הזה לא ישים מום בו ולא יפסלדו אך ירומם אותו), והאיש ה"ל הזה — יוסף עוד גייגער, ברטו צדדי המובן על נקלה, לאמר — הוא איש אשר היה בברור בעולם המעשה, באנשים אחרים השנה התנה את כל תאר עצמותם ותקשטם במעשי נפלאות ומקלות פרוי שוא, ואולם כאשר יחד תפליא התנהגה בפלאותיה כן יותר המשרד קן חשד על עצמות ותעלים יותר את דרך האיש כאשר היה באמת, ומקפין יותר את האיש הנעלה על ידה על נפי מרומים עד כי ספק יושל במציאותו בעולם המעשה.

גם דרושותיו אלה של גייגער מצאו קוראים רבים ורבים מכתבי העתים אשר התפשטו מאד בארץ המישור דברים רבים על אודותם ועל כן נקוה כי לא למרות עיני הקוראים — המשיבילים על דבר אמת מן יהודים מן משיחים — יהיה, כאשר נקח בספרנו זה את ה"ל, אשר לפי דברי רענאן עומד במדרגתה אחת עם ישוע ולפי דברי גייגער הורם עוד למעלה ראש מישוע, ונגישה אותו לעינינו יותר לחרוץ עליו משפטינו. הוא באמת איש גדול הראוי לתת עליו לבנו באהבה ולא נמצא עוד איש כמותו כן דורו של ישוע אשר יהיה מכשר כה"ל הזה להפנין על ידו אור יקרות על היהדות דרך ישוע שאין דומה לה, אם נצני את שניהם זה לעומת זה במערכה אחת לפנינו. ונפלים להושיה יהיה לנו במערכת

(*) לעיתו צריך להיות "בשות עם ישוע". (המעתיק.)

רענעקעבער) ביון שעלה עמוד השדה אבר שמעיה לאבסליון אוי בכל יום היום מאיר והיום אפר שמא יום נענן הוא/ הצינו עיניהם והוא דמות אדם כארבה, על ומצאו עליו (על הלל הנזכר שם) דום שלש אמות שלז פרקו והרדיוהו וסברו והושיבוהו בנגד המדורה אברו ראוי זה לחלל עליו את השבת. ואולם איך עלה הלל וישב על פי הארבה, הלל הזקן הזה אבר זקנו של רבן גמליאל הזקן אשר לגליו ישב פאול השלה, הלל זה, אבר המשפחה הנכבדה בישראל אשר סמנה היו נשיא ישראל כמה מאות בשנים כדושה מן האב אל הבן, היה בן בית עוני פגול בכל בית עוני אם כי יכול היה להראות את יחשו עד דוד המלך (*). הלל גם שבו אחיו נסע ירושלים לשבת שם (**). האחד לנסות הצלהו במשא ומתן, והשני לרות צמאנו כמורה והכמה כי שם ישבו כמאות המורים הנדולים בישראל, ולמען יוכל להפיק זממו לפעולת אדם המוכר לעבודת שכיר יום, כמסופר שם במלמוד: (בראש המאמר שהעתקנו), אמרו עליו על הלל הזקן שכל יום ויום היה עושה ומשתכר במלעפסן (†) והיו נתן לשומר בית המדרש (אשר שם לימוד שמעיה ואבסליון כדי שיעידוהו ליכנס לשם) והציו לפרנסתו ופרנסת אנשי ביתו (כי היה בעל אשה) פעם אחת לא בוצא להשתכר ולא הניחו שומר בית המדרש ליכנס, עלה ונתלה וישב על פי ארבה כדי שישמע דברי אלהים חיים ספי שמעיה ואבסליון. אמנם על ידי השלה הרב אשר נפל עליו ועל ידי הזקן הנדול

(*) בראשית רבה פ"ח ע"ב פי מנלה וחמון הנמצאה בירושלים. [ועי' חומשות מנהדרין ה' ע"א ו"ה דהנה שבט בשם הירושלמי. המעתיק.]

(**) הלל ועבא אחי חוה, הלל עסק במורה שבנא עבר עסקא, לסוף א"ל תא נקרות נפלי, יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל יתן ביתו בארבה בן יתנו לו (משה כ"א ע"א).

(†) Tropaiikon בלשון יון, ובלשון רומי Victoriatus נסבב קצבה בערך חצי דנר (Denar) אשר נחמס עליה תאר ונקראו רומי אלילת הנצחון.

עד ימי ילדותו של ישוע (*). וכאשר שאל הרודוס את ראשי הכהנים והסופרים לאמר, איפה יולד המשיח? (מתי כ' 4) יוכל היות כי הלל היה אז בראש הסנהדרין (במחר נראה) אשר השיבו למלך על פי הכתוב כי צריך להוליד בבת להם אפרתה, אך יותר מזה לא נמשכו ימי חייו ולא בא הדבר ליתר כלל אם להכיר את ישוע למשיח או להכחישו, ובכן הוא אדם נדול אשר חי לפני השכוננו ונעשו אחריו.

בדיוטנו נבונים לערוך פה את חייו ופעליו של הלל לגנר עינינו בדרך פדס, ולחקליל אותם מול חייו ישוע ופעליו, נבשה מראש כי כחש הדברים הנוגעים אל הלל נחזיק במחלוקת גדולה רק בהדברים המסורים לנו מקדמונים על אודותיו מבלי שיה עלהם נוספות מאומה, וביחש הדברים הנוגעים לישוע, אחרי הסיר מיעינינו כעת כל הדברים הרבים אשר הטאן הנקבת החתשה לזה אמן אמן, לא נחזיק רק במלה, אשר גם יד הנקבת של שטרוים (Strauss) לא תגע בהם להעתיקם ממקומם. וביחזר נצא בעקבות כשורת מרקום, אשר נחכבדה בזמננו להקרא בשם, חיותו קדמונית וחיותו נאמנית.

א

אך נעשה הלל למורה נדול ואך נעשה ישוע למורה נדול? זאת היא השאלה הראשונה אשר נקבל עליה תשובה — פה נספרנו — מפי הולדות חייו שניהם, מבלי נוסף ולא נגרע דבר. כהמשיח שנה לפני השכוננו קרה ונעשה כדושים כדבר הזה: שמעיה ואבסליון המורים חיותו נדולים ומחוללים בימים חמם השמייעו דברי אלהים חיים כליל השבת לתלמידיהם הרבים (ויסא ל"ה ע"ב) וספרו שם: אותו היום ערב שבת היה ותקופת פסח היה (בסוף הדרש

(*) כמאה שנה לפני חורבן הבית החלה נשיאותו של הלל כמסופר בשבת פ"ז ע"א.

כאף עם גדול אשר כבר הוערה לזות נפשו ויהי כחללים שכבי קבר, חיים אשר קננו בו בעצמו למבאשונה ויהי לנפש היה למפת להם. שמואל ועזרא היו מתקני דת על דרך זה, ואולם הלל הניח את הכל על כנו הראשון. ואף אמנם כי חוש והתקין אותה תקנות בדיונים שבין אדם לחברתו, היינו בדיני התלואה והמנשא ומתן, והקל בהם בדרך הערמה, לשכב במרמה את פשוטו של מקרא ולתת אל הדבר האר אחר שלא יהיה ככלל האיסור (*), אבל יותר מזה אדרבה הדרב מאד שטת הפרושים להוסיף צו לצו קן לקן, ובדיעות אמנות ישראל לא התקפס מאומה, ואף כי להפכה רוח חיים חדשים בנפש הדת הנוטה לזות ולתת לה תנועות חדשות (אימפולס) בודאי לא שת לבו כלל. כן עשה הלל!

אולם מה נעשה ישוע? על זה שאר דברי חזקים ואמרו לך, לא עלינו עמה לכתבם זכרון בספר כדבר עבר, אך רב לנו אם לא נעצים ענינו מראות נביט את מעשיו ועלילותיו העומדים לפנינו חיים וקיימים. הלל אינו משנה ומתקן דת כי אם כן דוא אופה הוא המסנה הקדמונה והראשונה של דת בני עמו אשר השיבה הלל לאותנה הראשון ויסר את חלאתה ממנה ומה הוא החלואה אשר הסיר ממנה, מה שמה כי נדעה? ואולם ישוע הוא מיסד דת אשר נחשבה בערך דת ברית הישנה כמו פרוה של הראשונה בהסיר קליפתו מעליו וכמו רוחה בהוציא אותה ממסגרה לחפשי. הוא המיסד הראשון לאהבת הבריות אשר לא נשמע עוד בכל הארץ וכלל הנזים כמות (**). מיסד לדת אשר אשווהיה נוסדו

(*) לא נמצא להלל אך תקנה נעוץ פרוהול שלא ישמש הדת בשנת השמחה (שביעית פ"ג ויגז' וגיוען פ"ד ט"ז) ותקנה נעוץ הקנה בית בעיר חומה שלא יהא חלוט לו גיסון ע"ד א'. וע' שבת פ"ז א'. דברי חלל כג' מקומות בו ובבית פה"ש ב"ש ובש"ס שם ק"ד ע"א נעוץ נשי אלאספריא ואזכר תקנות מלבד מה שגור מומאה על חזקים בשבת פ"ז שם. (המערתיק). (**). באמבר בוחנן פ"ז י"ב אין לאיש אחבה גדולה מומאה לתת את נפשו בעד יוריו. (המערתיק).

שדה אז — כי גם ירושלים תפקד לפעמים כשאל גדול — על כן נקפא כל כך עד אשר למחרתו כיום השבת בבוקר לא נצל בשני המות אך אחרי רוב עמל וניעה.

ובכן עזית הלל למדרגתו ונעשה אשר נעשה. הוא בקש לרדת צמאנו במורה ומרע מפי גדולי הכמי דורו ועניו לא חסה על מרח ועמל אך למען השיג משרתו לרשת נחלים ברעת וחשיה. וכלכתו לבית המדרש של עמודי התורה (אוישאוטעשען) לבקש תורה מפיהם נעשה הוא בעצמו אחרי כן לאחד מגדולי עמודי התורה להבאים אחריו. וכאשר נתעלמה פעם אחת ההלכה מכני בתורה (שהיו נשואים אז בישראל) אם פסה דוחה את השבת אם לא, לא נמצא מי שיודיע להם את ההלכה הזאת עד שישלחו וקראו להלל הבבלי זה (שעלה מכבל) ששמש שני גדולי הדור שמעיה ואבסליון והוא הודיע להם את ההלכה כי פסה דוחה את השבת וסוד השיבוהו בראש ומנחו לנשיא עליהם (פסחים פ"ז ע"א וירושלמי שם ר"פ אלז דברים), מני אז והלאה נעשה הלל לאחד מראשי המורים בתורה הנקראת תורה שבע"פ או תורה המסורה. ובעת צרת החיה למורת ישראל אשר נחלק או העם לרעיונות שונות מצאה התורה בו מבטח עז כי על ידי המבטח הריכה וענתנותו (*) והליכנו בדרך הפרושים במדה כענונית אחד את אהל התורה לאחדים לימים הבאים. לאיש מתקן הדת ומשנה לשון (רעפאָרמאטאָר) מעולם לא נחרה, כלתי רק דר' ניינער העליתו על ראש הפסגה הזאת למען תבות ישוע להלל. בשם מתקן-הדת לא נזכר לכותב אך את האיש אשר חלק לו אלה בבינה, איש אשר עז בידו וגבורה במינו לחקים את סבת דת העם הנופלת או להשיב את פני הדת אשר במדרגת חזקים נשתנו לרעה, ולהשיב לה את תמונתה הראשונה, איש הנופה נשמת רוח חיים חדשים

(*) ענתון או ענותנות פירושו כמו בלשון אשכנז (פריערפערטונקייט) בחפץ כן קפדנות וקפדן בשבת פ"א ע"א. (המערתיק).

בעסק. מלכד בית אבותיו לא היה שם לישוע מקום להרחיב דעתו והשכלתו, וזלתי אם בבית הכנסת. להכמת הלל נכלל בצדק לקרא בשם, המפר מנוע שמעיה ואבמליון אבל מורה ומלכו לישוע לא נראה ולא נשמע בין בני דור המסתכלים והמשתמטים עליו. ואף כי התלמוד ירכיב לראשו מורה מפורסם הנרע בשם יהושע בן פרחיא אף יספר כי ברה לאכלסנדריוא וחד עם מרתו זה להמלט על נפשו מדהמת מלך שואף רצח (הוא ינאי המלך) ובי אחרי כן החרים חרב חות את תלמידיו יושע כאשר יצא לתרבות רעה בארבע מאות שופרות (מנהדרין ק"ז ע"כ בדפוסים ישנים) אך המוחות הזה מוחו שדוק ושוא הוא, והנדה בדויה בסבלות, יען כי יהושע בן פרחיא הזה הי כמאה שנה לפני ישוע (*). ישוע אף כי אמנם היה במצרים (מתי כ') אך בעוד דמותו ילד יונק שדי אמו. רישמי דעות מארץ אשר בה היהדות החלה להרחיב צעדיה ודרכה בעולם התשכלה לא היה עוד ביכולתו להביא עמדה, ואף כי ללמוד שם חכמת הכשף כאשר כדאו עליו בעלי התלמוד במקום אחר (**).

אך לפי שגם נפש האדם לא תמלא מכפלים אם לא יעורר אותה אחרת דבר מבחין, בן מלא ישוע אחרי כן את כל הדרי לכבו פנימה בהרגשות שונות (אינדרניקט) למרבה על ידי משאו ומתנו עם אבותיו הצדיקים ועם אנשים אחרים

(*) בריהו ישוע בן פרחיה למצרים היתה כמו רחופת הפרושים ע"י המלך החשמונאי אלכסנדר הראשון הנקרא גם כן ינאי המלך (מת 79 שנים לפני לדת ישוע) ע' יאטס בספרו "ענשיכטע דעם יודענמחטס אונד זוינער סקסוקען" ח"א 287

(**) בשבת ק"ד ע"כ בן סבא (שם נבאו לישוע) הוציא כשפים במצרים במרישת שעל כשרו בן, וחזו עדות פי צד המעיד שלא ברצונו כי ישוע עשה אותה וכוונתם בארץ. [ואולם בספר תולדות ישוע נתבאר כי בן סבא איננו ישוע, והואי להבא מה שאמרו בסופה כ"ז ישוע כישוף וכו'. והעלי ההלכות ערכו האשמים האלה ודמו כי ישוע הבא ממצרים כי ע"ש באורכי]

על לב טוב ואהבת בני אדם, דת אשר תפיל כל המחצות המכרילות מסבות דתות שונות והמן קץ להם, אדם אשר תאחה לאדם כל בני אדם יחד בעבותות חדשות של חבת אלהים לכל איש. ועתה נשאל אדך נעשה נהיה בן ישוע הוזה? גם הוא כהלל היה צמח במשפחת בית דוד העניה, אך לא כהלל נמגדל בבבל, בארץ אשר הירשבה יהודים עשו וגם נברו חיל בהכמת ישראל כמו אהרם בארץ סבורתם — ארץ יהודה — רק בארץ הגליל, בארץ אשר בן ארץ יהודה הביט על שפלותה במאה וכו' (*) וכאשר הביט חיוני על ארץ בעאטיוע או כאשר יביט הפאריזי על נאקאנגע, ובארץ בה הזאת היתה עיר מנוחתו השפלה והבויה שבה. כספרי התלמוד נזכרים כמה אנשים אנשי שם בן המקומות שונות מארץ יהודה עבר הירדן והגליל, אשר המקומות הים כבר נגזרו מארץ חיים ואבר ורכס המה אבל מנצלת (או נצרה **) לא נזכר אף איש אחד. יוסף בן גוריון סופר דברי הימים, אשר נהל בעצמו את העם המורדים ברומיים בארץ הגליל בימי מלחמת הרומיים עם ישראל, סופר ומונה שם לא פחה משתי מאות וארבע ערים וכפרים ולכות מהם בשמות יקרא אך שם נצרת לא ישמע על פה, ואלו לא היתה נצרת אך נזכרת בספרי בריה חחדשה כי או אולי אמרת הנקרת החדשה כי נצרת לא היתה ולא נבראה, אך גם היום, כמו לפני אלפים שנה, עומדת נצרת עם בניה הכבוים ברכס הדר בעסק צר מאד המוקף בהרים משלש פאותיו ומבאת תיסנה הוא יורד ומשתלשע אל עסקן יורעאל, המקום הנבחר אל שדה קטל במלחמות חדשים וישנים. פה במקום בדר והדומה הרוקן מאדם העיר נהמגדלי-שוע כשושנת

* כאשר נראה בעירובין נ"א ע"כ ע"ש. (המערניק.)

(**) שני אפני השם הזה נמצאים בכתבי יד ישנים של חזונים. [השקלים בדרשים הם כמו עשרה עשרת הונוהם, וע' בספר שבע הכמות בערך בכל על שם גדרה ונגמה ענין חדש. המערניק.]

גלגלה (* צפן כהנו וכנפשו הכיון עוזו של משה אלה יעקב. בני דורו ידעו את חיצונית מולדתו, אך אלה, היות לפתור ולהגיד את חזיונה של המלמד ולא למד הזה, עוד הוסיפו להגדילה, וכאשר הושיטו לו ספר ישעיהו בברית הכנסת של נצרת לקרא ביום השבת את ההפסדה החל לקרוא מן הכתוב, ורח ארצי יהוה עליו יען משה ה' ארצי לכשר ענינם שלחני להכוש לשבירי לב לקרוא לשבויים דרוו ולאסורים פקה קוה לקרא שנת רצון לה' ונ' (ישעיה ס"א 1-2) ומדעתו אל נכון כי הוא — אך הוא ולא אחר — הנה עבר ה' אשר ידבר פה הדברים האלה, על כן פתח את פיה, עת עני כל העדה בתמחון לבב עליו הביטו, ויקרא בדרה עז ואמר: היום נתמלא הכתוב הזה באזניכם (לוקס ד 16), הפעלה הראשונה אשר פעלו דבריו כלל השומעים היתה, המהון והשתוממות, מאן — שאלו בני נצרת — מאן לוח כל זאת ומה היא ההכמה הנמנה לו עד אשר יעשו גבורות כאלה על ידיו, הלא זה הוא החרש בן מרים ואחז יעקב ויוסף והיהוה ושבעון והלא אחרותיו אהנו פה (מרקס ו' 3-2) ולא יכלו לדעת הסבה של חוסמות נפשו בעיניו, אשר בואה הנגלה להם איש ארצם בדבריו וכפעל כפיה ויהי להם למכשול (מרקס שם), כי לא היה בידו תעודת המסוכה כאשר היתה רעילה להיות בידו מורי העם — לפי מנהג ישראל בנימי קדם — כי שמש המלמד חבב גדול אשר ספר את ידיו עליו, ובכן סבלי היותו שבעת בשלשלת הקבלה על כן, לא טוב היה בעיניהם, ובהו עצמו היה גברל לגמרי מולל, אשר הרבה להרבין התורה שלמד בברית מודיש שמעיה ואבסליון ויגדילה ויאודיה, אבל ישוע לא יצא מן בית מדיש לרבנים כלל, ולא היתה שטה בעולם אשר התחבר אליה ויהיה ויגדיל את בנינה, הוא כלי מעצר וכלי

(* בהכינו היה בקרא בתלמוד המורים מבני גלגל אשר עברו ונסעו ממקום ללמד בני ישראל תורה ומוסר (מסנהין דף ע"א. חולין כ"ז ע"ב).

אשר פעלו על נפשו לקרב או לרחק, ההרגשות האלה סבבו ונעזו לה אשר נעשה, ואולם המשפט על ההרגשות היות איזה לרחק ואיזה לקרב שפט בנפשו הוחרדה במנהג, בנפשו אשר קבלה ההרגשות היות ותבהה מהן את בנינו החדש, התהלכתי את האלהים על ידי דבר ה' הרשום בכתבי הקודש היתה לו להמנוע הראשון והאבן הראשה להשכלתו, הדבור הזה אשר הקשיב מחוצה לו (מכתבי הקודש) הנהיג לו את מחסור עמו ומחסור כל מין האנושי ואת הנחתו להם למלאות מחסורם, ואלהותו פנימה הניחה לו את הענין אשר נקרא בעבורו לחלקו בעמו ולהפציו בין בני האדם אשר על פני האדמה, לא להרחיק גבול שטח החקום כהלל, אך למס קרבת מין האנושי לאלהים בלי היין מברל, קורבה רוחנית והפשטה, ובגלל התכלית הנעלה הוה הפיץ ה' להקריב גם את נפשו אשם לאלהים, או כסנון אחר: הוא הכיר את עצמו כאלהים, בידעה ברוחה אשר גדלה מיום אל יום, כי הוא המשיח המיועד מפי משה והנביאים; הוא הודיש בעצמו את אשר אמר עבר ה' בישעיה (נ' 4) 'ארצי יהוה נתן לי לשון למורים לדעת לעת את יעקב דבר יעזר בבקר בבקר יעזר לי און לשמוע כלמודים' וכל אשר חוסף להעמיד נפשו בהנבואה וירא את עמו כי נטה למות ולאבדון עולם כמסחרו בצדקת המעשים (אשר לפני ה' לא יצדק כל חי) בן חוסף לראות יותר בדרך וזכה כי עליו לסבול לעת רבות וצרות, ולכן צעק לבו עוד יותר אל ה' ויקבל ממנו אמין היתה ושבע שמחות עד שיכול לאמר על נפשו את הנאמר בנבואת ישעיה (נ' ה'—ו), 'ארצי יהוה פתח לי און ואנכי לא מוריתי אחר לא נסנתי, נני נחתי למסים ולחיי למורטים פני לא מסחתי מכלמות ורק, וארצי יהוה יעזר לי על כל לא נבלסתי על כל שמותי פני כהלמשי וארצי כי לא אבוש', בברית תלמוד חזיונות האלה הפנימיות הנצילות ויעש פרי תלמוד האלהים הוה עד שנעשה למורה אלהי (נעשילוכער לעהרדע) אשר בתמונת העבודות של דרשן עובר

אחת, דהפ כאמת הבין שברדו. בא לפני הלל נזירה ואמר לה, דעלך סני להבדל לא תעבירי זו היא כל התורה כלה ואורד פירשה היא זיל נמרי (שבת לא ע"א). מאת הלל חיתה זאת התשובה הנפלאה אשר שמו ותפלאו עליה רענן ונייגע ואשר עליה סמנו, לשום לפיה את ישוע להולך בעקבות הלל ודבר את דבריו.

אנחנו לא נפחיש את הנדולה והנעם אשר בתשובת הלל הזאת, כי נצרך לזה דעת נאורה (ערלייכטענדע איינזיכט) במקצת להבין בפנימיות הדת. למען לראות ולהבין כי כל התקנות הלאומיות וכל מצות המעשיות של התורה פונות אל המטרה הזאת המוסרית הנוגעת בדברים שבין איש לעצמו. אבל הכי מתן התורה בסני לא בקש רק מצות שכן אדם להבדל, או כי על כל פנים השיג המצות האלה בראש גרם המעלות? האם המצות של הכתוב ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ונר' הנשנה ונאמר פעמים בכל יום בתפלות ישראל איננה יותר מן המצות הנזכרת (ואהבת לער כמון) כלל התורה ואכן פנת הדת? היכול היה הלל להרחיש מדבר דבר זה אל הנבירי השואל אשר במרם כל דבר היה נחוץ לו לדעת ולהבדל את כוראו ה' אחד ואלהים חיים?*) מתשובת הלל נבר כי כפי דעתו הדברים הכתובים על הלל הראשון אינם חשובים ונצרכים כל כך כמו הדברים הכתובים על הלל השני. וככל זאת אם אין אמונה אין דרך ארץ, ואין קיום למוסר מרדתי (ויסליכקייט) בנפש האדם אם לא על האמונה בה' אדניו המבט. כן עשה הלל! הוא העמיד את התורה אשר מהאלהים על רגל אחת אהבת רעים, ועל אדות יסוד קיומה ויסוד מבוקשה מדעת אלהים לא

*) רש"י בפרושו הניש בה וכתב וז"ל: דעלך סני להבדל לא תעבירי ועד ורע איך אל תעזוב זה הקב"ה אל תעבור על דבריו שהרי עליו שנוא שיעברו הבדיל על דברך (ע' רש"י משלי כ"ז י'). לישנא אחרינא חבדך כפוש כנון גזילה גנבה נאוף חרוב המצות ע"כ לשוננו. ואם תפיש כפרוש הראשון של רש"י שפחה גזיגער למצות פד סבקיט.

אמצעי שאם במקור מלא רוח אלהים. הוא ככה עצמו — מעבין פנימיותו הקדושה מבלי כל תליה ברעת בני אדם — על מי מנוחת דבר ה' נעשה מה שנועשה. הוא מוכיח ילדותו היה עסקן בדברים עם האלהים והאלהים עמו, אשר על כן לו לכדו היה המושפט לאמר המאמר, כאמר אשר לא נשמע כמותו כפי אדם וזולתו לא לפניו ולא לאחרי: אין סביר את הכן בלתי האב ואין סביר את האב בלתי הכן ואשר ריצה הכן לגלותו לו (מתי י"א 27*). לכן השתכסמו ויתפללו בני דודו על למודי ונעל דרכי לקחו ועל כל הופעתו והתגלותו בכלל, וארץ גליל הכוזרה והשפלה זכתה לראות המבולאות דברי הנביא הקדמונים (ישעיה פ"א) העם ההולכים בהשך ראו או נדול יושבי בארץ צלמות אור ננה עליהם (**). וגם המלמד כשם ר' יוחנן (ראש השנה לא ע"ב) אמר לפי זה, משכרית עתידין לינאל!***), והזוהר (פ' שמות) אמר כי המשועה והנלה בארץ הגליל.

ב

ערמה נשוב ונשאל מה הורה הלל הכבלי ומה הורה ישוע הנצרי? דמות משנה (ראַפּפּעלעכילד), אשר נסמה לראש כעת בפעם השנית, יבאר לנו התשובה עוד בחרת כואר מאשר נמבאר בפעם ראשונה (ס' א').

מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמואי אמר ליה נזירי על מנת שתלמדני כל התורה כלה כשאני עומד על רגל

*) המאמר הזה נמסר בשם ישוע גם בבלעדי בפורתו של מתי.

**) כי רישון סמוכים במקרא (ברכות פ' ע"א) ולמעלה מזה בסוף פ' ה' כותב גליל הנהים ועל זה יסובב העם ההולכים בחשך. וזה ג"כ היה כוונת מתי ר' 14—16 כמ"ש בבבארי. המעתיק.

*** ע"ש בתלמוד שלומד מכתוב אחד התנערי בעפר וגו'. והבן סעדיה נאון בספר אמונות ודעות שלו כאמר ה' הכי בשם המורש כי משיח בן יוסף יעמוד בחר הגליל כי ע"ש. המעתיק.

רצון ה' תחת אשר רק למקצת — בדרך הכנה אל שלימותו — נגלה גורדע סמנו בדרך סיני. הצדקה הזאת — יראנו שם לדעת — היא מרת אלהים, וכל עצמה נוסדה אך על כסול רצון האדם מפני רצון האלהים; שהאדם יורה בכל פניותיו לכלו וכלל מעשיו החיצוניים אך לפי רצון האלהים. ראות שדי ומוטר מדרתי (ויסלכקייס) תליפות ופיעו בצדקה הזאת, אהבת ה' ואהבת הבריות יתלכדו בה ולא יתפדו והיו לעצם אחד.

ולכן תשובת ישוע על שאלה דומה כזאת (מרקוס יב 28—34) משונה בעצמותה מתשובתו של הלל; כנאשר שאלו אחד המופרים מה היא הראשונה (העקרוית) לכל המצוות? וינן ישוע ויאמר אליו הראשונה לכל המצוות היא שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מדעך ובכל מאד זאת היא המצווה הראשונה והשנית דומה לה ואהבת לרעך כמוך ואין מצווה גרולה מאלה^{*)} התשובה הזאת איננה כעלת צד אחד אך תשובה שלמה בתכלית, אשר תעריך את הטוב המדרתי (ויסלך נוסע) לפי שני צדדיו המהויכים לדיות בו^{*)} בהתשובה הזאת נראה לדעת כי אך ישוע הוא אשר עשה את רוח הדת למנהל בני האדם. בתורה לא נמצאו שתי המצוות היסודיות האלה מסובות זו לזו כי בספר דברים ו' ה' ידבר רק על דבר חובת אהבת האלהים ולא על דבר חובת אהבת איש לדעתו ובספר ויקרא יט' ה' כללה חובת אהבת רעים בתוך מורכבת מצוות אחרות מכללי החכמה דבר כי מצוות אהבת איש לרעהו על יסוד אהבת אלהים נוסדה.

*) היינו אהבת אדם הנובעת מאהבת האלהים, וכן נראה שם בפירוש במרקוס כי בן הנון דבריו גם השואל אותו בחיובו על זה "ישנה דברת כי אהבים אחד הוא ואהבה אחת בכל לבב וגו' ולאברה את הרע כנפשו גרולה הוא מכל עלות הנהיגים" אמר גדולה לשון יחידה כי עשה וקשר אותן למצוה אחת, וביים שם וירא ישוע כי ענה בדעת ואמר אליו לא רחוק אתה ממלכות האלהים ע"ש. (המפתחיק).

דבר דבר; ובהו הוא היה הראשון לכאדם אחר דעתו אשר יחליטו ויאמרו, עשה טוב ולא תורא מכלי הוא הראשית חכמה, עצמות ותכן כל ספדי הקדש, ושאר דברי כתבי הקדש יחשבו כדבר שפל אל העיקר.

הן גם ישוע אומר (מתי ז' 12), "לכן כל אשר תהפצי כי יעשו לכם בני האדם עשו להם גם אתם כי זאת היא התורה והנהיגים" (וי'ל רוב המצוות) אך המאמר הזה איננו עומד כמאמר בודד בפני עצמו כי אם קשור עם הכתוב שלפניו^{*)} האומר, ואם אתם הרעים יודעים לתת מתנות טובות לכנונים אף כי אביכם שבשמים יתן אך טוב לשואלים טאת. כי המאמר האחרון של ישוע אם גם נבישל ונדמה במקצת — ולא ככלי —^{**)} לתשובתו של הלל המוכרת, ככל זאת נברל הוא ממה בוח כנאשר יסודותו בחררי קדש של אמונת האלהים; ומדבריו נראה כי חובת אהבת רעים מסקור אהבת והמלת אלהים נובעת כי האלהים הוא למופת לנו ועלינו לדבקה בו וללכת בדרךיו. כי המאמר הזה הוא חלק מדרשה ישוע על הדור (מתי ה') אשר אכן פנתה היא הצדקה האמתית שבה נשלים עד תמו

*) כנאשר יורה על זה מלת לכן בכח זה שהמנהג כמו שהאלהים עשה טוב לשואלים טאתו בן גם אתם עשו טוב לשואלים טובים. המפתחיק.
**) המוכר רמו מה ענין גדול אשר ראוי לחרתיו הדבור בו, כי הפיר גדול יש בן מאמר הלל למאמר ישוע שהלל אמר על דרך השלילה דעלן סני לחבר לא תעביד הקדשה המהישי"א מותע לא אמר ע"ד החיוב כמו בכחם ואהבת לרעך כמוך ותירין רא"כ יסמור המאמר והחלפת של חיור קודמיו לחיוב המכיר (וי'ל דברי י' עקבא ב"ש ס"ב ע"א) וע"כ כנאר הכחם ואהבת נהי' בדתק שיסובב על לא תקים ולא תמור הקדש לו שהאהבת תחת ע"ד השלילה ע"ש. והן כתב בספר נה"ק לבראשית דבר פ"ד סי' ה' שעל דרך החיוב א"א לקיים ככל וכו' בס' סניגור צד 307 ע"ש במאד, וע' תשובות הדרכי' סי' תרכ"ז חובא בס' סניגור צד 186 ע"ש (והשחק כנאב לכ על למור הנהיגים). אבל ישוע אמר ע"ד החיוב להוציא מותע ר"ע תה"ל כי צריך האדם ליתן את נפשו בעד חיוביו (יתרון ט"ז י"ב) וכן עשה ישוע בעצמו למופת לנו. וע' בתים קודמין כי ע"א ר"ה כל הקטע בשם הירושלמי. וע' בהו בספר חתק אמונת אמת ביהותן י"ג ל"ד מאד. (המפתחיק).

את פירוש התורה לפי המדות שהתורה נדרשת בהן, ועוד לעשות סוג לתורה כמצות הדשות למען לא יבא איש בכרם התורה לפרץ בו פנין. בסוגים וחומרות של משמרת לשמורת כאלה היה להלל בן זוג, ומתנגד הוא שמאי, שהחזיק החזק להסביר עוד יותר סמנו [כרוב דבריו נראה מלמודי תלמידיו]. משל אחד והנבא אחת ראוי להביא פה ולהראות עד

כמה התרחקו או מרחקה ונשמטה של תורה משה וזה הוא: כי בתורת משה נאמר (שמות י"ז ד') והכינו את אשר יביאו ונוי ופירשו המופרים אז שהיא מצות (אף שאין בן פשוט של מקרא) להבין עוד כיום השיי כל אבל אשר יאכל כיום השבת, ושעם הדבר (אף לפי פירוש זה) מובן בנקל: לכל תפריע מלאכת בית המבשלות את מנוחת יום השבת אשר המשיחה תורה משה גם להעבדים והמשפחות כמו לאדוניהם בעצמם. אבל טורי התורה חולדו על כרבי התורה לפי דרכם (*) את השאלה ביצה שגולה בידים אם האכל אם לא האכל, ואף כי לפי הנראה הוא מובן מאליו שמוחלת היא באכילה, יען כי לא הלא בהולדת הביצה ודי אדם כלל, אבל טורי התורה אמרו לאכול ביצה כזאת כי כיום אם נולדה מתרנגולת העופרת לגלל ביצים לפי שהיא מוקצת ולא חוננה מבעוד יום וזה און מחלוקת בין אבות העולם (**). אבל בתרנגולת העופרת לאכילה ולא לגלל ביצים והולידה ביצה בידים אז היתה מחלוקת ביניהם וכות שמאי סקל מוכח הלא, הפך מנהגם המסיד, והחזירו לאכול הביצה, אבל בית הלל כפי שקבלו מהלל, מתקן הדין לפי דעת גינינער, ומורה האמורי של ישוע לפי דעת רענאן, אמרו לאכול את הביצה

(המערק).

שכן לשנת ברת.

(*) כי לסדר מפקדון והכינו אשר יביאו כי צריך הכנה לשמורת שבת

אבל מוקצת אמר, ולפי החלומות הירושלמי אמר כ"ה אף בתרנגולת העופרת לאכילה משום שנראה כמקצה שהוא בראה חדשה ולא אמרין אכילא דאספת הוא כדעת הכבלי ע"ש.

(**) כן נקראים הלל ושמאי כמסכת ערוות פ"א משנה ד'.

ואולם ישוע הביט על רוח ופנימיות המצות הנדולות האלה כי לפי רוחן ופנימותן אדוות זאת בזאת ולאחת יחשבה, וקשור את שתי המצות הנדולות האלה לאחד שלם, מפלי הכול בין המצות הנראות קלה וכן רעומה הנכבדה ממה, כי כמו האור והקרינים (שטראהלען) אשר מידו לנו, כן אהבת האלמים ואהבת האדם אחת הנה בעצמותן ויסודן, אחת הנה בארתי אלהי ישראל ה' אחד.

ההתקשרות הזאת של שתי המצות היסודיות האלה

ישנה גם בתורה ברית הישנה אולם רק ברוחה ופנימותה, אבל ישוע הוא הראשון אשר הוציאה בדבור וכשפה ברורה לפעולות אדם, הוא ישוע אשר אבר עליו גינינער, כי רעיון חדש לא נשמע על פני מעולם לא יצא דבר מפי איש, המשפיל ומוריד כבוד גדולת מוסד דת המשיחית והראשון ביסוד ההשכלה והקוץ העולם (קולטור) כמבטא הוח. קן אנתנו לא הדלנו מרת צדק למאמר הלל, אבל גם יודעים אמתנו היטב את הלל הזה — המהולל מגינינער למהקן הדין (רעפאָר-מאָטאָר) בעבור הכות ישוע להגליו — ולא נוכל, בגלל מאמר אחד קטוע חסר שאינו שלם ככל צדדיו (*) לכדש בנפשונו ולתאחדו בתמונת שוא ולשום בראשו עשרת תפארת שאינו חולבתי. פעלת הלל לא היתה בדרך מהקן דת (רעפאָרמא-טאָריש) ואף כי בראות חדשה בדת, כי כל פעלתו לא היתה אך להרדיב את התורה שבעצם (**), אשר מנסתה היא להשיג

(*) וכאמור הלל לא כיון לתורה כי זאת המצות עיקר התורה כמאמר

הג'ל גדולה היא מכל עולות ובהים אך כוננו חיתה רק לקיים דברי התנאי של הגר' למהר"ם התורה על דגל אחת, ועל כן קיץ כמה פרישים של מצות לא תגשש ככלל אחד ואמר לו רעלן מני להבדיל לא תעביר, (ולפי' כיון ד"כ שאמר לו בדרך שאלה ולא אמר לו הכותב ואהבת לרעך כמוך שיהקשה המוש"א בשבת שם: ועמ"ש לעולות בזה) ועל כן גם סיים לו "ואירך פירושא דהא חיל גמור" כי אי אפשר להיות נר צדק בלי למסר הכל ולקיים הכל. והדבר פשוט: אך מתנגדי המשיחיות נמאנו כי רק עלה ועלילה שלא בצדק. (המערק).

(**) תורה שמועיה ואמבליין, ומבטא כי לא רצה הלל לשנות אף לשון שמעיה ואמבליין (ערוית פ"א מ"ג שחזית אדם לומר כל לשון רבו ע"ש) ומכל

נפסקה הלכה כבית הלל, כי בת קול יצאה מן השמים ואמרה, אלל ואלי דברי אלהים חיים והלכה כבית הלל*.) וקרה נשער נא בנפשנו אלל באה לפני ישוע שאלה ביצה כואת מפי אחד מבני עמי — הדורש על כל קוץ תלי תלים של הלכות — ולל יצויר כי לא נתנן השואל הזה בנרנו בעצם שאלתו נופא, כבואו לפני איש כישוע אשר הופעתו הנפונת היה כאשר רוח אחריות התורה נהיה לכשר ויהי למשפט צדק המבטל לגמרי כל מעשי הכל של הפרושים, מה דיתה תשובת ישוע אליו על שאלה כואת, כי כאשר שאלתו הפרושים והסופרים: מדוע תלמידך אונם מתהלכים על פי קבלת הקנים כי אוכלים לחם כלי נטילת ידים, ויען ואמר אלהם הושב נבא ישעיהו עליכם התנפים: העם הזה בשפתו כדרוני ולכו דחק מניו והמו יראתם אותו מצות אנשים מלומדים כי עונתם את מצות אלהים לאתו בקבלת בני אדם שבילת כדים וכוסות וכאלה רבות אהם עושים (מרוקס ד' 5—8). ובכן המצות השמיעית הדיא אשר עליה אמרו בתלמוד (סוטה ד' ע"ב) כל המולול בנטילת ידים נעקר מן העולם לא דיתה נחשבת למצות דרית בעיני ישוע כלל, ודי כזה לבדו לראות עד כמה נחשבת בעיניו כל קבלת חוקנים אשר הלל עמל בה מאד להודיח את נבולה ולהאדירה, וזה היה כל צפי הפארתו עלי ארץ**.)

*) ערובין י"ג ע"ב ד'ל הגמ' שם אמר ר' אבא אמר שמואל ג' שנים נחלקו ב"ש וכו' הלל אמרין הלכה כמותנו והלל אמרין הלכה כמותנו יצאה בת קול ואמרה אלל ואלי דברי אלהים חיים הם והלכה כבית הלל, וכי מאמר יאלל ואלי דברי אלהים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבע הלכה כמותן מפני שנזכרו הם ועלובים הם ושונים דבריהם ודבריו כ"ש ולא עוד אלא שמקדימיהם דברי ב"ש לדבריהם כו'. (נשיאת פנים ג')

**) מי יגלה עפר מעיניך ויגער אשאלך והרדעני האם ישוע בבטליו מצות נטילת ידים היה חלל לו למורה גם כזה "ורעיון חדש לא נשמע על פיו" חלל וטמאי הם גזר על טומאת הדרים (שבת י"ד ע"ב) ומהם באה מצות נטילת ידים בעולם, וישוע ביטל מצותם לגמרי. (המעתיק.)

הואת ופרשו בתלמוד בבלי (ביצה *) דף כ' ע"ב) בשם רבה כי מתלקטם הוא כשנולדה הכיזה ביום אחד שבת (וכן הוא זה הדין בשבת שאחר יום) ואמרו בית הלל כי כל ביצה דמתלדא האידנא מתחמול גמרה לה, ואם כן הכיזה זו היא ביצה שננטרה הויתה כיום שלפני כשבת (או ביום) וכתוב והיה כיום הששי והכינו את אשר יכאו הול סבין לשבת והול סבין ליום ואין יום סבין לשבת ואין שבת סבין ליום ופה הוכנה הכיזה, ע"י גמרה, בשבת או ביום ועל כן אמורה באבילה**.) ואמרו בכל יום נזירה משום יום שאחר שבת וכן ביצה שנולדה בכל שבת אמורה נזירה משום שבת שאחר יום (שם) בגמרא ומבנים פ"א מהלכות שבתות יום פ"א דר"ש). ויען כי דבר האמור באבילה בשבת אמור גם לשלשלי (משום מקצה מחמת אסור) על כן אמורה ביצה זאת גם במלמול, ומבין מאלל כי הויה חדר על דבר ה' ישמור עצמו אף לנטע בה פן יקרה בידו***.) ואף ליעם עינו מראות בה כל יכא לריו נסיון מתחשבת אבילותה. במהלכות רבות כאלה של הכיזה,

*) כן נקראת סוכת שלמה (בסדר מועד) המכללת בתוכה כל דיו יום על שם שהוא מנהלית במהלכות האות של הכיזה.

**) ופ' רש"י והתם שם ואפי' הכנה בירי שמים בשבת וי"ט אמורה דחתרה כפלה והכינו את אשר יכאו ולא היה די לה באמרה את אשר תאפו אפי גמי' (י"ט ע"ב) להורות כי בעי הכנה חול בשם סמך לסעודה שבת וי"ט דחשבה היא ומתם יום הששי חול הוא והתם שם הוצרכו לומר דהיו לא היה יורד ביום שבת בע"ש! ופה נראה בעליל כי התלמוד הבבלי עמד העובד שאלה מפי התורה יותר מן הירושלמי דה"ל, וצדקו דברי ר' יונה באמור (מסכתין כ"ד א') במחשבים הושכנו זו הלכותה של ככל ובמקום אחר אמר לשיטתו (יומא ע"א) בבלאי מפשאי דיתבן בארעא דחשוכא אמריתו שמעיתא דמחשכין. ודע קורא יקר כי אני שניתו מעם את דברי המחבר ליש אמתה כונת התלמוד ע' בגמרא וחביו.

**) ובאמת כן כתב הראב"ד בהשגות על מ"ט חסד"ס ואין נחתון כל תחת התנהלות לקבל כיצתה אבל כופה הוא הבלי עליה בירושלמי וכלל שלא יגע ביצה [מבנים] הלכות שבת פכ"ה הלכה כ"ג]. (המעתיק.)

וישנו הפך אליה ערף ויסל לו ספלול ודרך אשר לא עלה מעולם על לב אדם זולתי.

רכים מן הכותכים ידמו כי האמים כבר צעדו בסמלה הזאת (*) אבל באמת אחר הכתיבה דמיון שוא הוא, כי האדם האלה אשר ישבו במקרב ים המלח, אשר דמו ברכיהם לרדכי בני החפשיה (פריאמוהיער) הן המה לא עלו מעולם על כמת המשה של דברי ימי הכרת החדשה, ויען כי בעיני הפרושים והטהרה דקדקו אלה עוד הרבה יותר מאד מן הפרושים וגם נזהרו יותר מהם מהם ושאו עם המון העם, על כן לא נמצא כל יחש ביניהם ובין ישוע אשר בחר לו לתלמידים דינים ומוכסים הנקראים חמאים אשר עמדם אכל ועמדם שמה, והמת לענות בצום נפשים נסך עליהם רוח שמהת בני החופה בעוד החתן עמדם (מרכוס ב' 16—20). ויש לשער כי אלו נפשו אלה באלה כי אז בלי ספק נודעו ונרתעו לאחוריהם איש פרעה. לא נמצא בכל דרכי רוח הזמן ההוא איה מקור נאמן ללקחו של ישוע, בלתי אם בדברי הגבוהה של כרת הישנה, אשר אחרי קצפה פיה והדום כשוכב קבר ארבע מאות וחמשים שנה (**). קמה וגם נצבה ותחי ביותן המטביל. בישוע נתגלתה תמצא לפעל דעת הנביאים הקדמונים, כי המעשים החיצונים המהים של הדת אינם שוים במעשי רוח הדת. ומלכר שאמר כי השבת נעשה בעבור האדם ולא האדם בעבור השבת עוד גם זאת אמר, כן האדם ארון הוא גם לשבת' (מרכוס ב' 27—28); ועל נפשו דבר כואח, כי

(*) למשל ע' געשוכטע דער יודען לחת' גרעץ 3, 206, "ברחנות גרול צידו לום האמים את המשיח ואת אשר חסד אל אשר ציניו, ובאמת לא נקע מאומה מדמוני האמים על המשיח שוב ואמר שם "וחתן המטביל היה בבור מבת האמים" ובאמת אין לומר זה רגלים, אם לא בדרכי חיו אשר היה במוח אליהו המבשר ומסבוע את ישועת המשיח.

(**) לפי דעת חויטפון לרנויים ובספר מאור עינים לאהודתי האריך בזה. (המעיניק).

נכחו דרכי ישוע מודרכי הלא נכונה שמים על הארץ. דרכי של הלא הייתה קצרה וצרה רק כמשפטים ופסקי הלכות דיעי הטהרה, קנינים העונקים אך לכני עמו ישראל, לא כן דרכי של ישוע דרך אמונה ודת ואהדות חסד ואמת, קנינים העונקים לכל מין האנושי, ולא במנופת של בית רבן. הלא היה חי מופל ומתעסק רק בברכים החיצונים של הטהרה, ואולם ישוע היה חי ומתעסק אך בפנימיות רוחו הדת. זה קרא דרוו לדת ה', אשר בעבור היתה יעודה רק לעם אחי, מורשה קדלת יעקב, הוכרחה לגורר עצמה בנדרות מצות שונות לאומיות, והוא הוציאה לחפשי סחיון לנדרותיה למען עשורה מורשת כל העמים: ואולם הלא נהפוך הוא כי התאמין מאד לשמור את גוררי הטהרה מכל פאותיהם בתוספו לגורר נדר על נדר ולפעמים גם להקל, בלתי אם להעמיד את הדת לפנים כמחיצה הכרזל המפסקת בין עם לעם (*) ומבלי לשים לב אל דברי הכתוב (דברים י' ב') לא תוסיפו על הדבר וגו' ולא תגרעו וגו'.

ספרות דברי הימים המתחקה על שרשי רגלי הקורות וגלגולי סבותיהם (דא פראגמאטישע געשיכטסרייכונג) נמצאת פה כצר ומצוק, כי לא נמצא דבר, מהיהם ומשמותה לא בומנו ולא בארצו של ישוע, אל נמצא דבר, מהיהם ומשמותה ויצו לפיהם ישוע את המוסרית נגד השמיעת. רענאן בקש ומצא מרגלית אחת כפי הלא, אשר קנה בה את כל הגר, בין המון צדורות עפר וחול, הם כל המון פעלית הלא וכל דברי הכל שול, למען עשות הלא משענת קנה לישוע, ונייער נהון את ישוע לחולך בודרכי הלא, לעיני אלה אשר אנם יודעים כל כך בהספרות הטהרה לידע ולהשכיל הפך דבריו כי הלא נסע בדרך הכבושה של הרבנים הפרושים,

(*) כאשר נראה במאמרי הלא המעשים במס' עריות פ"א ושבת י"ד (פ"ו) וברוב מאמרי הלמודי עד למרבית, כי מן החלומות נבר הדב מה שבה. (המעיניק).

דברת תורה אלא נגר יצר הרע, היינו כנגד תרבות בני אדם קשי לבב רודפי חיי בשרים הנמצאים עוד במעמד הילדות וציריכים עוד לחנוך להביאם לאש לאש אל האמת אבל לא בפעם אחת; ובעד השני לעמת הרשיון האלהי הזה (רשיון חגרישיון), הנתן רק לפי חוכן, הקביל העשיר את הדבק המבני והחבור האלהי שהוא מאז נברא העולם בין איש לאישו האחת בתור ברית מלה עולם קודש אשר לא יופר (מקום י' 5—9); ויהו את דעת עצמו האוסרת לתת ספר כריתות לאשה אם לא על דבר נזות (שם) וכאמרו עוד (מתי ה' 32) אבל אני אומר לכם המשלה את אשתו (בלתי אם על דבר נזות) עושה אותה נאפת והלוקה את הנרששה לו לאשה נואף הוא, קול אלהים מתהלך במאמר הזה, אבל אני אומר לכם, חתונה שנתקבלה מפני לא היתה בעיניו אך כמו הדרכה הנוך מדרגה ראשונה מרת האלהות; הוא ידע והכיר את עצמו לספר דת שלמה מאת ה' שהגיעה עד תכליתה. [ע' בבבאורי למתי י"ט בות, המעתיק].

בהדרשה שהמק יסוע לעם בעמדו על החר (דוא בערג פרעניס), אשר עליה אף נדולי המבקרים המבטלים אדם המבק כל דבר, מורים שהיא תאר נאמן לתאר בה אופן למודי יסוע, בדרשה הדוא הוא סבור ומודה בצד אחד את אלהות ונצחיות החתונה וכל ספרי ברית הישנה, כאמרו (מתי ה' 17) אל תחשבו כי באתי להפך את המלכות או את דברי הנביאים לא באתי להפך כי אם למלאות * כי אמן אומר אני לכם עד כי יעברו השמים והארץ לא יעבור יוד

* המאמר הזה נכר גם במס שבת קמ"ז ע"ב, ולא נעקד כראוי לפי בונתו האמיתית, "אנא לא למפדת (כ"א לספק) מאורייתא דמשה אחתי אלא לאוספי (על אורייתא דמשה) אחתי, ע"ש. [וכאשר צריך להעתיק בארמית לאשליטא אחתי כי משמעותה בנזות היינו למלאות המסר ולהשליטנו, וכן כתב המכתב לחלו שהוא מביא ומשלים את החתונה, וכן פי' וספין, ע' בבבאורי, למתי שם, המעתיק].

מלבד שפרסום הוא על קבלת חוקים, עוד גם על אחריות החתונה המתונה בסני יום נשוא ונבה מאז, אשר טעולם לא תעז כל נביא וכל חתן בעולם לאמר כן על נפשו. ועוד לא השתקפו בזה לכאר את מצות הדת לפי רוחם כי גם שנה באיזה ענינים את דברי החתונה—אשר רצון ה' הפנימי והאמתי עוד לא נשלם בהם—והעמיד תחתיהם את דברי עצמו בתור רצון ה' הפנימי והאמתי והנשלים, אשר לא יעשה כן רק איש חורע כמה בנפשו כי הוא סבור לברית החדשה (ירמיה לא לא), אשר בה—לפי נבואת הנביאים—הבניו אשר הדל בהתנגלות ברית ה' סיני ישלם ויבא עד תכליתו. למשל החתונה החיתה להאדם להתפטר מאישו בתה

לה ספר כריתות, אם לא תמצא הן בעיניו כי מצא בה ערות דבר ואך אם בתוך כך נשאת ונתני לאיש אחד לאשה או אסור בעלה הראשון לשוב לקדמה לו לאשה (דברים כד א—ד). ואלם על איזה דבר סתר לאיש ליתן נש לאישו אינו מבוחר הישב בחתונה, עד כי נולד מחלוקת בזה בין בית שמאי ובין בית הלל, כי ביש אומרים לא יירש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערות אבל בית הלל כפי קבלתם מרלל, אומרים אפילו הקדושה הבטילו * מרת לנרש אותה (סוף גיטין במשנה ג"ב). ואלם יסוע לא השתקפו בזה לחמסיר בפירוש הכתוב, כי אס חרודקן והעמקין ללכת בבונה החתונה; מצד אחד ראה וחתבין בהתר הגרושין בספר הכריתות כי לא

* הכמו ישראל החדשים שהחלו לישב את מאמר בית הלל הקשה בעיני בעלי דעה ומפרשים את הכונה שהחלה באות דבר מנונה את כבוד שמו ושם ביתה (עין א"ש ג' נעשבותם דעם וירעבותם) אומר ויגיעו מעקבותן ד"א 264, אבל לפי זה יקשה מתי לזון אפילו חתונה על דבר קטן. [כפי' החלטה דבר אפי' כל דבר, ועוד קשה כי לפי' היה צריך לומר הקדושה הבטילו בריבם, בדרך לשון החלטה בכל מקום (ברכות י"ז ב' סנהדרין ק"ג א') ומה יקשו החכמים החדשים בדברי ר' עקיבא שם אפי' מצא אחת נאה חסנה וכו' ? המעתיק].

אמנם גם התורה הצוה לנו ואהבת לרעך כמוך (ויקרא י"ז י"ט) אבל בכמה ענינים הבריל בין הנכרי ובין בר ישראל; *) הוא מותרת את קנין העבדים והשפחות, מותרת נקמה נואל הוים, מותרת פלחמות הרשות עם עובדי האלילים, ומצות אהבת רעים עומדת במצוק ומעקה בה, ובדרך דת שלא נתנה רק לעם סיוחה, ולא בן דרך הדת הנחמנה לכל בני האדם כלם. אולם ישוע הדס את המדינה הלאומית הוות, ויורה אהבה כללית לכל הכריות מבלי שים לב אל הלאומיות (נאציאנאליסטיק) אל המעמד השונה, אל השבת נטול מעשה ידים ואל הנטייה המבנית (סוכאפאטוליק). רע נקרא לפי דבריו כל איש הנצרך לי ואשר אני נצרך לו ואף האויב והשונא בכלל. כל בני האדם כלם יחד יכירו איש את רעהו בשם אחיו כי אחד. הוא אברהם שבשמים אשר הוא יסוע נלה אותו להם וימצא להם לשכון בתוכם. המצוה הזאת של האהבה הכללית לכל בני האדם יחד אינה נמצאת כלל בספרי ברית הישנה, ואם כי באיזה מקומות נמצאו נטולות הסדר כגודל רוח (גראמאטיק) גם להשנא (**). ככל זאת ישוע היה הראשון והיחיד אשר עשה את האהבה הכוללת גם את השונא, ליסוד בתורת המדות.

דברי ימות עולם הורונו לדעת איך חזר היה הרעיש את כל העולם, אהבו את אויביכם ברכו את מקלליכם הפיכו

(*) ההכם המפאר שר"ל בספר Morale Teologiai (Lektionen di Teologia Morale) הנדפס בפדווא 1869 לא יכול למצא מעד לדבריו כי גם בלתי-ישראל נקרא בתורה רע רק כמתב (שמות י"א ב') וישראל איש מותר רעו (שבת כ"ז א') לא קבלו ישראל את התורה עור דתו שים למצרים וע' יחזקאל כ"ד ח' כי עבדו ע"ש. המעתיק].

(**) למשל במשלי כ"ד י"ז נכפול אויבך אל השמחה וגו' פן יראה ה' רוע בעיניו והשיב מעליו אפו, ובסי' כ"ח א"א אם רעך שונאך האכילתו לים וגו' כי נחלים אתה חותה על ראשו וגו' וע' אבות פ"ד משנה י"ט ששמואל הקטן היה רגיל לחרות בני אדם הכתוב כמפורסם אויבך אל השמחה וגו' ויהי תלמודו של הלל (מדרין י"א).

אחד או קיין אחד בן התורה עד אשר יעשה הכל לכן מי אשר יפר אחת בן המצות הקטנות האלה וכן לימד את בני אדם הקטן יקרא במלכות השמים וגו', ומצד השני התנגד למה שתרנונו הפסקים כצורתן, וכדידהם מלאו לעשות בן לפניהם, ויבט ללכת בדרך חדש למלאות פנימות רצון התורה, בתחוותיו לחנם על ידי אית משלים את הכונה האמתית — לפי רוח הדת — שבתוך פשוטי אורחות הכתב. התגלות פנימות התורה, אשר כבר החלה להתנוסס בספר משנה תורה (ס' דברים) והרכה עצמה בדברי הנביאים, באה פה להכלית שלמותה, על ידי האיש הזה הדגול בשם מסייל ומשלים את התורה והנבואה. הוא שנה את פני הדת לפי פנימותה והתנוותו כאופן שלא נשמע מעולם לפניו, הנכבד בעצמותו כבאורי התורה על דרך החדה המושל (אללגינאקטיק) להורידם האלמנטרונים; ואתה השקפות בחרות אחרות בספרי הרבנים לא מתהבנה עז להתמדות לו.

נקרא נא כמותי (ה' 33—37) איך הוא נוקב ויורד שם עד שרש האחרות של שבועת שוא וחלל השם באמרו שם, אך יחי דרכם הן הן לא לא הכונה כי הן ולא יחיו בעיניכם כעון שבועת נמורה ולא תעבדו על דברכם, כי הצדיק עומד לפני ה' תמיד. וכן בדבר אחרות לא מרצח, בעת אשר הדת של ברית הישנה בן עת ההבנה והתנך הצוה לפי פשט הכתוב אך על דבר רצח ושפיכת דמים בידים יבאר לנו המחזקק של דת מלכות השמים כי גם האיש אשר יקצוף על אחיו חנם וכן המדבר בו ונתן בו דופי חרי כמו החומא בריצה ושפיכות דמים (שם ח' 21—24). ומה נכבדו דבריו בתפיצו אור על אודות השלום נבול איש לרעהו ברוח האהבה האלהית: תשלום נמול יעשה מוכני אדם אבל לא תשלום רע בעד הרע אך לשלם טוב בעד הרע (*). הן

(*) גם הכתוב אמרשלי (כ"ב צ') אל האמר אשלמה רע קוה לך וישע לך, לא בא למדרגה שלם טוב לרע. (המעתיק).

לדת ה' המונחת והמכונה אל השלימות. ולפי דבריו אשר העיד על עצמו הוא עוד יתר מזה; כי מלבד אשר עלה הרבה מאד על הלל ועל כל החכמים ואף גם על כל נביאי ישראל, בהצילו להפשי את הדת מתוך מוסרות החלת ילדותה, אף גם זאת בסוף דרשת הדת הריא, אשר גם פי בקרית החדשה יקבנה בשם, הוחם תכנית האמת" שם יתמצב לפנינו בתור העתיד לחיות שופט כל הארץ ופקד כל היצורים, הודש מאתם להם רין והשכון לפני אם שמעו את דבריו או הדלו, ואשר יסר את המסות והאפר מעל פני החנפים אשר יתפצו להצטרף לפניו באמור להם 'מעולם לא ידעתי אתכם סורו ממני פעלי און (מתי ז' 21—23). וכאשר שאלו הכהן הגדול לאמר, האתה הוא המשיח בן המבוהר? ענהו, אני הוא ואמם תראו את בן האדם יושב לימין הכבוד וכו' עם ענני השמים (מרקס י"ד 61—62). בעדותו זאת על עצמו התנשא למעלה ראש מעל מין האנושי עד קרבת מושב האלהים; כל משפטי בני האדם אם לשבט ואם לחסד על פי רם נחרצים ומששלה האלהים על בני האדם על ידי הצא לפעל כשבתו על כסא ה'. ומה רבה הגדולה היא ידעת עצמו הנשקפה מתוך שמו אשר קרא עצמו בשם בן אדם וכן אלהים; לא נבאר פה את פתרון ופשר השמות האלה, אך לכל הפחות יגידו לנו כי תנועת האנושית לאלהים ותנועת אלהים להאנושית נפגשו יחד בעצם ישוע, כפגישת שני קוים במרכז אחד; שמים וארץ ותקעו יחד כפידם לאות שלום בנפשו של ישוע. מה נאמר ומה נדבר לחזותו בנפשו (ויין זעלבסט-שויר) אשר על ידה יעמיד עצמו לפנינו סוצ' אחד כראש מודות האנושיות (מענישהיים) וסוצ' השני כאחד מתאחד בעצמות האלהים.

אם לא נביט על רצון הבקרת שאון לו כל יסוד ומעשה, חשם לאל את שוא תועפת (איבערשוועגענליכע) עדותו של ישוע בעצמו וסבדש שלא יצא מפיו מעולם, וגם לא נשיבה

לשונאיהם והתפיליו בעד מכאוביהם ודריפיהם למען תהיו בנים לאבות שבשמים ומ' (מתי ז' 44), פה הוצג לעיני בני האדם המודרנה הראשית והגבוהה כלומר מוסר מודותי (ויטשליכקייט) שאין עוד למעלה הימנה, ומאז ועד הנה אדני השכלת מין האנושי רק על האהבה הזאת השבעו וכל עם אשר ירבה לצעוד קדימה בן יוסף לוצה ולאחז בה. בעד המעט מועד אשר תהדות החדשה יודעת בן אהבה כואת עליה להדות לא להלל או לאחד מהכמיה הקדמונים כי אם לישוע מנצרת, אשר ניינער אמר עליו, כי רעיון חדש לא נשמע על פני' ואשר באמת אף רק בהעקף הזה של אהבה הכוללת הזאת כבר יסר עת הדישה בארץ, עת אור חדש, אשר ממנו גם הודדות לא תוכל להסתר וגם היא תהנה ממנו, ואף כי תבדחש את האיש מקור האור הזה אשר תקנים (קרני האור) מודו לה, עד אשר הרב מעיר ציריך ד"ר קיש במחברתו על אודות הלל 1877 רק את הלל זה יפאר בשם יוצר ארץ הדישה הצומחת עץ הדיעת של תורת ה' אשר כל העמים הנאורים במדות טובות בצלי יחסיו. אבל באמת לא הלל ראש המנהדרין רק ישוע אשר הסבר בן המנהדרין לית העמים הוא ורע את גרמ' החדל באדמות תעולם (מרקס ד' 31—32) אשר עלה ונרל ויעש ענפים מרדלים אשר כל באי עולם יקנו בצלל.

המוסר הנשגב של דרשת תהר (מתי ז' וס' ז') הוא המבין העמוק הספון ושכון בעומק התורה. הריא המפתחין מתוך גבול פשוטי האותיות. רק נאות לאם עזרת תוכל לכוש בישוע ושלא להכיר בו את האיש הרם והנשא, הריא ומשקף את תכן עצם מוסר המדותי (ויטשליכקייט) עד היסוד בו; את הנביא אשר התקומם מול מצות אנשים פלסטר של בני דורו לכבד את ה' במעשי חנף וטרמה ולבם רחוק ממנו. את הנביא המיועד על ידי משה, נביא מקרבך מאחור כמני יקום לך ה' אליהך אליו תשמעון (דברים יח מז), ואשר תהר סרסר לדת ה' הנשלמה כאשר תהר משה סרסר

ישראל עם הכרתו! הסבת ושבע ושום על לך אם לא ישוע הוא האדון ומלאך הכרת הוה כי עתה עוד עליך להכות עליו, אבל עכ"פ משיעך ומשיעך צריך להיות אלהים ואדם כפרצוף אחד אם כל נביאך עד הגביא מלאכי הוה לא הוה לך שוא והפל והכר ה' היה אמת כפיהם*.)

אך הנה הנקעה העת לגלות את התמונה השלישית לבוע נעורך בפעם השלישית זה לעומת זה ישוע והלל, אשר רענאן אמר עליו שיהיה רבו האמתי של ישוע. התמונה השלישית הוהה תראנו לדעת אל נכון מה רב ההבדל בין ענות ומכללות הלל בחיי לענותו ומכללותו של ישוע בחייו, ונראה אם צדק הח' נרעין באמרו (נעשיכמע דער יודען, חג 1868), ענותו ושלל רוחו של ישוע מוכרחים אורנו את הלל, אשר כפי הנראה לקח אותו ישוע לו למופת להדמות אליו.

נ.

מעשה בשני בני אדם — יספר ההלמוד שבת ל' ע"ב — שהמורד זה עם זה, אמרו כל מי שילך ויקניס את הלל יסול ארבע מאות זו אמר אחד מהם אני אקניסנו, אותו היום ערב שבת היה והלל חופף ראשו, הלך ועבר על פתח ביתו אמר מי כאן הלל מי כאן הלל? נתעסק ויצא לקראתו, אל בני שאל מה אתה מבקש אל שאלה יש לו לשאל אל שאל בני שאל, מפני מה ראשיתן של כבליים מוגלגות? אל בני שאלה נדולה שאלת מפני שאין להם הוה פקדות. הלך והמתין שערה אחת הוה ואמר מי כאן הלל מי כאן הלל? נתעסק ויצא לקראתו אל בני מה אתה מבקש אל

(*) וכן דעת כל המקובלים עד הוה פ' בלק ד"ה ר"י פתח עמי וכו' נא אלהינו רא גזע ישי כו' וס"פ ושם דף קצ"ב ע"ב והבנו בחיי פ' ושם ע"פ וקרא שמו זרח והומבין פ' כי תשא ע"פ פני ילכו מלאך הכרת וכו' והאדון אל כספר הגלגלים פ"ס ע"ש.

3*

לכ אל ביאורי שוא המקננים ומשפילים את דבריו אשר לא יתרוססו למעלה מהשנת האדם או לא ישאר לנו אך ההבדלה הוה, אם לקחת את הגלילי הוה, למרות כבוד גדולתו האמתית אשר אין לשלול אותה כמעט ולחצונו בדמותו כדעת שפודים ורענאן, לאיש חולל חולי הוה אשר יפאר וירדם את עצמו לפי רוח השנעין שבקרב, או יחד עם פאל ושאר השליחים נבואה נשמחה ונבועה באמונה שלמה לפני אלהים ואדם הוה, אשר בהניע או צרת מין האנושי עד פסנת מרדם קצה, או על פי רצון פנימי אָתָא ותופע לפי להשיע בצורתה, לא תופעה בלי הכנה (Deus ex Machina) אך הוכן מעט ביריעות וקורות ישראל (*) עד התמלא דברי הנבואה האחרונה, המבשרת את ביאת האלהים ואדם הוה ואת מלאכי ההולך לפניו בתור אלהיו הוה וחתן המסביל, הנני שולל מלאכי ופנה דרך לפני ופתאם יבא אל הובלו האדון אשר אדם מכקשים ומלאך הכרת אשר אדם הפנים הנה בא אמר ה' צבאות (מלאכי ג' א) המלאך השליח הוה אלהיו והאדון המכקש הבא מה' צבאות הוה אלהים מאלהים ונקרא מלאך הכרת בעבור אשר כל***) הגילויים של מלאך ה' השייכים לכרת ישראל עם ה' מעתה וכן האבות באו בו עד קצם. האדון ומלאך הכרת הם עצם אחד כי מלאך ה' הוה אחד עם יהוה והוה פניו (שמות ל"ג יד, דברים י' ל"ז) [ובתרגום שם ואפקך במיטורית] וישעיה ס"ג פ') אשר על ידו הוה נגלה לבני האדם. הוה

(*) והוה לוח שאמר אשר אדם מכקשים אשר אדם הפנים, ומה שאמר ומתאם יבא הכנת רק בעבור שלא האמונו בו ולא ידע שהוא האדון. או מלת פתאום פירושו כמו שחרגם ינתק פה (כן איוה ה' ג') והכף (ה"ל) חכף לשלילת הפנה דרך). כי אין לומר שובא לפתע פתאום שהלל אמר מלאכי יפנה דרך.

(**) והכוון שנקרא אדון ומלאך הכרת לפי מעשיו בבית החדשה, שיכרות בדת בית חדשה כמו שפירש בחובר בעצמו לאלו והאלהים ושמונו לאדון בכל קנינו כמ"ש פסוקים במגילת השליחות ב' 36 ע"כ. (המעתיק).

אחת בהביאו עולתו וזכר לעזרה לספור עליה בירש (שאמר לעשות כן לפי דעת שמואל) כאשר חברו עליו תלמידיו שמואל הזקן ואמרו לו מה טובה של בהמה זו? אמר להם נקבה היא ולזכרי שלמים הבאתיה כשבש להם כוננה והלכו להם (*). וכוה, אך כזה, אשר ענתו המפוארה היתה מעורבת שוב ורע, נכון סבת הדבר אשר הלל זה, היתה ממשלת החרודים הראשון שהיה נכונת כמדרך לבב אל החרודים ואכזר לכבד ישראל, היה שאנן ושוקש על שמריו ואף גם נשא חן בעיני החרודים וישב על נפו מרדני הנשיאות בירושלים ואריך ימים, לפי המסורה, עד שהגיע לימיו ושנתו של משה מאה ועשרים שנה (בראשית כבה פק).

לב טוב עם אחיוהו המדות המוכות הנלות עליה: ענתה צדק וסבלנות כארץ אפים היו גם כן יסוד הכונה נפשו של ישוע, ואשר על כן בצדק הוא נקרא שה המים (ויהו א' 29 דומה למאמר ישעיה נ"ג ז'). ברוחמו נע ונה, רחוק מכל דבר האוה אשר לא מצא בו עור ואמצעי להכלית מנייתו עלי ארץ, היה נמצא לעמו, הסוכה אותו לדרוש סמנו מרפא למכאוביו ותורה יבקשו מפיו, המיד בכל עת ובכל שעה לסלוא משאלותם בלי חשך ובלי לעות, ואם לפעמים נזר מרם אחר לא היתה זאת רק למען התרחק מאוה הנש עם בלתי צלול וטהור המוחין נפשו פנימה, או למען על ידי צקון לחש ושפך שיה בהתבודדות לפני ה' יקשה חיל ואסוף און חדש (**). באהבה הנחוצה למסורת מלאכותו בארץ; כן האדם — אהר — לא בא למען

(*) פרש"י מרוב ענותנותו של הלל היה מונה מפני השלום וכשבש לה כוננה כרי להקנותו (שרא נקבה) וכן ב' יאטט (נעשכטע דעס יודענ-טחנס) אומר זיגנער סעקטען ח"א (267). מלכר שוננע הלל לפני שמואל בעצמו כי גם נכנע בעזרה לפני תלמידיו שמואל חננים עד שהרשה עצמו לשקר למנוע את התחלוקה ושבחתי חכמים מאד בשביל זה ע"כ. ועמ"ש בתורה הקדומה.

(**) לפי פבעו המנושיות שבקרא לפ"ז בן אדם. (המעתיק).

שאלה יש לשאל א"ל שאל בני שאל מפני מה ענינכם של תלמידים מרדנים? א"ל בני שאלה גדולה שאלה מפני שדרך בין החולות הלך והמתין שעה אחת חזר ואמר מי כאן הלל? נתקשף ויצא לקראתו א"ל בני מה אתה מבקש א"ל שאלה יש לשאל א"ל שאל בני שאל מפני מה גדלהם של אפרקיים והכות? א"ל בני שאלה גדולה שאלה מפני שדרך בין בצני המים א"ל שאלות הרבה יש לי לשאל ומהרוא אני שמת הכנס נתקשף וישב לפניו א"ל כל השאלות שיש לי לשאל שאל א"ל אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל? א"ל הן א"ל אם אתה הוא לא ירבו כמותך בישאל א"ל בני מפני מה? א"ל מפני שאבדתי על ירך ארבע מאות וזו א"ל הוי חזר בדרך כדי הוא שתאבד על ידי ה' זה ות' זה והלל לא יקפיד עד כה גדלה ענת הלל וטוב לבו.

טוב לבו גדל עד למאד, עד שלקח — כפי המסופר בתלמוד בתובות ס"ז ע"ב — לעני אחד בן טובים (שריה קעשיר וקעשה עני) סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורין לפניו (בעצמו) שלשה מילין. טוב לבו נבר כל כך עד שהביאנו לעבור לפעמים על האמת, כי בעת אשר ילמדנו שמואל (כפי תלמידיו) לרקד לפני הכלה ולהללה כמות שהוא ילמדנו הלל (כפי תלמידיו) להלל אף בהיותה (*). חגרת או עזרת כמלות, כלה נאה וחסודה כמות שהיא בעיני הדתין. וכן במקום אחד נמצא גם כן כי טוב לב הלל הביאו לשקר למען השלום (בוצה כי ע"א) כי פעם

(*) בכתובות ס"ז ע"ב אמר ר"ש ב"ש לפ"ז הוי שהיתה חגרת או סומא אמרים לה כלה נאה וחסודה ותתרה אמרה מדבר שקר תרחק אמרו להם ביה ב"ש לזכרונם כי שלקח מקח רע מן השוק וישבעו בעינו או נגנו בעינו הרי אמר וישבעו בעינו ממאן אמרו הכנסו לעולם הוה דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כו'. ובמק הריספ"א על זה דכל שהוא מפני דרכי שלום אין בו מום מודב שקר תרחק. ועי' יבמות ס"ח ע"א דברי הורבוסם שפסוק לשנות או מצוה לשנות מפני השלום כו'. (המעתיק).

כל הקוץ הנוכחים של הכרית הישנה לא היה רק עלול מסבת הדעה הזאת כי לפני הקרבת כל קרבן קדמה לעלם זריקת הדם על מזבח ה', והקרבן לא נרצח כי אם על ידי הכפרה אשר היא חיותה רק בדם (*) כאשר אמר המחקק האלהים (ויקרא יז י"א) כי נפש הבשר בדם הוא ואנו נחמיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש וכפר (ר"ל בנפש השורה בדם) אשר הוא נעשית כפר תחת נפש הפושט). אבל קעץ הכפרה שעל ידי זבח הכהמה היא רק בדרך דמיון והמו (וכמוכן במלת נחמיו) ולא בדרך האמת והנכון, יקן כי אין כח בדבר על החטא לכפר כי אם באיש הדומה לו כמת נפשו בעדו ברצונו; ונפש חנונה צריכה להיות זכה ולא חייבת (שאל"כ צריך לומר בעד עונות עצמו). על יסוד זה נבנה המאמר הכללי, וכאן נבא ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על החייב (**), וגם נודע בירוחה המאמר, מיתמן של צדיקים מכפרת (***) ועד חרם

(*) וכ"ה בתלמוד ורמא ה"א אין כפרה אלא בדם שנאמר כי הדם הוא בנפש וכפר. (המקורקו).

(**) ורמא מ"ג ע"ב שבעות י"ד ע"א ושם הובא לענין שכתב"ג צריך לכפר בדם הכפורים בחולת על עצמו ועל ביתו ואח"כ על הכתובים ואח"כ על עם ישראל ע"ש.

(***) כן הוא במקור קטן כ"ה ע"א, וכן ברו"ר פ"ב וירושלמי ורמא פ"א ור' ורמא מ"ב ע"א ואנחו ביה סמנא רביא בר קיטי מכפר כשעיר המשתלה, ובמשנה בנעים פ"ב מ"א ר' ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתי ופ"י חרעב והחיות"ש כלומר כל הקעש שראוי לבא עליהם אני מקבל על עצמי כדי לכפר עליהם כי ע"ש. ובמכות י"א ע"ב על המשנה כשנגמרו דיני סת כהן גדול אנו גולה אומר בגמ' דמיתת כהן גדול מכפר לו ע"ש בתוס'. וכ"כ האבן עזרא ע"פ וישב בה עד מות הכה"ג כי מות כ"ג מכפר וכ"ה בירושלמי ורמא פ"ז ה"י ובקרא רבה פ"ז ע"ש. ובמכות רבה פ"ה אמר: משכן. שאם נחמיו ישראל כליל יהא ממשכן עליהם. אחר משה לפני הקב"ה ונלא עומדים הם שלא יהיה להם לא משכן ולא מקדש ומה תחא עליהם אחר הקב"ה? אני נוטל מהם צדק אחד ומשכנתי בעדם ומכפר אני עליהם על כל עונותיהם כי ע"ש.

(המקורקו).

ישרותו כי אם לשרת ולתת את נפשו כפר תחת רכס (מקום י' 44).

ברבים האלה וכלל שפתיו דעת הכפרה, כי יש כפר לנפש אדם זה בנפש אדם אחרת, אשר בעיני החוקר הנשען על בנתו ומה אלה היא, אבל — בלי הפלגה והפרזה נאמר — הדעה הזאת כמזבח וחירוש היא על לב כל יושבי תבל סכל העמים, והיו באוזה מדרגת ההשכלה שרדו; ואם קוראים חרומי השליך את נפשו בעבור תשועת עמו לתחתיות תהום רכה, או כי איפגנא לקרבן העלאתה לאלהי חיונים לפני סמנים למלחמת מוריא או אם אחי הקיסר הוא-והאנא באיין-כנא הסניר לומר חיתו בעד הצלת אחי החולה, הן כל אלה נעשו ונחו מסבת הדעת הנזכרת אשר היא בכל סוף האנשי. אבל אין עם על פני כל הארץ אשר הכתה כי הדעה הזאת עמוק עמוק את שרשיה יותר מכנס ישראל ויהודה, קול קורא שם, זה כשישאל אלים שנת, החטא צריך כפרה? (*) הן אם תחת על ידי מוסר ועקש הפושע לסלואת חפץ משפט צדק ומדת חדין, או כי יתרצה זכאי נקן וצדיק לתת את נפשו כפר תחת הנפש החוטאת החיבת, אשר מרת החסד העישה זאת שתועיל אל הפושע לכפרת עונו. שם יכפר העקש בעצמו, ומיתמו (או היסורים) כפרה על עונותיו (**). ופה הריצון של הצדיק לקבל את העקש והיסורים והנחול המדחוב לו בעבור זה והכה שלו המתפשט ופועל להחייב הנמצר לזה ומקבל אותו לשוברתו.

(*) אבל דור המבול וזה הצורך מצינו שני האופנים ה"ל שהזאת הקב"ה דור המבול בעבור רעום ואחרי כן כשקריב זה את הקרבנות נאמר (בראשית י"ח כ"א) ויהי ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' והו' ללא אוסר עוד להכות את כל הי כאשר עשיתי.

(**) ע' בתלמוד סנהדרין מ"ז ע"ב שמיחת העקש כפפרת עליו לאחר עיכול הבשר בקרב ע"ש. וכן במשנה סנה פ"ג משי' על פסוק ונקלה אחריך לעינך כשלקח הדי הוא כאחרי ע"ש.

(המקורקו).

ישעיה נצ"ד ה' את קל עט המורה ואמר, אכן חליני הוא נשא ומכאבני סבלים ואנחנו השבחנו גנוע מכה אחרים ומענה והוא סחלל מפשעני מרמא מענוחנינו מוסר שלמנו עליו ובחברתו נרפא לנו. בשמענו דבר ה' זה אשר ככתובים אשר תאר לפנינו את עבד ה', נלוח עמו דבר ה' נצח פנימי אשר בקרב לבו לאמר לו אתה הוא עבד ה' והחברים האלה, דבר ה' החיצוני מן הכתוב, ודבר ה' הפנימי אשר דבר סמנפוני לנו, התלכדו יחדיו לאחדים עם הדבור השלישי, אשר נא מן דעתו האלוות והאנושיות ואמר אנכי הוא, לקול נעים משולש, אשר מפניו, פעם ברוח ישון ופעם ברוח כחה, רחפו כל עורקיו וכל עצמותיו.

מעת אשר בא לסבילת מי הירדן היה פוכן גם כן לקבל עליו גם סבילת הדם. הוא ידע והכיר את שבחו, הן המה אותם הפרדשים אשר הרימו והעמידו את האמונה המפלה של שמיית המעשים החיצונים למעלה ראש על קיום הנבואה לנא עת חדשה. גם ידע והכיר את מקום מסבחה שלו את ריושלים, המקום אשר בו שמעון בן הלל נשיא המנהדרין נסוג אחר לכלי הרים ראשו מול הכהן הנדול קופא (*). הפרושי הנא מרש נפשו צמאה לדם. וכבר באמצעו שלשת שנות עבודתו של ישוע ידע המות לנודו באופנים שונים אפס כי נמח מפני הצד ויחדש נפשו מני שחה, למען אשר בספעליו וכבריו יודיע ויתן בינה כלל הלמודיו את תכלית מסדרת נפשו. אבל כל צעד וצעד של חיי נדודים שלו בלי מרגוע הקרובות אל אותה ירושלים אשר אמר עליה, לא יתכן שיאבד נביא מחוץ לירושלים (לוקס י"ג 33); לשם הוביל רגליו — סבילי חובל מאחר — כרחל נאלמה, ויען כי לא פחד מן המות על כן לא נחה גם מפני אדם; ובעבור כי המגיד למות נפשו למען השמר את חוב העון ולרכא תחת רגליו את כחו ואוננו של החטא ע"כ

ע' מעשי השליחים ד' 6-17 והמה סבה הערוקים, נראה שהיה צורך, ועמ"ש בביאור לוקס כ"א.

ואמר הכן, הדכם המחזיק במנהג חכמי היהודים הקדמונים, באומרו דבר שמועה מפי אביו בשנה ראשונה שהולך לעולם הזה, הריני כפרת משכבו (*) ועוד היום יתפלל איש רחמני וכל טוב בעד איש ריכו לאמר אם הוא ככלי צדק חשוב לו ה' לכות את מותו וזכותי אם ישנו כן, וכן בשבוע מרשעתו איש שובב כן אשה וראת ה' יאמרו תבריות, וכות אמו תצדק עמדה לו (**).

כן גם ישוע, על פי יסוד הדעה הזאת המלאה סוד ה', ועם כל זה הוא דבר אבותי בפעל ממש להחליף ולהמיר זכות בחובה, נמר אומר בנפשו וזהו אלהים מסכתו לשם אשם נפשו לכפרה בעד עמו וכל בני האדם; הוא ידע כי אין רע בתכלית יותר מן החטא, שרש כל הרעות שבפעלם, השאת הקהל הזאת שית ישוע עליו, על דעתו ועל לבו כמו אלו חטא בעצמו, למען השמר את מושא האשם הזה מלפני ה' הנצדק והחמור, על ידי היום קדושים ומות ישירים כלי השא, ולברוא בנפשו וזו התחלה חדשה מלאה כח עליונים וחיים חדשים לדברי ימי עולם ושנות דור ודור. אבל כמה עצמדיק ישוע כי ערב את לבו לקבל על נפשו את תוצאת הדעה הזאת הנוראה ליושבי תבל ויחדר לבני עמו, כאלו ידע בנפשו כי אך לו יעדה ה' להביאה לפעל בעולם הזה, על זאת נשיב: כל זאת באחתה יען כי בידעה ודאית ואלוהא ידע את עצמו לכול המשיח ולא לכד בבונה הנחונה בישראל בתקנת המשיח כי ימליך בנשמות בעולם הזה, (כבואתו שניה) כי אם גם כבונה של נבואות פפרי ברית הישנה אשר שמו לממשלת המשיח (כבואה ראשונה) וסוד אבל של ענווי מות למען ישועת כל התכלל כלה. וכאשר קרא ושמע בספר

(*) קדושיין ל"א ב' וש"ע יורה דעה פ"י ר"ס ט"ז, וע' צונץ צור געשכטע אונר ליבערזאטור צד 332 כוח.

(**) ראה קאמפערמ, געשיכטע אוינער גאסע (1866) 1, 131.

2. 150. [אמר המעתיק ע' אבות פ"ב שזכות אבותיו מטייען ועריות פ"ב מ"ש בנברי הדע"ב והחזק"ש שם ושבת נ"ה ע"א לענין זכות אבות].

משלימים וגם בשורת מוקדם העיד בראש ספרה: ראשית בשורת ישוע המשיח בן האלמים כמנוח בנביאים הנני שולח מלאכי לפניך ופנה דרכך, קול קורא כמדבר פני דרך ה' ישרו מסלוליו. אם רק אדם הוא המתאמר לסוד לעצמו כבוד וקר יתר מערכו, ולמרות כל אמתה מוכרחתו יזוף מושג האלהות תחת לצדפו ולקוקו, בדמותו את עצמו לאלהים: בן האלמים לפי עצמותו וכפך נפשוהו כל מתי תכל ושופט כל הארץ לפי תעודתו כארץ; אז היה באמת לאמתו המשיח היהא אשר נבאו עליו חזוי ישראל מקדם כי היה מורע דוד וגם זה גם בן בולנת גלוי אלהים בכשר, אל גבור (ישעיה פי' ה' ראה שם י' צ"א); הנדקך אשר האלמים התאחד עמו (כברית י"ב ו' והכינו אלי את אשר יקרו); מלאך הברית והארון, היינו שופט הארץ, הבא אל חובלו (מלאכי ג'). אם להחיצה כצד הכהן הנדול של היהודים אשר, בעת שבע תשובת ישוע על השאלה האמה הוא המשיח בן המבדך? ויענהו ישוע לאמר אני הוא, קרא בתמיהון, שמענתם את הנדקך (מקום יד 61—64); אז כי נחיצה על יד שר המאה הנכרי אשר התבונן מפני ישוע על הצלל ואחר זאת נשימתו האחרונה קרא, אכן האיש הזה היה בן האלמים (שם פי' 39).

אמנם בן הוא! בן האלמים היה זה. והוא הננו המה והחזי וקום לנצח, בדמותו יצחק בנו יחידו של אברהם שנעקד על גבי המזבח בחר המוריה. הוא אשר עליו אמר דוד (תהלים פ"ז י') לא תמן חסידך לראות שחת. הוא משיח האלהים, אשר בעבור שמתאחדים בו לעצם אחד אלהות ואנושיות נקרא בפני הנביאים אל גבור (ישעיה פ"ה) גם ה' צדקנו (ירמיה כ"ו *). הוא המלא את התורה ואת הנביאים וכו' כל הנבואות והתמנות של כרית הישנה וה' הנביאים (שם פי' 39).

(*) ובמשיח בולטור כנא בחרא ע"ה כ"י. ובפרש רבה בראשית פ"ב וזה אלהים מרחפת וגו' זה רוחו של מלך המשיח ונשמות רבה פ"ה הק"ה ילביש עשרה שלו למלך המשיח.

(הפתיחה)

נצמדו בו יחד הענה עם רוממות רוח האמת והפשיות אשר לא נמצא כואת בענותותו של הלל. האיש הזה אשר בצדק קרא לאמר, לכו אלי כל תעמלים והשעונים וגו' כי עניו אני וגו' (מתי י"א 29-28) זה האיש בעצמו העיף שופט מתבלים (יוהן כ"ב 16) על מחללי המקדש, ויכו בעינו להשבר מפני הורדים אנשיפס אשר דמות ישוע בעתתו ויחי בעניו להשבר בדמות בלדות צלמות הבא לקחת ממנו את נקמת דמי יוחן המטביל אשר הניח לארץ חנם. גם הרעים על הפרשים בקול מר צורח, ולא נסוג אחר מהניח את האמת קבל עם, אף אם המרה את לבות השומעים ומעיהם המוכות. כי נזר אוסר ונחרץ בלבבו להסיר את הדת אשר אך כצל הוא ולסיר — על ידי מסירת נפשו למות — דת אמתה ועצם הדברים *). בה נחרצה מקדם ובה ידע בנפשו כי לכך בא לעולם. כי בעוד אשר כל הנביאים של הכרית הישנה ידעו והכירו את מקומם ומצבם תחת התורה הנחתה, החיצה הוא כחור מורה ומשלים רצון ה' האמתי למעלה מן התורה כתר איש משרתה ותכליתה היוצא לפעל ממש. וכן גם כאשר חובל כשכיו חרב לפני המנהדקין ופולסום, גם אז לא נסוג אחר מהדרות לפניהם על הדך מלכותו ורוממות אלהותו למרות מראה עינים כהיזוניתו.

לפי זה עומדים אנהו עור הפנים פה לפני המסה נפחד המוכר למעלה (Dilemma) אם כי חיות ישוע בנפשו חיתה לו כי נתעה בדמיון שוא, ובכן צדקה היהדות הסוגרת עצמה מבקד לקור הכרול המבדיל של החקים אשר הלל חוסף עליו ועקבתו, נגר דת המשיחית אשר הישבות לכת שובבה דקמה באמה, או היה באמת זה אשר אמרו עליו

(*) רצונו למיר שהסיר אותה כמותו בעינו כח תצדקה שבת וסיר במקומה צדקה אמתה וקומת כמ"ש פאול. אל' הרומים (י' 4) כי המשיח סוף התורה לצדקה כל המאמין בה וכן שם (ג' 21) ועתה כבלי חרות צדקה אלהים לאור צאת וגו' כאמנות ישוע המשיח ע"ש. ועמ"ש בבואר גלמים ג.

(הפתיחה)

יתרועע יוסף אל אחיו אשר פכחוהו ותסניוהו אל תעשים, ימים אשר כל שנים עשר כוכבי יעקב וישראל יבאו וישתחוו לפניו, לפניו אשר דבר ה' אליו ביד ישעיהו (מ"ט ו) נקל מדרוחד לי עכר להקים את שבטי יעקב ונצורי ישראל להשיב ונתחדך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ. *

ח.ם.

(*) רש"י פ' הכוזב הוה על ישעיהו, ופסוק ד' כה אמר ה' לכוה נפש למתעב גוי על עם ישראל, ופסוק ה' כה אמר ה' בעת רצון עניוהך וגו' ואמר לבדית עם וגו' פ' ברוחק כמו לעם ברית, ופסוק פ' לאמר לאמורים צאו וגו' ברוח לפרש שהכונה עד אשר אומר לאמורים צאו ע"ש כמה דוחקים. אבל אם הכונה יסובב על המשירה מלך ישראל הכל נכון בלי דוחק, וכן כתב הרמב"ן פ' כי חשא על פסוק פני ילכו הוא מלאך הברית שעליו נאמר בעת רצון עניוהך וגוים ישועה עוהךר בר ע"ש.

(המקורית)

ואכן (שנמקיימו ב'): והוא מלאך הברית החדשה הכללת ומקפת כהונה מורע ישראל עד כל מין האנושי, לשום את כלם לאחים ויהיום כצדק את הישועה אשר נלה אלהי ישעיהו.

פה נרול מכלל! פה הוא האיש אשר אור כקואות התורה של הלא וגם אור התורה כעצמה לפני פניהם יחורו כאור נר דג ונה וירח לפני אור צאת השמש בנברנה. לואת אופה נעזבה נא את בני עמו של הלא הוקן לקנן על קברו, הי חסיד הי עניו חלומיו של עורא (פנחורין י"א ע"א וסופה מ"ח ע"ב וירושלמי פסח ח"ז), אולם אנהו נפאר ונהלל את הסובל כדומיה, את שה האלדים אשר חק מפשע לסבה חובל; בקהנתו את הדברים אשר שם ישעיהו (נ"ט ו'—י') כפי ישראל (*) בעת ישובו אל ה' ויבקשו את דוד מלכם באחרית הימים (הושע נ') ואז יתחד פקירות לבם את חטאת כפירתם ביצוע המשיח ויאמרו: נגש והוא נענה ולא יפתח פיו כשה לסבה יוכל וברחל לפני נחווה נאלמה ולא יפתח פיו וגו' וה' הפין דכאן החלי אם תשים אשם נפשו וראה ורע יאריך ימים ותפין ה' בידו יצלה. הלא סת, ותחשב למחוק ומנן על ששה של מוצות ימי חקם שכבר אבר עליומו כלת וישוע בן דוד מלך ישראל הי וקם וכל אישר החכמה והקן העולם (קולטור) המצליחים את דרכיהם מרול אל חיל הוא רק פרי הנצחון של אור שמש ישוע. יאמר לו גיגנער, כי רעיון חדש לא נשמע על פני ככל זאת דבר יציב ונכון הוא כפי תולדות ימות עולם כי בישוע הנצרי הוה יצא אור חדש מאת האללים על פני תבל ארצה, אור דעת אללים והדחים. ואם דבר ה' כפי הנבואים אמת הוא כי עתה הנה עוד ימים באים אשר ברהם

(*) והכתב פ' המאמר כי האמין לשמחתינו וגו' כי הוא מאמר עם ישראל ולא כפי המפרשים שהוא מאמר האומות (שילבריהם קשה הלא סקדם אמר "עליו יקפצו מלכים פיהם"). וכן משמע ביהוה י"ב 38-37 שפי' על עם ישראל ע"ש.

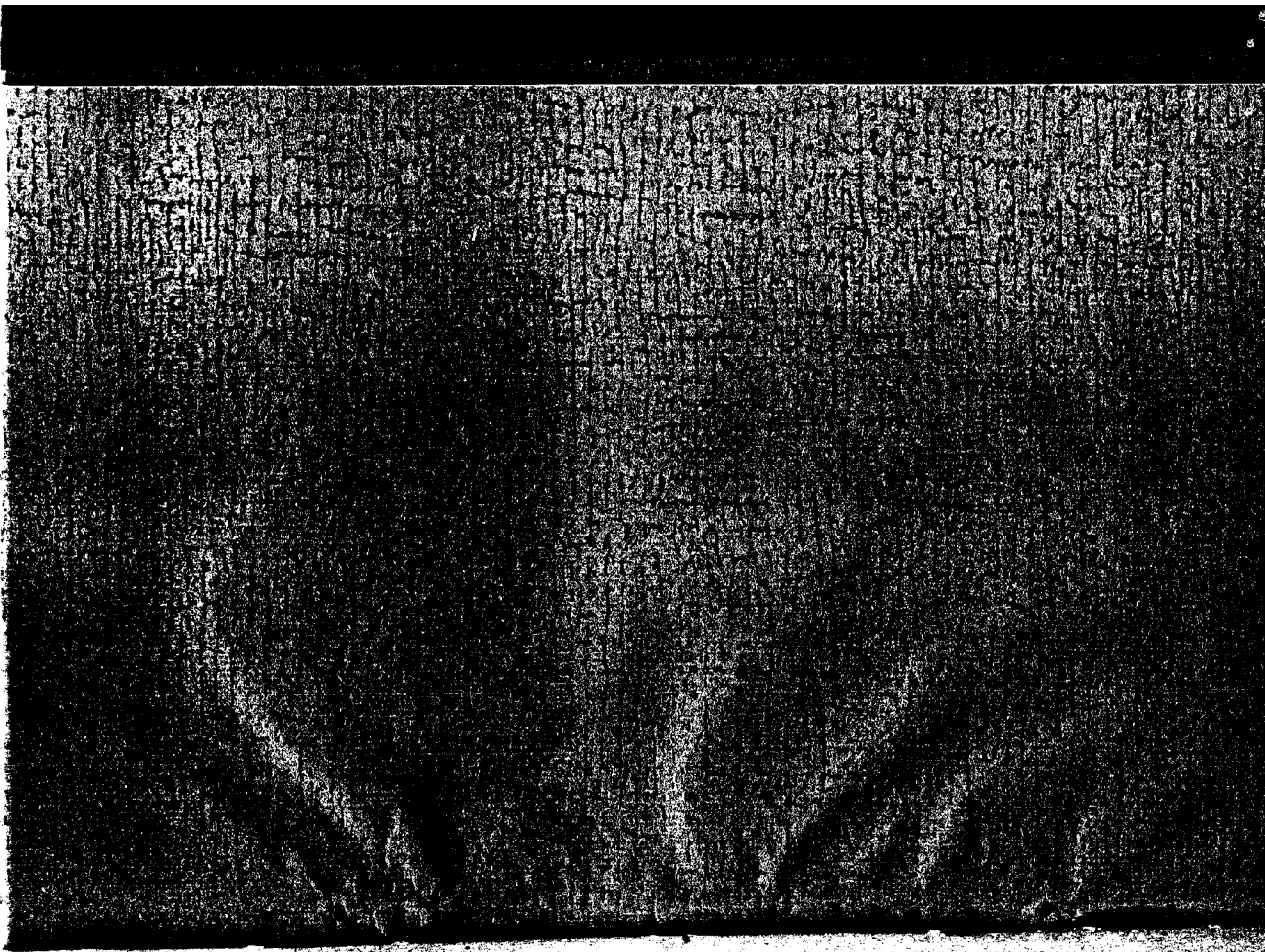
היונו חתן עלי (כי ביונית הוא *εὖ*, ובאמת לוקם אמר בכלם *εὖ* ואין ראיה כלל) כי מרים היתה בת עלי. והישוב הזה מופרד מכל וכל, כראשונה מרוע לא אמר לוקם מפרש ויהי בן מרים, בת עלי ולא היה צריך לאמר כלל שיהיה כאשר נחשב (*ὡς ἐσκέπτο*) בן יוסף בן עלי שאינו מועיל לו כלל. ועוד שלוקם א' 27 ב' 4 הוכיח רק שיהיה היה מבית דוד ומן מרים לא הוכיח כלל. ועוד כי נראה מדבריו שמרמזם אל דוד להורות שהוא זוכה לרשת כסא דוד אביו במיש לוקם א' 32, וכמיש ישעיה ט' על כסא דוד ועל ממלכתו, והנה יהוס האם אינו מועיל כלל כי הבנות אינן יורשות במיש הבנות דברים יז' כי למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, גם קשה שלוקם מייחס אותו לרוע נתן בן דוד והוא לא תועיל לו לזכות ירושת כסא דוד, כי הלא המלוכה הוכנסה לשלמה ולרוע במיש ברה"א כז' ט' (וכיז הרמב"ם בפ' חלק בסדר העקרים). ושמועלי כמה פעמים ספרי המדבר דעלימש בסוף יסוף בדרשותיו שחלק על הביאור הזה וחזר מדבריו. ואלם חישב האמתי נחבאר כביאורי ללוקם עיש (וכן בספר חזקן אמנות אמת עיש).

והטעות השלישי שאמר כי בתלמוד מרים נמראה בת עלי, נמשך בזה אחר המראקטאט האנגלי הנ"ל שאמר כי בתלמוד ירושלמי אירא בן, והכונה ירושלמי הניחה פ"ב ח"ב וסנהדרין פ"י ח"ט, וטעה מאד כי שם המסופר מן אשה אחת במי שמעון בן ששה ששמה היתה מרים בת עלי בצל"ס (וטעה בהבנת מלת בצלים ולא ראה בירושלמי סנהדרין שם עיש), והסוד אחד ראה בתלמוד שחלילה בשערותיה ספני שהיתה צומח ומפרסמב כו', והוא לא תעשה אם ישוע נגר דבריו במתי ו' 16 עיש. ובאפוקריפא לספרי בריית ההדשה נמצא כי אבי מרים היה נקרא בשם יוסקים עיש.

נוספך.

אמר המעתיק, המדבר ז"ל כתב למעלה הערה (על אומרו שם שישוע היה גם בן מושפתה בית דוד השפלה (והענינה) וזה לשונו בעברית: אף שלא נולד מיוסף (כ"א מרות הקדש) על כל זה הוא בן יוסף לפי הדה, ויוסף היה בן יעקב מרוע שלמה בן דוד (מתי א'). גם היה בן מרים בת עלי (לוקם נ) מרוע נתן בן דוד. מרים נקראה גם בתלמוד בת עלי. ובסנהדרין מ"ג ע"א אמרו על ישוע, שקרוב למלכות הדה' (כל"א פערודאנר) דעם קעניגים הדיעה). ע"כ. ואני המעתיקן השמטתי הענינה הזאת כי מלאה היא מעליה. והראיתי זאת אל המדבר ז"ל והודה בזה. כראשונה נמשך אחר המראקטאט האנגלי, משיה צמח ד' שהוא הביא הראיה הזאת מסנהדרין מ"ג א' וטעה מאד כי אז בימים האלה לא מלכה משפחת בית דוד כלל במיש דעלימש למעלה שהשפלה מאד. והלשון קרוב למלכות בתלמוד אין הכונה בשאר כשר (פערודאנר) אלא הכונה נכנס ויוצא וחשוב בחצר המלוכה וכמו בתלמוד מוטה מיש ע"כ של בית רבן גמליאל התייר להם הכמות יונת שהיו קרובים למלכות, והכונה למלכות רומי, וכן בתוספות סנהדרין ל"ז ע"א ד"ה הווא כי נתן שותה קרוב למלכות והיוו איגור מלך פום עיש, וכדומה הרבה. והטעות השני שנמשך אחר המראקטאט האנגלי, שאלות ותשובות, ליישב הסתירה בין יהוס מתי ליהוס לוקם, כי מתי חשב יהוס יוסף ולוקם חשב יהוס מרים, ומה שאמר יהוי כאשר נחשב בן יוסף בן עלי

ברפ"ס ג. רויטמן, כליליפני.